Inspekcja Ochrony Środowiska

BIULETYN MONITORINGU PRZYRODY

Stan ochrony gatunków zwierząt w Polsce w latach 2013–2018

21

2021/1

Inspekcja Ochrony Środowiska

BIULETYN MONITORINGU PRZYRODY

Stan ochrony gatunków zwierząt w Polsce w latach 2013–2018

21

2021/1

Biblioteka Monitoringu Środowiska
Warszawa 2021

Biuletyn Monitoringu Przyrody wydawany jest przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska
Adres redakcji: GIOŚ, ul. Bitwy Warszawskiej 1920 r. 3, 02-362 Warszawa

Sekretarz redakcji: Monika Zajączkowska

Niniejszy numer Biuletynu Monitoringu Przyrody przygotowano i wydano ze środków
Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Fotografia na okładce:
Żółwie błotne *Emys orbicularis* (fot. Sławomir Mitrus)

Projekt graficzny okładki, skład i łamanie
Larus Studio Witold Ziaja

© Copyright by Główny Inspektorat Ochrony Środowiska
Warszawa, 2021

ISSN 1733-3385

Zalecany sposób cytowania:
Makomaska-Juchiewicz M., Król W., Bonk M., Zięcik A., Cierlik G. 2021. Stan ochrony gatunków zwierząt w Polsce w latach 2013–2018. Biuletyn monitoringu przyrody 21/1. Biblioteka Monitoringu Środowiska GIOŚ, Warszawa.

Spis treści

Przedmowa 7
I. Wprowadzenie 8
1. Informacja ogólna 8
2. Metody oceny i źródła danych 8
II. Stan ochrony poszczególnych grup zwierząt i tendencje zmian 10
III. Wyniki oceny stanu ochrony poszczególnych gatunków zwierząt w latach 2013–2018 16
IV. Ogólne wyniki oceny 153
V. Streszczenie 155
VI. Summary 156
VII. Indeks nazw polskich 157
VII. Indeks nazw naukowych 159

Przedmowa

Niniejszy numer Biuletynu Monitoringu Przyrody poświęcony jest raportowi złożonemu przez Polskę do Komisji Europejskiej na podst. art. 17 dyrektywy siedliskowej w roku 2019. Raport ten, obejmujący okres 2013-2018, jest już trzecim raportem z wdrażania postanowień dyrektywy siedliskowej, przekazanym przez nasz kraj i pierwszym, którego opracowanie koordynowane było przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska.

Raport z art. 17 dyrektywy siedliskowej składany jest przez Państwa Członkowskie Unii Europejskiej co 6 lat od 2001 r. Jego zakres dotyczy głównie aktualnego stanu ochrony gatunków roślin, zwierząt oraz siedlisk przyrodniczych, stanowiących przedmiot zainteresowania Wspólnoty, lecz także najistotniejszych presji i zagrożeń na nie oddziaływujących oraz metod ich ochrony, stosowanych przez dane Państwo. Stan ochrony gatunków i siedlisk oceniany jest w skali regionów biogeograficznych, spośród których na terenie Polski wyróżniono trzy: region kontynentalny, region alpejski oraz obszar morski Morza Bałtyckiego.

W niniejszej publikacji zawarto najważniejsze informacje z raportu o stanie ochrony 136 gatunków zwierząt w nim uwzględnionych. Są to m.in. dane na temat zasięgu występowania gatunków, liczebności ich populacji oraz informacje o stanie zachowania ich siedlisk. 106 spośród ww. gatunków objętych jest monitoringiem w ramach realizowanego przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska monitoringu przyrody, stanowiącego komponent Państwowego Monitoringu Środowiska. W porównaniu z raportem za lata 2007-2012, obecnie zwiększył się odsetek gatunków zwierząt, których stan ochrony w regionie określono jako właściwy oraz zmniejszył udział tych gatunków, dla których ocena stanu ochrony jest niemożliwa ze względu na brak dostatecznej wiedzy.

Zachęcam do zapoznania się z prezentowanymi danymi oraz z pozostałymi wynikami monitoringu przyrody, dostępnymi na stronach internetowych Monitoringu gatunków i siedlisk przyrodniczych (siedliska.gios.gov.pl) oraz Monitoringu gatunków i siedlisk morskich (morskiesiedliska.gios.gov.pl).

Życzę przyjemnej lektury,

Marek Chibowski
p.o. Głównego Inspektora Ochrony Środowiska

I. Wprowadzenie

1. Informacja ogólna

W 2019 roku Polska przekazała Komisji Europejskiej trzecie sprawozdanie z postępów we wdrażaniu zapisów Dyrektywy Siedliskowej (DS), za okres 2013–2018, w tym 212 raportów o stanie ochrony 136 gatunków zwierząt, będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty Europejskiej, czyli gatunków wymienionych w załącznikach II, IV i V tej dyrektywy i zestawionych na tzw. liście referencyjnej. Raporty sporządza się na poziomie wyróżnionych w Europie tzw. regionów biogeograficznych i morskich. W Polsce opracowano 84 raporty dla gatunków regionu biogeograficznego alpejskiego, 124 raporty dla regionu biogeograficznego kontynentalnego i 4 raporty dla regionu morskiego Morza Bałtyckiego. Większość raportów przygotowano w ramach zadania monitoringowego pt. „Monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000 w latach 2015–2018 w zakresie gatunków zwierząt", które jest częścią Państwowego Monitoringu Środowiska. Zadanie to koordynował Instytut Ochrony Przyrody PAN, a w jego realizacji brali udział specjaliści z różnych ośrodków naukowych w Polsce.

2. Metody oceny i źródła danych

Formularz raportu wymaga podania określonych treści, pozwalających na ocenę 4 parametrów stanu ochrony gatunku: zasięgu, populacji, siedliska i perspektyw ochrony zgodnie z Wytycznymi do raportowania (http://cdr.eionet.europa.eu/help/habitats_art17; Reporting under Article 17 of the Habitats Directive. Explanatory Notes and Guidelines for the period 2013–2018. Final version. May 2017). Powierzchnię zasięgu w km^2 określa się w sposób zautomatyzowany, przy zastosowaniu standardowego elektronicznego narzędzia (IT-tool), w oparciu o mapę rozmieszczenia gatunku w siatce ETRS89 10x10 km, w odwzorowaniu ETRS LAEA 5210. Mapy rozmieszczenia, załączane do raportów o stanie ochrony, opracowywane były w oparciu o dane z różnych źródeł, w tym z najnowszych opracowań atlasowych. W raporcie podawane były też informacje o okresie z jakiego pochodziły dane o rozmieszczeniu i o metodyce ich pozyskania. Założeniem było podawanie rozmieszczenia możliwie najbardziej aktualnego, np. dla gatunków kręgowców wykorzystywano dane o występowaniu gatunku po 2000 r. Jakość danych o rozmieszczeniu była różna w zależności od metodyki ich uzyskania (pełna inwentaryzacja terenowa, statystycznie wiarygodny szacunek, ekstrapolacja na podstawie ograniczonej liczby danych, głównie wiedza ekspercka w oparciu o skąpe dane). Wielkość populacji określa się, w zależności od gatunku, albo w liczbie osobników, albo w liczbie zasiedlonych przez gatunek pól siatki geograficznej 1x1 km. Można podać jedną wartość, jako najlepszą („best single value") lub zakres wartości: minimum-maksimum. Niezależnie, wymagana jest też informacja, jaki typ szacunku zastosowano, np. czy podana najlepsza wartość jest wartością minimalną, najlepszym możliwym szacunkiem, opartym na danych o rozmieszczeniu lub na opinii eksperckiej, czy może średnią wartością z wielolecia, opartą na serii badań monitoringowych. Przy ocenie stanu zasięgu i populacji bierze się pod uwagę kierunek zachodzących w nich zmian (trend) oraz ustalone tzw. wartości referencyjne (ang. favourable reference values, FRV), czyli takie wielkości zasięgu i populacji, które powinny im zagwarantować przetrwanie w dłuższej perspektywie czasowej. Wielkość referencyjną zasięgu (ang. favourable reference range, FRR) i wielkość refrencyjną populacji (ang. favourable reference population, FRP) podaje się albo w wartościach liczbowych, albo przy pomocy tzw. kwalifikatorów, wskazujących, czy referencyjna wielkość zasięgu lub populacji jest w przybliżeniu równa ich aktualnej wielkości (≈), czy też powinna być od nich większa (>), znacznie większa (>>), ewentualnie – w wyjątkowych przypadkach – mniejsza (<). Możliwe jest też określenie wartości referencyjnych jako nieznane (x), w sytuacji braku odpowiednich danych. Trendy określa się w skali krótkoterminowej (w przybliżeniu 12 lat, dwa okresy raportowania) i długoterminowej (w przybliżeniu 24 lata, 4 okresy raportowania), jako stabilne (0,=), wzrostowe (+), spadkowe (–), niepewne (u) lub nieznane (x). Ocena stanu siedlisk sprowadza się do określenia, czy powierzchnia i jakość zajmowanego siedliska są wystarczające dla przetrwania gatunku w dłuższej perspektywie czasowej, a jeśli nie, to „czy istnieje wystarczająco duża powierzchnia niezajętego siedliska o odpowiedniej jakości". Ten sposób oceny stanu siedlisk ma na celu zidentyfikowanie gatunków, dla których powierzchnia i/lub jakość siedliska są czynnikami limitującymi osiągnięcie właściwego stanu populacji. Stan siedlisk ocenia się również z uwzględnieniem zmian zachodzących w ich powierzchni i/lub jakości. Perspektywy ochrony, czyli perspektywy utrzymania się dobrego lub poprawy niewłaściwego stanu ochrony gatunku, określa się w kontekście pozostałych trzech parametrów stanu ochrony, w świetle obserwowanych negatywnych oddziaływań i prognozowanych zagrożeń, a także stosowanych sposobów ochrony. Trzeba podkreślić dużą rolę oceny eksperckiej („best expert judgement") przy opracowywaniu raportów. Stan poszczególnych parametrów i ogólny stan ochrony ocenia się w czterech kategoriach:

„właściwy" (FV), „niewłaściwy – niezadowalający" (U1), „niewłaściwy – zły" (U2) oraz „nieznany" (XX). Każdy parametr ocenia się osobno przy pomocy odpowiednich matryc, a elektroniczne narzędzie weryfikuje zgodność ocen z innymi podanymi informacjami. Stan ochrony gatunku (ocena ogólna) określa się w oparciu o oceny poszczególnych parametrów, zgodnie z obowiązującym wzorem, podając równocześnie ogólny trend stanu ochrony w oparciu o kierunek zmian poszczególnych parametrów. Ogólnego kierunku zmian nie określa się w przypadku gatunków o nieznanym stanie ochrony. Dane z raportów dostarczonych przez poszczególne kraje członkowskie UE służą do opracowania jednego wspólnego raportu o stanie ochrony danego gatunku na terytorium UE.

W zamieszczonych w dalszej części Biuletynu krótkich opracowaniach, omawiających wyniki oceny stanu ochrony poszczególnych gatunków zwierząt w raportach do Komisji Europejskiej, podano w formie tabelarycznej informacje o aktualnych wielkościach zasięgu i populacji, ich wartościach referencyjnych (FRR i FRP), kierunku zmian w zasięgu, populacji, siedlisku gatunku na przestrzeni ostatnich 12 lat (dwa okresy raportowania) oraz oceny wszystkich czterech parametrów i oceny ogólne stanu ochrony wraz z generalnym kierunkiem zmian. Przedstawiono również mapy rozmieszczenia gatunków w siatce ETRS89, 10x10 km. Zaznaczono, czy gatunek jest objęty monitoringiem w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska (PMŚ). Aktualną wielkość populacji podawano najczęściej jako jedną, najlepszą wartość, będącą równocześnie najlepszym możliwym szacunkiem. Jeśli jedną najlepszą wartość należy traktować jako wartość minimalną (min.), zostało to w tabeli zaznaczone. Dla niektórych gatunków wielkość populacji została określona jako zakres wartości. Nazwy łacińskie oraz kody gatunków podano zgodnie z nomenklaturą zastosowaną w bazie do raportowania.

Źródłem danych do raportów były:

a) Wyniki prowadzonych prac monitoringowych:

- Monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych. Państwowy Monitoring Środowiska. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. http://www.gios.gov.pl/siedliska
- Monitoring wód. Państwowy Monitoring Środowiska. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. http://www.gios.gov.pl/pl/stan-srodowiska/monitoring-wod
- Pilotażowy monitoring wilka i rysia w Polsce realizowany w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska http://www.gios.gov.pl/images/pois/monitoring-wilka-i-rysia
- Monitoring gatunków i siedlisk morskich. Państwowy Monitoring Środowiska. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. http//morskiesiedliska.gios.gov.pl/pl/
- Coroczne sprawozdania z działalności TPN, w tym z inwentaryzacji stanowisk świstaków. http://tpn.pl/
- Coroczne sprawozdania z działalności TPN, w tym z liczenia kozic we współpracy ze stroną słowacką. http://tpn.pl/
- Księgi rodowodowe żubrów. 2014, 2015, 2016, 2017, 2018. J. Raczyński (red). Białowieski Park Narodowy
- Statyczny monitoring akustyczny bałtyckich morświnów (Projekt LIFE+ SAMBAH) http://sambah.org/SAMBAH-Final-Report-FINAL-for-website-April-2017.pdf

b) Wszelkie dostępne dane publikowane i niepublikowane, w tym:

- Baza danych "Motyle Dzienne (Lepidoptera: Rhopalocera) Polski". Buszko J. Uniwersytet Mikołaja Kopernika; Instytut Ekologii i Ochrony Środowiska; Zakład Ekologii Zwierząt, Toruń
- Bernard R., Buczyński P., Tończyk G., Wendzonka J. 2009. Atlas rozmieszczenia ważek (Odonata) w Polsce. Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
- Głowaciński Z., Sura P. 2018. Atlas Płazów i Gadów Polski. Status-Rozmieszczenie-Ochrona. PWN
- Kotusz J, De Wever A. (2017). Freshwater fishes of Poland. Version 2.2. BioFresh. Occurrence dataset https://doi.org/10.13148/bfcf8 dostępna via GBIF.org wersja z dnia 10.07.2018.
- „Mezo- i makroskalowe preferencje siedliskowe i modelowanie potencjalnego rozmieszczenia gniewosza plamistego (*Coronella austriaca*) w Polsce; realizacja: Towarzystwo Herpetologiczne NATRIX, koordynacja: Aleksandra Kolanek (dane niepublikowane)
- Okarma H. i in. (red.). Atlas ssaków Polski. http://www.iop.krakow.pl/ssaki
- Stacja Badawcza Polskiego Związku Łowieckiego w Czempiniu. Zestawienia danych sprawozdawczości łowieckiej za 2018 rok. http://www.czempin.pzlow.pl/palio/html.wmedia?_Instance=pzl_www&_Connector=palio&_ID=5584&_CheckSum=-1430913982 wersja z dnia 10.08.2018.

c) Wiedza ekspercka specjalistów opracowujących raporty

Uwaga: Monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych PMŚ dostarczał przede wszystkim informacji o jakości siedlisk gatunków oraz o negatywnych oddziaływaniach i zagrożeniach, dla części gatunków także o zachodzących trendach, a tylko w szczególnych przypadkach o wielkości populacji i zasięgu gatunków. Dane atlasowe były głównym źródłem informacji o rozmieszczeniu gatunków, należących do odnośnych grup.

II. Stan ochrony poszczególnych grup zwierząt i tendencje zmian

Chrząszcze

Stan większości objętych raportowaniem gatunków chrząszczy w regionie alpejskim jest nieznany, przede wszystkim z powodu ich niedostatecznie rozpoznanego rozmieszczenia (Ryc. 1). Według aktualnych ocen stan grupy jest nieco lepszy niż określony w poprzednim raporcie: brak gatunków w stanie złym U2 i mniej gatunków w stanie niezadowalającym U1. Przybyło znanych stanowisk ponurka Schneidera *Boros schneideri*, zgniotka cynobrowego *Cucujus cinnaberinus*, zagłębka bruzdkowanego *Rhysodes sulcatus*. Zmiany ocen dotyczą 3 gatunków i wynikają z poprawy stanu wiedzy. W regionie kontynentalnym stan grupy jest generalnie niezadowalający (Ryc. 2). W przypadku większości gatunków ma to związek ze słabo ocenianymi perspektywami ochrony w kontekście stwierdzonych zagrożeń. Należą do nich m.in. usuwanie starych, a także martwych i umierających drzew, szczególnie przydrożnych alei, a także usuwanie śródpolnych zadrzewień, naturalne zmiany sukcesyjne w drzewostanach, przekształcanie lasów ekstensywnych w lasy produkcyjne, izolacja populacji. Tylko dwa gatunki wydają się być we właściwym stanie ochrony: kreślinek nizinny *Graphoderus bilineatus* i konarek tajgowy *Phryganophilus ruficollis*. Zła jest sytuacja rozmiazga kolweńskiego *Pytho kolwensis*. Jego przetrwanie jest bardzo niepewne z uwagi na izolację istniejącej populacji i naturalne przemiany jej siedliska, prowadzące do zmniejszania się udziału świerka na korzyść gatunków liściastych. Aktualne oceny sugerują ogólnie lepszy stan chrząszczy objętych raportowaniem w regionie kontynentalnym w porównaniu z poprzednim raportem, ale wzrosła liczba gatunków o nieznanym stanie ochrony. Różnice w ocenach wynikają z bardziej sformalizowanych reguł wyprowadzania ocen w obecnym raporcie i z poprawy stanu wiedzy.

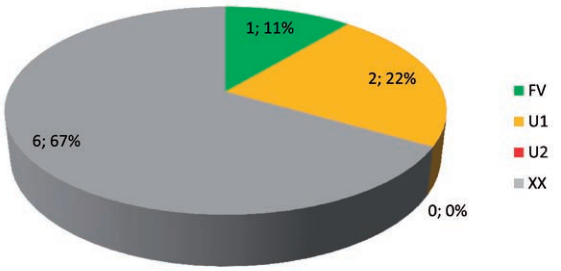

Ryc. 1. Liczba i udział (%) gatunków chrząszczy o danej ocenie stanu ochrony w regionie biogeograficznym alpejskim (wg raportu do Komisji Europejskiej za lata 2013–2018).

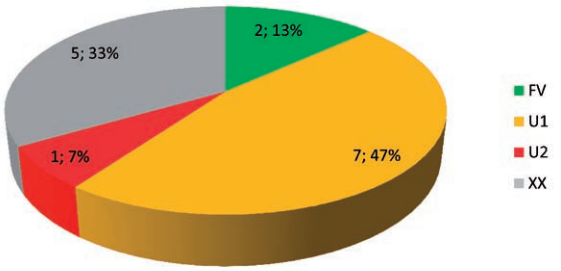

Ryc. 2. Liczba i udział (%) gatunków chrząszczy o danej ocenie stanu ochrony w regionie biogeograficznym kontynentalnym (wg raportu do Komisji Europejskiej za lata 2013–2018).

Motyle

Również wśród motyli regionu alpejskiego nie stwierdza się gatunków o złym stanie ochrony (Ryc. 3). Dwa z nich są w stanie właściwym: szeroko rozpowszechniony czerwończyk nieparek *Lycaena dispar* i wyjątkowo rzadki niepylak apollo *Parnassius apollo*, którego aktualna dobra sytuacja jest efektem ochrony czynnej. Wiedza na temat rozmieszczenia 5 gatunków motyli jest niewystarczająca, aby ocenić ich stan ochrony. Są to barczatka kataks *Eriogaster catax*, krasopani hera *Callimorpha quadripunctaria,* niepylak mnemozyna *Parnassius mnemosyne*, postojak wiesiołkowiec *Proserpinus proserpina*, przeplatka aurinia *Euphydryas aurinia*. Aktualne oceny wskazują, że stan grupy jest nieco lepszy (brak gatunków z oceną U2, mniej gatunków z oceną U1) niż wykazano w poprzednim raporcie, ale podobnie jak w przypadku chrząszczy wzrosła liczba ocen „stan nieznany". Większość zmian w ocenach wynika z ostrożniejszego podejścia do określania parametrów stanu ochrony w oparciu o skąpe dane.

W regionie kontynentalnym zdecydowana większość (blisko 70%) z 18 ocenianych gatunków jest w stanie niewłaściwym, z tego trzy w stanie złym U2 (Ryc. 4). Modraszek eros najprawdopodobniej wymarł. W przypadku przeplatki maturny zanotowano ubytek stanowisk, złą jakość siedlisk i zagrożenie dla populacji wiążące się z chorobą jesionów wyniosłych, rośliny żywicielskiej gąsienic, rzutujące na ocenę perspektyw ochrony gatunku. Zasięg występowania szlaczkonia szafrańca kurczy się, a liczba populacji i dostępność dogodnych biotopów spada. Być może gatunek cierpi również na skutek zmian klimatycznych. Dla większości gatunków w niezadowalającym stanie ochrony najpoważniejsze zagrożenia wiążą się z sukcesją ekologiczną (zarastanie siedlisk otwartych przez drzewa i krzewy, na skutek zaprzestania użytkowania kośnego), której może

towarzyszyć ekspansja trzciny lub inwazyjnych nawłoci, intensywnym wielkopowierzchniowym koszeniem w terminach niekorzystnych z punktu widzenia cyklu życiowego gatunku, także z występowania susz i zmniejszaniem się opadów. Udział gatunków w poszczególnych kategoriach stanu ochrony w aktualnym raporcie jest identyczny jak w raporcie poprzednim. Niemniej, nastąpiły zmiany ocen w odniesieniu do 4 gatunków, które się ostatecznie zbilansowały. Przyczyną zmian była poprawa stanu wiedzy i bardziej sformalizowane reguły wyprowadzania ocen; w przypadku przeplatki maturny – także rzeczywiste zmiany w parametrach ochrony.

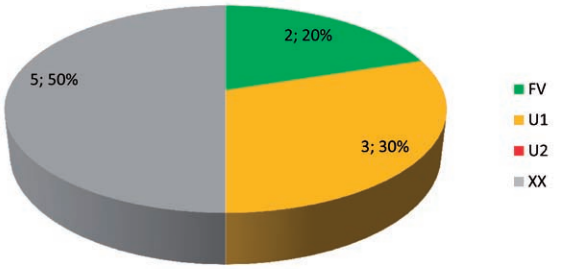

Ryc. 3. Liczba i udział (%) gatunków motyli o danej ocenie stanu ochrony w regionie biogeograficznym alpejskim (wg raportu do Komisji Europejskiej za lata 2013–2018).

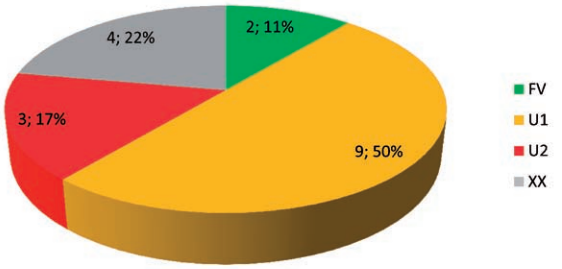

Ryc. 4. Liczba i udział (%) gatunków motyli o danej ocenie stanu ochrony w regionie biogeograficznym kontynentalnym (wg raportu do Komisji Europejskiej za lata 2013–2018).

Ważki

W regionie alpejskim stan wszystkich trzech ocenianych gatunków ważek określono jako nieznany, gdyż występują tu marginalnie z przyczyn naturalnych – braku lub ubóstwa odpowiednich siedlisk (Ryc. 5). Z 8 gatunków ważek w regionie kontynentalnym, prawie wszystkie (w tym dwa gatunki Natura 2000: trzepla zielona *Ophiogomphys cecilia* i zalotka większa *Leucorrhinia pectoralis*) są we właściwym stanie ochrony (Ryc. 6). Jedyny gatunek, którego stan jest bardzo niepokojący to łątka ozdobna *Coenagrion ornatum*. Zarówno jej obecny zasięg, jak i wielkość populacji są zbyt małe, by zapewnić gatunkowi przetrwanie, a trend populacyjny jest spadkowy. Ważce tej grozi wyginięcie. Brak różnic w ocenach wszystkich gatunków ważek w stosunku do poprzedniego raportu.

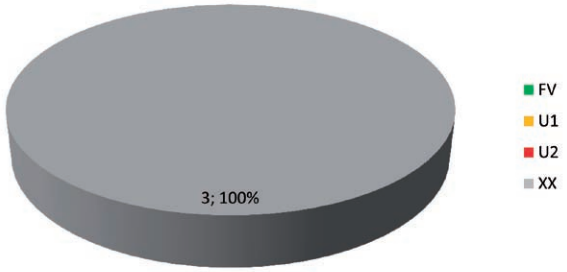

Ryc. 5. Liczba i udział (%) gatunków ważek o danej ocenie stanu ochrony w regionie biogeograficznym alpejskim (wg raportu do Komisji Europejskiej za lata 2013–2018).

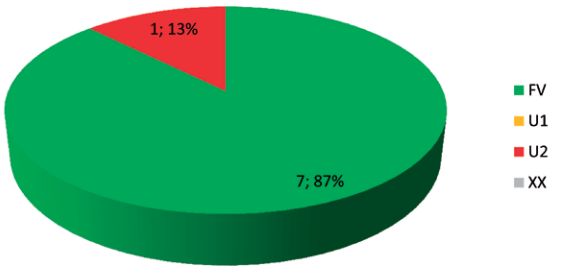

Ryc. 6. Liczba i udział (%) gatunków ważek o danej ocenie stanu ochrony w regionie biogeograficznym kontynentalnym (wg raportu do Komisji Europejskiej za lata 2013–2018).

Mięczaki

Stan tej grupy zwierząt jest stosunkowo niezły w obu regionach biogeograficznych (Ryc. 7 i 8). Nie ma ocen złych, a udział gatunków o właściwym stanie ochrony jest wysoki (50% w regionie alpejskim i 67% w regionie kontynentalnym). Wśród nich jest ślimak winniczek *Helix pomatia*, szeroko rozprzestrzeniony i podlegający eksploatacji oraz niewielki ślimak wodny – zatoczek łamliwy *Anisus vorticulus*. W obu regionach w niezadowalającym stanie ochrony są dwa gatunki. Zasięg poczwarówki Geyera *Vertigo geyeri* jest niewielki (choć w ostatnich kilku latach wzrosła znacznie liczba znanych stanowisk), a siedliska (młaki i torfowiska węglanowe) podlegają niekorzystnym zmianom. W przypadku skójki gruboskorupowej *Unio crassus* niezadowalająca jest jakość siedlisk. Aktualne dane wskazują, że sytuacja trzech gatunków mięczaków jest lepsza niż sądzono wcześniej. Jednym z nich jest zatoczek łamliwy; aktualnie liczba jego stanowisk jest większa o 30% od podanej w poprzednim raporcie.

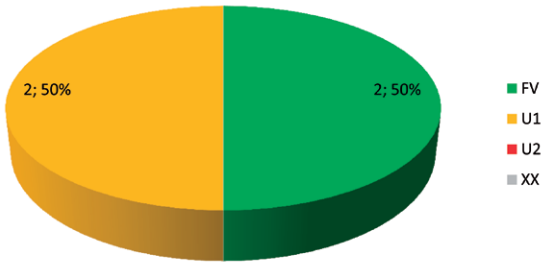

Ryc. 7. Liczba i udział (%) gatunków mięczaków o danej ocenie stanu ochrony w regionie biogeograficznym alpejskim (wg raportu do Komisji Europejskiej za lata 2013–2018).

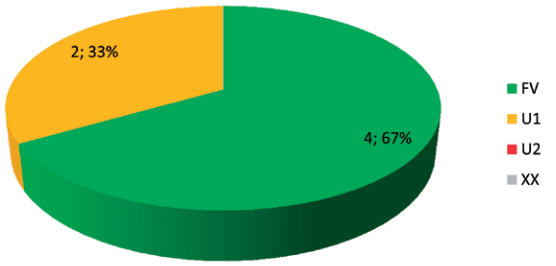

Ryc. 8. Liczba i udział (%) gatunków mięczaków o danej ocenie stanu ochrony w regionie biogeograficznym kontynentalnym (wg raportu do Komisji Europejskiej za lata 2013–2018).

Ryby i minogi

Wśród 8 gatunków ryb i minogów, objętych raportowaniem w regionie alpejskim, połowa jest w nieznanym stanie ochrony, co wynika głównie ze słabego rozpoznania ich rozmieszczenia (Ryc. 9). Tylko jeden gatunek – boleń *Aspius aspius,* regularnie występujący w połowach wędkarskich, wydaje się być we właściwym stanie ochrony. Niezadowalający stan trzech gatunków wiąże się z niską liczebnością populacji bądź jej prawdopodobnym spadkiem. Jedyna różnica w ocenie stanu ochrony w stosunku do poprzedniego raportu dotyczy głowacza białopłetwego. Pogorszenie oceny ogólnej z FV do U1 wiąże się z podejrzewanym spadkiem liczebności.

W regionie kontynentalnym większość (11) z 21 monitorowanych gatunków jest w niewłaściwym stanie ochrony, w tym 7 gatunków – w stanie złym U2 (Ryc. 10). Jest wśród nich 5 gatunków dwuśrodowiskowych: ciosa *Pelecus cultratus*, łosoś atlantycki *Salmo salar*, minóg morski *Petromyzon marinus,* minóg rzeczny *Lampetra fluviatilis,* parposz *Alosa fallax*. Za zły stan ogólny gatunków odpowiadają w podobnym stopniu: mała wielkość populacji, pogarszający się stan siedlisk oraz stwierdzane oddziaływania i zagrożenia. Najpoważniejsze z nich dotyczą zabudowy hydrotechnicznej koryt rzecznych na potrzeby energetyczne, przeciwpowodziowe i żeglugowe (przerywanie ciągłości cieków barierami migracyjnymi, modyfikacje przepływu), zanieczyszczeń wód z różnych źródeł (w tym użyźnianie wód przez spływ nawozów z pól), wydobywania kruszywa z koryt cieków, presji wędkarskiej i kłusowniczej. Wart podkreślenia jest jednak duży udział (38%) gatunków, których aktualny stan ochrony wydaje się dobry. Są wśród nich boleń *Aspius aspius*, dwa kiełbie: białopłetwy *Romanogobio belingi* i Kesslera *Romanogobio kessleri*, koza *Cobitis taenia* czy różanka *Rhodeus sericeus.* W porównaniu z poprzednim okresem raportowania wyższy jest udział gatunków o stanie właściwym, a mniejszy o stanie niewłaściwym U1/U2 i nieznanym XX. Różnice dotyczą 7 gatunków i obejmują zarówno poprawę, jak i pogorszenie się ocen i nie wynikają z rzeczywistych zmian w stanie gatunków, ale z poprawy stanu wiedzy i zastosowanych metod oceny.

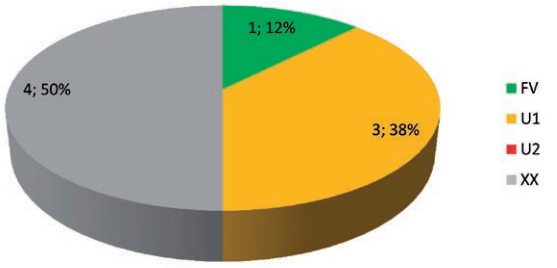

Ryc. 9. Liczba i udział (%) gatunków ryb i minogów o danej ocenie stanu ochrony w regionie biogeograficznym alpejskim (wg raportu do Komisji Europejskiej za lata 2013–2018).

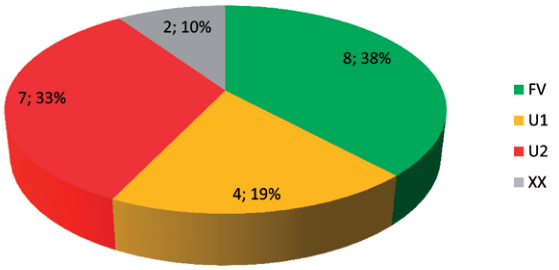

Ryc. 10. Liczba i udział (%) gatunków ryb i minogów o danej ocenie stanu ochrony w regionie biogeograficznym kontynentalnym (wg raportu do Komisji Europejskiej za lata 2013–2018).

Płazy

Generalnie, stan tej grupy gatunków jest niezadowalający w obu regionach (Ryc. 11 i 12). Zadecydowało o tym pogarszanie się stanu siedlisk i ich zanik oraz względnie duża liczba poważnych oddziaływań i zagrożeń, rzutujących na perspektywy ochrony, takich jak zmiany stosunków wodnych, sukcesja naturalna w niewielkich zbiornikach, przedwczesne wysychanie zbiorników, utwardzanie lokalnych dróg (szczególnie leśnych) i regulacja koryt rzecznych. Zagęszczająca się sieć dróg asfaltowych powoduje fragmentację siedlisk lądowych i bezpośrednią śmiertelność. Poważne zagrożenie stwarza niebezpieczny dla płazów

grzyb *Batrachochytrium dendrobatidis*. W przypadku 5 gatunków, występujących w regionie alpejskim, aktualna wiedza o ich rozmieszczeniu oraz trendach w populacji i siedliskach jest niewystarczająca dla jednoznacznej oceny stanu ochrony (XX). Trzy gatunki, występujące tylko w regionie kontynentalnym, są we właściwym stanie ochrony, dwie ropuchy: paskówka *Epidalea calamita* i zielona *Bufotes viridis* oraz żaba śmieszka *Rana ridibunda*. Brak ocen złych. W porównaniu z poprzednim okresem raportowania w obu regionach wzrosła liczba gatunków w stanie niezadowalającym, a zmniejszyła się liczba ocen „stan nieznany" XX. Wszystkie zmiany wynikają z poprawy stanu wiedzy, m.in. w związku z prowadzeniem monitoringu płazów na skalę krajową.

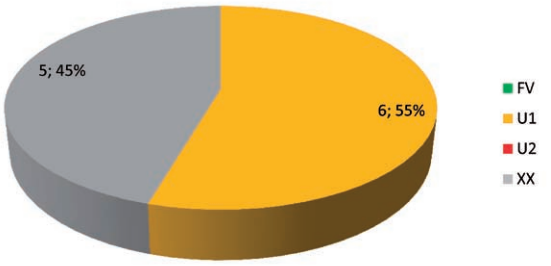

Ryc. 11. Liczba i udział (%) gatunków płazów o danej ocenie stanu ochrony w regionie biogeograficznym alpejskim (wg raportu do Komisji Europejskiej za lata 2013–2018).

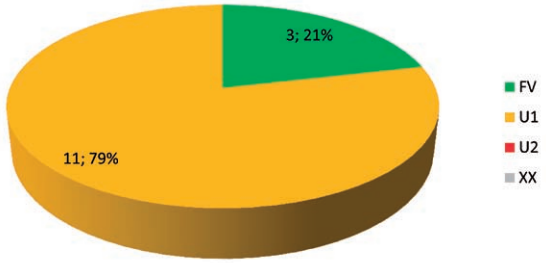

Ryc.12. Liczba i udział (%) gatunków płazów o danej ocenie stanu ochrony w regionie biogeograficznym kontynentalnym (wg raportu do Komisji Europejskiej za lata 2013–2018).

Gady

Sytuacja tej niewielkiej grupy gatunków jest w obu regionach mocno zróżnicowana (Ryc. 13 i 14). Stan ochrony jaszczurki zwinki *Lacerta agilis*, gatunku szeroko rozprzestrzenionego zarówno w górach, jak i na niżu, jest właściwy w obu regionach. Zły jest natomiast stan skrajnie rzadkiego węża Eskulapa *Zamenis longissimus,* występującego jedynie w regionie alpejskim. Aktualna wielkość populacji nie zapewni gatunkowi przetrwania. Stan żółwia błotnego *Emys orbicularis,* który z kolei występuje wyłącznie w regionie kontynentalnym, jest niezadowalający ze względu na stopniowe wygasanie izolowanych stanowisk, zanikanie części siedlisk wodnych, związane z postępującą suszą hydrologiczną i zarastanie lęgowisk. Stan tych trzech gatunków oceniono w obu regionach tak, jak w raporcie za lata 2007–2012. Czwarty gatunek, gniewosz plamisty *Coronella austriaca* jest aktualnie w niezadowalającym stanie ochrony w regionie alpejskim, ze względu na zbyt małą populację. Sytuacja gatunku nie zmieniła się, poprzednia ocena „stan nieznany" była błędna. Natomiast w regionie kontynentalnym stan gniewosza określono obecnie jako nieznany, gdyż z jednej strony rozmieszczenie gatunku jest aktualnie znacznie szersze niż przypuszczano i chętnie wnika on na tereny antropogeniczne, a z drugiej strony, na niektórych stanowiskach zachodzą wyraźnie niekorzystne zmiany w siedliskach i populacji. Nie ma więc pewności, czy stan gatunku można już uznać za właściwy. W świetle aktualnej wiedzy nie jest to jednak stan niezadowalający, jak go określono w poprzednim raporcie.

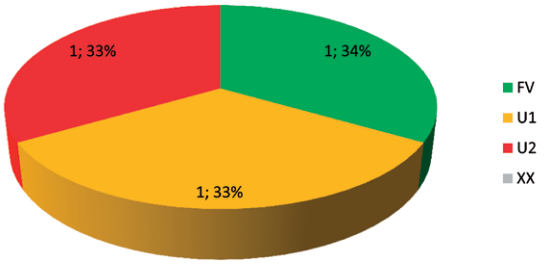

Ryc. 13. Liczba i udział (%) gatunków gadów o danej ocenie stanu ochrony w regionie biogeograficznym alpejskim (wg raportu do Komisji Europejskiej za lata 2013–2018).

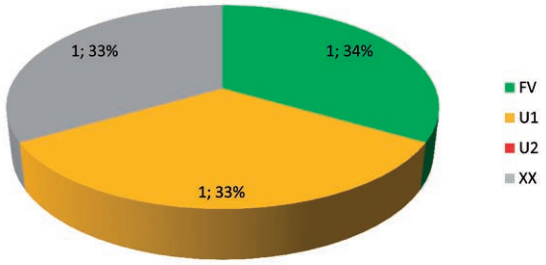

Ryc. 14. Liczba i udział (%) gatunków gadów o danej ocenie stanu ochrony w regionie biogeograficznym kontynentalnym (wg raportu do Komisji Europejskiej za lata 2013–2018).

Ssaki

Wśród 35 gatunków ssaków w regionie alpejskim większość (57%) jest w stanie właściwym (Ryc. 15), w tym gatunki charakterystyczne dla tego regionu – kozica tatrzańska *Rupicapra rupicapra tatrica*, świstak tatrzański *Marmota marmota latirostris* i darniówka tatrzańska *Microtus tatricus*, których siedliska są chronione w parkach narodowych, w całości lub

w znacznej części. We właściwym stanie ochrony jest także większość nietoperzy. Brak jest gatunków ssaków w złym stanie ochrony. Stan niezadowalający (U1) stwierdzono w przypadku nocka dużego *Myotis myotis*, podkowca małego *Rhinolophus hipposideros*, niedźwiedzia brunatnego *Ursus arctos*, rysia euroazjatyckiego *Lynx lynx*, żbika europejskiego *Felis silvestris* i żubra europejskiego *Bison bonasus*. Dla wszystkich tych gatunków jako niezadowalające oceniano perspektywy ochrony, ze względu na m.in. postępującą fragmentację siedlisk na skutek rozwoju zabudowy oraz infrastruktury drogowej i turystycznej, a także coraz intensywniejszą penetrację siedlisk przez człowieka, a w przypadku żubra – z uwagi na zagrożenie dalszą utratą zmienności genetycznej, ryzyko epizoocji oraz skażenia genetycznego. W przypadku niektórych z tych gatunków niezadowalająca ocena ogólna wiązała się też z niezadowalającym stanem populacji (ryś, żbik i żubr) bądź siedliska (nocek duży, niedźwiedź brunatny). Nie rozpoznano stanu około 1/4 gatunków ssaków (ocena XX). Są to głównie nietoperze (7 gatunków), w tym leśne: mopek *Barbastella barbastellus*, nocek Bechsteina *Myotis bechsteinii*, borowiaczek *Nyctalus leisleri* oraz dwa gryzonie: koszatka leśna *Dryomys nitedula* i smużka leśna *Sicista betulina*. W porównaniu z poprzednim raportem zmiany ocen dotyczą tylko 2 gatunków. W przypadku nocka orzęsionego *Myotis emarginatus* poprzednia ocena XX zmieniła się na FV. Zmiana wynika zarówno z poprawy stanu wiedzy, jak i rzeczywistego wzrostu populacji. Pogorszyła się natomiast ocena innego gatunku – nocka dużego – z FV na U1. Ta zmiana wiąże się z nowymi danymi dotyczącymi obniżenia się jakości siedlisk.

Również w regionie kontynentalnym znaczna część (43%) objętych raportowaniem ssaków jest we właściwym stanie ochrony (Ryc. 16), w tym bóbr europejski *Castor fiber*, kuna leśna *Martes martes*, wydra europejska *Lutra lutra* i 11 gatunków nietoperzy. Gatunki te mają szerokie rozmieszczenie w regionie i duże populacje. Niezadowalający (U1) stan ochrony dotyczy 9 gatunków, w tym wilka *Canis lupus*, żbika europejskiego *Felis silvestris*, żubra europejskiego *Bison bonasus* i 6 nietoperzy. Najgorszy jest stan rysia euroazjatyckiego *Lynx lynx*, chomika europejskiego *Cricetus cricetus*, zająca bielaka *Lepus timidus*, nocka Bechsteina *Myotis bechsteinii* i obu susłów: perełkowanego *Spermophilus suslicus* i moręgowanego *S. citellus*. Perspektywy przetrwania rysia w regionie kontynentalnym są w dłuższej perspektywie czasowej wątpliwe. Szczególne niebezpieczeństwo stanowi rozwój sieci autostrad i dróg ekspresowych, zwłaszcza w północno-wschodniej części regionu, gdyż może pogłębić istniejącą już izolację poszczególnych subpopulacji. Proces zanikania chomika europejskiego na terenie naszego kraju nieprzerwanie postępuje, a nie podejmuje się działań ochronnych. Obserwacje ze schronień wskazują na trend spadkowy w populacji nocka Bechsteina. Suseł perełkowany ma bardzo ograniczony zasięg występowania, zasiedlane stanowiska są mniej lub bardziej izolowane, liczba kolonii zwartych jest niewielka i ponownie zaobserwowano wymieranie kolonii śródpolnych. Oba gatunki susłów objęte są programami ochrony, przy czym suseł moręgowany to gatunek restytuowany. Od kilku lat brak obserwacji zająca bielaka; zły jest również stan jego siedliska. W okresie zimowym bez pokrywy śnieżnej, zmieniający futro na białe zając bielak, może znacznie łatwiej i częściej padać ofiarą drapieżników. Skromny stan wiedzy był przyczyną określenia stanu ochrony 6 gatunków jako nieznany. Są to borowiaczek *Nyctalus leisleri*, gacek szary *Plecotus austriacus*, koszatka leśna *Dryomys nitedula*, podkowiec duży *Rhinolophus ferrumequinum* i obie smużki: leśna *Sicista betulina* i stepowa *S. subtilis*.

W porównaniu z poprzednim raportem ogólny obraz stanu ochrony gatunków ssaków o znaczeniu dla Wspólnoty w regionie kontynentalnym nie uległ dużym zmianom. Wzrosła liczba gatunków w złym stanie ochrony (z 4 do 6), a zmniejszyła się liczba gatunków w stanie nieznanym (z 5 do 4) i niezadowalającym (z 10 do 9). Różnice dotyczą ocen 7 gatunków, w większości nietoperzy. Pogorszyły się oceny dla zająca bielaka i nocka Bechsteina z U1 na U2 oraz dla gacka brunatnego *Plecotus auritus* i nocka rudego *M. daubentoni* z FV na U1. We wszystkich przypadkach są to zmiany rzeczywiste. Dwa gatunki nietoperzy, których stan określono wcześniej jako nieznany, są wg aktualnej wiedzy w stanie właściwym (karlik drobny *Pipistrellus pygmaeus* i mroczak posrebrzany *Vespertilio murinus*).

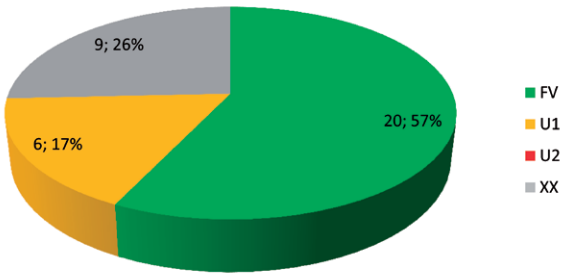

Ryc.15. Liczba i udział (%) gatunków ssaków o danej ocenie stanu ochrony w regionie biogeograficznym alpejskim (wg raportu do Komisji Europejskiej za lata 2013–2018).

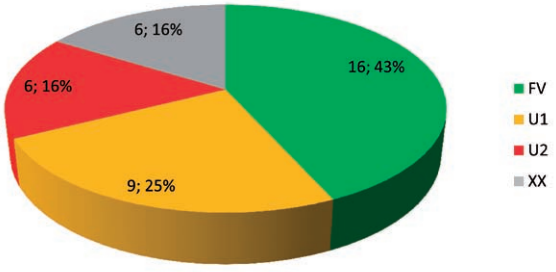

Ryc. 16. Liczba i udział (%) gatunków ssaków o danej ocenie stanu ochrony w regionie biogeograficznym kontynentalnym (wg raportu do Komisji Europejskiej za lata 2013–2018).

Ssaki morskie

Raporty przygotowano dla 4 gatunków ssaków morskich: foki obrączkowanej *Pusa hispida bottnica*, foki pospolitej *Phoca vitulina*, foki szarej *Halichoerus grypus* oraz morświna *Phocaena phocaena*, występujących w regionie morskim Morza Bałtyckiego. Stan ochrony foki obrączkowanej określono jako nieznany, gdyż w okresie raportowania 2013–2018 nie obserwowano w Polskich Obszarach Morskich osobników tego gatunku. Foki obrączkowane to gatunek arktyczny; do rozrodu i wychowania młodych wymaga siedliska morskiego zlodzonego i zaśnieżonego. Polskie wybrzeże nie oferuje odpowiednich warunków siedliskowych dla tych fok. Stan ochrony zarówno foki szarej jak i pospolitej w polskich wodach terytorialnych ocenia się jako zły U2. W Polsce siedlisko brzegu morskiego oraz płytkich wód zatokowych, a także piaszczyste łachy zalewane wodą są pod rosnącą presją antropogenicznych zakłóceń (szczególnie turystyki). Wzrasta też długość odcinków brzegu technicznie umacnianych. Istotnym zagrożeniem są też współcześnie stosowane w rybołówstwie techniki połowu, powodujące przypadkową śmierć fok w narzędziach połowowych. Niemniej, dobrym rokowaniem dla polskich wód Bałtyku jest wzrost liczby obserwacji obu gatunków. Morświny bałtyckie są skrajnie zagrożone wyginięciem. Wyniki monitoringu nie pozwalają wiarygodnie określić ani całkowitej liczebności populacji, ani liczby osobników w Polskich Obszarach Morskich. Siedlisko morświnów poddawane jest presjom związanym z intensywnym transportem morskim, poszukiwaniem surowców energetycznych oraz kruszyw. Jednocześnie zanieczyszczenie siedliska hałasem podwodnym jest znaczącym czynnikiem negatywnie wpływającym na populacje tego gatunku. Największym zagrożeniem jest jednak rybołówstwo i przypadkowe zaplątywanie się w sieci rybackie.

W porównaniu z poprzednim raportem są różnice w ocenach dwóch gatunków fok. W przypadku foki obrączkowanej, której stan oceniono poprzednio jako zły, nastąpiła zmiana oceny na „stan nieznany", a w przypadku foki pospolitej ocenę „stan niezadowalający" zmieniono na „stan zły". Różnice w ocenach nie wynikają ze zmian rzeczywistych, ale z poprawy jakości dostępnych danych, uzyskanych m.in. w wyniku prowadzenia Monitoringu gatunków i siedlisk morskich GIOŚ.

III. Wyniki raportów o stanie ochrony poszczególnych gatunków zwierząt za okres 2013–2018

1040

CON FV

Gadziogłówka żółtonoga *Stylurus flavipes*

Gadziogłówka żółtonoga *Stylurus flavipes* (fot. Paweł Buczyński)

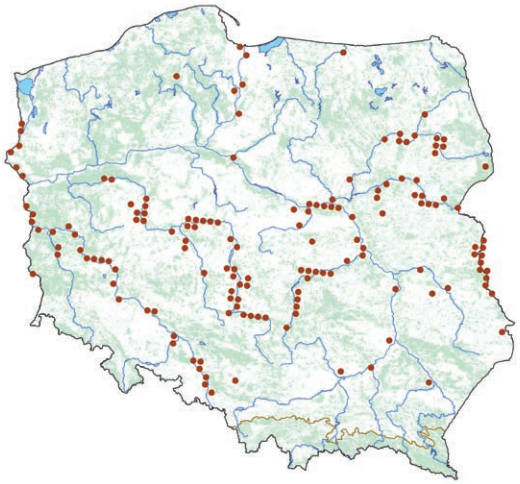

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Gatunek z rodziny gadziogłówkowatych, o żółto-czarnym ubarwieniu. Długość ciała wynosi około 55 mm, a rozpiętość skrzydeł do 70 mm. Ważka występuje wyłącznie w dolinach dużych i średnich rzek, głównie w ich środkowym i dolnym biegu oraz w ujściach mniejszych dopływów.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	28 100	x	0	FV	3500–4000	x	0	FV	0	FV	FV	FV	=

Gatunek stosunkowo szeroko rozpowszechniony w regionie kontynentalnym. Zasięg obejmuje obszar niżu polskiego i fragmenty wyżyn. Jest stabilny. Stanowiska skoncentrowane są w dolinach dużych i średnich rzek. Wiedza o rozmieszczeniu poprawiła się. W odpowiednim siedlisku występowanie gatunku ma w zasadzie charakter ciągły. Populacja krajowa jest duża, a jej wielkość szacuje się na 3500–4000 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Siedlisko jest zachowane w dobrym stanie. Gadziogłówka żółtonoga jest stosunkowo mało wrażliwa na zanieczyszczenia i degradację dużych rzek. Nieco większą wrażliwość zdaje się wykazywać w ciekach średnich rozmiarów. Notowana poprawa czystości wód płynących w ciekach, niegdyś silnie zanieczyszczonych, a więc poprawa jakości siedliska wzmacnia dobre perspektywy zachowania gatunku. Ogólny stan ochrony można ocenić jako właściwy, bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.

Zagrożenia

Oddziaływania i zagrożenia wiążą się ze zmianami morfologii i przepływu cieków, w mniejszym stopniu także z zanieczyszczeniami wód rzecznych. Wpływ tych oddziaływań jest głównie lokalny.

4045

PMŚ

CON U2

Łątka ozdobna *Coenagrion ornatum*

Łątka ozdobna *Coenagrion ornatum* (fot. Wiaczesław Michalczuk)

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Drobna ważka o charakterystycznym ubarwieniu i rysunku ciała: czarny wzór – u samców na jasnoniebieskim, a u samic na niebieskozielonym lub niebieskim tle. Gatunek stenotypowy, związany z małymi, nieprzemarzającymi zimą ciekami (np. rowami melioracyjnymi i strumieniami) o umiarkowanie zaawansowanym stadium sukcesji.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	300	>	–	U2	5–10	>>	–	U2	–	U1	U2	U2	–

Gatunek znany aktualnie z kilku stanowisk na Wyżynie Wołyńskiej, w dorzeczu Huczwy. Wcześniej występował na rozproszonych stanowiskach na dużych obszarach kraju. Zarówno obecny zasięg, jak i wielkość populacji są zbyt małe, by zapewnić gatunkowi przetrwanie w dłuższej perspektywie czasowej. Wielkość populacji oszacowano na 5–10 pól siatki geograficznej 1x1 km. Trend populacyjny jest spadkowy. W ostatnich latach gatunek wygasł na dwóch z trzech stanowisk monitorowanych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. Powierzchnia i jakość zajmowanych siedlisk są niewystarczające dla utrzymania się gatunku w dłuższej perspektywie czasowej. Stan siedlisk jest więc niezadowalający. Łątka ozdobna jest gatunkiem o bardzo dużych wymaganiach siedliskowych, zdecydowanie stenotopowym i wrażliwym na zmiany. Perspektywy ochrony gatunku są jednoznacznie złe, ponieważ rejestruje się ewidentne ustąpienie gatunku z wcześniej zajmowanych cieków lub spadek jego liczebności wskutek oddziaływań antropogenicznych sprzężonych z naturalnymi. Ogólny stan ochrony łątki ozdobnej jest zły i pogarsza się. Ocena pozostaje bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.

Zagrożenia

Do najpoważniejszych negatywnych oddziaływań i zagrożeń należy szybko postępująca naturalna sukcesja roślinności, odwadnianie terenu i wysychanie cieków, czemu mogą sprzyjać niewielkie opady, usuwanie mulistych osadów, także nawożenie sąsiadujących z ciekami użytków zielonych i wypalanie traw, które mogą powodować natychmiastowe wyginięcie gatunku albo, wpływając na żyzność wody, przyspieszać ewolucję biocenotyczną.

6182

Straszka północna *Sympecma paedisca*

ALP XX

CON FV

Straszka północna *Sympecma paedisca* (fot. Paweł Buczyński)

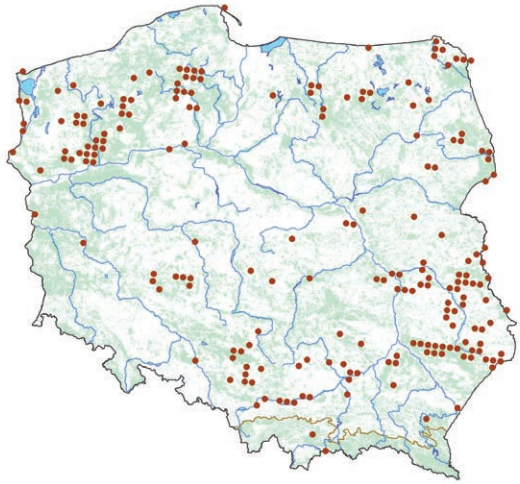

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Mała ważka o rozpiętości skrzydeł do 44 mm. Jej ochronne ubarwienie przypomina kolor drewna. Jest jednym z dwóch europejskich gatunków ważek zimujących w stadium dorosłym. Zasiedla wszelkiego typu wody stojące; preferuje małe, płytkie zbiorniki wodne, płytkie zatoki większych jezior, żwirowni i torfianek. Lubi zbiorniki z obfitą roślinnością szuwarową.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	300	x	x	XX	min. 2	x	x	XX	x	XX	XX	XX	
CON	40 600	x	0	FV	1900–2500	x	0	FV	0	FV	FV	FV	=

ALP: Występowanie straszki północnej w tym regionie ma charakter marginalny z powodu małej powierzchni odpowiednich siedlisk. Gatunek zasiedla przede wszystkim niziny. Znanych stanowisk gatunku w regionie jest bardzo mało (zasiedlone 2 pola siatki geograficznej 1x1 km) i zlokalizowane są one na skraju zwartego zasięgu gatunku w regionie kontynentalnym. W obliczu skąpych danych i marginalnego charakteru występowania trudno byłoby oceniać stan tego gatunku jako niewłaściwy. Najodpowiedniejszą oceną jest stan nieznany. Podobnie oceniono stan straszki północnej w poprzednim raporcie.
CON: Gatunek dość szeroko rozprzestrzeniony. Zasięg występowania obejmuje głównie północne i wschodnie obszary regionu, a częściowo centralne i południowe, a jego trend wydaje się stabilny. Wielkość populacji szacuje się na 1900–2500 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. W ocenie eksperckiej rzeczywista liczba stanowisk może być wyższa od oszacowanej. Dostępność odpowiednich siedlisk jest wystarczająca do długoterminowego przetrwania gatunku. Brak istotnych oddziaływań i zagrożeń. Przyszłość gatunku nie budzi obaw. Ogólny stan ochrony jest właściwy; ocena bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.

Zagrożenia

Do ważniejszych negatywnych oddziaływań i potencjalnych zagrożeń można zaliczyć: naturalne wysychanie siedlisk straszki północnej oraz ich odwadnianie w wyniku różnych form gospodarowania człowieka, a także eutrofizację (istotna jest tylko przy bardzo dużym nasileniu związanym z degradacją zbiornika; większą rolę odgrywa w zachodniej części kraju).

1037

Trzepla zielona *Ophiogomphus cecilia*

PMŚ

ALP XX

CON FV

Trzepla zielona *Ophiogomphus cecilia* (fot. Paweł Buczyński)

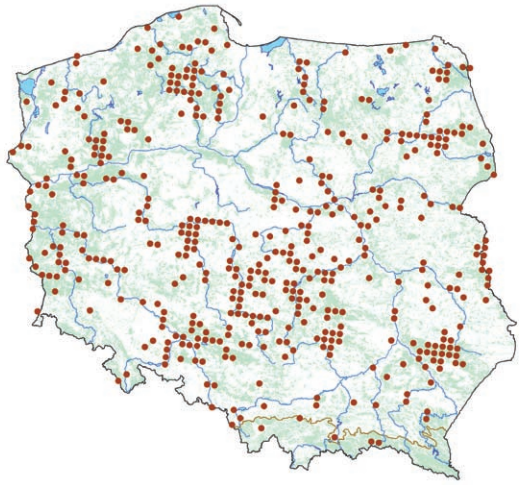

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Pospolity jeszcze gatunek ważki z rodziny gadziogłówkowatych. Zasiedla różnej wielkości nizinne i podgórskie cieki, od strumieni po duże rzeki. Preferuje odcinki położone wśród bogatej strukturalnie roślinności, np. śródleśne lub otoczone łąkami z nadbrzeżnymi zaroślami, drzewami. Przynajmniej fragmenty brzegu powinny być dobrze nasłonecznione.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	1300	x	x	XX	5–10	x	x	XX	x	XX	XX	XX	
CON	115 400	x	0	FV	10 000–12 000	x	0	FV	0	FV	FV	FV	=

ALP: Gatunek występuje w tym regionie marginalnie z przyczyn naturalnych, z powodu braku odpowiednich siedlisk. Trzepla zielona zamieszkuje przede wszystkim niziny, a zupełnie wyjątkowo tereny powyżej 500 m n.p.m. Szacowana wielkość obszaru zasiedlonego przez gatunek to minimum 5–10 pól siatki geograficznej 1x1 km. Zważywszy na marginalne występowanie gatunku w regionie, małą liczbę danych dotyczących jego stwierdzeń oraz niski poziom eksploracji regionu, nie można wiarygodnie określić wielkości populacji i trendów populacyjnych trzepli, ani ocenić, czy powierzchnia i jakość siedlisk są wystarczające, aby gatunek przetrwał w dłuższej perspektywie czasowej. Jego przyszłość zależy od sytuacji w regionie kontynentalnym. Stan ochrony pozostaje nieznany, tak jak go określono w poprzednim raporcie.
CON: Gatunek szeroko rozprzestrzeniony, lokalnie nawet pospolity. Populacja krajowa jest duża i wydaje się stabilna. Jej wielkość szacuje się na 10 000–12 000 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Na długich odcinkach rzek populacje mają charakter ciągły. Siedliska gatunku zachowane są w dobrym stanie, co potwierdzają wyniki monitoringu. Co więcej, notowana jest poprawa czystości wód w ciekach niegdyś silnie zanieczyszczonych, co jeszcze wzmacnia dobre perspektywy zachowania siedliska odpowiedniego dla tej ważki. Zważywszy na szeroki zasięg występowania i dużą populację gatunku, jego przyszłość rysuje się optymistycznie i jego ogólny stan ochrony jest właściwy. Ocena nie uległa zmianie w stosunku do poprzedniego raportu.

Zagrożenia

Potencjalne zagrożenia sprowadzają się do zanieczyszczeń wód rzecznych oraz zmian morfologii i przepływu cieków. Jednak wpływ tych oddziaływań jest przeważnie niewielki, częściowo tylko lokalny.

1038

CON FV

Zalotka białoczelna *Leucorrhinia albifrons*

Zalotka białoczelna *Leucorrhinia albifrons* (fot. Bogusław Sępioł)

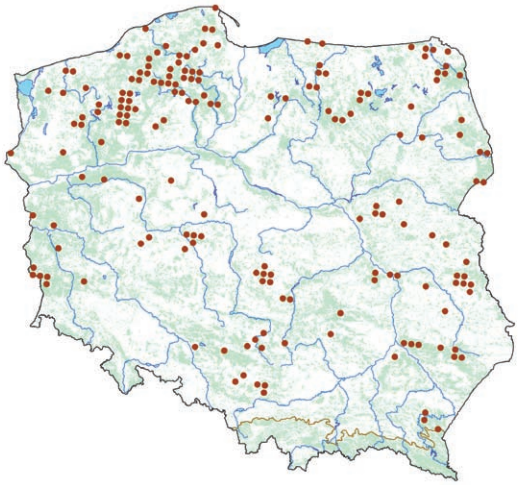

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Niepozorna ważka o rozpiętości skrzydeł 60–64 mm. Przód głowy biały. Zasiedla wody stojące, zwłaszcza naturalne, także antropogeniczne o relatywnie niskiej trofii i wysokiej przezroczystości (oligo-, mezo- i dystroficzne, także słabo eutroficzne), chętnie z bogatą roślinnością zanurzoną lub z niskim, turzycowym szuwarem przybrzeżnym.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	37 300	≈	0	FV	1300–1800	x	0	FV	0	FV	FV	FV	=

Zasięg zalotki białoczelnej obejmuje północną, środkową oraz częściowo południową część regionu, z większą koncentracją stanowisk na pojezierzach północnej Polski, a także w środkowo-wschodniej części kraju. Gatunek wycofał się z niektórych obszarów południowej, a być może i środkowej Polski, w II połowie XX wieku. Obecnie zasięg wydaje się stabilny. Wielkość populacji jest duża. Szacuje się ją na 1300–1800 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Na pojezierzach północnej Polski gatunek jest lokalnie nawet pospolity. Dostępność i jakość odpowiednich siedlisk jest zróżnicowana regionalnie, ale wystarczająca dla długoterminowego przetrwania gatunku. Brak silnych zagrożeń. Perspektywy ochrony są dobre, a ogólny stan ochrony gatunku jest właściwy. Brak zmian w ocenie w stosunku do poprzedniego raportu.

Zagrożenia

Zagrożenia obejmują głównie naturalną oraz przyspieszoną przez człowieka ewolucję biocenotyczną wód, rozumianą jako ich postępująca eutrofizacja (ze spadkiem przezroczystości wody) i sukcesja roślinna. Wpływają na to różne czynniki, np. spływ powierzchniowy z pól, intensywna akwakultura, wędkarstwo (używanie dużych ilości zanęty).

1035

CON FV

Zalotka spłaszczona *Leucorrhinia caudalis*

Zalotka spłaszczona *Leucorrhinia caudalis* (fot. Paweł Buczyński)

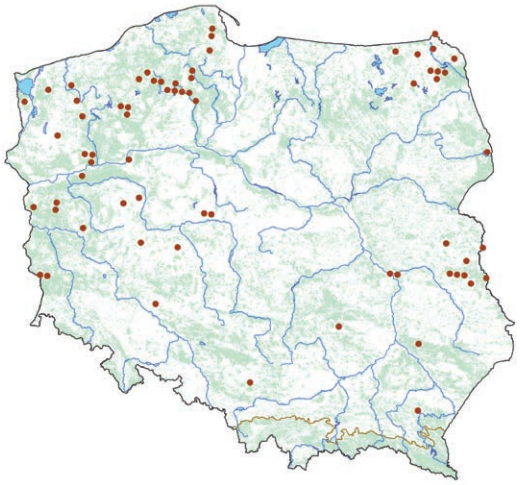

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Niewielka ważka o rozpiętości skrzydeł do 65 mm i charakterystycznie spłaszczonym, rozszerzonym odwłoku. Zasiedla wody stojące, naturalne i antropogeniczne, zwykle o niskiej lub umiarkowanej żyzności, z bogatą i zróżnicowaną strukturalnie roślinnością, a także z dużą lub przynajmniej umiarkowaną przezroczystością wody: małe jeziora, drobne zbiorniki śródleśne, torfianki, rzadziej starorzecza, stare zbiorniki w żwirowniach i piaskowniach oraz stawy.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	12 300	≈	0	FV	300–500	≈	0	FV	0	FV	FV	FV	=

Zasięg zalotki spłaszczonej obejmuje głównie pojezierza północnej i zachodniej Polski oraz Polesie Lubelskie. Dane o występowaniu gatunku są stosunkowo ubogie i wskazują na rozproszone rozmieszczenie. Wydaje się, że rozpowszechnienie tej zalotki i liczba jej stanowisk są większe niż sugeruje aktualna wiedza. Wielkość populacji określono na 300–500 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Zasięg gatunku i populacja są stabilne, a siedlisko zachowane we właściwym stanie, na co wskazują dane z różnych regionów kraju. W lokalnej skali, głównie na obszarach podległych silnej antropopresji, możliwy jest pewien ujemny trend zmian jakości i powierzchni siedliska, trudny jednak do precyzyjnego uchwycenia. Pomimo relatywnie ubogich danych, obecny stan zasięgu, populacji i siedliska można ocenić jako zupełnie wystarczający do przetrwania gatunku w dłuższej perspektywie czasowej. Ogólny stan ochrony jest właściwy; jest to ocena taka sama jak w poprzednim raporcie.

Zagrożenia

Zagrożenia związane są głównie z pośrednim i bezpośrednim użyźnianiem wód (wędkarstwo, akwakultura, rolnictwo), wpływającym na skład roślinności oraz z naturalnymi, choć przyspieszanymi przez wpływ człowieka, procesami ewolucji biocenotycznej.

1042

Zalotka większa *Leucorrhinia pectoralis*

PMŚ

ALP XX

CON FV

Zalotka większa *Leucorrhinia pectoralis* (fot. Paweł Buczyński)

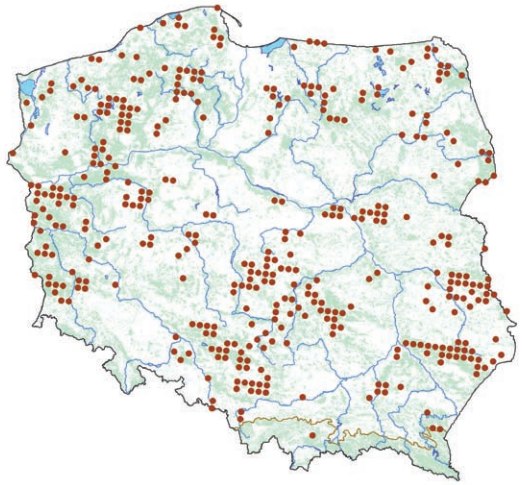

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Ważka średniej wielkości, o rozpiętości skrzydeł 58–66 mm, ciemno ubarwiona. Gatunek eurytopowy, zasiedla wody stojące różnego typu, preferując zbiorniki znajdujące się w średniozaawansowanych stadiach sukcesyjnych, z umiarkowanie obfitą lub dość obfitą roślinnością.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	400	x	x	XX	min. 3	x	x	XX	x	XX	XX	XX	
CON	84 500	x	0	FV	2800–4000	x	0	FV	0	FV	FV	FV	=

ALP: W tym regionie gatunek występuje okazjonalnie z powodu ograniczonej dostępności odpowiednich siedlisk. Gatunek zamieszkuje przede wszystkim niziny. Z regionu alpejskiego znane są tylko 3 stwierdzenia zalotki większej. Stan zasięgu i populacji określono jako nieznany. Zważywszy na nieliczne dane oraz okazjonalny, z przyczyn naturalnych, charakter występowania gatunku w regionie alpejskim, nie można określić ani stanu siedlisk tej ważki, ani perspektyw utrzymania się jej populacji na tym obszarze. Stan ochrony gatunku jest nieznany; podobnie określono go w poprzednim raporcie.
CON: Zasięg występowania gatunku jest stabilny. Gatunek zasiedla prawie cały obszar regionu, wyłączywszy Sudety i fragmenty ich pogórzy oraz większą część pogórza karpackiego. Lokalnie jest nawet pospolity. Wielkość populacji oszacowano na 2800–4000 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Generalnie, stan populacji jest właściwy, a zwłaszcza w Polsce północnej i środkowym pasie kraju. Stan siedlisk również nie budzi niepokoju. Gatunek zasiedla szerokie spektrum wód, nie ma więc problemu z dostępnością siedliska odpowiedniej jakości w skali regionu. Z uwagi na szerokie rozprzestrzenienie i nadal bardzo dużą bazę siedliskową przyszłość zalotki większej nie budzi obaw. Stwierdzone oddziaływania i zagrożenia mają umiarkowany wpływ na siedlisko i populację gatunku w regionie. Ogólny stan ochrony zalotki większej pozostaje właściwy, bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.

Zagrożenia

Oddziaływania i potencjalne zagrożenia sprowadzają się głównie do użyźniania wód (wędkarstwo, akwakultura, rolnictwo, spływy z obszarów miejskich i przemysłowych) oraz do naturalnych, choć przyspieszanych przez człowieka, procesów ewolucji biocenotycznej, co prowadzi do zmian w składzie gatunkowym i strukturze roślinności oraz wypłycania się lub częściowego bądź całkowitego wysychania zbiorników wodnych.

1048

CON FV

Żagnica zielona *Aeshna viridis*

Żagnica zielona *Aeshna viridis* (fot. Grzegorz Jędro)

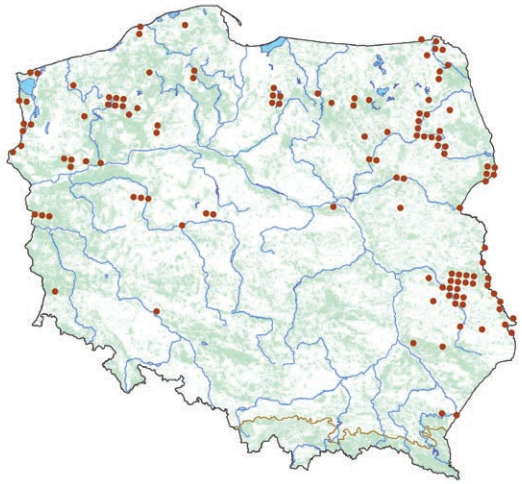

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Jedna z największych polskich ważek o rozpiętości skrzydeł do 92 mm. Jej rozwój jest ściśle związany z osoką aloesowatą *Stratiotes aloides*. Zasiedla wody stojące i wolno płynące, naturalne i antropogeniczne: jeziora, drobne zbiorniki, starorzecza, bagna, torfianki, stawy, kanały, lenityczne strefy rzek.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	22 900	≈	0	FV	560–860	≈	0	FV	0	FV	FV	FV	=

Zasięg występowania gatunku jest pofragmentowany i obejmuje północną, wschodnią i częściowo środkową część regionu, głównie obszary pojezierzy oraz doliny dużych i średnich rzek nizinnych. Liczba stanowisk umiarkowana, populacje lokalne są jednak często duże, a nawet bardzo duże. Wielkość populacji szacowana jest na 560–860 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Zasięg i populacja wydają się stabilne. Jako gatunek eurytopowy, żagnica zielona zasiedla szerokie spektrum wód. Dostępność odpowiednich siedlisk jest wystarczająca. Pomimo relatywnie ubogich danych, obecny stan zasięgu, populacji i siedliska gatunku oraz brak silnych zagrożeń pozwalają ocenić perspektyw ochrony gatunku jako dobre. Ogólny stan ochrony gatunku jest właściwy. Ocena bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu. Warto jednak w przyszłości zwrócić uwagę na ewentualne skutki gorących i suchych okresów letnich, mogących wpływać na trwałość i jakość siedlisk, a przez to na wielkość populacji żagnicy zielonej.

Zagrożenia

Zagrożenia wiążą się z pośrednim i bezpośrednim użyźnianiem wód przez człowieka (wędkarstwo, akwakultura, rolnictwo, obszary zamieszkane), co niekorzystnie wpływa na ich trofię, przezroczystość i skład roślinności, a także z naturalnymi, choć przyspieszanymi przez wpływ człowieka procesami ewolucji biocenotycznej.

4014

Biegacz urozmaicony *Carabus variolosus*

PMŚ

ALP FV

CON XX

Biegacz urozmaicony *Carabus variolosus* (fot. Marek Holly)

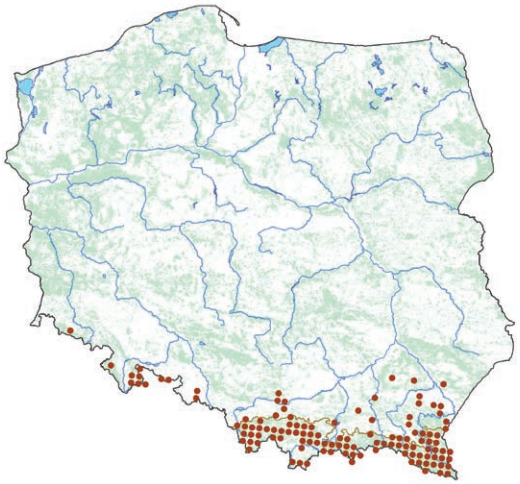

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Średniej wielkości, drapieżny chrząszcz o czarnej barwie ciała i charakterystycznej „dołkowanej" rzeźbie pokryw. Gatunek leśny i wilgociolubny. Zasiedla m.in. łęgi, buczyny i olsy rosnące wzdłuż strumieni i potoków. Preferuje umiarkowanie ocienione, porośnięte ziołoroślami, błotniste pobrzeża czystych cieków.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	13 800	≈	0	FV	80	=	x	FV	x	FV	FV	FV	x
CON	13 000	x	x	XX	70	x	x	XX	x	FV	XX	XX	

ALP: Zasięg gatunku obejmuje praktycznie cały region. Wielkość populacji szacuje się na 80 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Potwierdzonych jest około 40 stanowisk; prawdopodobnie jest to najwyżej 50% ich rzeczywistej liczby. W okresie objętym raportowaniem wykryto kilka nowych miejsc występowania. Brak wystarczających danych do określenia trendu zmian liczebności. Wyniki monitoringu wskazują na dobrą jakość siedlisk tego biegacza. Szeroki zasięg występowania, liczne stanowiska oraz brak istotnych oddziaływań i zagrożeń sprawiają, że perspektywy ochrony gatunku wydają się dobre. W najnowszym raporcie stan ochrony biegacza urozmaiconego w regionie oceniono jako właściwy, a więc lepiej niż w poprzednim raporcie. Zmiana wynika z poprawy stanu wiedzy, m.in. na skutek prowadzonego monitoringu.
CON: W regionie kontynentalnym biegacz urozmaicony występuje w pasie pogórzy karpackich i wschodniej części Sudetów. Wielkość populacji szacuje się na 70 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Potwierdzono 36 stanowisk. Jednak aktualne rozmieszczenie i zasięg są niedostatecznie rozpoznane, nic też nie wiadomo na temat trendów, dlatego stan zasięgu i populacji określono jako nieznane. Natomiast jakość siedlisk gatunku, w świetle wyników monitoringu, można ocenić jako dobrą. Perspektywy ochrony są niejasne z uwagi na niedostateczną wiedzę o występowaniu tego biegacza w regionie kontynentalnym. Z powodu braku ocen dla trzech parametrów, ogólny stan ochrony również oceniono jako nieznany, a więc inaczej niż w poprzednim raporcie. Zmiana oceny niezadowalającej na nieznaną wynika przede wszystkim ze ścisłego stosowania się w obecnym raporcie do reguł Komisji Europejskiej, dotyczących wyprowadzania ocen.

Zagrożenia

Brak istotnych oddziaływań. Potencjalne zagrożenia wiążą się m.in. z gospodarką leśną (wycinka lasu, usuwanie martwych i obumierających drzew), wysychaniem cieków oraz ich rekreacyjnym wykorzystywaniem i zaśmiecaniem, a także z ruchem pojazdów na drogach (rozjeżdżanie chrząszczy).

4015

Biegacz Zawadzkiego *Carabus zawadzkii*

PMŚ

ALP XX

CON XX

Biegacz Zawadzkiego *Carabus zawadzkii* (fot. Tomasz Olbrycht)

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Duży chrząszcz, trudny do odróżnienia od pokrewnych gatunków biegaczy, o nieustalonej dokładnie randze taksonomicznej; najczęściej traktuje się go jako podgatunek biegacza Scheidlera *Carabus scheidleri*. Występuje na bieszczadzkich połoninach oraz w górskich i podgórskich lasach Polski południowo-wschodniej. Preferencje co do siedliska i pokarmu oraz aktywność sezonowa są słabo poznane.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	2600	x	x	XX	min. 5	x	x	XX	x	XX	XX	XX	
CON	2800	x	x	XX	min. 7	x	x	XX	x	XX	XX	XX	

ALP: Zasięg niewielki, obejmuje makroregion Beskidy Lesiste i część makroregionu Beskidy Środkowe. Wielkość populacji szacuje się na minimum 7 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. W ostatniej dekadzie pozyskano nowe dane o występowaniu tego biegacza, jednak nadal brak podstaw do określenia stanu zasięgu i populacji. Niedostateczny stan wiedzy o wymaganiach siedliskowych nie upoważnia też do oceny dostępności odpowiedniej powierzchni i jakości siedlisk gatunku. Z podobnych przyczyn nie można rzetelnie ocenić perspektyw ochrony gatunku w skali regionu. Jego stan ochrony pozostaje nieznany. Tak samo oceniono go w poprzednim raporcie.
CON: Również w tym regionie wiedza o rozmieszczeniu i zasięgu gatunku jest niedostateczna. Nowe dane wskazują, że północna granica zasięgu obejmuje południową część mezoregionu Podgórza Rzeszowskiego. Wielkość populacji oszacowano na minimum 7 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Niewielka liczba znanych stanowisk nie pozwala określić stanu zasięgu i populacji w regionie inaczej niż jako nieznany. Nieznany jest też stan siedlisk, gdyż wiedza na temat wymagań i preferencji siedliskowych biegacza Zawadzkiego jest nadal niewystarczająca. Słabe rozpoznanie rozmieszczenia, stanu populacji i siedlisk zajmowanych przez biegacza Zawadzkiego nie pozwala na jednoznaczne określenie jego perspektyw ochrony. Stan ochrony oceniono jako nieznany, tak jak i w poprzednim raporcie.

Zagrożenia

Nie można określić oddziaływań i zagrożeń z uwagi na niedostateczny stan wiedzy o gatunku.

1085

Bogatek wspaniały *Buprestis splendens*

PMŚ

CON U1

Bogatek wspaniały *Buprestis splendens* (fot. Krzysztof Sućko)

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Rzadki chrząszcz z rodziny bogatkowatych o skrytym trybie życia i niedostatecznie poznanej biologii. Uważany za relikt lasów pierwotnych. Preferuje prześwietlone drzewostany iglaste i mieszane z dużą liczbą martwych, stojących, dobrze nasłonecznionych sosen i świerków w wieku powyżej 100 lat. Larwy rozwijają się w pniach i grubych konarach martwych drzew. Notowane są przypadki rozwoju w drewnianych ścianach budynków, meblach czy deskach podłogowych.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	826	>	x	U1	1–200	x	x	XX	u	FV	FV	U1	x

Zasięg występowania bardzo mały. W ostatnich 50 latach gatunek notowano jedynie w Puszczy Białowieskiej. Łowione były pojedyncze okazy. Wiele stwierdzeń pochodzi z samej Białowieży (osobniki wylęgły się z materiału zasiedlonego w Puszczy i przywiezionego do osady). Stan populacji nieznany. Jej wielkość określono na maksymalnie 200 zasiedlonych pól siatki 1x1 km. Stan siedlisk wydaje się dobry. Podaż odpowiednich do zasiedlenia drzew wydaje się stabilna. Z jednej strony w gospodarczej części Puszczy usuwa się zamierające drzewa, zwłaszcza tzw. „trocinkowe" świerki, w ramach walki z kornikiem drukarzem. Z drugiej strony, obserwuje się stopniowe, naturalne zamieranie starych, liczących po 150–300 lat sosen w różnych punktach Puszczy Białowieskiej, co dostarcza potencjalnej bazy rozwojowej dla larw bogatka wspaniałego. Perspektywy ochrony bogatka wspaniałego w skali najbliższych 12 lat są dobre. Trwałość siedliska zabezpieczona jest ochroną w Białowieskim Parku Narodowym i w licznych rezerwatach przyrody. Także w lasach gospodarczych Puszczy Białowieskiej obserwuje się wzrost ilości martwego drewna, w tym grubych stojących drzew gatunków iglastych. Niezadowalająca ocena ogólna stanu ochrony, wynikająca z oceny stanu zasięgu, pozostaje bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.

Zagrożenia

Zagrożenia dla gatunku związane są z przemianami siedlisk leśnych, z brakiem naturalnego odnowienia sosny zwyczajnej, która przegrywa konkurencję ze świerkiem i gatunkami liściastymi i z usuwaniem marwtych i umierających drzew w niektórych częściach gospodarczych lasów Puszczy Białowieskiej.

1083

PMŚ

CON **U1**

Jelonek rogacz *Lucanus cervus*

Jelonek rogacz *Lucanus cervus* (fot. Marek Bunalski)

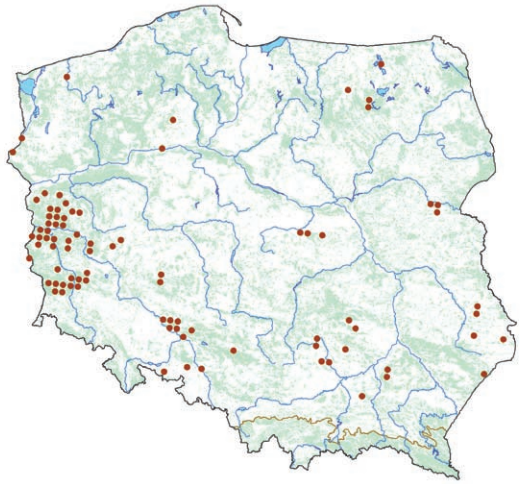

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Jeden z największych krajowych chrząszczy o charakterystycznie rozwiniętych żuwaczkach (u samców). Gatunek leśny, ciepłolubny. Zasiedla różnowiekowe, świetliste drzewostany liściaste i mieszane, zwykle dąbrowy, znacznie rzadziej inne typy zadrzewień (parki, aleje, sady). W swoim rozwoju związany jest przede wszystkim z karpami dębowymi, w mniejszym stopniu z karpami innych drzew liściastych o twardym drewnie.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	16 000	x	x	XX	850	x	x	U1	u	U1	U1	U1	x

Zasięg obejmuje prawdopodobnie większość obszaru niżowej Polski, ale brak jest pełnych aktualnych danych o rozmieszczeniu gatunku. Stan zasięgu jest więc nieznany. Wielkość populacji szacuje się na 850 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Aktualna wiedza nie pozwala na określenie trendów populacyjnych, niemniej obserwacje wskazują, że w miarę stabilne populacje utrzymują się jedynie w zachodniej części regionu. Na południu i na krańcach wschodnich populacje są rozrzedzone i izolowane, dlatego ogólny stan populacji określono jako niezadowalający. Stan siedlisk również budzi zastrzeżenia. Zgodnie z wynikami monitoringu na większości badanych stanowisk jakość siedlisk jest niezadowalająca z uwagi na niski udział dębów w drzewostanach oraz małą dostępność miejsc rozwoju w postaci pniaków dębowych. Niepokojące jest także zmniejszanie się udziału dębów w zasiedlonych drzewostanach na skutek zmian sukcesyjnych. Perspektywy ochrony jelonka rogacza określono jako słabe, ponieważ zachodzą niekorzystne zmiany w siedliskach, a populacjom zlokalizowanym na południu Polski i krańcach wschodnich grozi zanik. Niezadowalająca ocena ogólna stanu ochrony pozostaje bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.

Zagrożenia

Największym zagrożeniem dla gatunku jest sukcesja dąbrów w kierunku grądów, wypieranie dębów przez graby, klony itp., zmniejszanie się liczby odpowiednich do zasiedlenia pniaków i martwych drzew, co ogranicza drastycznie możliwości rozwoju jelonków. Na jakość siedlisk negatywnie wpływa też wycinka lasu, odnawianie lasu po wycince oraz usuwanie martwych i umierających drzew.

4021

PMŚ

CON FV

Konarek tajgowy *Phryganophilus ruficollis*

Siedlisko, w którym występuje konarek tajgowy *Phryganophilus ruficollis* (fot. Jerzy Gutowski)

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Skrajnie rzadki chrząszcz saproksylobiontyczny, relikt lasów pierwotnych, obfitujących w martwe, leżące, grubowymiarowe drewno. Owady dorosłe odżywiają się grzybnią różnych gatunków hub, a rozwój larw związany jest z drewnem przerośniętym grzybnią, powodującą tzw. białą zgniliznę. Najczęściej spotykany jest w borach mieszanych i grądach.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	826	≈	0	FV	9–90	x	u	XX	0	FV	FV	FV	=

Zasięg gatunku obejmuje Puszczę Białowieską w granicach Polski. W latach 2000–2018 konarka tajgowego stwierdzono m.in. w kilku oddziałach leśnych obszaru ochrony ścisłej Białowieskiego Parku Narodowego. Wielkość populacji w obowiązujących jednostkach określono na minimum 9 i maksimum 90 zasiedlonych pól siatki 1x1 km. Konarek tajgowy tworzy w Puszczy Białowieskiej stabilną populację, jednak jej stan jest trudny do oszacowania ze względu na brak dokładnych badań, skryty tryb życia i skrajną rzadkość występowania gatunku. Aktualnie nie ma problemu z dostępnością odpowiednich siedlisk. Konarek tajgowy ma szanse trwałego bytowania z uwagi na obfitość leżących drzew, rozległość i – na znacznym obszarze Puszczy – ciągłość siedlisk. Ich trwałość jest przy tym zabezpieczona ochroną ścisłą w obrębie Białowieskiego Parku Narodowego. Również w lasach gospodarczych Puszczy obserwuje się wzrost ilości martwego drewna, w tym grubych kłód drzew liściastych. Perspektywy ochrony gatunku wydają się więc pomyślne. Ogólny stan ochrony gatunku oceniono jako właściwy, a więc lepiej niż w poprzednim raporcie. Nie jest to zmiana rzeczywista. Poprzednia niezadowalająca ocena była oceną ekspercką. W obecnym raporcie ściśle zastosowano się do obowiązujących reguł wyprowadzania ocen parametrów i oceny ogólnej.

Zagrożenia

Prace monitoringowe wskazują na brak znaczących oddziaływań i zagrożeń dla gatunku.

1088

Kozioróg dębosz *Cerambyx cerdo*

PMŚ

ALP XX

CON U1

Kozioróg dębosz *Cerambyx cerdo* (fot. Miłosz Mazur)

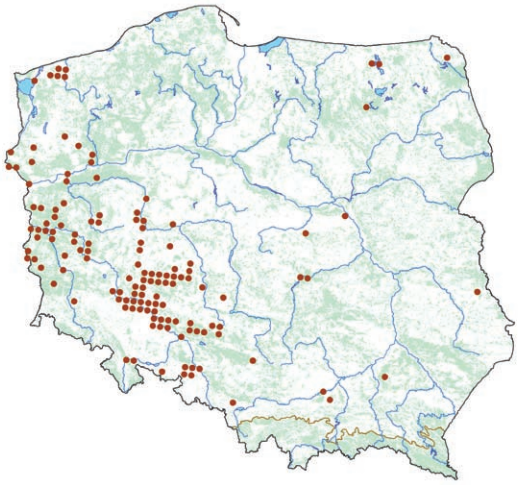

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Jeden z najokazalszych chrząszczy w faunie Polski, o przeciętnej długości ciała 42 mm. Jest kambioksylofagiem, przechodzącym rozwój wyłącznie w żywych dębach. Występuje w luźnych drzewostanach leśnych z dużym udziałem dębów, w parkach, w przydrożnych zadrzewieniach oraz w niewielkich skupiskach dębów.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	0	x	x	XX	0	x	x	XX	x	XX	XX	XX	
CON	28 300	x	u	XX	min. 133	x	u	XX	u	U1	U1	U1	x

ALP: W regionie alpejskim brak stwierdzeń gatunku od 1985 roku. Współcześnie prawdopodobnie już tutaj nie występuje. W granicach regionu jest niewiele siedlisk, które może zasiedlać kozioróg dębosz, ich stan jest nieznany. Brak obserwacji gatunku wyklucza także możliwość oceny perspektyw ochrony. Ostateczna ocena stanu ochrony gatunku (stan nieznany) pozostaje bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.
CON: Zasięg kozioroga dębosza jest nadal niedostatecznie rozpoznany. W ostatniej dekadzie zebrano nowe i zweryfikowano starsze informacje o rozmieszczeniu gatunku. W świetle uzyskanych wyników stwierdzono, że wiele wcześniejszych danych bazowało na błędnych oznaczeniach. Część stanowisk wymaga jeszcze weryfikacji. Stan populacji jest nieznany. Jej wielkość oszacowano na minimum 133 zasiedlone pola siatki geograficznej 1x1 km. W oparciu o dane monitoringowe stan siedlisk określono jako niezadowalający. Stwierdzono bowiem zbyt małą dostępność starych dębów i ich na ogół nadmierne ocienienie. Słaba ocena perspektyw ochrony wynika z niewielkiej liczebności gatunku na badanych stanowiskach, ograniczonej liczby drzew rozwojowych oraz stwierdzanych oddziaływań i zagrożeń. Ocena ogólna stanu ochrony kozioroga dębosza w regionie kontynentalnym jest niezadowalająca, bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.

Zagrożenia

Najważniejsze zagrożenia obejmują usuwanie starych i umierających drzew, naturalne zmiany sukcesyjne w drzewostanach (zmniejszanie się udziału dębów) i fragmentację siedlisk.

1082

PMŚ

CON FV

Kreślinek nizinny *Graphoderus bilineatus*

Kreślinek nizinny *Graphoderus bilineatus* (fot. Marcin Karetta)

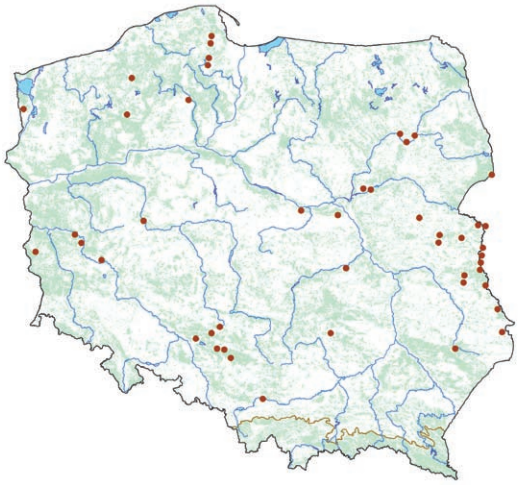

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Wodny chrząszcz, średniej wielkości, o długości ciała od 14,5 do 16 mm. Występuje zazwyczaj w dużych zbiornikach wód stojących (jeziora, stawy rybne), zasiedlając ich strefę przybrzeżną. Chrząszcz preferuje zbiorniki mezo- i eutroficzne z bogatą, zróżnicowaną gatunkowo roślinnością. Owady dorosłe dobrze latają; mają duże możliwości dyspersyjne.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km^2)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km^2)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	8200	≈	0	FV	46	≈	x	FV	0	FV	FV	FV	=

Stan wiedzy o rozmieszczeniu tego chrząszcza znacznie się poprawił od czasu opracowania poprzedniego raportu. Kreślinka nizinnego można obecnie spotkać na rozproszonych stanowiskach praktycznie w całej nizinnej części regionu. Wielkość populacji szacuje się na 46 zasiedlonych pól siatki 1x1 km. Wydaje się, że aktualna wielkość zasięgu i populacji jest wystarczająca dla przetrwania gatunku. Dostępność odpowiedniego siedliska jest duża. Preferowane zbiorniki wodne są rozpowszechnione praktycznie w całej Polsce i nie należą do siedlisk rzadkich. Prace monitoringowe wskazują na dobrą jakość siedlisk. Perspektywy ochrony gatunku nie budzą niepokoju: chrząszcz jest spotykany i wykazywany dość regularnie, a od 2000 roku widać wyraźny wzrost liczby jego znanych stanowisk. Ponadto, część z nich znajduje się na obszarach chronionych. Ogólny stan ochrony gatunku jest właściwy. Ocena bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.

Zagrożenia

Wykazywane zagrożenia mają umiarkowane znaczenie. Obejmują wysychanie mniejszych zbiorników na skutek długotrwałych susz, zmiany stosunków wodnych, zanieczyszczenia wód z różnych źródeł, a także naturalne procesy eutrofizacji zbiorników.

1087

Nadobnica alpejska *Rosalia alpina*

PMŚ

ALP **U1**

Nadobnica alpejska *Rosalia alpina* (fot. Witold Ziaja)

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Jedna z najpiękniejszych europejskich kózek o niepowtarzalnym i łatwo rozpoznawalnym ubarwieniu. Rozwój larw odbywa się głównie w buku, także w innych drzewach liściastych (wiąz, grab, lipa, jesion i inne). Chrząszcze zasiedlają martwe i zamierające drzewa, zwykle w miejscach ciepłych, eksponowanych na światło słoneczne.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	5800	x	x	XX	1876	x	x	XX	x	U1	XX	U1	x

Aktualny zasięg gatunku obejmuje Karpaty środkowe i wschodnie. W oparciu o znane rozmieszczenie, wielkość populacji można szacować na 1876 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Brak danych do oceny trendów zasięgu i liczebności populacji oraz wielkości referencyjnych tych parametrów, dlatego stan zasięgu i populacji oceniono jako nieznany. Powierzchnia potencjalnych siedlisk jest zapewne wystarczająca, aby gatunek mógł przetrwać w dłuższej perspektywie czasowej, gdyż powierzchnia lasów z dużym udziałem buka zwyczajnego jest znacząca w skali Karpat. Niemniej, jakość zajmowanych siedlisk jest niezadowalająca, a w przyszłości można się spodziewać jej pogarszania. W części drzewostanów bukowych zauważalny jest niedostatek odpowiedniej liczby osłabionych i zamierających drzew, które stanowiłyby potencjalny materiał lęgowy, a pozostawianie w siedliskach gatunku drewna bukowego w okresie rójki, a następnie jego wywóz, skutkuje drenażem populacji. Perspektywy ochrony gatunku trudno jednoznacznie określić, ponieważ nieznany jest stan zasięgu i populacji. Stan ochrony gatunku jest niezadowalający, o czym zadecydowała ocena stanu siedlisk. Podobnie oceniono go w poprzednim raporcie.

Zagrożenia

Najpoważniejsze zagrożenia wiążą się z gospodarką leśną: usuwaniem martwych stojących i leżących drzew, z wycinką starych drzew oraz z powszechnym składowaniem – w okresie pojawu imagines – drewna gatunków mogących stanowić materiał lęgowy; z wywożonym później z lasu drewnem corocznie wyprowadzana jest znaczna część populacji gatunku.

6966

Pachnica dębowa *Osmoderma eremita complex*

PMŚ

ALP XX

CON U1

Pachnica dębowa *Osmoderma eremita complex* (fot. Jacek Kurzawa)

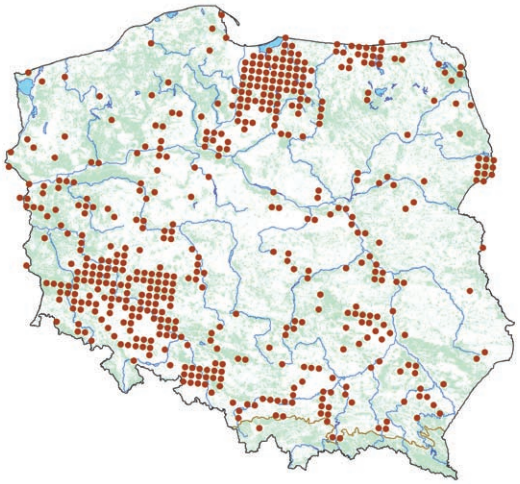

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Jeden z największych krajowych chrząszczy. Polską nazwę zawdzięcza przyjemnemu, dość silnemu zapachowi, który jest feromonem wydzielanym przez samce. Wszystkie stadia rozwojowe pachnicy związane są z próchnowiskami w dziuplach różnych gatunków drzew: dębów, lip, olszy, wierzb. Optymalne siedliska znajdują się zarówno w lasach naturalnych, jak i w krajobrazach kulturowych.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	1700	x	x	XX	min. 3	x	x	XX	x	XX	XX	XX	
CON	107 300	≈	u	FV	1400	x	–	U1	u	U1	U1	U1	x

ALP: Rozmieszczenie gatunku w regionie alpejskim jest niedostatecznie rozpoznane. Jego występowanie w tym regionie ograniczają czynniki klimatyczne; główna część zasięgu znajduje się w regionie kontynentalnym. Stosunkowo niedawne stwierdzenia pochodzą z Beskidu Małego i Kotliny Żywieckiej. Wielkość populacji to zaledwie 3 zasiedlone pola siatki geograficznej 1x1 km. Z uwagi na skąpe dane trudno ocenić, czy obecna jakość zajmowanych siedlisk i ich powierzchnia są wystarczające dla długoterminowego przetrwania gatunku. Przyszłość pachnicy dębowej w regionie alpejskim jest niepewna. Ogólny stan ochrony oceniono jako nieznany, tak jak w poprzednim raporcie.

CON: Zasięg występowania pachnicy dębowej przypuszczalnie obejmuje prawie cały region, choć istniejące dane wskazują na rozległe luki w rozmieszczeniu gatunku w centralnej i być może wschodniej części regionu. Wielkość populacji szacuje się na 1400 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Mimo nowych stwierdzeń, trend liczebności populacji jest najprawdopodobniej spadkowy, co wiąże się ze zmniejszającą się powierzchnią dostępnych siedlisk, zwłaszcza liniowych zadrzewień. Generalnie, powierzchnia i jakość zajmowanego siedliska w skali regionu są jeszcze wystarczające dla długoterminowego przetrwania gatunku, ale trend powierzchni i jakości siedliska jest spadkowy. Prace monitoringowe i inwentaryzacyjne wskazują, że na części stanowisk zagęszczenie drzew dziuplastych jest niewielkie i duży jest udział gatunków drzew rzadko zasiedlanych przez pachnicę. Przyszłość gatunku budzi pewne obawy z uwagi na pogarszanie się stanu siedlisk w krajobrazach kulturowych na skutek wycinki alei przydrożnych i inne stwierdzone oddziaływania i zagrożenia. Ogólny stan ochrony ocenia się jako niezadowalający, podobnie jak w poprzednim raporcie.

Zagrożenia

Najpoważniejsze zagrożenia dla gatunku to usuwanie starych, a także martwych i umierających drzew, likwidacja przydrożnych alei, a także usuwanie śródpolnych zadrzewień.

1081

Pływak szerokobrzeżek *Dytiscus latissimus*

PMŚ

CON **U1**

Pływak szerokobrzeżek *Dytiscus latissimus* (fot. Marek Przewoźny)

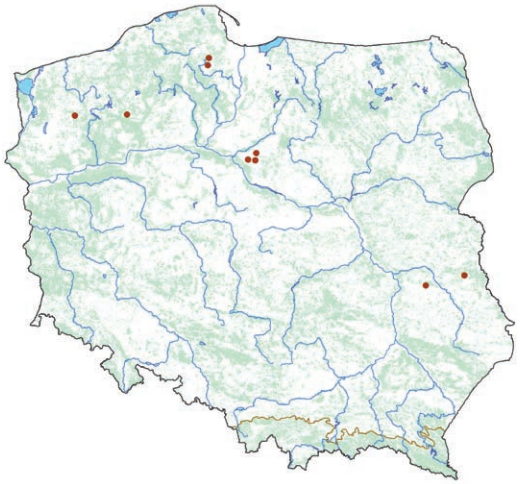

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Drugi co do wielkości chrząszcz wodny występujący w Polsce. Jego preferowanym siedliskiem są duże, czyste zbiorniki wodne z dobrze rozwiniętymi zbiorowiskami, typowymi dla jezior eutroficznych: szuwarem niskim i wysokim, nymfeidami i elodeidami, gdzie zasiedla wypłyconą strefę brzegową.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	900	>	x	U1	9	>	u	U1	0	FV	U1	U1	x

Zasięg gatunku jest bardzo mały. Po 2000 roku pływak szerokobrzeżek stwierdzony był na zaledwie 8 stanowiskach. Wielkość populacji określono na 9 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Trend populacyjny jest niepewny. Zarówno obecna powierzchnia zasięgu, jak i wielkość populacji nie zapewnią gatunkowi przetrwania w dłuższej perspektywie czasowej. Dostępność siedliska odpowiedniej jakości nie wydaje się czynnikiem ograniczającym dla gatunku. Preferowane typy siedlisk są rozpowszechnione praktycznie w całym regionie biogeograficznym. Patrząc z perspektywy historycznej, gatunek ustępuje z terenu kraju, co może być związane z trudnymi do uchwycenia i zmierzenia długofalowymi zmianami klimatycznymi. Gatunek jest wyraźnie chłodolubny. Perspektywy ochrony nie są dobre; zasięg oraz populacja gatunku zmniejszają się, wzrastają temperatury i wydłużają się okresy susz. Stan ochrony gatunku jest co najmniej niezadowalający. Ocena bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.

Zagrożenia

Zagrożenia wiążą się ze zmianami klimatycznymi, wzrostem temperatur i suszami, a także zmianami stosunków wodnych, zanieczyszczeniami wód z różnych źródeł i naturalnymi procesami eutrofizacji zbiorników.

1924

PMŚ

CON XX

Pogrzybnica Mannerheima

Oxyporus mannerheimii

Pogrzybnica Mannerheima *Oxyporus mannerheimii* (fot. Robert Rossa)

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Chrząszcz niewielkich rozmiarów, 7–9 mm długości. Jest gatunkiem borealnym, związanym z terenami leśnymi. Wydaje się, że preferuje lasy liściaste i mieszane. Mycetofag; prawdopodobnie cały jego rozwój przebiega w grzybach kapeluszowych różnych gatunków oraz w hubach nadrzewnych. Dorosłe chrząszcze przebywają na owocnikach grzybów kapeluszowych i w ściółce.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	700	x	x	XX	729	x	x	XX	x	XX	XX	XX	

Powierzchnia zasięgu i wielkość populacji pogrzybnicy Mannerheima są praktycznie nieznane. Niemal wszystkie dane dotyczące stanowisk tego chrząszcza pochodzą z przypadkowych obserwacji lub badań faunistycznych nieukierunkowanych na gatunek oraz z inwentaryzacji leśnej. Najwięcej notowań pochodzi z Puszczy Białowieskiej. W oparciu o znane stwierdzenia wielkość populacji oszacowano na 729 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Powierzchnię i jakość zajmowanego siedliska trudno ocenić z powodu braku danych; praktycznie nic nie wiadomo o wymaganiach siedliskowych gatunku. Nie ma też podstaw do oceny perspektyw ochrony pogrzybnicy w regionie. Stan ochrony gatunku nieznany. Tak samo oceniono go w poprzednim raporcie.

Zagrożenia

Prawdopodobnie najsilniej oddziałującym na pogrzybnicę czynnikiem jest zbieractwo grzybów.

1920

Ponurek Schneidera *Boros schneiderii*

PMŚ

ALP XX

CON U1

Ponurek Schneidera *Boros schneiderii* (fot. Tomasz Olbrycht)

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Chrząszcz zaliczany do reliktów puszczańskich. Gatunek rzadki, o skrytym trybie życia. Czynnikiem warunkującym występowanie ponurka Schneidera jest wysoka zasobność drzewostanów w martwe drewno, zwłaszcza stojące. Larwy żyją pod korą stojących, martwych drzew, głównie sosen, rzadziej innych gatunków iglastych i liściastych.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	1000	x	x	XX	min. 19	x	x	XX	x	XX	XX	XX	
CON	1500	>	x	U1	62	>	x	U1	x	XX	XX	U1	x

ALP: Rozmieszczenie jest niedostatecznie rozpoznane, ale wiedza o nim stopniowo poprawia się. Ponurek Schneidera występuje wyspowo, a najwięcej stwierdzeń pochodzi z Gór Sanocko-Turczańskich. Wielkość populacji oszacowano na minimum 19 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Trudno ocenić, czy powierzchnia zajmowanych siedlisk jest wystarczająca dla długoterminowego przetrwania gatunku. Jakość siedlisk na trzech stanowiskach monitoringowych była dobra. Również perspektywy ochrony są trudne do jednoznacznej oceny. Gatunek wymaga intensywnych prac inwentaryzacyjnych. Ogólny stan ochrony pozostaje nieznany, bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.
CON: Gatunek o bardzo ograniczonym występowaniu, aczkolwiek zasięg i populacja są prawdopodobnie większe niż wskazują na to aktualne dane. Wielkość populacji oszacowano na 62 zasiedlone pola siatki geograficznej 1x1 km. Najwięcej stwierdzeń pochodzi z Puszczy Białowieskiej. Zarówno zasięg, jak i populacja powinny być większe, aby zapewnić trwałą egzystencje gatunku. Trudno natomiast ocenić, czy powierzchnia aktualnie zajmowanych przez ponurka siedlisk jest wystarczająca dla jego przetrwania. Ponieważ wiedza na temat zasięgu i populacji gatunku jest niepełna, perspektywy ochrony gatunku określono jako nieznane. Ogólny stan ochrony gatunku jest niezadowalający; ocena bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.

Zagrożenia

Ponurek Schneidera jest reliktem lasów pierwotnych, bardzo wrażliwym na zmiany dokonywane w ekosystemach leśnych, dlatego najważniejsze zagrożenia wiążą się z przekształceniami lasów ekstensywnych w lasy produkcyjne.

1925

Rozmiazg kolweński *Pytho kolwensis*

PMŚ

CON U2

Rozmiazg kolweński *Pytho kolwensis* (fot. Jerzy Gutowski)

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Bardzo rzadki chrząszcz saproksyliczny, uznawany za relikt lasów pierwotnych. Gatunek borealny, który w Polsce występuje na południowym krańcu swojego zasięgu. Troficznie związany ze świerkiem. Imagines prowadzą skryty tryb życia, przebywając pod rozkładającą się korą grubych pni. Larwy przez kilka lat żyją pod korą.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	105	>>	x	U2	min. 1	x	x	XX	x	U2	U2	U2	x

Gatunek występuje wyłącznie w Białowieskim Parku Narodowym. Na początku lat 50. XX wieku stwierdzono go w dolinie rzeki Orłówki oraz w widłach rzek Sirota i Hwoźna. Aktualnie jedynym znanym miejscem występowania jest dolina Orłówki. Zasięg referencyjny jest znacznie większy od aktualnego. Wielkość i stan populacji są trudne do oszacowania ze względu na brak dokładnych badań i skryty tryb życia. Aktualna, minimalna wielkość populacji to 1 zasiedlone pole siatki geograficznej 1x1 km (gatunek stwierdzony w jednym oddziale w Białowieskim PN). Biorąc pod uwagę powierzchnię potencjalnych siedlisk, maksymalna wielkość populacji byłaby nie większa niż ok. 50 pól siatki geograficznej 1x1 km. Stan siedlisk jest zły. Zajmowany przez gatunek obszar jest zbyt mały, aby siedlisko było stabilne, a badania monitoringowe wskazują na pogarszającą się jakość zajmowanego siedliska. W wyniku naturalnych procesów przyrodniczych zmniejsza się udziału świerka w zbiorowiskach łęgowych Puszczy Białowieskiej. Przetrwanie gatunku w dłuższej perspektywie jest niepewne z uwagi na izolację istniejącej populacji i naturalne przemiany siedlisk. Stan ochrony gatunku oceniono jako zły, podobnie jak w poprzednim raporcie.

Zagrożenia

Największym zagrożeniem dla rozmiazga kolweńskiego jest postępujące w ostatnich latach ocieplanie się klimatu oraz zmiana składu gatunkowego (sukcesja) drzewostanów, co prowadzi do stopniowego zmniejszania się udziału świerka w zbiorowiskach łęgowych Puszczy Białowieskiej.

4024

PMŚ

ALP **U1**

Sichrawa karpacka *Pseudogaurotina excellens*

Sichrawa karpacka *Pseudogaurotina excellens* (fot. Robert Rossa)

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Bardzo rzadki, stenotopowy gatunek chrząszcza z rodziny kózkowatych, uważany za endemit karpacki. Zasiedla lasy świerkowe i jodłowe, a główną rośliną żywicielską larw jest wiciokrzew czarny *Lonicera nigra*. Większość stanowisk zlokalizowana jest powyżej 700 m n.p.m., w dolnoreglowych borach jodłowo-świerkowych i acidofilnej zachodniokarpackiej świerczynie górnoreglowej.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	1600	≈	0	FV	min. 17	x	–	U1	0	FV	FV	U1	–

ALP: Zasięg gatunku jest ograniczony i ma charakter nieciągły. Lokalne populacje sichrawy znane są aktualnie z obszaru Tatr, Babiej Góry, pasma Policy i Beskidu Sądeckiego. Na początku XXI w. gatunek był w pewnego rodzaju ekspansji, ale na przestrzeni ostatnich 12 lat trend w zasięgu jest stabilny. Trudno określić stan populacji z uwagi na skryty tryb życia gatunku, utrudniający obserwacje. Jej wielkość oszacowano na minimum 17 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Od czasu opracowania poprzedniego raportu doszło do utraty części stanowisk gatunku na skutek klęski żywiołowej na obszarze regla dolnego w Tatrach, co musiało mieć negatywny wpływ na wielkość populacji owada. Jej stan określono jako niezadowalający. Dostępność odpowiedniego siedliska (areał występowania rośliny żywicielskiej larw) jest dobra i raczej stabilna mimo lokalnych zmian. Przyszłość gatunku nie budzi niepokoju; nie stwierdza się silnych negatywnych oddziaływań o wysokiej randze, a większość znanych stanowisk sichrawy karpackiej znajduje się na terenach parków narodowych i rezerwatów przyrody. Obowiązujące tam metody ochrony sprzyjają utrzymaniu się gatunku. Na niezadowalającej ocenie ogólnej stanu ochrony zaważyła ocena stanu populacji. Również w poprzednim raporcie stan gatunku określono jako niezadowalający.

Zagrożenia

Najistotniejsze zagrożenia mają charakter naturalny i wiążą się z konkurencją o światło (zacienianie) roślin żywicielskich oraz huraganowymi wiatrami. Zagrożeniem może być również usuwanie martwych drzew (poza terenami chronionymi) czy prowadzenie prac odnowieniowych.

1923

CON XX

Średzinka *Mesosa myops*

Średzinka *Mesosa myops* (fot. A. Vetrov)

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Chrząszcz z rodziny kózkowatych, o długości ciała 8–16 mm. Związany z lasami liściastymi i mieszanymi. Jest raczej wilgociolubny. Preferuje prześwietlone lasy łęgowe. Larwy żyją zarówno w leżących, jak i stojących, osłabionych, zamierających i martwych drzewach (rzadziej krzewach) różnych gatunków, nawet na obnażonych korzeniach.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	100	x	x	XX	1	x	x	XX	x	XX	XX	XX	

Średzinka znana jest w Polsce jedynie z Puszczy Białowieskiej, gdzie w 1976 r. znaleziono dwa okazy. Od tego czasu, pomimo poszukiwań, gatunku nie stwierdzono. Wielkość i stan populacji są niemożliwe do oszacowania, gdyż nie ma pewności, że średzinka jeszcze występuje w Puszczy Białowieskiej. Potencjalnych siedlisk o odpowiedniej jakości nie brak, więc to nie one limitują występowanie gatunku. Widocznie są jakieś inne, nieznane czynniki. Z uwagi na brak potwierdzenia obecności średzinki trudno wnioskować o perspektywach jej ochrony. Podobnie, jak w poprzednim raporcie, stan wszystkich parametrów i ogólny stan ochrony określono jako nieznany. Należy podkreślić, że w Polsce średzinka została stwierdzona na zachodnim krańcu swojego zasięgu geograficznego. W centrum swojego występowania gatunek jest pospolity, określany nawet jako szkodnik.

Zagrożenia

Brak informacji. Nie można określić zagrożeń z uwagi na niedostateczny stan wiedzy o gatunku.

4026

Zagłębek bruzdkowany *Rhysodes sulcatus*

PMŚ

ALP XX

CON XX

Zagłębek bruzdkowany *Rhysodes sulcatus* (fot. Lech Buchholz)

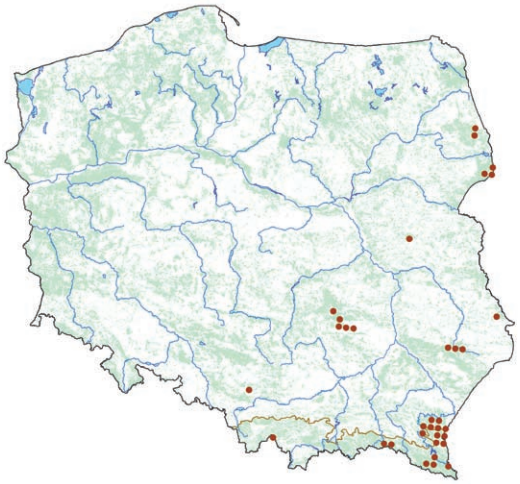

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Niewielki chrząszcz o kasztanowym, błyszczącym ubarwieniu. Uważany za relikt lasów pierwotnych. Występuje w starych lasach o zróżnicowanej strukturze wiekowej i gatunkowej, z dużą ilością zalegającego, martwego drewna na różnych etapach rozkładu. Zasiedla stojące lub powalone, wilgotne i próchniejące pnie i kłody, o średnicy >20 cm.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	2500	x	x	XX	min. 20	x	x	XX	x	XX	XX	XX	
CON	2800	x	x	XX	min. 154	x	x	XX	x	FV	XX	XX	

ALP: Gatunek występuje wyspowo. Niedawno odkryto nowe stanowiska we wschodniej części regionu. Wielkość populacji oszacowano na minimum 20 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Trendy wielkości zasięgu i populacji są nieznane. Trudno ocenić, czy w skali całego regionu powierzchnia i jakość zajmowanego siedliska są wystarczające, aby gatunek przetrwał w dłuższej perspektywie czasowej, gdyż jego występowanie jest niedostatecznie rozpoznane. Z tego też powodu nie można jednoznacznie ocenić perspektyw jego ochrony. Ogólny stan ochrony gatunku jest nieznany. W poprzednim raporcie oceniono go jako zły, jednak w świetle nowszych danych uznano, iż ocena ta nie jest uzasadniona.
CON: Podobnie jak w regionie alpejskim, rozmieszczenie zagłębka bruzdkowanego jest wyspowe i wciąż niedostatecznie rozpoznane, choć od czasu opracowania poprzedniego raportu odkryto kilkadziesiąt nowych stanowisk na terenie Roztoczańskiego Parku Narodowego i Pogórza Przemyskiego. Ten wzrost wynika z poprawy stanu wiedzy. Wielkość populacji szacuje się na minimum 154 zasiedlone pola siatki geograficznej 1x1 km. Trendy wielkości zasięgu i populacji są nieznane. Wyniki monitoringu wskazują na dobrą jakość siedlisk zagłębka, co może być związane z lokalizacją wielu stanowisk gatunku na terenach chronionych. Trudno wnioskować o przyszłości gatunku, gdyż stan jego zasięgu i populacji jest nieznany, a przy tym chrząszcz ten jest bardzo wrażliwy na zmiany w ekosystemach leśnych. Dostępna wiedza nie pozwala na jednoznaczną ocenę stanu ochrony gatunku w regionie kontynentalnym.

Zagrożenia

Wysoki status ochronny wielu stanowisk zagłębka bruzdkowanego (parki narodowe, rezerwaty) powoduje, że nie stwierdzono tam istotnych oddziaływań i zagrożeń, mogących negatywnie wypływać na stan ochrony gatunku. Na części stanowisk, gdzie prowadzona jest gospodarka leśna, istnieją zagrożenia związane z wycinką, odmładzaniem drzewostanów, usuwaniem martwych i umierających drzew.

1086

Zgniotek cynobrowy *Cucujus cinnaberinus*

PMŚ

ALP XX

CON U1

Zgniotek cynobrowy *Cucujus cinnaberinus* (fot. Rafał Ruta)

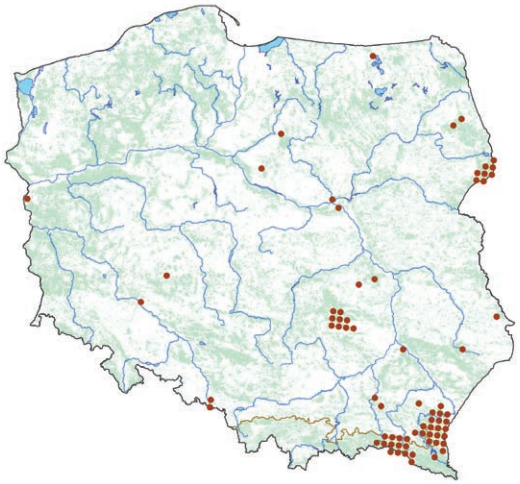

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Średniej wielkości chrząszcz o cynobrowoczerwonej górnej części ciała. Gatunek eurytopowy. Jego siedliskiem są lasy różnych typów, niekiedy nieużytkowane zarośla krzewiasto-drzewiaste, obfitujące w leżące i stojące martwe drzewa różnych gatunków w początkowych fazach rozkładu.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	3600	≈	u	FV	88	≈	u	FV	u	XX	XX	XX	
CON	7100	≈	u	FV	288	≈	+	FV	u	XX	U1	U1	x

ALP: Gatunek występuje lokalnie we wschodniej części regionu. Od opracowania poprzedniego raportu odkryto nieznane wcześniej stanowiska w Bieszczadach i w Beskidzie Niskim. Może to być efektem zarówno poprawy stanu wiedzy, jak i rzeczywistej ekspansji. Obserwuje się tendencje wzrostowe liczebności populacji, aktualnie oszacowanej na 88 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Trudno ustalić rzeczywisty stan siedlisk. Na monitorowanych stanowiskach ich jakość jest zróżnicowana. Perspektywy ochrony gatunku są niepewne. Obserwuje się rozszerzenie zajmowanego areału, ale w dwóch silnych ostojach gatunku wykonywane są intensywne zabiegi gospodarki leśnej, skutkujące redukcją liczby potencjalnych mikro- i makrosiedlisk. W poprzednim raporcie stan ochrony gatunku oceniono jako niezadowalający. Aktualne dane wskazują raczej na właściwy stan zgniotka cynobrowego w regionie, ale z powodu niepewności co do obecnego i przyszłego stanu siedlisk gatunku, stan jego ochrony określono jako nieznany.

CON: Występowanie gatunku skoncentrowane jest w środkowo-wschodniej i wschodniej części regionu; w ostatnich latach odkrytych zostało kilka silnych stanowisk także w jego zachodniej części. Zmiany w wielkości zasięgu wynikają najprawdopodobniej z poprawy stanu wiedzy. Wielkość populacji oszacowano na 288 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Lokalne populacje wykazują trend wzrostowy, prawdopodobnie dzięki powszechniejszemu niż w przeszłości pozostawianiu w lasach gospodarczych martwych drzew. Trudno ocenić dostępność odpowiednich siedlisk. Wydaje się, że po dość krótkim okresie obserwowanej poprawy, w ostatnich kilku latach na części stanowisk jakość siedlisk ulega pogorszeniu w wyniku prowadzenia intensywnych cięć sanitarnych w odpowiedzi na masowe pojawy kornika drukarza i k. ostrozębnego. Perspektywy ochrony gatunku nie są najlepsze ze względu na zagrożenia, jakie stwarza gospodarka leśna. W konsekwencji ogólny stan ochrony zgniotka cynobrowego określono jako niezadowalający, podobnie jak w poprzednim raporcie.

Zagrożenia

Najistotniejsze zagrożenia wiążą się z prowadzeniem gospodarki leśnej, a w szczególności z usuwaniem martwych i zamierających drzew w ramach dążenia do utrzymania dobrego stanu sanitarnego drzewostanu, z usuwaniem drzew żywych poprzez prowadzenie cięć pielęgnacyjnych i przedrębnych. Ponadto, składowanie pozyskanego drewna w lasach, w okresie aktywności rozrodczej gatunku, stanowi swego rodzaju pułapkę ekologiczną.

1074

Barczatka kataks *Eriogaster catax*

PMŚ

ALP XX

CON U1

Gąsienice barczatki kataks (fot. Adam Malkiewicz)

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Średniej wielkości ćma. Związana z ciepłolubnymi zbiorowiskami okrajkowymi, głównie z nasłonecznionymi zaroślami tarniny, rosnącymi w miejscach niewykorzystywanych gospodarczo, np. na miedzach śródpolnych czy na obrzeżach torowisk kolejowych. Są to siedliska nietrwałe, a ich istnienie wiąże się z zaburzeniami w środowisku, przeciwstawiającymi się sukcesji, np. ze zgryzaniem przez zwierzęta lub wycinaniem zarośli. Gąsienice barczatki kataks wylęgają się w kwietniu i żerują gromadnie aż do czerwca, budując wspólny oprzęd.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	400	x	x	XX	2	x	x	XX	x	XX	XX	XX	
CON	5300	x	x	XX	210	x	x	XX	x	FV	U1	U1	x

ALP: Zasięg występowania obejmuje niewielką powierzchnię na pograniczu Beskidu Niskiego i Bieszczadów. Wielkość populacji oszacowano na dwa pola siatki geograficznej 1x1 km. Najprawdopodobniej rzeczywisty zasięg i populacja gatunku w regionie są większe. Skąpa wiedza na temat tego gatunku nie pozwala na ocenę żadnego z parametrów stanu ochrony, który określono jako nieznany. Oceny bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.
CON: Zasięg gatunku w regionie kontynentalnym jest niewielki, pofragmentowany i niedostatecznie rozpoznany. Liczba znanych stanowisk wzrosła od 2007 r., ale jest to wynikiem poprawy stanu wiedzy o rozmieszczeniu, a nie ekspansji gatunku. Wielkość populacji oszacowano na 210 pól siatki geograficznej 1x1 km. Obserwuje się znaczne fluktuacje liczebności. Trendy i referencyjne wielkości zasięgu i populacji gatunku – nieznane. Aktualna powierzchnia i jakość siedlisk gatunku wydają się wystarczające dla jego przetrwania, ale perspektywy ochrony są niezadowalające, gdyż barczatce grozi utrata preferowanych biotopów. Z tego powodu stan ochrony gatunku w regionie pozostaje niezadowalający, bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.

Zagrożenia

Najistotniejsze negatywne oddziaływania i zagrożenia to opryski pestycydami na polach sąsiadujących z siedliskami gatunku, podpalanie traw na miedzach i przy drogach śródpolnych oraz nieużytkach, intensyfikacja upraw rolnych, zastępowanie mozaiki ciepłolubnych muraw i zakrzewień przez zespoły leśne (sukcesja) oraz wycinka zarośli tarninowych.

4038

Czerwończyk fioletek *Lycaena helle*

PMŚ

CON U1

Czerwończyk fioletek *Lycaena helle* (fot. Witold Ziaja)

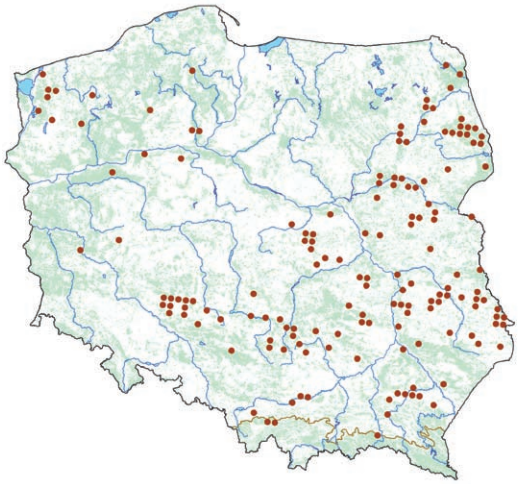

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Niewielki motyl o rozpiętości skrzydeł 20–28 mm. Występują dwa pokolenia imagines: wiosenne i letnie. Gatunek związany jest z wilgotnymi łąkami i polanami, zlokalizowanymi najczęściej w dolinach rzek lub na obrzeżach torfowisk niskich. Rośliną żywicielską gąsienic jest rdest wężownik.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	36 100	≈	u	FV	min. 180	x	0	XX	u	U1	U1	U1	x

Stan zasięgu gatunku wydaje się właściwy. Zmiany na mapie rozmieszczenia i zasięgu w stosunku do poprzedniego raportu wynikają z poprawy stanu wiedzy. Większość stanowisk znajduje się w południowej i wschodniej części kraju. W ostatniej dekadzie odkryto nowe stanowiska. Wielkość populacji oszacowano na 180 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Stan populacji określono, podobnie jak w poprzednim raporcie jako nieznany XX z uwagi na nieokreśloną wielkość referencyjną populacji. Niskie liczebności, wykazane w ostatnich badaniach monitoringowych były w dużej mierze skutkiem niekorzystnych warunków pogodowych: wysokich temperatur i suszy. Niezadowalająca ocena jakości siedlisk wiąże się ze zbyt małą bazą pokarmową. Perspektywy ochrony gatunku określono jako niezadowalające, ponieważ na większości stanowisk nie prowadzi się celowych zabiegów ochronnych, zapobiegających sukcesji, a ponadto czerwończyk fioletek narażony jest na obniżenie poziomu wód gruntowych na skutek melioracji i długotrwałych susz, co jest efektem zmian klimatycznych. Ogólny stan ochrony gatunku ocenia się podobnie jak w poprzednim raporcie jako niezadowalający.

Zagrożenia

Główne negatywne oddziaływania i zagrożenia wynikają z zaprzestania użytkowania kośnego łąk, skutkującego zarastaniem siedlisk otwartych przez drzewa i krzewy, czemu może towarzyszyć ekspansja trzciny lub inwazyjnych nawłoci, a także z intensywnego wielkopowierzchniowego koszenia w terminach niekorzystnych z punktu widzenia cyklu życiowego gatunku. Nowym zagrożeniem są susze i zmniejszanie się ilości opadów.

1060

Czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*

PMŚ

ALP FV

CON FV

Czerwończyk nieparek *Lycaena dispar* (fot. Witold Ziaja)

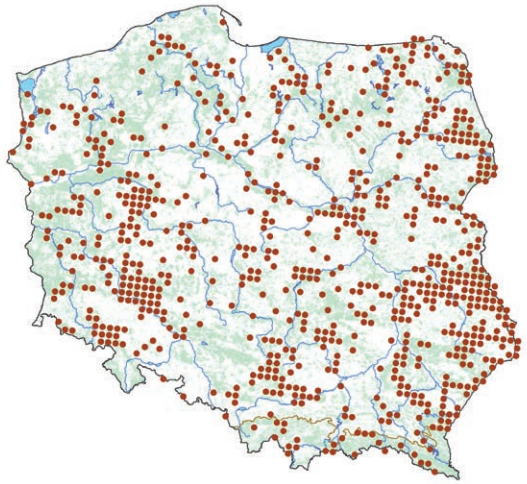

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Jeden z największych przedstawicieli rodziny modraszkowatych. Zaliczany do gatunków wilgociolubnych, często spotykany na podmokłych łąkach, szczególnie w pobliżu wody: rzek, jezior, kanałów i rowów melioracyjnych. Niemniej, występuje też w stosunkowo suchych środowiskach, również na terenach miejskich.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	8300	≈	0	FV	200 (110–330)	x	0	FV	0	FV	FV	FV	=
CON	199 400	≈	0	FV	7500 (3630–10 890)	≈	0	FV	0	FV	FV	FV	=

ALP: Zasięg występowania stabilny i pozostaje w łączności z zasięgiem gatunku na obszarze kontynentalnym, co powinno pozwolić na trwałe utrzymanie się gatunku w regionie alpejskim, gdzie czerwończyk nieparek jest rzadziej spotykany ze względu na mniejszy areał dogodnych siedlisk (niżej położone doliny rzek i obrzeża torfowisk). Znane są 22 stanowiska. Wielkość populacji szacuje się na około 200 (110–330) zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Stan siedlisk gatunku jest relatywnie stabilny, a przy obecnie prowadzonej gospodarce łąkowej i leśnej siedliska pozostają w zasadzie bez większych zmian. Brak istotnych oddziaływań i zagrożeń. Stan ochrony czerwończyka nieparka jest właściwy, bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.
CON: Zasięg występowania obejmuje praktycznie cały region kontynentalny, poza terenami mocno zdegradowanymi i jest stabilny. Stabilna jest również liczebność populacji, chociaż osobniki występują w rozproszeniu. Jej wielkość szacuje się na około 7500 (3630–10 890) pól siatki geograficznej 1x1 km. Dostępność odpowiednich siedlisk jest duża, biorąc pod uwagę szerokie spektrum zajmowanych przez gatunek typów siedlisk. Perspektywy ochrony czerwończyka nieparka są dobre, w kontekście bardzo szerokiego rozmieszczenia, a także braku istotnych oddziaływań i zagrożeń. Stan ochrony gatunku oceniono jako właściwy, podobnie jak w poprzednim raporcie.

Zagrożenia

Wśród przewidywanych zagrożeń zdecydowanie dominują te związane ze zmianami sukcesyjnymi, wynikającymi z zaniechania użytkowania, a z drugiej strony z jego intensyfikacją. Zagrożeniem jest również zabudowa siedlisk.

6199

Krasopani hera *Euplagia quadripunctaria*

PMŚ

ALP XX

CON XX

Krasopani hera *Euplagia quadripunctaria* (fot. Witold Ziaja)

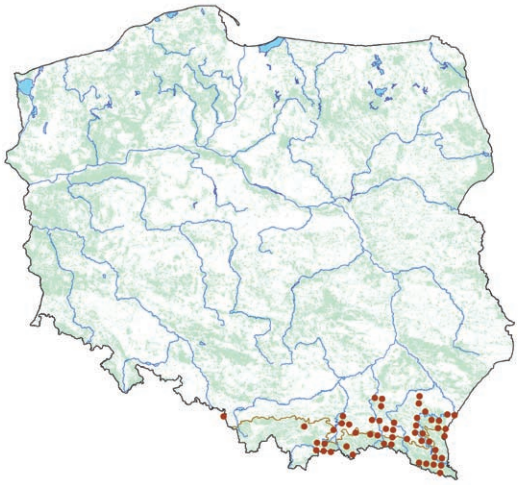

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Dość duży, charakterystycznie ubarwiony motyl. Gatunek występuje w strefie ekotonu lasu i terenów otwartych, w miejscach nasłonecznionych i dość wilgotnych, gdzie rośnie sadziec konopiasty, który jest preferowaną rośliną żywicielską motyli. Krasopani hera stwierdzana jest często w dolinach strumieni i na obrzeżach dróg.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	6700	x	+	XX	min. 22	x	+	XX	0	FV	FV	XX	
CON	7700	x	+	XX	min. 30	x	+	XX	0	FV	FV	XX	

ALP: Od czasu opracowania poprzedniego raportu zasięg gatunku uległ wyraźnemu rozszerzeniu. Liczba i rozmieszczenie nowych stanowisk wskazują, że jest to wynik rzeczywistej ekspansji gatunku, a nie tylko poprawy stanu wiedzy. Wielkość populacji oszacowano na minimum 22 zasiedlone pola siatki geograficznej 1x1 km. Stan zasięgu i populacji określono jednak jako nieznany, gdyż dotychczasowy stan wiedzy nie pozwala na określenie wartości referencyjnych. Dostępność odpowiedniego siedliska jest dobra. Perspektywy ochrony są optymistyczne z uwagi na rosnącą liczbę stanowisk i powszechność dogodnych siedlisk. Niemniej ogólny stan ochrony gatunku pozostaje nieznany z uwagi na wciąż niedostateczne rozpoznanie stanu zasięgu i wielkości populacji.
CON: Również w regionie alpejskim zasięg występowania gatunku zwiększył się w stosunku do podanego w poprzednim raporcie, przy czym rzeczywisty zasięg jest prawdopodobnie jeszcze większy. Wzrastająca liczba stanowisk jest wynikiem zarówno poprawy stanu wiedzy, jak i faktycznej ekspansji motyla. Wielkość populacji oszacowano na 30 pól siatki geograficznej 1x1 km. Referencyjne wartości stanu zasięgu i populacji są nieznane, co nie pozwala na ocenę aktualnego stanu tych parametrów. W skali regionu powierzchnia i jakość siedlisk wydają się stabilne. Wzrost liczby stanowisk, dostępność odpowiednich siedlisk i brak silnych oddziaływań i zagrożeń pozwalają określić perspektywy ochrony gatunku jako dobre. Ogólny stan ochrony określono jednak jako nieznany z uwagi na niedostateczną wiedzę o stanie zasięgu i populacji. Ocena ta jest bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.

Zagrożenia

Najpowszechniejszym zagrożeniem jest sukcesja roślinna, zjawisko typowe dla siedlisk zajmowanych przez gatunek.

1069

Górówka sudecka *Erebia sudetica*

PMŚ

CON XX

Górówka sudecka *Erebia sudetica* (fot. Janusz Masłowski)

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Jeden z najmniejszych przedstawicieli rodzaju górówka. Występuje na porośniętych wysoką roślinnością zielną powierzchniach przylegających do linii drzew powyżej górnej granicy lasu. W niższych położeniach gatunek zasiedla wilgotne polany śródleśne, doliny potoków i skraje dróg leśnych oraz inne liniowe powierzchnie otwarte. Rośliny żywicielskie gąsienic to m.in. kostrzewa niska i śmiałek darniowy.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	100	x	x	XX	1	x	x	XX	x	XX	XX	XX	

Do roku 1976 gatunek spotykany był w Polsce w Górach Bialskich (Sudety Wschodnie). Później prawdopodobnie wymarł, choć występuje licznie w pobliskim masywie Pradziada na terenie Republiki Czeskiej. W latach 2001 i 2005 r. zauważono w Masywie Śnieżnika pojedyncze osobniki. Od tamtego czasu nie pojawiły się żadne nowe doniesienia o występowaniu gatunku w regionie kontynentalnym w Polsce. Niewykluczone, że co pewien czas będą pojawiały się efemeryczne, nieliczne populacje zasilane osobnikami z Czech. Stan wszystkich parametrów i ogólny stan ochrony gatunku pozostaje nieznany XX. Ocena bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.

Zagrożenia

Brak informacji. Nie można określić zagrożeń z uwagi na niedostateczny stan wiedzy o gatunku.

1058

PMŚ

ALP **U1**

CON **U1**

Modraszek arion

Maculinea (=Phengaris) arion

Modraszek arion *Maculinea (=Phengaris) arion* (fot. Marcin Sielezniew)

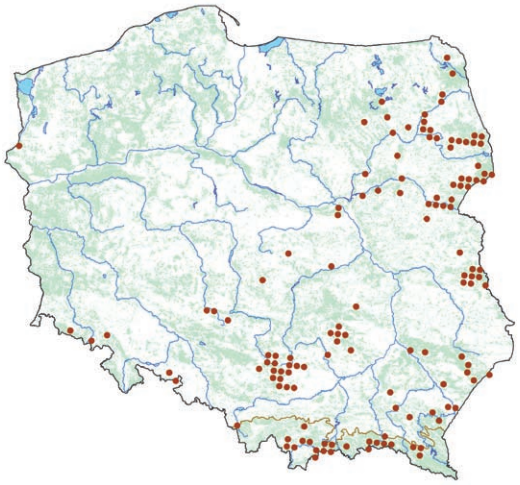

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Jeden z największych krajowych przedstawicieli rodziny modraszkowatych. Gatunek ciepłolubny, spotykany m.in. na murawach kserotermicznych i napiaskowych. Warunkiem występowania jest obecność roślin żywicielskich (macierzanki: zwyczajna i piaskowa) i mrówek gospodarzy (*Myrmica*), ponieważ jeden z etapów rozwoju larw odbywa się w ich mrowiskach.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	4000	x	x	XX	min. 13	>	u	U1	u	XX	U1	U1	x
CON	21 900	>	u	U1	min. 65	>	u	U1	u	U1	U1	U1	x

ALP: Zasięg występowania gatunku jest słabo poznany. Liczba znanych stanowisk jest niewielka, a niektóre mogą być nieaktualne. Przypuszczalnie gatunek wyginął na części stanowisk, a na części innych spadła liczebność. Stan siedlisk nieznany. Wiele stanowisk wymaga potwierdzenia, więc trudno ocenić, czy aktualnie zasiedlona powierzchnia jest wystarczająca dla przetrwania gatunku. W regionie obserwuje się degradację wielu potencjalnych siedlisk w wyniku ich zarastania. Z tego powodu perspektywy ochrony są niezadowalające. Taka też jest ocena ogólna stanu ochrony. Jest to ocena wyższa niż w poprzednim raporcie, a zmiana wynika z ostrożniejszego podejścia do określania parametrów stanu ochrony w oparcie o skąpe dane.

CON: Zmiany w zasięgu gatunku są niejasne. W okresie od opracowania poprzedniego raportu odkryto – po kilkudziesięcioletniej przerwie – nowe stanowiska w woj. dolnośląskim, ale prawdopodobnie istniały one już wcześniej. Z kolei w niektórych częściach regionu, np. na Roztoczu, gatunek zdaje się zanikać. Biorąc pod uwagę wymarcie gatunku w prawie całej zachodniej Polsce, aktualny zasięg jego występowania określono jako mniejszy od referencyjnego i niezadowalający. Wielkość populacji oszacowano na minimum 65 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Stan populacji jest niezadowalający z uwagi na lokalne zanikanie gatunku. Wyniki monitoringu wskazują na niewłaściwą jakość siedlisk na większości badanych stanowisk. Mimo lokalnych ekstynkcji, na wielu stanowiskach sytuacja gatunku wydaje się jednak względnie stabilna i raczej nie grozi mu wymarcie w najbliższym czasie. Perspektywy ochrony nie są więc całkiem złe. Problemem jest brak celowych działań ochronnych. Ogólny stan ochrony gatunku oceniono jako niezadawalający, a więc lepiej niż w poprzednim raporcie, co wynika z poprawy stanu wiedzy.

Zagrożenia

Najistotniejszym zagrożeniem dla modraszka ariona jest sukcesja roślinna, zachodząca w jego siedliskach.

4042

PMŚ

CON U2

Modraszek eros *Polyommatus eroides*

Modraszek eros *Polyommatus eroides* (fot. Marcin Sielezniew)

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Nieduży motyl o wyraźnym dymorfizmie płciowym. Samiec ma błękitny wierzch skrzydeł z silnym metalicznym połyskiem oraz szeroką czarną obwódką. Wiedza na temat biologii i ekologii modraszka erosa jest niewielka. Spotykany był w różnych środowiskach ekotonowych w obrębie suchych borów sosnowych na podłożu piaszczystym (śródleśne i przyleśne łąki, polany, zręby, przydroża i przytorza, przecinki oraz linie oddziałowe).

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	0	>>	–	U2	0	>>	–	U2	x	XX	U2	U2	–

Po 2010 roku gatunku nie stwierdzono na żadnym stanowisku. Najprawdopodobniej wymarł. Ostatnie obserwacje dotyczyły Puszczy Knyszyńskiej oraz południowych skrajów Puszczy Białowieskiej. Stan zasięgu i populacji jest bez wątpienia zły. W kontekście braku stwierdzeń modraszka erosa oraz informacji o jego dokładnych wymaganiach siedliskowych ocena stanu siedliska jest niemożliwa. Niemniej lokalnie dostępne są otwarte płaty siedlisk z obecnością roślin żywicielskich gąsienic. Perspektywy ochrony są jednoznacznie złe. Gatunek wyginął z nie do końca jasnych przyczyn, przy czym zniknął również ze stanowisk, na których dzielił swoje siedlisko ze szlaczkoniem szafrańcem – gatunkiem mającym podobne wymagania względem rośliny żywicielskiej, a który tam wciąż występuje. Być może jakąś rolę w ekstynkcji modraszka erosa odegrały czynniki klimatyczne. Rekolonizacja wcześniej zasiedlanych terenów wydaje się nieprawdopodobna, biorąc pod uwagę brak obserwacji gatunku również w sąsiedniej Białorusi. Ogólny stan ochrony gatunku jest zły. Ocena nie uległa zmianie w stosunku do poprzedniego raportu.

Zagrożenia

Trudno zdefiniować zagrożenia, ponieważ brak stwierdzeń gatunku. W Puszczy Knyszyńskiej główne zagrożenia dla potencjalnych siedlisk związane są z gospodarką leśną, której efektem ubocznym jest zarówno kreowanie siedlisk, jak i ich zanik. W przypadku okolic Puszczy Białowieskiej otwarte płaty siedlisk, w których rosną rośliny pokarmowe, zanikają na skutek rozwoju lasu.

1061

PMŚ

ALP **U1**

CON **U1**

Modraszek nausitous

Maculinea (=Phengaris) nausithous

Modraszek nausitous *Maculinea (=Phengaris) nausithous* (fot. Witold Ziaja)

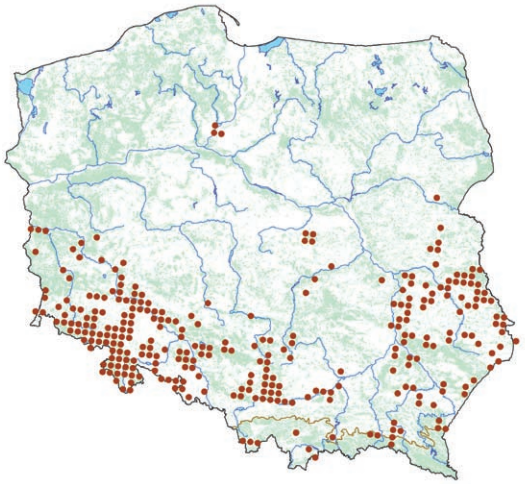

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Nieduży motyl o rozpiętości skrzydeł 34–37 mm. Związany z wilgotnymi łąkami, torfowiskami niskimi i torfowiskami węglanowymi. Jego występowanie uzależnione jest od obecności rośliny żywicielskiej (krwiściąg lekarski) i odpowiedniego gatunku mrówek, gdyż jeden z etapów rozwoju larwalnego odbywa się w ich mrowiskach.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	2000	x	x	XX	9	x	x	XX	x	U1	XX	U1	x
CON	60 800	≈	x	FV	283	>	x	U1	–	U1	U1	U1	x

ALP: Na obszarze Karpat gatunek znany jest z izolowanych stwierdzeń do wysokości ok. 500 m n.p.m. Rozmieszczenie motyla jest nadal niedostatecznie poznane, choć wiedza o nim poprawiła się od poprzedniego raportu. Wielkość populacji szacowana jest na 9 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Stan siedlisk określono jako niezadowalający, biorąc pod uwagę wyniki monitoringu oraz regresywne procesy w siedliskach, obserwowane w obrębie głównego zasięgu gatunku w regionie kontynentalnym. Ze względu na nieznany stan zasięgu i populacji również perspektywy ochrony gatunku uznano za nieznane. Występowanie tego modraszka w regionie alpejskim jest marginalne i o przyszłości gatunku będzie decydować jego kondycja w regionie kontynentalnym. Niezadowalająca ocena ogólna stanu ochrony pozostaje bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.

CON: Zasięg gatunku jest ograniczony, gdyż przez Polskę przebiega północna granica jego występowania. Jest jednak wystarczająco duży, by gatunek się utrzymał. Wielkość populacji szacuje się na 283 zasiedlone pola siatki geograficznej 1x1 km. Część lokalnych populacji zanikła w ostatnich latach wskutek intensyfikacji rolnictwa, będącej rezultatem wprowadzenia systemu dopłat, a inne stają się małe i izolowane. Wiedza dotycząca zmian w użytkowaniu ziemi wskazuje, że trend jakości i powierzchni siedlisk jest spadkowy. Stan siedlisk jest więc niezadowalający. Z uwagi na regresywne procesy w populacjach i siedliskach gatunku perspektywy jego ochrony wydają się niezadowalające. Należy się liczyć z dalszym zanikaniem lokalnych populacji. Ogólny stan ochrony gatunku pozostaje niezadowalający, taki jak w poprzednim raporcie.

Zagrożenia

Główne zagrożenia wynikają z sukcesji ekologicznej na skutek zaniechania użytkowania kośnego łąk, której może towarzyszyć ekspansja trzciny lub inwazyjnych nawłoci, oraz ze zbyt intensywnego koszenia w terminach niekorzystnych z punktu widzenia cyklu życiowego gatunku.

1059

Modraszek telejus

Maculinea (=Phengaris) teleius

PMŚ

ALP **U1**

CON **U1**

Modraszek telejus *Maculinea (=Phengaris) teleius* (fot. Witold Ziaja)

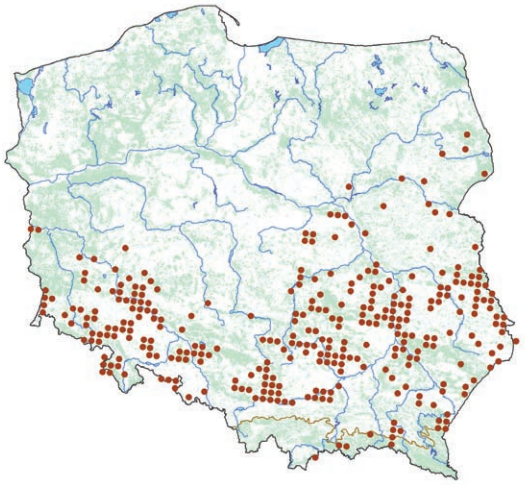

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Modraszek telejus, podobnie jak modraszek nausitous, związany jest z wilgotnymi łąkami, torfowiskami niskimi i torfowiskami węglanowymi; preferuje jednak tereny bardziej otwarte, mniej zakrzaczone. Warunkiem jego występowania jest obecność rośliny żywicielskiej (krwiściąg lekarski) i odpowiedniego gatunku mrówek, ponieważ jeden z etapów rozwoju larw odbywa się w mrowisku.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	1600	x	x	XX	min. 1	x	x	XX	x	XX	U1	U1	x
CON	77 500	≈	u	FV	min. 200	>	x	U1	u	U1	U1	U1	x

ALP: W regionie alpejskim gatunek występuje marginalnie, głównie na skraju Beskidu Niskiego. Aktualnie potwierdzone jest tylko jedno stanowisko o bardzo małej powierzchni, gdzie dostępność roślin żywicielskich jest bardzo ograniczona. Przypuszcza się, że gatunek ma w regionie kilka-kilkanaście czynnych stanowisk, ale są one najprawdopodobniej rozproszone i cechują się nielicznymi populacjami, a ich siedliska mogą mieć charakter suboptymalny. Z tego też powodu perspektywy ochrony gatunku wydają się niezadowalające. W konsekwencji również ogólny stan ochrony oceniono jako niezadowalający, tak jak w poprzednim raporcie.

CON: Gatunek jest stosunkowo szeroko rozmieszczony. Obecny zasięg, obejmujący południową część regionu, wydaje się stabilny i jest wystarczający dla trwałego utrzymania się gatunku. W okresie raportowania odnaleziono kilka nowych stanowisk w woj. podlaskim. Wielkość populacji szacuje się na 200 pól siatki 1x1 km. Wielkość populacji wydaje się być bez większych zmian w stosunku do określonej 6 lat temu, mimo lokalnych zaników wskutek intensyfikacji rolnictwa, będącej rezultatem wprowadzenia systemu dopłat rolniczych. Wyniki monitoringu wskazują na niezadowalającą jakość siedlisk: w przypadku wielu stanowisk obserwuje się ich degradację, będącą wynikiem intensyfikacji użytkowania lub jego braku. Można się spodziewać zaniku użytkowanych w nieodpowiedni sposób stanowisk, stąd perspektywy ochrony gatunku oceniono jako niezadowalające. Zanik grozi też małym i izolowanym lokalnym populacjom. Ogólny stan ochrony modraszka telejusa jest niezadowalający. Ocena bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.

Zagrożenia

Główne negatywne oddziaływania i zagrożenia wynikają z jednej strony z zaniechania użytkowania kośnego łąk, co skutkuje sukcesją ekologiczną, której może towarzyszyć ekspansja trzciny lub inwazyjnych nawłoci, a z drugiej strony, z niewłaściwego użytkowania: intensywnego wielkopowierzchniowego koszenia w terminach niekorzystnych z punktu widzenia cyklu życiowego gatunku.

1057

ALP FV

Niepylak apollo *Parnassius apollo*

Niepylak apollo *Parnassius apollo* (fot. Bogusław Kozik)

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Jeden z największych w Polsce motyli dziennych, należący do rodziny paziowatych. Rozpiętość skrzydeł do 80 mm. Zasiedla obszary bezleśne, silnie nasłonecznione z niewielkimi zakrzaczeniami: zbiorowiska muraw kserotermicznych i słabo zarastających piarżysk. W Pieninach gąsienice żerują na rozchodniku wielkim *Sedum maximum*.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	300	≈	0	FV	14 (11–17)	≈	0	FV	0	FV	FV	FV	=

Obecnie w regionie alpejskim występuje jedna samopodtrzymująca się populacja na terenie Pienińskiego Parku Narodowego. Od ponad dekady wykazuje ona w miarę stabilną, choć podlegającą wahaniom, liczebność i strukturę przestrzenną. Wielkość populacji można szacować na 14 (11–17) zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Motyl zajmuje większość dostępnych, odpowiednich dla siebie siedlisk. Siedliska te, podlegające procesom sukcesji, utrzymywane są dzięki działaniom ochronnym. Aktualnie powierzchnia i jakość zajmowanych siedlisk są wystarczające dla przetrwania niepylaka apollo. Przyszłość gatunku nie budzi obaw, ponieważ prowadzenie koniecznych zabiegów ochronnych, utrzymujących siedlisko tego motyla w dobrym stanie jest zagwarantowane w planie ochrony parku narodowego. Stan ochrony gatunku jest właściwy. Jest to ocena wyższa niż w poprzednim raporcie (U1), a zmiana oceny wynika z poprawy stanu siedliska.

Zagrożenia

Najistotniejsze zagrożenia dla gatunku wiążą się z procesami sukcesyjnymi, zachodzącymi w zajmowanych siedliskach, z genetyczną depresją, zagrażającą małym, izolowanym populacjom i z kolekcjonerstwem.

1056

Niepylak mnemozyna *Parnassius mnemosyne*

PMŚ

ALP XX

CON XX

Niepylak mnemozyna *Parnassius mnemosyne* (fot. Witold Ziaja)

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Mniejszy z dwóch gatunków niepylaków w Polsce. W górach i na wyżynach występuje głównie w lokalnych obniżeniach terenu, często nad ciekami, a stanowiska nizinne znajdują się zwykle na lokalnych wyniesieniach, pokrytych roślinnością leśną oraz wilgotnymi łąkami. Rośliną żywicielską gąsienic jest kokorycz.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	4800	≈	0	FV	24 (17–31)	x	0	XX	u	XX	XX	XX	
CON	11 000	≈	0	FV	52 (40–63)	x	0	XX	u	XX	XX	XX	

ALP: Znajomość rozmieszczenia gatunku znacznie się poprawiła. Prawdopodobnie zinwentaryzowano niemal wszystkie większe stanowiska. Wielkość populacji szacuje się na 24 (17–31) zasiedlone pola siatki geograficznej 1x1 km. Lokalne populacje podlegają dużym fluktuacjom liczebności. Stan siedlisk nieznany ze względu na brak pełnych informacji o wymaganiach siedliskowych gatunku. Jego przyszłość zależy od sposobu gospodarowania w miejscach jego występowania. Ponieważ nie można tego przewidzieć, nie można określić perspektyw ochrony gatunku. Ogólny stan ochrony niepylaka mnemozyny jest nieznany. Poprzednio był on oceniony jako niezadowalający. Aktualna wiedza na temat tego gatunku wskazuje, że jego sytuacja jest lepsza niż wydawało się to 6 lat temu, jednak brak jest wystarczających danych do stwierdzenia właściwego stanu ochrony niepylaka mnemozyny w regionie.
CON: Nastąpiła znaczna poprawa stanu wiedzy o rozmieszczeniu gatunku. Wielkość populacji oszacowano na 52 (40–63) zasiedlone pola siatki geograficznej 1x1 km. Stan populacji określono ostrożnie jako nieznany, z uwagi m.in. na duże fluktuacje liczebności. Mimo intensywnych badań wymagania siedliskowe niepylaka mnemozyny pozostają nadal słabo rozpoznane. Istnieją też mocne przesłanki wskazujące, że pomiędzy lokalnymi populacjami występują poważne różnice w preferencjach siedliskowych. Perspektywy ochrony gatunku zależą głównie od utrzymania sporych obszarów łąk, sąsiadujących z lasami. Od kilku lat obserwuje się w tym zakresie zmiany korzystne dla tego motyla, nie wiadomo jednak, na ile ten trend jest stały; jeszcze kilkanaście lat temu obserwowano tendencję odwrotną. W poprzednim raporcie stan gatunku oceniono jako niezadowalający. Obecna ocena stanu ochrony gatunku (stan nieznany) wynika z ostrożnych ocen parametrów; aktualne dane wskazują na stan lepszy niż poprzednio, ale obarczone są niepewnością.

Zagrożenia

Podstawowym zagrożeniem dla gatunku jest degradacja siedlisk na skutek zmiany sposobu użytkowania, uruchamiającego procesy sukcesyjne.

1067

Osadnik wielkooki *Lopinga achine*

PMŚ

CON FV

Osadnik wielkooki *Lopinga achine* (fot. Bogusław Sępioł)

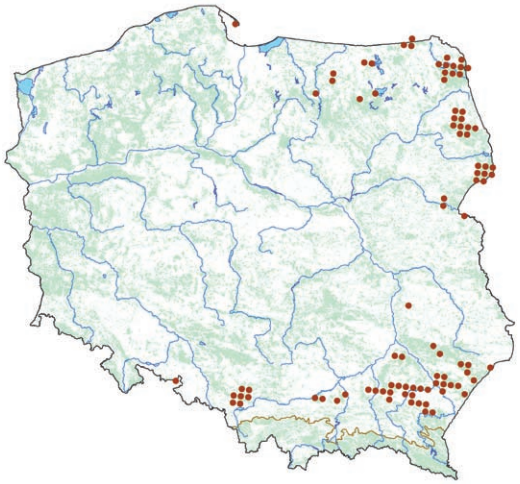

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Średniej wielkości motyl. Zamieszkuje świetliste lasy liściaste i mieszane, rzadziej dojrzałe lasy iglaste. Spotykany w miejscach półcienistych, zwykle na małych polanach, w prześwitach i przy leśnych drogach, a tylko wyjątkowo na skrajach lasów. Na południu Polski główną rośliną żywicielską gąsienic jest prawdopodobnie turzyca drżączkowa; na północy wybiórczość pokarmowa gatunku wymaga zbadania.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	14 200	x	+	FV	min. 119	≈	+	FV	0	FV	FV	FV	+

Gatunek o słabo rozpoznanym rozmieszczeniu. W ciągu ostatniej dekady obserwuje się wzrost liczebności osadnika wielkookiego, co przyczynia się do zasiedlania nowych stanowisk, a tym samym do stopniowego powiększania zasięgu gatunku. Wielkość populacji szacowana jest na minimum 119 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Powierzchnia właściwego siedliska, którym są lasy liściaste i mieszane, jest duża i w dłuższej perspektywie nie należy spodziewać się jej ograniczenia. Rośliny pokarmowe, głównie turzyce, są niezagrożone, a główna roślina pokarmowa gąsienic (turzyca drżączkowa) jest nawet w ekspansji. Biorąc pod uwagę aktualny właściwy stan zasięgu, populacji i siedliska oraz brak istotnych oddziaływań i zagrożeń, przyszłość gatunku rysuje się pomyślnie. Ogólny stan ochrony oceniono podobnie jak w poprzednim raporcie jako właściwy.

Zagrożenia

Identyfikację zagrożeń utrudnia brak wystarczającej wiedzy na temat preferencji siedliskowych gatunku. Potencjalne zagrożenia związane są z pracami leśnymi prowadzącymi do zbyt dużego zwarcia drzewostanu, zmian składu gatunkowego, szczególnie w warstwie podszytu, wzrostu zacienienia oraz z zarastaniem przestrzeni otwartych, co prowadzi do redukcji powierzchni porośniętej potencjalnymi roślinami żywicielskimi gąsienic.

1076

Postojak wiesiołkowiec *Proserpinus proserpina*

PMŚ

ALP XX

CON XX

Postojak wiesiołkowiec *Proserpinus proserpina* (fot. Marek Hołowiński)

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Średniej wielkości motyl nocny z rodziny zawisakowatych, o silnie owłosionym tułowiu i odwłoku. Związany z siedliskami o ciepłym mikroklimacie: murawami kserotermicznymi o południowej i południowo-zachodniej wystawie, murawami napiaskowymi, zmiennowilgotnymi łąkami trzęślicowymi. Gąsienice żerują na różnych gatunkach wiesiołka, wierzbownic, na wierzbówce kiprzycy i krwawnicy pospolitej.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	0	x	x	XX	0	x	x	XX	x	XX	XX	XX	
CON	11 500	x	x	XX	70	x	x	XX	x	XX	XX	XX	

ALP: Brak danych o aktualnym występowaniu gatunku w regionie alpejskim. Dane historyczne dotyczą Beskidu Sądeckiego i Pienin. Nie można ocenić stanu zasięgu, populacji, siedliska i perspektyw ochrony postojaka wiesiołkowca w tym regionie. Stan gatunku pozostaje nieznany, tak jak go określono w poprzednim raporcie.

CON: Rozmieszczenie i zasięg gatunku są niedostatecznie rozpoznane. Stanowiska są stosunkowo nieliczne. Ostatnio ich liczba nieco się zwiększyła. Wielkość populacji oszacowano na 70 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Zarówno stan zasięgu, jak i populacji jest nieznany. Trudno również oszacować dostępność odpowiedniego siedliska z uwagi na niedostateczną wiedzę o biologii i wymaganiach siedliskowych postojaka wiesiołkowca. Perspektywy ochrony gatunku są niejasne z uwagi na zbyt skąpe dane o stanie zasięgu, populacji i siedliska gatunku. Ocena ogólna pozostaje bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu: stan nieznany. Być może jest to gatunek o populacjach efemerycznych, nietrwałych, których wykrywanie zależy od wielu czynników, w tym nieprzewidywalnych warunków pogodowych w danym sezonie oraz od napływu osobników z obszarów położonych bardziej na południe.

Zagrożenia

Zagrożeniem dla gatunku mogą być zmiany użytkowania terenu: szczególnie likwidacja miedz i okrajków z zaroślami, wiążąca się z konsolidacją pól lub przeznaczeniem terenu pod zabudowę lub rozwój infrastruktury. Zagrożeniem jest sukcesja roślinna na skutek zaniechania użytkowania takich terenów, jak murawy kserotermiczne, a także sadzenie lasów na terenach nieużytków rolnych.

1065

Przeplatka aurinia *Euphydryas aurinia*

PMŚ

ALP XX

CON U1

Przeplatka aurinia *Euphydryas aurinia* (fot. Izabela Dziekańska)

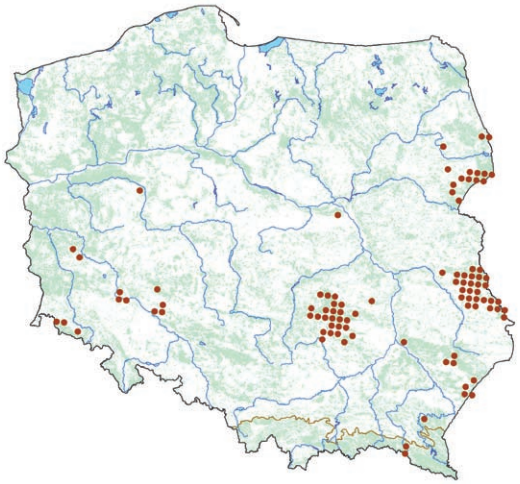

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Średniej wielkości motyl dzienny, jednopokoleniowy, związany z siedliskiem wilgotnych łąk z czarcikęsem łąkowym, rośliną żywicielską gąsienic.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	200	x	0	XX	min. 2	x	0	XX	x	XX	XX	XX	
CON	13 400	>	u	U1	min. 100	>	u	U1	–	U1	U1	U1	x

ALP: Znane jest tylko jedno stanowisko gatunku w regionie alpejskim, obejmujące powierzchnię około 2 km²; populacja jest tam silna, a jakość siedlisk dobra. Z uwagi na marginalne znaczenie populacji w regionie alpejskim dla całej polskiej populacji przeplatki aurinii, stan wszystkich parametrów i ogólny stan ochrony gatunku określono jako nieznany, przyjmując, że ich oceny powinno się dokonywać jedynie w skali regionu kontynentalnego. W poprzednim raporcie stan gatunku określono jako niezadowalający z uwagi na jego ograniczone występowanie. Różnica w ocenie wynika więc z przyczyn metodycznych.

CON: W ostatniej dekadzie poprawiła się wiedza o rozmieszczeniu gatunku. Odkryto nowe miejsca występowania w północno-wschodniej części regionu. Jednak równocześnie udokumentowano wyginięcie gatunku na niektórych izolowanych stanowiskach w zachodniej części zasięgu, a więc może się on w rzeczywistości kurczyć. Wielkość populacji szacuje się na minimum 100 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Stan populacji określono jako niezadowalający z uwagi na lokalne ekstynkcje na zachodnich krańcach zasięgu, a także w Puszczy Białowieskiej. Trend jakości siedlisk wydaje się spadkowy, ponieważ na wielu monitorowanych stanowiskach obserwuje się ich degradację w następstwie intensyfikacji użytkowania lub też jego braku. Perspektywy ochrony budzą niepokój, gdyż na większości stanowisk brak celowych i efektywnych zabiegów, powstrzymujących degradację siedlisk. Ogólny stan ochrony gatunku ocenia się jako niezadowalający, tak jak w poprzednim raporcie.

Zagrożenia

Główne zagrożenia wynikają z braku użytkowania kośnego siedlisk, co prowadzi do sukcesji roślinnej, której może towarzyszyć ekspansja trzciny lub inwazyjnych nawłoci, albo z intensywnego wielkopowierzchniowego koszenia w terminach niekorzystnych z punktu widzenia cyklu życiowego gatunku.

6169

PMŚ

CON U2

Przeplatka maturna *Euphydryas maturna*

Przeplatka maturna *Euphydryas maturna* (fot. Adam Malkiewicz)

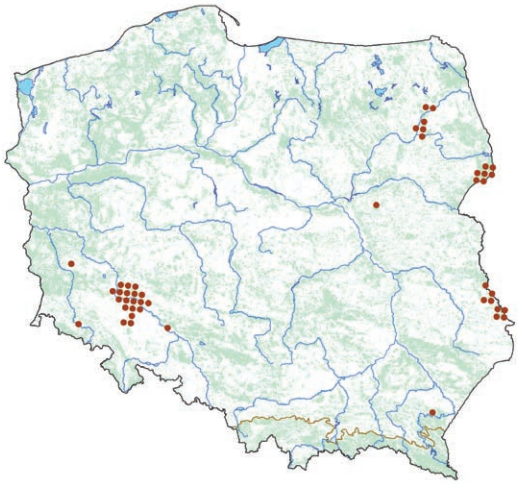

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Średniej wielkości motyl dzienny. Osobniki dorosłe można obserwować przez cały czerwiec na skraju świetlistych fragmentów lasów łęgowych i grądowych oraz terenów otwartych – dróg, wałów czy łąk. Gąsienice żerują głównie na jesionie wyniosłym, tworząc często wspólny oprzęd, pokrywający całe gałęzie drzewa. Przeplatka maturna jest gatunkiem osiadłym, migrującym na nieduże odległości.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	5400	>	u	U1	110	x	u	U2	u	U2	U2	U2	x

Zasięg geograficzny przeplatki maturny jest ograniczony. Rozmieszczenie nierównomierne, z większym zagęszczeniem stanowisk na Podlasiu, Lubelszczyźnie i na Dolnym Śląsku. Powierzchnia aktualnego zasięgu jest mniejsza od zasięgu referencyjnego (właściwego). Gatunek stwierdzany rzadko, choć niekiedy licznie. Wielkość populacji oszacowano na 110 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Stan populacji jest zły z uwagi na ubytek stanowisk. Wyniki monitoringu wskazują na złą jakość zajmowanych siedlisk na badanych stanowiskach. Najpoważniejsze obecnie zagrożenie dla populacji przeplatki maturny wiąże się z chorobą jesionów wyniosłych – rośliny żywicielskiej gąsienic. Zagrożenie to rzutuje na perspektywy ochrony gatunku, które są złe. Ogólny stan ochrony oceniono w obecnym raporcie gorzej niż w poprzednim, co wynika z pogorszenia się stanu populacji i siedliska.

Zagrożenia

Największym zagrożeniem dla gatunku jest szerząca się „choroba zamierania jesionów", głównej rośliny pokarmowej gąsienic. Kolejnymi zagrożeniami są: likwidacja i zagospodarowanie preferowanych biotopów (siedliska ekotonowe), uniformizacja drzewostanów, której często towarzyszy synantropizacja roślinności runa leśnego i podszytu, ich nadmierne zacienienie i postępująca izolacja skrajnych subpopulacji.

4044

PMŚ

CON U1

Sówka puszczykówka *Xylomoia strix*

Sówka puszczykówka *Xylomoia strix* (fot. Janisz Nowacki)

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Motyl z rodziny sówkowatych o aktywności nocnej. Rośliną żywicielską gąsienic jest skrzyp zimowy. Właściwym siedliskiem rozwoju są odpowiednio duże płaty skrzypu zimowego, rosnącego w grądzie niskim lub łęgu z dobrze zachowanym, zróżnicowanym wiekowo drzewostanem.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	368	≈	x	FV	5 (4–5)	≈	x	FV	x	U1	FV	U1	x

Bardzo rzadki gatunek. W ostatnich latach wiedza na temat jego rozmieszczenia, biologii i wymagań siedliskowych znacznie się poprawiła. Stwierdzono nowe stanowiska występowania na Polesiu Zachodnim, Wołyniu Zachodnim i Roztoczu Środkowym. Wcześniej gatunek był znany z jednego stanowiska. Wielkość populacji szacowana jest aktualnie na 5 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Wyniki monitoringu wskazują na stosunkowo dużą względną liczebność gąsienic na większości badanych stanowisk. Wyniki tych samych prac pokazują, że jakość siedlisk na badanych stanowiskach jest przeważnie niezadowalająca. Ponieważ w ramach niewielkich zabiegów ochronnych, ukierunkowanych na doświetlenie płatów skrzypu zimowego, z łatwością można poprawić jakość siedlisk sówki puszczykówki, perspektywy jej ochrony ocenia się optymistycznie. Ostatecznie, stan ochrony gatunku określono jako niezadowalający z uwagi na obniżoną jakość siedlisk. W poprzednim raporcie stan gatunku oceniono jako nieznany. Zmiana oceny jest efektem poprawy stanu wiedzy.

Zagrożenia

Najistotniejszym zagrożeniem dla gatunku są procesy sukcesyjne: zarastanie krzewami i młodymi drzewami dna lasu, co powoduje ocienienie płatów skrzypu zimowego i ujemnie wpływa na rozwój tej rośliny, w konsekwencji ograniczając jej dostępność dla sówki puszczykówki.

1071

Strzępotek edypus *Coenonympha oedippus*

PMŚ

CON **U1**

Strzępotek edypus *Coenonympha oedippus* (fot. Krzysztof Deoniziak)

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Niewielki motyl o rozpiętości skrzydeł 34–40 mm. Występuje na podmokłych łąkach i torfowiskach niskich ze źródliskami lub położonych w dolinach rzek. Roślinami żywicielskimi są trzęślica modra, marzyce i być może inne turzycowate. Ekologia gatunku nie jest do końca poznana. Imagines obserwowane są od połowy czerwca do połowy lipca przy słonecznej pogodzie.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	700	x	0	XX	21–29	>	0	U1	0	U1	U1	U1	=

Zasięg występowania tego motyla jest niewielki i pofragmentowany. Znanych stanowisk jest niewiele; znajdują się w dolinie Biebrzy, w Narwiańskim Parku Narodowym, w okolicach Chełma i na Zamojszczyźnie. Część stanowisk została odkrytych dopiero w ostatniej dekadzie. Choć poprawił się stan wiedzy o rozmieszczeniu, trudno jednak określić, czy jest on już kompletny, dlatego stan zasięgu określono jako nieznany. Wielkość populacji to 21–29 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Niektóre stanowiska są niewielkie, a niektóre całkowicie izolowane. Aktualna wielkość populacji wydaje się zbyt mała, aby gatunek przetrwał w dłuższej perspektywie czasowej. To samo dotyczy powierzchni i jakości zajmowanych siedlisk. Perspektywy ochrony gatunku są mało optymistyczne, głównie z uwagi na brak celowych zabiegów ochrony czynnej, które mogłyby poprawić stan siedlisk i populacji. Co więcej, strzępotek edypus jest w Polsce związany wyłącznie z terenami podmokłymi, a w związku z tym narażonymi na obniżenie poziomu wód gruntowych. Ogólny stan ochrony gatunku ocenia się, podobnie jak w poprzednim raporcie, jako niezadowalający.

Zagrożenia

Główne negatywne zagrożenia wynikają z sukcesji ekologicznej, której może towarzyszyć ekspansja trzciny lub inwazyjnych nawłoci, a także z intensywnego, wielkopowierzchniowego koszenia. Istotnym zagrożeniem jest też obniżenie poziomu wód gruntowych na skutek melioracji i susz.

1070

Strzępotek hero *Coenonympha hero*

PMŚ

CON U1

Strzępotek hero *Coenonympha hero* (fot. Wiaczesław Michalczuk)

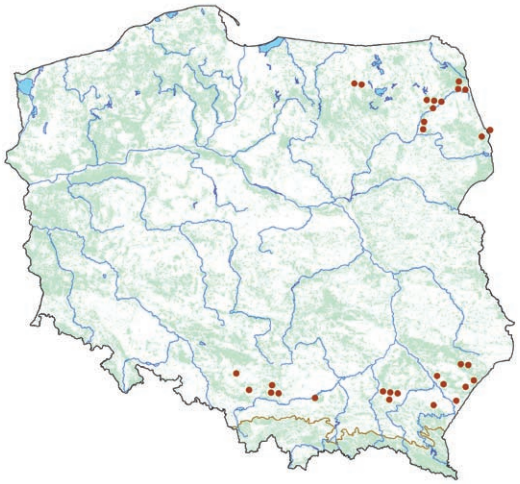

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Niewielki motyl o rozpiętości skrzydeł 34–40 mm, łatwo odróżnialny od pokrewnych gatunków z rodzaju *Coenonympha* po otoczonych pomarańczową obwódką oczkach na spodniej stronie tylnych skrzydeł. Wymagania siedliskowe są niejasne. Występuje w mezofilnych środowiskach obfitujących w trawy i zioła, otoczonych lasem lub zadrzewieniami. Brak wiedzy na temat roślin żywicielskich gąsienic.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	6300	>	u	U1	min. 25	>	0	U1	x	XX	U1	U1	x

Zasięg gatunku ma charakter dysjunktywny i obejmuje północno-wschodnią oraz południową Polskę. W ostatnich latach stwierdzono gatunek w Puszczy Knyszyńskiej. Nie potwierdzono natomiast występowania strzępotka hero w Puszczy Białowieskiej oraz na Opolszczyźnie, gdzie występował on w nieodległej przeszłości, stąd niezadowalająca ocena stanu zasięgu. Rzeczywiste krajowe zasoby gatunku są trudne do oceny. Wielkość populacji oszacowano na minimum 25 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Biorąc pod uwagę zanik stanowisk w niektórych rejonach kraju, uznano, iż aktualna wielkość populacji jest mniejsza od referencyjnej. Stan siedlisk pozostaje nieznany, gdyż nie poprawiła się wiedza na temat wymagań siedliskowych gatunku. Perspektywy ochrony strzępotka hero są niezadowalające z uwagi na niewielką liczbę stanowisk, nierzadko bardzo małych, czasem również efemerycznych. Nie prowadzi się też zabiegów ochrony czynnej, utrzymujących siedliska na odpowiednim etapie sukcesji. Ogólny stan ochrony gatunku ocenia się jako niezadowalający, podobnie jak w poprzednim raporcie.

Zagrożenia

Główne zagrożenia wynikają z sukcesji ekologicznej na terenach otwartych, której może towarzyszyć ekspansja inwazyjnych nawłoci. Proces ten może mieć też związek ze wzrostem nasadzeń w przypadku stanowisk wykreowanych w efekcie gospodarki leśnej. Innym istotnym zagrożeniem jest intensywne koszenie.

4030

Szlaczkoń szafraniec *Colias myrmidone*

PMŚ

CON U2

Szlaczkoń szafraniec *Colias myrmidone* (fot. Izabela Dziekańska)

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Stosunkowo duży motyl o rozpiętości skrzydeł 40–46 mm. Ma dwa pokolenia, które występują od połowy maja do końca czerwca oraz od połowy lipca do września. Gatunek nizinny, preferujący heterogeniczne środowiska (suche, śródleśne polany, skraje lasów, przydroża, przytorza, murawy kserotermiczne), obfitujące w szczodrzeńce, które są roślinami żywicielskimi gąsienic.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	600	>>	–	U2	16–30	>>	–	U2	–	U2	U2	U2	–

Zasięg gatunku jest bardzo mały. Szlaczkoń szafraniec zniknął z większości stanowisk, na których był obserwowany jeszcze na początku tego wieku. Wyginął w rejonie Puszczy Białowieskiej i obecnie występuje jedynie w Puszczy Knyszyńskiej oraz Czerwonym Borze. Trendy wielkości zasięgu i populacji są spadkowe, ponadto na części historycznych stanowisk nie ma obecnie odpowiednich warunków siedliskowych (tj. rośliny żywicielskiej), co czyni ich rekolonizację mało prawdopodobną. Wielkość populacji szacuje się na 16–30 pól siatki geograficznej 1x1 km. Trend w populacji jest spadkowy. Siedliska gatunku są niestabilne i w przypadku Puszczy Knyszyńskiej ich kreowanie oraz czas trwania zależą prawie całkowicie od gospodarki leśnej. Gatunek wymaga do rozrodu relatywnie dużych przestrzeni otwartych, jak zręby i odnowienia. Ponieważ odpowiednie dla gatunku biotopy zanikają lub ulegają degradacji, stan siedlisk oceniono jako zły. Perspektywy ochrony są również złe. Zasięg kurczy się, liczba populacji i dostępność dogodnych biotopów spada. Niewykluczone, że gatunek cierpi również na skutek zmian klimatycznych. Ogólny stan ochrony oceniono jako zły, tak jak w poprzednim raporcie. Sytuacja gatunku wydaje się pogarszać.

Zagrożenia

Główne zagrożenia związane są z gospodarką leśną, której efektem ubocznym jest zarówno kreowanie nowych siedlisk (poprzez wyrąb lasu), jak i ich zanik (odnawianie lasu po wycince).

1013

Poczwarówka Geyera *Vertigo geyeri*

PMŚ

ALP **U1**

CON **U1**

Poczwarówka Geyera *Vertigo geyeri* (fot. Anna Lipińska)

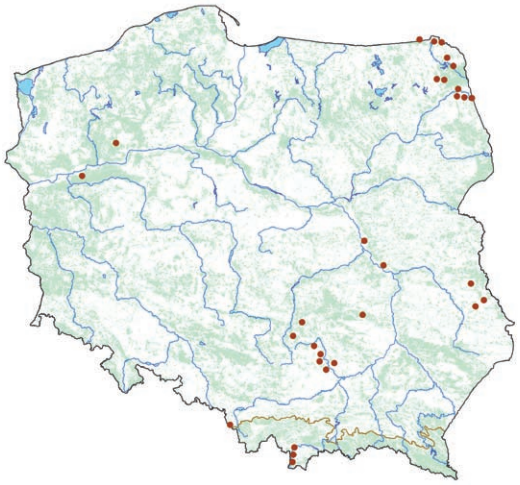

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Bardzo mały ślimak lądowy, relikt polodowcowy, związany z siedliskami wilgotnymi: torfowiskami zasadowymi o charakterze młak, mechowisk i turzycowisk. Żyje wśród niskich roślin, blisko powierzchni gruntu, wśród mchów i ściółki.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	400	>	0	U1	3 (2–4)	>	u	U1	–	U1	U1	U1	x
CON	5000	>	u	U1	min. 27	>	u	U1	u	U1	U1	U1	x

ALP: Gatunek o bardzo ograniczonym i niedostatecznie poznanym występowaniu. Wielkość populacji to 2–4 zasiedlone pola siatki 1x1 km. Obecny zasięg i populacja są niewystarczające do utrzymania się gatunku w dłuższej perspektywie czasowej. Jego siedliska (młaki eutroficzne) łatwo ulegają degradacji. Wyniki monitoringu wskazują na pogorszenie się jakości siedlisk na znanych stanowiskach. Perspektywy ochrony niezadowalające z uwagi na bardzo ograniczone rozmieszczenie gatunku i podlegające niekorzystnym oddziaływaniom siedliska. W stosunku do poprzedniego raportu ocena ogólna stanu ochrony nie zmieniła się; pozostaje niezadowalająca.

CON: Zasięg gatunku jest niewielki i, podobnie jak w regionie ALP, występowanie niedostatecznie rozpoznane. Niemniej, w ostatnich kilku latach wzrosła znacznie liczba znanych stanowisk. Aktualna wielkość populacji to min. 27 zasiedlonych pól siatki 1x1 km. Rzeczywista populacja jest prawdopodobnie większa. Siedliska gatunku – młaki i torfowiska węglanowe – podlegają niekorzystnym zmianom. Perspektywy ochrony są niezadowalające, z uwagi na niewielki zasięg i niewielką populację gatunku oraz jego związek z zagrożonymi siedliskami. Podobnie jak w poprzednim raporcie ogólny stan ochrony oceniono jako niezadowalający.

Zagrożenia

Zagrożenia dla poczwarówki Geyera związane są głównie z sukcesją roślinną i z pracami melioracyjnymi, których celem jest przekształcenie terenów podmokłych dla celów komercyjnych, przemysłowych, pod zabudowę.

1016

Poczwarówka jajowata *Vertigo moulinsiana*

PMŚ

CON FV

Poczwarówka jajowata *Vertigo moulinsiana* (fot. Katarzyna Zając)

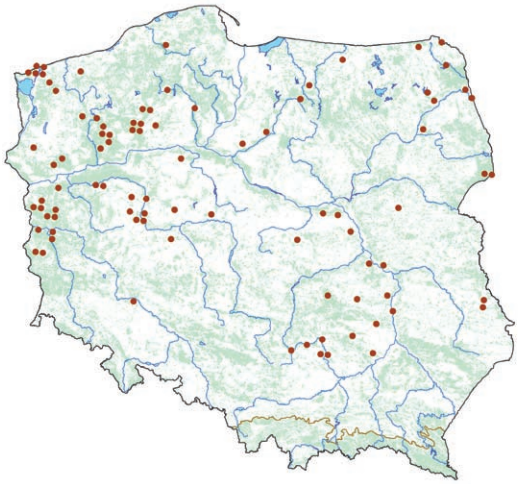

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Niewielki ślimak lądowy, którego muszla osiąga 2,7 mm wysokości i 1,6 mm szerokości. Jest to największa z trzech gatunków poczwarówek żyjących w Polsce. Związana z siedliskami bardzo wilgotnymi i podmokłymi, o podłożu wapiennym. Zasiedla tereny porośnięte roślinnością szuwarową, trzcinowiska, turzycowiska na brzegach rzek i jezior.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	16 600	x	0	FV	min. 90	x	0	FV	0	FV	FV	FV	=

Występowanie gatunku nadal nie jest dobrze zbadane. Wzrost powierzchni zasięgu w stosunku do danych z poprzedniego raportu jest efektem poprawy stanu wiedzy. Szacowana wielkość populacji to minimum 90 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Zarówno wielkość zasięgu, jak i populacji poczwarówki jajowatej w regionie kontynentalnym powinna pozwolić na długoterminowe utrzymanie się gatunku. Nie stwierdzono kurczenia się powierzchni zajętych siedlisk, a prowadzone prace monitoringowe nie wskazują na istotne pogorszenie się ich jakości. Perspektywy ochrony gatunku ocenia się jako dobre, ponieważ liczba znanych stanowisk wzrasta i nie stwierdzono negatywnych zmian w zasięgu czy powierzchni zajmowanych siedlisk na znanych stanowiskach. Wykazywane negatywne oddziaływania i zagrożenia zdają się mieć umiarkowane znaczenie. W stosunku do poprzedniego raportu ogólna ocena stanu ochrony poprawiła się z niezadowalającej na właściwą. Zmiana ta wynika z poprawy stanu wiedzy.

Zagrożenia

Najważniejsze oddziaływania i przewidywane zagrożenia dla poczwarówki jajowatej to sukcesja roślinna i zmiany stosunków wodnych prowadzące do wysychania siedlisk.

1014

Poczwarówka zwężona *Vertigo angustior*

PMŚ

ALP FV

CON FV

Poczwarówka zwężona *Vertigo angustior* (fot. Anna Lipińska)

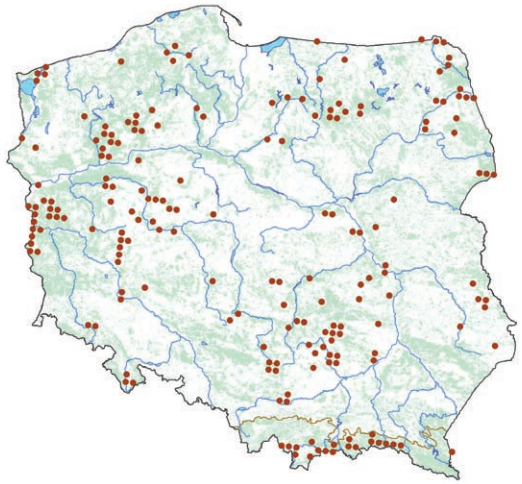

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Niewielki ślimak lądowy. Jego muszla ma długość zaledwie 2 mm. Związany jest z siedliskami o wysokiej i stałej wilgotności, torfowiskami węglanowymi, także zabagnionymi brzegami wód, z podłożem bogatym w węglan wapnia. Występuje w ściółce, wśród mchów i w warstwie przykorzeniowej roślinności zielnej.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	3500	≈	0	FV	min. 40	x	0	FV	0	FV	FV	FV	=
CON	37 800	x	0	FV	min. 200	x	0	FV	0	FV	FV	FV	=

ALP: Rozmieszczenie gatunku jest nadal niedostatecznie zbadane. Niemniej, liczba znanych stanowisk zwiększyła się w stosunku do poprzedniego raportu. Wielkość populacji to minimum 40 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Nie stwierdzono istotnego pogarszania się jakości zajmowanych siedlisk, czy też kurczenia się ich powierzchni. Również perspektywy ochrony gatunku nie budzą niepokoju. Krótkoterminowe trendy zmian zasięgu i jakości siedliska wydają się stabilne, a lokalne populacje utrzymują się i wciąż odkrywane są nowe stanowiska. Stwierdzone negatywne oddziaływania wydają się nie mieć dużego znaczenia. Ogólna ocena stanu ochrony poczwarówki zwężonej poprawiła się w stosunku do poprzedniego raportu, z niezadowalającej na właściwą, co jest związane z poprawą stanu wiedzy.
CON: Zasięg występowania gatunku jest stosunkowo szeroki i ciągle odkrywane są nowe stanowiska. Rzeczywisty zasięg jest prawdopodobnie większy niż aktualnie znany. Wielkość populacji szacuje się na minimum 200 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Można przypuszczać, że liczba stanowisk jeszcze wzrośnie. Dostępność odpowiedniego dla gatunku siedliska nie stanowi czynnika ograniczającego populację. W perspektywie najbliższych kilkunastu lat przyszłość poczwarówki zwężonej rysuje się pomyślnie. Stwierdzane oddziaływania i zagrożenia mają lokalne znaczenie. Stan ochrony gatunku oceniono jako właściwy, a więc lepiej niż w poprzednim raporcie. Zmiana oceny wynika z poprawy stanu wiedzy.

Zagrożenia

Zagrożenia wiążą się m.in. z sukcesją roślinną, z wysychaniem siedlisk, z przekształcaniem terenów podmokłych do celów komercyjnych, przemysłowych czy pod zabudowę.

1032

Skójka gruboskorupowa *Unio crassus*

PMŚ

ALP **U1**

CON **U1**

Skójka gruboskorupowa *Unio crassus* (fot. Katarzyna Zając)

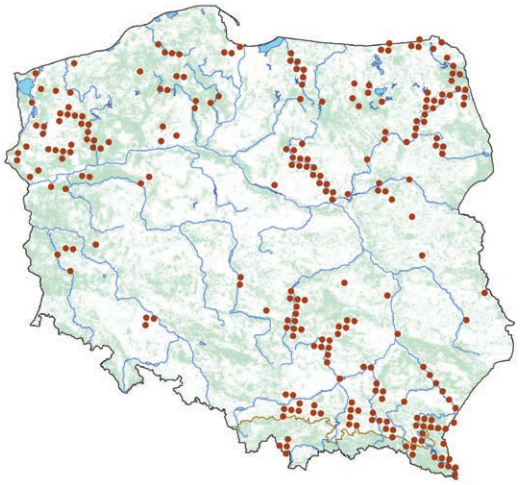

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Duży, słodkowodny małż, prowadzący na ogół osiadły tryb życia. Jego siedliskiem są czyste cieki, duże potoki, strumienie i rzeki, z piaszczystym lub piaszczysto-żwirowym dnem. W swoim rozwoju skójka gruboskorupowa związana jest z kilkoma gatunkami ryb, które są żywicielami jej larw.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	4600	≈	0	FV	63	≈	0	FV	u	U1	U1	U1	=
CON	49 700	≈	0	FV	1126	≈	0	FV	u	U1	FV	U1	=

ALP: Zasięg gatunku jest stosunkowo stabilny. Liczba stanowisk nieco wzrosła od poprzedniego raportu, ale jest to tylko wynik lepszego poznania rozmieszczenia. Wielkość populacji szacowana jest na 63 zasiedlone pola siatki geograficznej 1x1 km. Powierzchnia zajmowanych siedlisk wydaje się być wystarczająca dla przetrwania gatunku w regionie, natomiast ich jakość nie jest dobra i pogarsza się. Z tego też powodu perspektywy ochrony gatunku są niezadowalające. Znane są z przeszłości przypadki zaniku stanowisk skójki w regionie alpejskim w wyniku degradacji lub zniszczenia siedliska. W aktualnym raporcie ogólny stan ochrony gatunku oceniono jako niezadowalający, a więc bardziej optymistycznie niż 6 lat temu. Zmiana oceny wynika z poprawy stanu wiedzy.
CON: Zasięg gatunku jest stosunkowo duży. Wzrosła liczba znanych stanowisk skójki gruboskorupowej w regionie, co jest efektem poprawy stanu wiedzy o jej rozmieszczeniu. Wielkość populacji szacowana jest na 1126 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Stan siedlisk określono jako niezadowalający, ponieważ wyniki monitoringu wskazują na jego nienajlepszą jakość, co jest efektem zanieczyszczenia wód i zmian w korytach rzek, związanych m.in. z wydobywaniem piasku i żwiru. Perspektywy ochrony skójki gruboskorupowej wydają się dobre. Jakość siedlisk jest niezadowalająca, ale nie stwierdzono kurczenia się ich powierzchni i nie zidentyfikowano silnych negatywnych oddziaływań i zagrożeń. Ogólny stan ochrony skójki gruboskorupowej określono tak jak w poprzednim raporcie jako niezadowalający, ale aktualne dane wskazują, że stan populacji i perspektywy ochrony gatunku są lepsze niż wcześniej sądzono.

Zagrożenia

Zagrożenia dla gatunku związane są z zanieczyszczeniem wód z różnych źródeł (spływy z pól, z terenów zabudowanych, wyrzucanie odpadów i śmieci do wód lub w ich bezpośrednie sąsiedztwo), z pozyskiwaniem żwiru i piasku z koryt rzek oraz z powodziami i ochroną przeciwpowodziową.

1026

Ślimak winniczek *Helix pomatia*

PMŚ

ALP FV

CON FV

Ślimak winniczek *Helix pomatia* (fot. Katarzyna Zając)

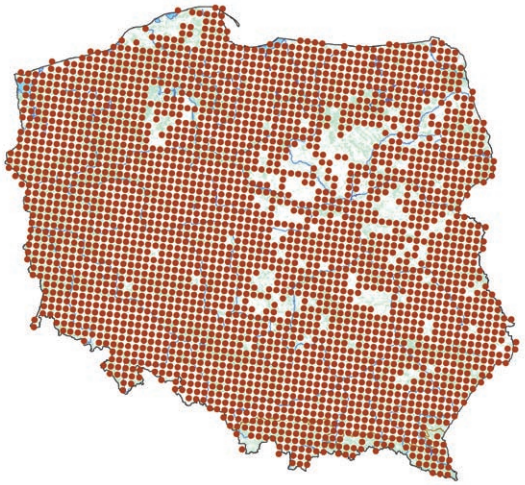

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Największy oskorupiony ślimak w Polsce. Najchętniej zasiedla obszary o dużej wilgotności i zacienieniu: obrzeża lasów liściastych i mieszanych, nadwodne zarośla, olszyny, śródleśne tereny podmokłe, łąki i murawy w pobliżu cieków wodnych. Częsty w środowiskach synantropijnych, jak parki, ogrody, cmentarze, przydroża, nasypy, rumowiska, otoczenie fortyfikacji.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	14 200	≈	u	FV	192 (96-480)	≈	0	FV	0	FV	FV	FV	=
CON	312 700	≈	0	FV	5574 (2787–13 935)	≈	0	FV	0	FV	FV	FV	=

ALP: Zasięg występowania gatunku obejmuje praktycznie cały region, za wyjątkiem wyższych partii gór. Wielkość populacji szacuje się na 192 (96–480) zasiedlone pola siatki siatki geograficznej 1x1 km. Zważywszy na bardzo szeroki wachlarz środowisk w jakich gatunek może występować, powierzchnia i jakość siedlisk są wystarczające, aby przetrwał on w dłuższej perspektywie czasowej. Przyszłość ślimaka winniczka w regionie nie budzi obaw: granice zasięgu nie zmniejszyły się, opisywane są nowe stanowiska, dogodnych siedlisk nie brakuje. Stan ochrony gatunku jest właściwy. Ocena bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.

CON: Zasięg występowania ślimaka winniczka obejmuje cały region. W ostatnim czasie wzrosła też liczba stwierdzeń gatunku na mapie rozmieszczenia, co wynika z poprawy stanu wiedzy. Wielkość populacji szacuje się na 5574 (2787–13 935) zasiedlone pola siatki 1x1 km. Trend liczebności wydaje się stabilny. Choć w siedlisku winniczka, zarówno zajmowanym jak i potencjalnym, zachodzą niekorzystne zmiany (zagospodarowanie, zabudowywanie), to nadal dostępność odpowiednich dla gatunku środowisk jest wysoka. Aktualny właściwy stan zasięgu populacji i siedlisk oraz stabilne trendy pozwalają ocenić perspektywy ochrony ślimaka winniczka jako dobre. Stwierdzane negatywne oddziaływania nie wpływają znacząco na liczebność ślimaka winniczka w skali regionu. Stan ochrony gatunku ocenia się jako właściwy, tak jak w poprzednim raporcie.

Zagrożenia

Najpoważniejsze zagrożenia, ograniczające dostępność siedlisk, stanowią zmiany użytkowania terenu prowadzące do zagospodarowywania nieużytków i zagajników, zwłaszcza na siedliskach ruderalnych i synantropijnych oraz likwidowanie zarośli, żywopłotów itp. na obszarach wiejskich. Niebezpieczne dla winniczków jest stosowanie pestycydów. W mniejszym stopniu do redukcji liczebności populacji mogą przyczynić się też: wypalanie traw, powodzie czy zbiór winniczka w celach komercyjnych.

4056

PMŚ

CON FV

Zatoczek łamliwy *Anisus vorticulus*

Zatoczek łamliwy *Anisus vorticulus* (fot. Tadeusz Zając)

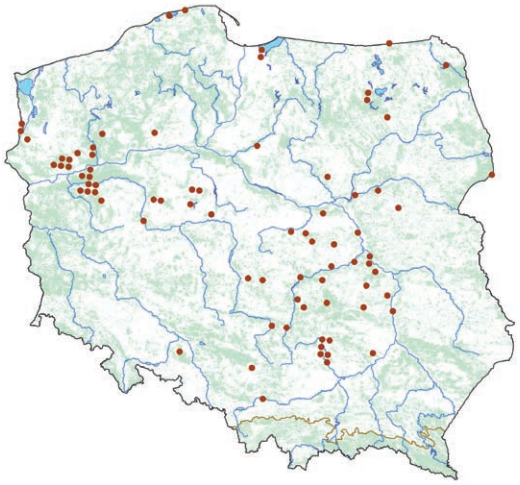

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Drobny, słodkowodny ślimak o silnie spłaszczonej i bardzo kruchej muszli, której szerokość u dorosłego osobnika waha się od 4 do 6 mm. Zasiedla niewielkie zbiorniki z czystą, dobrze natlenioną i zawierającą jony wapnia wodą, których powierzchnia w znacznym stopniu pokryta jest przez roślinność wodną. Jest typowym gatunkiem naroślinnym.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	17 600	≈	0	FV	min. 80	≈	0	FV	0	FV	FV	FV	=

Rozmieszczenie gatunku jest nadal słabo zbadane. Od początku XXI wieku liczba znanych stanowisk rośnie. Minimalną wielkość populacji szacuje się na 80 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Aktualna populacja jest większa o 30% od podanej w poprzednim raporcie. Zmiany w zasięgu i populacji są efektem poprawy stanu wiedzy. Ocenia się, że powierzchnia i jakość siedlisk jest wystarczająca, aby gatunek przetrwał w dłuższej perspektywie czasowej. Trend jakości i powierzchni siedliska wydaje się stabilny. Perspektywy ochrony nie budzą obaw: nie stwierdzono regresu wielkości zasięgu i populacji, wciąż odkrywane są nowe stanowiska, a niekorzystne oddziaływania, mogące wpływać na siedliska gatunku, wydają się mieć co najwyżej umiarkowane znaczenie. Aktualny stan ochrony zatoczka łamliwego jest oceniany jako właściwy, a więc lepiej niż w poprzednim raporcie. Zmiana wynika z poprawy stanu wiedzy.

Zagrożenia

Przeważają zagrożenia związane z zanieczyszczaniem wody (spływy z pól i terenów zabudowanych, wyrzucanie do zbiorników lub w ich bezpośrednie sąsiedztwo odpadów i śmieci) i zmianą stosunków wodnych, co prowadzi do zarastania i osuszenia zbiorników.

1034

Pijawka lekarska *Hirudo medicinalis*

PMŚ

CON **U1**

Pijawka lekarska *Hirudo medicinalis* (fot. Paweł Koperski)

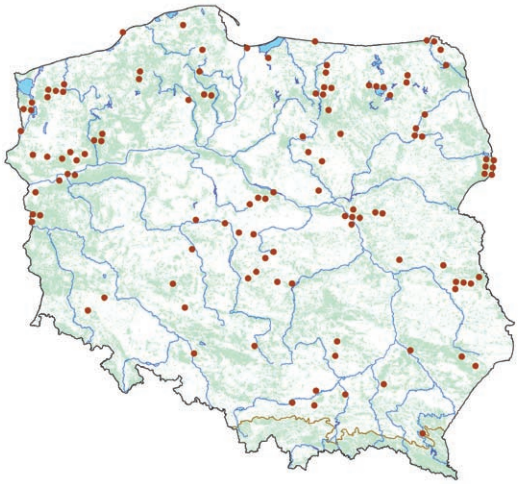

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Duża, słodkowodna pijawka o pasożytniczym trybie życia. Odżywia się wyłącznie krwią kręgowców, a lista jej żywicieli obejmuje płazy, ptaki i ssaki. Zasiedla zwykle drobne i niezbyt głębokie zbiorniki wodne, zarówno pochodzenia naturalnego, jak i antropogenicznego; preferuje zbiorniki żyzne i obficie porośnięte roślinnością wodną.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	21 700	≈	0	FV	min. 114	>	u	U1	–	U1	U1	U1	x

Gatunek o szerokim zasięgu. Rozpowszechniony w niżowej Polsce. Występuje jednak wyspowo i jest na ogół nieliczny na znanych stanowiskach. Uznawany za rzadki. Wielkość populacji oszacowano na minimum 114 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Pomimo że w krajobrazie zachowało się jeszcze wiele miejsc dogodnych dla gatunku, to obserwuje się ich zanik oraz przekształcanie, co powoduje coraz większą izolację i zanik istniejących stanowisk. Trend wielkości powierzchni i jakości siedlisk jest ujemny. Perspektywy ochrony gatunku wydają się niezadowalające z uwagi na zanikanie siedlisk i pojawianie się obcych gatunków z rodzaju *Hirudo*. Ogólny stan gatunku określono, podobnie jak w poprzednim okresie raportowania, jako niezadowalający.

Zagrożenia

Główne zagrożenia wiążą się z obniżaniem poziomu wód gruntowych i pojawianiem się obcych gatunków z rodzaju *Hirudo*.

1091

Rak szlachetny *Astacus astacus*

PMŚ

ALP XX

CON U1

Rak szlachetny *Astacus astacus* (fot. Witold Ziaja)

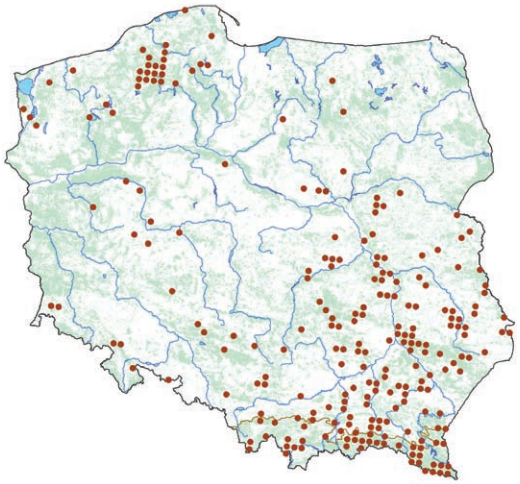

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Jeden z największych skorupiaków wodnych Polski, z rzędu dziesięcionogów. Jego siedliskiem są czyste wody o różnym charakterze: drobne śródleśne strumienie, duże nizinne rzeki, również wody stojące: jeziora, zbiorniki retencyjne, glinianki, żwirownie.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	10 900	≈	0	FV	min. 16	≈	u	XX	–	U1	U1	U1	x
CON	52 100	>	u	U1	min. 81	>>	–	U2	–	U1	U1	U2	–

ALP: Gatunek wydaje się być względnie szeroko rozpowszechniony w regionie i obecny zasięg powinien mu zapewnić przetrwanie. Minimalną wielkość populacji szacuje się na minimum 16 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Nie wiadomo, czy na wszystkich znanych stanowiskach gatunek nadal występuje. Powszechne są praktyki, prowadzące do obniżenia jakości siedlisk, takie jak budowa zbiorników zaporowych, niewłaściwe zarybianie, punktowe zanieczyszczenia wód, i przewiduje się, że będą one również zagrażać w przyszłości. Ogólny stan ochrony gatunku jest niezadowalający; ocena nie zmieniła się w stosunku do poprzedniego raportu.

CON: Zasięg gatunku jest jeszcze stosunkowo duży, ale najprawdopodobniej się kurczy. Wiele stanowisk z północnej i środkowej części regionu może być nieaktualnych. Wielkość populacji szacuje się na minimum 81 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Trend populacyjny jest spadkowy: stanowiska zanikają, zmniejsza się liczebność osobników. W regionie są jeszcze siedliska dogodne dla gatunku, ale postępuje ich degradacja. Co więcej, wiele stanowisk raka szlachetnego graniczy niemal bezpośrednio ze stanowiskami raka pręgowatego, jego groźnego konkurenta i nosiciela dżumy raczej – choroby na ogół śmiertelnej dla rodzimych raków. Konkurencja ze strony raka pręgowatego, zagrożenie dżumą raczą oraz zwiększanie się liczby stanowisk raka sygnałowego rzutuje na niezadowalające perspektywy ochrony gatunku. Ogólny stan ochrony raka szlachetnego pozostaje zły, bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.

Zagrożenia

Gatunkowi w szczególności zagraża ekspansja inwazyjnych gatunków raków, w mniejszym stopniu inwazyjnych ryb. Rozprzestrzenianie inwazyjnych raków sprzyja rozprzestrzenianiu raczej dżumy, dziesiątkującej populacje raka szlachetnego. Zagrożeniem jest też zanieczyszczenie wód i zarybienia wód gatunkami obcymi i rodzimymi drapieżnikami.

1130

Boleń *Aspius aspius*

PMŚ

ALP **FV**
CON **FV**

Boleń *Aspius aspius* (fot. Roman Kujawa)

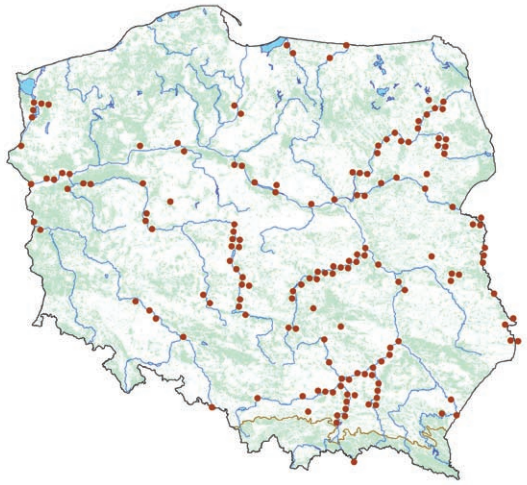

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Słodkowodna ryba karpiowata o wydłużonym i nieznacznie bocznie ścieśnionym ciele. Dochodzi do kilkunastu kilogramów masy i długości powyżej metra. Zasiedla wszystkie duże rzeki. Jest gatunkiem wędkarskim. Jej populacje są nie tylko eksploatowane, ale i zasilane materiałem zarybieniowym.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	300	≈	0	FV	min. 8	≈	x	FV	x	FV	FV	FV	=
CON	43 000	≈	0	FV	min. 7788	≈	=	FV	0	FV	FV	FV	=

ALP: Zasięg jest niewielki, ale stabilny. Wielkość populacji jest trudna do oszacowania. W oparciu o mapę rozmieszczenia określono ją na minimum 8 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Powierzchnia odpowiednich siedlisk jest relatywnie mała z przyczy naturalnych, ale regularne odnotowywanie bolenia w połowach wędkarskich pozwala zakładać, że aktualna powierzchnia siedlisk i ich jakość jest wystarczająca dla jego przetrwania. Ogólny stan ochrony oceniono, podobnie jak w poprzednim raporcie, jako właściwy.
CON: Zasięg gatunku jest szeroki. Boleń występuje we wszystkich większych rzekach w regionie kontynentalnym. Wielkość populacji oszacowano na minimum 7788 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Wyniki połowów wędkarskich wskazują na stabilny trend liczebności populacji. Aktualna powierzchnia i jakość siedlisk są wystarczające dla przetrwania gatunku – jest on w dalszym ciągu pospolity i liczny w dużych rzekach. W obu regionach boleń stanowi obiekt gospodarki wędkarskiej i jego przyszłość w znacznej mierze uzależniona jest od tego czynnika. Odnotowane oddziaływania i zagrożenia mają ograniczony wpływ na populację tej ryby. Dane wędkarskie wskazują, że perspektywy ochrony gatunku są pomyślne. Stan ochrony bolenia w regionie kontynentalnym jest właściwy. Ocena jak w poprzednim raporcie.

Zagrożenia

Oddziaływaniem/zagrożeniem w szczególnym stopniu dotyczącym bolenia jest wędkarstwo. Niemniej efekt eksploatacji równoważony jest przez zarybienia.

5085

Brzana *Barbus barbus*

PMŚ

CON **U1**

Brzana *Barbus barbus* (fot. Tomasz Mikołajczyk)

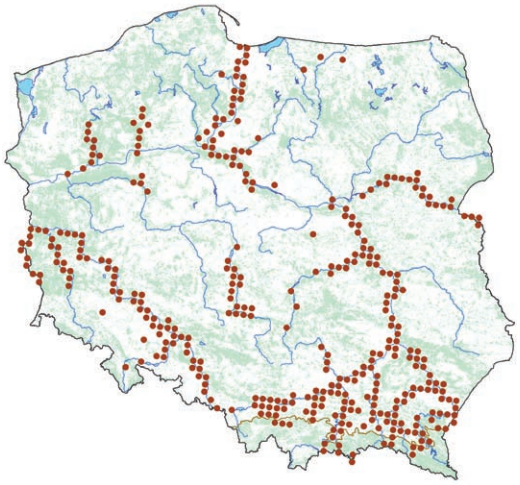

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Duża słodkowodna ryba, zasiedlająca rzeki o szerokości >20 m, głębokości < 1m, niewielkim spadku i kamienisto–żwirowym i piaszczysto–żwirowym dnie. Przed rozrodem brzana odbywa wędrówki w obrębie dorzecza w poszukiwaniu odpowiedniego tarliska. Jest gatunkiem pozyskiwanym wędkarsko.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	74 800	>	0	U1	6336	x	x	XX	u	U1	XX	U1	x

CON: Zasięg występowania brzany obejmuje średnie i duże rzeki dorzecza Odry, Wisły i Pregoły oraz niektóre rzeki przymorskie. Zasięg referencyjny jest większy; powinien obejmować Wartę oraz cześć Odry i Noteci. Stan populacji trudno określić. Jej wielkość określono na 6336 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Brak wystarczających danych do określenia kierunku zmian liczebności. Nie można jednoznacznie stwierdzić, czy aktualna powierzchnia siedlisk jest wystarczająca do przetrwania gatunku, ale wyniki monitoringu wskazują na niezadowalającą jakość zajmowanych środowisk. Niepokój budzi obniżona jakość hydromorfologiczna niektórych cieków. Perspektywy ochrony gatunku są nieznane. Ogólna ocena stanu ochrony jest niezadowalająca, a więc wyższa od oceny w poprzednim raporcie. Aktualna wiedza nie wskazuje bowiem, aby stan gatunku był zły. Niskie zagęszczenia wykazywane w pracach monitoringowych nie odzwierciedlają rzeczywistej liczebności, ponieważ brzana jest rybą trudno wykrywalną w dużych i głębokich rzekach nizinnych przy zastosowaniu elektropołowów. Natomiast w ukierunkowanych połowach wędkarskich jest częsta, a ponadto prowadzone są zarybienia tym gatunkiem.

Zagrożenia

Najpoważniejszymi zagrożeniami są hydrotechniczne modyfikacje rzek, przerywanie ich ciągłości barierami migracyjnymi oraz zanieczyszczenia i śmieci pochodzące z rolnictwa i gospodarstw domowych w pobliżu rzek. Gatunek jest obiektem połowów wędkarskich i kłusowniczych.

5264

Brzanka *Barbus carpathicus*

PMŚ

ALP **U1**
CON **U2**

Brzanka *Barbus carpathicus* (fot. Piotr Sobieszczyk)

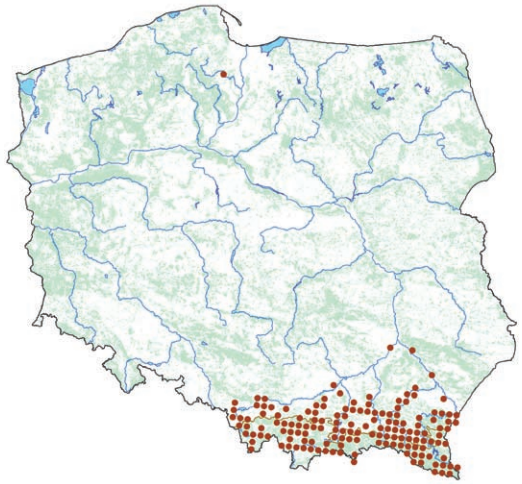

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Ryba słodkowodna, rzadko przekraczająca 25 cm długości i 200 g masy, o ciele wydłużonym, niskim, lekko spłaszczonym bocznie. Zasiedla rzeki o drobno- i średnio-kamienistym dnie i szerokości przeważnie 10–30 m. Żywi się bezkręgowcami dennymi. Odbywa wędrówki tarłowe.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	13 600	≈	0	FV	1103	>	u	U1	u	U1	U1	U1	x
CON	17 600	≈	u	FV	895	x	x	XX	u	U1	U2	U2	x

ALP: Zasięg gatunku obejmuje karpackie rzeki w przedziale wysokości 200–600 (wyjątkowo 700) m n.p.m. Wielkość populacji szacuje się na 1103 pola siatki geograficznej 1x1 km. Populacja mogłaby być większa, gdyby nie ograniczający wpływ niskiej jakości hydromorfologicznej cieków, na którą wskazują dane monitoringowe. Perspektywy ochrony gatunku wydają się niezadowalające z uwagi na niską liczebność populacji i niezadowalający stan siedlisk, związany głównie z regulacją i zabudową poprzeczną koryt rzek. Ocena ogólna stanu ochrony jest niezadowalająca; bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.
CON: W granicach regionu kontynentalnego brzanka występuje w górnej Wiśle, w dolnych odcinkach jej karpackich dopływów oraz w dorzeczu Sanu. Aktualny zasięg powinien zapewnić trwałą egzystencję gatunku. Odtworzenie wcześniejszego, szerszego zasięgu jest nierealne. Wielkość populacji szacuje się na 895 pól siatki geograficznej 1x1 km. Brak danych do oceny kierunku zmian liczebności i wielkości populacji referencyjnej, z tego względu stan populacji określono jako nieznany. Podobnie jak w regionie alpejskim wyniki monitoringu wskazują na niezadowalającą jakość hydromorfologiczną zasiedlanych przez brzankę cieków. Perspektywy ochrony brzanki w tym regionie wydają się gorsze niż w regionie alpejskim ze względu na niewielką populację, a także obserwowane oddziaływania i zagrożenia. Ogólny stan ochrony gatunku określono jako zły, a więc bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu. Różnice w ocenach niektórych parametrów wynikają z przyczyn technicznych, tj. ścisłego stosowania się do reguł Komisji Europejskiej, dotyczących wyprowadzania ocen w obecnym raporcie.

Zagrożenia

Najpoważniejszymi zagrożeniami są hydrotechniczne modyfikacje rzek, przerywanie ich ciągłości barierami migracyjnymi oraz zanieczyszczenia i śmieci pochodzące z gospodarstw domowych w pobliżu rzek. Zagrożeniem mogą być również zanieczyszczenia spływające z dróg. Większe osobniki mogą być obiektem połowów kłusowniczych.

2522

Ciosa *Pelecus cultratus*

PMŚ

CON U2

Ciosa *Pelecus cultratus* (fot. Roman Kujawa)

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Ryba z rodziny karpiowatych. Ciało wydłużone, bocznie silnie spłaszczone, o długości dochodzącej do 50 cm i masie do 1 kg. Gatunek może występować w estuariach dużych rzek, w dolnych odcinkach rzek oraz zalewach morskich. Odbywa wędrówki tarłowe.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	2000	≈	0	FV	336	>	0	U2	x	U2	U1	U2	=

Aktualny zasięg występowania gatunku ogranicza się do wód Zalewu Wiślanego, ale jest stabilny. Liczebność ciosy podlega dużym wahaniom. Aktualną wielkość populacji oszacowano na 336 pól siatki geograficznej 1x1 km, co jest wartością mniejszą od referencyjnej. Stan siedlisk jest zły. Wody Zalewu Wiślanego, głównego miejsca występowania ciosy, są mocno zeutrofizowane, co ogranicza naturalne tarło i przeżywalność potomstwa. Perspektywy ochrony gatunku oceniono jako niezadowalające, ze względu na stwierdzane oddziaływania i zagrożenia, przede wszystkim prace związane z budową i utrzymaniem toru wodnego do portu w Elblągu, a także połowy komercyjne, zarówno po stronie polskiej, jak i rosyjskiej Zalewu Wiślanego. Brak uzgodnień między dwoma stronami i brak limitów połowowych może doprowadzić do przełowienia gatunku. O złej ocenie stanu ochrony gatunku zadecydował zły stan siedlisk i populacji. Ocena ogólna jest niższa niż w poprzednim raporcie. Zmiana nie wynika z rzeczywistego pogorszenia się sytuacji w trakcie ostatnich 6 lat, ale z poprawy stanu wiedzy. Aktualne oceny stanu populacji i siedliska opierają się o wyniki monitoringu gatunków i siedlisk morskich GIOŚ, natomiast oceny w poprzednim raporcie bazowały na wiedzy eksperckiej.

Zagrożenia

Najistotniejsze zagrożenia wiążą się z zanieczyszczeniami wód i postępującym procesem eutrofizacji zbiorników wodnych, ze zbyt intensywnymi połowami rybackimi, z działaniami modyfikującymi wybrzeże i ujścia rzek, w tym z rozwojem obszarów miejskich.

6965

Głowacz białopłetwy *Cottus gobio*

PMŚ

ALP U1

CON XX

Głowacz białopłetwy *Cottus gobio* (fot. Roman Kujawa)

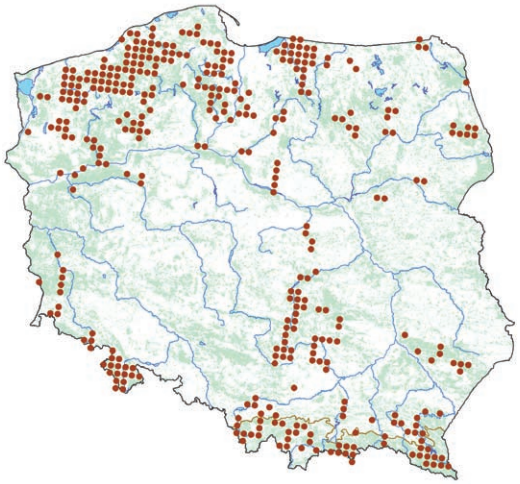

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Niewielka ryba słodkowodna, osiągająca maksymalnie 15–17 cm długości. Prowadzi skryty, przydenny, mało aktywny tryb życia. Nie odbywa typowych wędrówek tarłowych. Zasiedla rzeki i potoki o charakterze górskim lub podgórskim, o wartkim prądzie i kamienistym lub żwirowo–kamienistym dnie.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	11000	≈	0	FV	min. 5155	x	u	XX	0	FV	U1	U1	=
CON	80500	≈	+	FV	22 513	≈	u	XX	u	XX	XX	XX	

ALP: Gatunek szeroko rozprzestrzeniony. Ogólna liczba znanych stanowisk nieco wzrosła w porównaniu z poprzednim okresem sprawozdawczym (poprawa stanu wiedzy). Wielkość populacji oszacowano na 5155 zasiedlonych pól siatki 1x1 km. Wyniki monitoringu wskazują na prawdopodobny spadek liczebności, który może jednak wynikać z oscylacji, dlatego trend ostrożnie określono jako niepewny, a stan populacji jako nieznany. Powierzchnia zajmowanych siedlisk i ich jakość wydaje się wystarczająca dla długoterminowego przetrwania gatunku. Z uwagi na zanik pewnych stanowisk monitoringowych perspektywy ochrony uznano za niezadowalające. Ocena tego parametru zdecydowała, że ogólna ocena stanu gatunku jest niezadowalająca, a więc niższa niż w poprzednim raporcie.
CON: Zasięg gatunku jest rozległy. Wielkość populacji oszacowano na 22513 zasiedlonych pól siatki 1x1 km. Stan populacji jest jednak niejasny. Zaktualizowane dane o rozmieszczeniu wskazują na pewien wzrost ogólnej liczby znanych stanowisk. Równocześnie doszło prawdopodobnie do zaniku pewnej liczby monitorowanych stanowisk. W tej sytuacji nie można jednoznacznie ocenić trendu populacyjnego. Trudno również określić stan siedlisk. Rozległość występowania gatunku zdaje się wskazywać, że powierzchnia zajmowanych siedlisk i ich jakość powinny być wystarczające dla jego przetrwania. Natomiast wyniki monitoringu sugerują niezadowalającą jakość hydromorfologiczną części zajmowanych cieków. Te sprzeczne dane utrudniają też ocenę perspektyw ochrony gatunku. W konsekwencji, stan ochrony głowacza białopłetwego określono jako nieznany. Zmiana w stosunku do oceny właściwej z poprzedniego raportu wiąże się ze zmianą stanu wiedzy.

Zagrożenia

Zagrożenia dla gatunku związane są z zanieczyszczeniami i regulacjami cieków.

5328

Kiełb białopłetwy *Romanogobio belingi*

PMŚ

CON FV

Kiełb białopłetwy *Romanogobio belingi* (fot. Michał Nowak)

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Niewielka, słodkowodna ryba. Zwykle nie przekracza 12 cm długości i 10 g masy. Żywi się bezkręgowcami dennymi. Tarło odbywa na dnie piaszczystym. Zamieszkuje dolne i środkowe odcinki rzek. Preferuje strefę głębokiej wody, o słabym prądzie. Nie ma w Polsce znaczenia gospodarczego.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	17 700	≈	+	FV	4361	≈	+	FV	0	FV	FV	FV	+

Gatunek niezagrożony. Dostępne dane wskazują, że kiełb białopłetwy występuje w regionie kontynentalnym we wszystkich stosownych dla niego siedliskach – przede wszystkim w korycie Wisły i w dolnych odcinkach uchodzących do niej rzek. Wielkość populacji oszacowano na 4361 zasiedlonych pól siatki 1x1 km. Niska jakość hydromorfologiczna cieków nie jest dla tego kiełbia czynnikiem ograniczającym. Nawet w dość silnie przekształconym siedlisku gatunek może wykazywać wysoką liczebność. Perspektywy ochrony kiełbia białopłetwego są dobre – gatunek występuje relatywnie licznie, co więcej, w ostatnich latach obserwuje się jego lokalną ekspansję. Stan ochrony gatunku pozostaje właściwy, tak jak go oceniono w poprzednim raporcie, przy czym aktualna sytuacja gatunku wydaje się lepsza niż była, co wynika zarówno z poprawy stanu wiedzy na temat jego rozmieszczenia, jak i jego ekspansji.

Zagrożenia

Istniejące oddziaływania oraz potencjalne zagrożenia wiążą się z zabudową hydrotechniczną koryt rzecznych na potrzeby energetyczne, przeciwpowodziowe i żeglugowe oraz z zanieczyszczeniami wód powierzchniowych z różnych źródeł.

6143

Kiełb Kesslera *Romanogobio kesslerii*

PMŚ

CON FV

Kiełb Kesslera *Romanogobio kesslerii* (fot. Michał Nowak)

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Ryba mała, zwykle nie przekracza 12 cm długości i 10 g masy. Gatunek reofilny o słabo poznanych wymaganiach ekologicznych. Tarło odbywa na dnie żwirowym lub piaszczystym. Przyjmuje się, że żyje na odcinkach rzek, gdzie rodzaj dna, temperatura i natlenienie odpowiadają krainie lipienia i brzany.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	5800	≈	+	FV	4361	≈	+	FV	0	FV	FV	FV	+

Gatunek w Polsce ma bardzo ograniczony zasięg. Aktualnie występuje tylko w regionie kontynentalnym: w Sanie, gdzie koncentruje się większość krajowej populacji, oraz w Wisłoku, Wiarze i Stupnicy. W świetle aktualnie dostępnych danych wydaje się, że gatunek zasiedla wszystkie odpowiednie dla niego siedliska w obrębie zasięgu. Kiełb Kesslera wykazuje prawdopodobnie ekspansję w zlewni Górnej Wisły. Wielkość populacji oszacowano na 4361 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Dostępność odpowiedniego siedliska jest wystarczająca do długoterminowego przetrwania gatunku. Nawet w dość silnie przekształconym siedlisku kiełb Kesslera może wykazywać dość wysoką liczebność i właściwą strukturę wiekową. Perspektywy ochrony postrzegane są optymistycznie. Zaktualizowane dane o rozprzestrzenieniu i lokalnej liczebności gatunku wskazują, że występuje on relatywnie licznie i na dużej powierzchni, w dość zróżnicowanych siedliskach. Stan ochrony jest właściwy. Ocena nie uległa zmianie w stosunku do poprzedniego raportu.

Zagrożenia

Potencjalne zagrożenia wiążą się z przekształcaniem morfologii koryt rzecznych (zabudowa hydrotechniczna koryt rzecznych na potrzeby energetyczne, przeciwpowodziowe i żeglugowe) oraz różnego rodzaju zanieczyszczeniami wód powierzchniowych.

5348

Koza złotawa bałtycka *Sabanejewia baltica*

PMŚ

ALP XX

CON XX

Koza złotawa bałtycka *Sabanejewia baltica* (fot. Roman Kujawa)

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Niewielka słodkowodna ryba o jasnożółtym ubarwieniu, dorastająca do 10 cm długości. Występuje w wodach czystych, preferując górne i środkowe odcinki cieków o piaszczysto–żwirowym dnie, z roślinnością zanurzoną w strefie przybrzeżnej. Przed rewizją taksonomiczną gatunek określany był jako koza złotawa. Aktualnie, populacje występujące w zlewniach Wisły i Odry oraz populację ze Strwiąża uznaje się za kozę bałtycką, natomiast historyczną populację z Czarnej Orawy – za kozę bałkańską.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	200	x	x	XX	110	x	x	XX	x	XX	XX	XX	
CON	16 700	≈	u	FV	2949	x	u	XX	u	XX	XX	XX	

ALP: Zasięg i rozmieszczenie kozy bałtyckiej w regionie są słabo poznane. Jedyne aktualne stwierdzenia pochodzą ze Strwiąża oraz Czarnego Potoku – dopływu Dunajca. W oparciu o znane rozmieszczenie wielkość populacji oszacowano na 110 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Ze względu na zbyt skąpe dane trudno określić stan siedlisk i perspektywy ochrony. Ogólny stan ochrony gatunku jest więc nieznany. Poprzedni raport dla regionu alpejskiego dotyczył gatunku uznawanego za kozę złotawą, której stan również określono jako nieznany.

CON: Koza bałtycka jest gatunkiem o słabo rozpoznanym rozmieszczeniu ze względu na skryty tryb życia i preferencje środowiskowe, które utrudniają jego odłowy. Niemniej, od czasu opracowania poprzedniego raportu odnotowano wiele nowych stanowisk. Wielkość populacji szacuje się aktualnie na 2949 pól siatki geograficznej 1x1 km. Trudno jednoznacznie ocenić, czy powierzchnia i jakość zajmowanego siedliska są wystarczające, aby gatunek przetrwał w dłuższej perspektywie czasowej ze względu na znikomą wiedzę na temat biologii gatunku. Brak wiedzy rzutuje również na ocenę perspektyw ochrony. Stan ochrony gatunku jest nieznany. W poprzednim raporcie stan gatunku określanego wówczas jako koza złotawa oceniono tak samo.

Zagrożenia

Zagrożeniami dla kozy bałtyckiej są regulacje i zmiany przebiegu koryt rzecznych oraz zanieczyszczenia wód powierzchniowych i wydobywanie żwiru z koryt cieków.

6963

Koza *Cobitis taenia complex*

PMŚ

ALP XX

CON FV

Koza *Cobitis taenia complex* (fot. Roman Kujawa)

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Mała słodkowodna ryba; samice dochodzą do 104–146 mm długości, a samce do 64–75 mm. Zasiedla odcinki rzek o piaszczystym lub mulisto–piaszczystym dnie, a także słabo zeutrofizowane jeziora i zbiorniki zaporowe. Większość dnia spędza zakopana w podłożu. Ikrę składa w pobliżu roślin, dlatego warunkiem występowania gatunku jest obecność roślinności zanurzonej w strefie przybrzeżnej. Na większości areału kozy występują formy hybrydowe różnych gatunków z rodzaju *Cobitis*.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	0	x	x	XX	0	x	x	XX	x	XX	XX	XX	
CON	171 200	≈	u	FV	min. 26 029	≈	0	FV	0	FV	FV	FV	=

ALP: Informacje o rozmieszczeniu kozy w regionie alpejskim, które przedstawiono w poprzednim raporcie, opierały się o dane historyczne z lat 50. i 70. XX w. Prace monitoringowe PMŚ oraz inne prace ichtiofaunistyczne nie potwierdziły występowania gatunku w żadnej z podawanych wcześniej lokalizacji; nie wykazano też nowych stanowisk. Dawne stwierdzenia mogły odnosić się do innych, morfologicznie zbliżonych gatunków. Co więcej, w regionie ALP nie ma odpowiednich siedlisk dla kozy, która jest gatunkiem typowo nizinnym. Te fakty uzasadniają opinię, że koza w regionie alpejskim nie występuje. Utrzymano ocenę „stan ochrony nieznany" z poprzedniego raportu, ale w przyszłości gatunek należy skreślić z listy referencyjnej dla regionu alpejskiego w Polsce.

CON: Gatunek szeroko rozprzestrzeniony. Zmniejszenie powierzchni zasięgu w stosunku do poprzedniego raportu wynika wyłącznie z poprawy stanu wiedzy. Wykazano, że w południowo-wschodniej części Polski, którą wcześniej włączono w zasięg na podstawie oceny eksperckiej, gatunek nie występuje. Wielkość populacji szacuje się na minimum 26 029 zasiedlonych pól siatki 1x1 km. Odnotowano wzrost liczby stwierdzeń. Aktualna powierzchnia i jakość siedlisk są zupełnie wystarczające dla długoterminowego przetrwania gatunku. Koza często tworzy liczne populacje w rzekach, gdzie stan siedlisk dalece odbiega od naturalnego, np. z powodu regulacji koryt. W perspektywie najbliższych lat nie przewiduje się negatywnych zmian w zasięgu, populacji i siedlisku gatunku. Jego ogólny stan ochrony jest właściwy, tak jak w poprzednim raporcie.

Zagrożenia

Warte odnotowania jest zagrożenie wynikające z postępującej inwazji kilku gatunków babek (*Neogobius*), stanowiących konkurencję dla kozy w naturalnych siedliskach.

1109

Lipień *Thymallus thymallus*

PMŚ

ALP **U1**

CON **U1**

Lipień *Thymallus thymallus* (fot. Jan Kotusz)

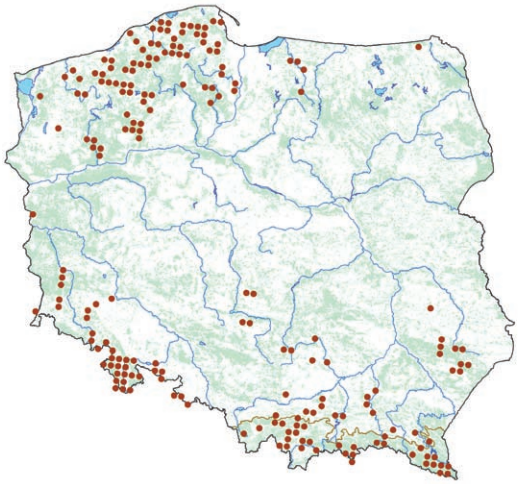

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Średniej wielkości ryba słodkowodna z rodziny łososiowatych. Zasiedla rzeki o podgórskim charakterze, o kamienistym lub żwirowym dnie i czystej, dobrze natlenionej wodzie. Gatunek występuje także poza obszarem naturalnego zasięgu, gdzie wsiedlany jest jako ryba atrakcyjna wędkarsko.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	10 300	≈	u	FV	2204	>	u	U1	0	FV	U1	U1	x
CON	45 900	≈	u	FV	7974	>	u	U1	0	FV	U1	U1	x

ALP: Szeroki zasięg geograficzny gatunku w tym regionie obejmuje miejsca jego autochtonicznego występowania i rzeki, gdzie został wprowadzony. W porównaniu z poprzednim raportem zwiększyła się liczba znanych stanowisk, co jest efektem poprawy stanu wiedzy. Wielkość populacji szacuje się na 2204 zasiedlone pola siatki geograficznej 1x1 km i jest ona mniejsza od populacji referencyjnej. Informacje wędkarskie, monitoring PMŚ i najnowsze prace ichtiofaunistyczne wskazują na zmniejszenie się wielkości populacji, brak jednak wystarczającej dokumentacji, by określić kierunek zmian jako spadkowy. Wyniki monitoringu PMŚ wskazują na dobry stan siedlisk gatunku. Niezadowalające perspektywy ochrony lipienia wynikają z całkowitego uzależnienia jego występowania od zarybień dla celów wędkarskich. Ogólna ocena stanu ochrony lipienia w regionie (niezadowalająca) pozostaje bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.

CON: Aktualny zasięg występowania lipienia w tym regionie jest wystarczająco duży, by zapewnić przetrwanie gatunku w dłuższej perspektywie czasowej. Wielkość populacji szacuje się na 7974 zasiedlone pola siatki geograficznej 1x1 km. Stan populacji oceniono jako niezadowalający, gdyż jest mniejsza od populacji referencyjnej. Informacje wędkarskie, monitoring PMŚ i najnowsze prace ichtiofaunistyczne wskazują na zmniejszanie się liczebności gatunku także w regionie kontynentalnym i tu również brak twardych danych, by określić kierunek zmian jako spadkowy. Stan zajmowanych przez lipienia siedlisk wydaje się dobry. Podobnie jak w regionie alpejskim przyszłość gatunku jest całkowicie uzależnioniona od zarybień dla celów wędkarskich. Stan ochrony gatunku ocenia się jako niezadowalający, tak samo jak w poprzednim raporcie.

Zagrożenia

Zagrożeniem dla gatunku jest zanieczyszczenie wód powierzchniowych, zabudowa hydrotechniczna cieków, wydobywanie kruszywa z ich koryt, presja wędkarska i kłusownicza (lipień jest gatunkiem szczególnie podatnym na przełowienie).

1106

Łosoś atlantycki *Salmo salar*

PMŚ

CON **U2**

Łosoś atlantycki *Salmo salar* (fot. Piotr Sobieszczyk)

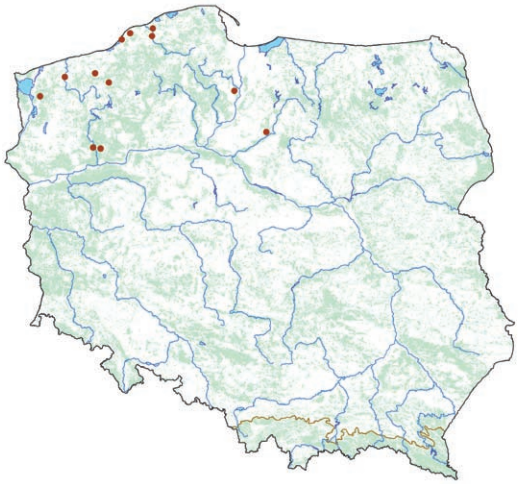

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Duża ryba, osiągająca 1,5 m długości i 36 kg masy ciała. Gatunek dwuśrodowiskowy, odbywający wędrówki tarłowe do wód słodkich, do rzek i potoków ze żwirowym dnem i dobrze natlenioną wodą. Wylęgnięte osobniki przebywają tam od 1 do 3 lat, a następnie spływają do morza, na obszary żerowiskowe. Warunkiem występowania łososia jest swobodny dostęp do tarlisk, bez barier na drogach naturalnych wędrówek.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	2200	x	u	U2	571	x	u	U2	u	U2	U2	U2	x

Rodzime populacje gatunku wymarły w latach 80. XX w. Obecna populacja jest efektem rozpoczętej w 1985 roku restytucji na bazie importowanego materiału. W latach 2010–2018 dorosłe łososie były sporadycznie obserwowane lub odławiane przez wędkarzy w kilku rzekach przymorskich. Jednak nie powstały jeszcze samorozradzające się populacje, choć obserwowano zarówno sporadyczne akty tarła na nielicznych stanowiskach w rzekach północno-zachodniej Polski, jak i narybek, pochodzący z naturalnego tarła. W oparciu o dane dotyczące rozmieszczenia obserwacji gatunku wielkość populacji łososia oszacowano na 571 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Powierzchnia zajmowanego siedliska jest zbyt mała dla długoterminowego przetrwania gatunku. Ocena jakości siedliska nie jest możliwa ze względu na niewystarczające dane (brak trwałych populacji). Oceny wszystkich parametrów stanu ochrony, łącznie z perspektywami, a w konsekwencji także ogólny stan ochrony gatunku są złe, bez zmian od poprzedniego raportu. Realizowany program restytucji nie przyniósł jeszcze uchwytnych, pozytywnych wyników.

Zagrożenia

Do najważniejszych zagrożeń zalicza się bariery dla migracji, zanieczyszczenia wód oraz działania modyfikujące ujścia rzek i warunki przybrzeżne.

1095

Minóg morski *Petromyzon marinus*

PMŚ

CON U2

Minóg morski *Petromyzon marinus* (fot. Roman Kujawa)

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Największy przedstawiciel minogowatych, osiągający do 120 cm długości i 2,3 kg masy. Ciało silnie wydłużone, węgorzowate. Larwy robakowate, obłe na przekroju poprzecznym. Gatunek pasożytniczy. Odbywa anadromiczne wędrówki na tarło, na odległość od 20 km do 850 km. Dorastające osobniki przebywają w środowisku morskim (w strefie przybrzeżnej) i w ujściowych odcinkach rzek, gdzie aktywnie żerują na rybach. Larwy zasiedlają humusowo-piaszczyste nanosy w rzekach.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	0	x	–	XX	0	x	–	U2	x	XX	XX	U2	–

Gatunek stwierdzany sporadycznie w polskich wodach, dlatego stan zasięgu określono jako nieznany. W trakcie badań monitoringowych w latach 2016–2018 nie stwierdzono żadnego osobnika dorosłego, ani żadnych form larwalnych tego gatunku. Stan populacji określono więc jako zły. Badania monitoringowe wykazały również złą jakość siedlisk tego gatunku z uwagi na obecność zabudowy poprzecznej na ciekach, uniemożliwiającej lub znacznie ograniczającej potencjalną wędrówkę minogów w górę cieków na potencjalne tarliska. Perspektywy ochrony gatunku są nieznane. Minóg morski obserwowany jest bardzo rzadko. W wodach polskich nie występują stabilne, rozradzające się populacje. Podobnie jak w poprzednim raporcie do Komisji Europejskiej stan ochrony minoga morskiego został oceniony jako zły.

Zagrożenia

Potencjalne zagrożenia dla minoga morskiego obejmują przede wszystkim antropogeniczne przekształcenia cieków wodnych, zwłaszcza ich zabudowę poprzeczną konstrukcjami bez przepławek lub z przepławkami źle funkcjonującymi, co uniemożliwia wędrówkę minogów w górę cieków. Istotnym zagrożeniem jest też zanieczyszczenie wód płynących, głównie substancjami biogenicznymi.

1099

Minóg rzeczny *Lampetra fluviatilis*

PMŚ

CON U2

Minóg rzeczny *Lampetra fluviatilis* (fot. Roman Kujawa)

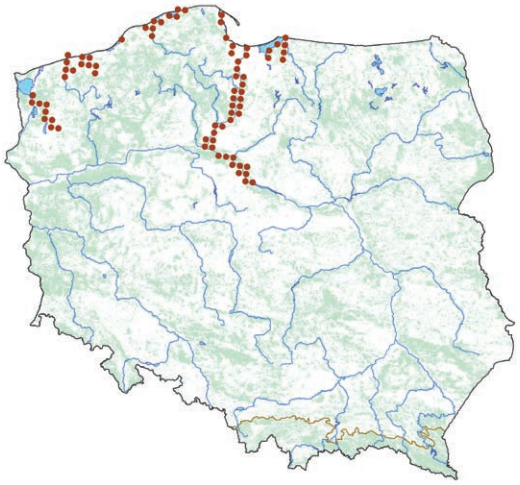

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Dorosłe minogi rzeczne dochodzą do 30–45 cm długości i 250 g masy ciała. Gatunek jest dwuśrodowiskowy – tarło i rozwój larwalny odbywa się w rzekach, a okres właściwego, pasożytniczego odżywiania (głównie krwią i limfą ryb) w wodach słonawych.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	14 700	>>	–	U2	800	>>	–	U2	–	U2	U2	U2	–

Obecny zasięg występowania minoga rzecznego w Polsce ograniczony jest do rzek północnej części regionu kontynentalnego: zlewni Zalewu Szczecińskiego i Zalewu Wiślanego, Dolnej Wisły (poniżej zapory we Włocławku) oraz dolnych odcinków rzek uchodzących bezpośrednio do Bałtyku. Powierzchnia zasięgu zmniejsza się (trend spadkowy). Przyczyną takiego stanu rzeczy są bariery migracyjne. Aktualną wielkość populacji oszacowano na 800 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Trend liczebności populacji jest spadkowy. W oparciu o wyniki pilotażowego monitoringu gatunków i siedlisk morskich w latach 2016–2018 jakość siedlisk gatunku określono również jako złą, przede wszystkim z uwagi na istniejące bariery migracyjne. W świetle informacji o aktualnym, złym stanie zasięgu, populacji i siedliska, również perspektywy ochrony gatunku ocenia się jako złe. Ogólny stan ochrony gatunku pozostaje zły, tak jak go oceniano w poprzednim raporcie. Natomiast różnice w ocenie stanu zasięgu, populacji i perspektyw ochrony (spadek z U1 na U2) są efektem ścisłego stosowania się w obecnym raporcie do reguł wyprowadzania ocen parametrów, zalecanych przez Komisje Europejską, oraz nowych danych monitoringowych.

Zagrożenia

Główne zagrożenia dla gatunku wynikają z zanieczyszczania wód, mechanicznego niszczenia mikrosiedlisk oraz funkcjonowania istniejących i tworzenia nowych barier dla migracji.

1096

Minóg strumieniowy *Lampetra planeri*

PMŚ

ALP XX

CON FV

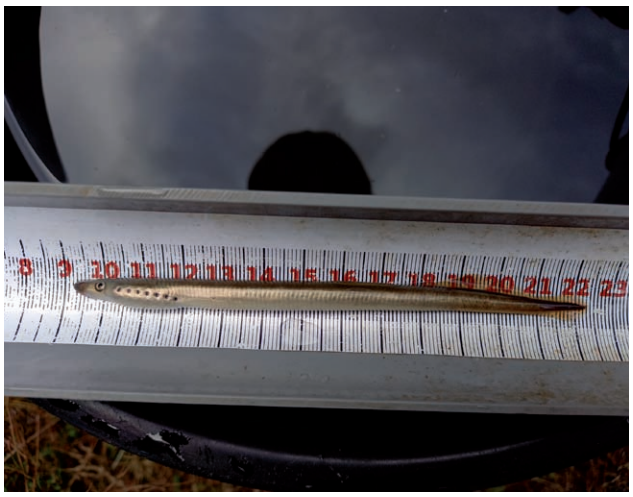

Minóg strumieniowy *Lampetra planeri* (fot. Jacek Dołęga)

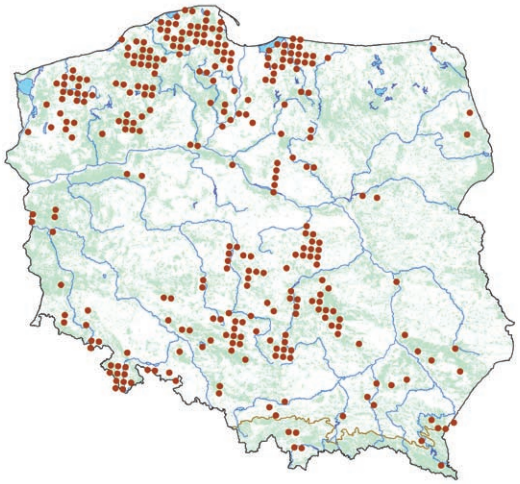

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Gatunek słodkowodny. Dorosłe osobniki mają średnio 150 mm długości, a larwy do 210 mm. Minogi strumieniowe zasiedlają górny bieg wyżynnych i podgórskich potoków; żyją też w nizinnych strumieniach o silnym prądzie i żwirowo-piaszczystym dnie, o dobrze natlenionej wodzie i znaczącym udziale fragmentów dna pokrytych drobnym osadem detrytusowym. Prowadzą niepasożytniczy tryb życia.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	2900	x	u	XX	337	x	x	XX	x	XX	XX	XX	
CON	85 900	≈	u	FV	14 160	≈	0	FV	0	FV	FV	FV	=

ALP: Stan zasięgu jest nieznany z uwagi na słabo poznane rozmieszczenie. Wielkość populacji oszacowano na 337 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Z uwagi na skąpe dane o rozmieszczeniu trudno ocenić, czy powierzchnia i jakość siedlisk są czynnikiem ograniczającym występowanie gatunku w skali regionu. Na kilku monitorowanych w regionie alpejskim stanowiskach jakość siedlisk była dobra. W sytuacji, gdy trudno określić aktualny stan zasięgu, populacji i siedlisk, perspektywy ochrony oraz ogólny stan ochrony gatunku pozostają nieznane. Ocena ogólna bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.

CON: W porównaniu z danymi z poprzedniego raportu nastąpił nieznaczny wzrost powierzchni zasięgu gatunku, co wynika z poprawy stany wiedzy o jego występowaniu. Wielkość populacji szacuje się na 14 160 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Z uwagi na szerokie rozmieszczenie i nowe stwierdzenia minoga strumieniowego można przyjąć, że aktualna wielkość jego populacji pozwoli mu na przetrwanie w dłuższej perspektywie czasowej. W ocenie eksperckiej również dostępność siedliska o odpowiedniej jakości jest duża. Rozległy zasięg, stabilny trend liczebności populacji, właściwy stan siedlisk oraz brak silnych oddziaływań i zagrożeń pozwalają uznać perspektywy ochrony za optymistyczne. Stan ochrony gatunku ocenia się aktualnie jako właściwy, a więc lepiej niż w poprzednim raporcie. Różnica w ocenie wiąże się z poprawą stanu wiedzy.

Zagrożenia

Zagrożenia dla gatunku obejmują zanieczyszczenia wody z różnych źródeł, przegradzanie cieków, modyfikacje ich przepływu, wydobywanie kruszywa z koryt rzecznych.

2484

Minóg ukraiński *Eudontomyzon mariae*

PMŚ

ALP XX

CON FV

Minóg ukraiński *Eudontomyzon mariae* (fot. Jacek Dołęga)

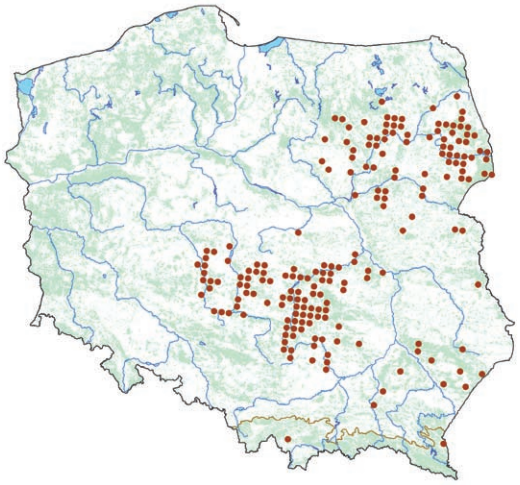

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Gatunek słodkowodny. Larwy osiągają długość do 230 mm, a osobniki dorosłe do 222 mm. Zasiedlają rzeki i potoki o dobrym natlenieniu wody i piaszczysto-żwirowym dnie ze znaczącym udziałem fragmentów pokrytych drobnym osadem detrytusowym. Gatunek niewędrowny, niepasożytniczy.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	200	x	0	XX	125	x	x	XX	x	XX	XX	XX	
CON	55 100	≈	0	FV	8582	≈	0	FV	0	FV	FV	FV	=

ALP: Rozmieszczenie minoga ukraińskiego jest nadal bardzo słabo poznane, toteż trudno określić stan jego zasięgu i populacji. Jej wielkość szacuje się na 125 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Stwierdzenia są bardzo nieliczne. Z tego powodu nie można ocenić, czy powierzchnia i jakość zajmowanych siedlisk są czynnikiem ograniczającym dla gatunku w skali regionu. Na trzech monitorowanych stanowiskach jakość siedlisk była dobra. Nieznany stan zasięgu, populacji i siedliska nie pozwala na ocenę perspektyw ochrony i ogólnego stanu ochrony gatunku. Stan ochrony pozostaje nieznany, bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.
CON: Gatunek dość szeroko rozprzestrzeniony w regionie. W porównaniu z poprzednimi raportami rozmieszczenie i zasięg minimalnie się zwiększyły. Wielkość populacji szacuje się na 8582 zasiedlone pola siatki geograficznej 1x1 km. Potwierdzone występowanie wraz z informacjami o nowych stanowiskach pozwalają uznać obecny zasięg i populację za wystarczające dla długoterminowego przetrwania gatunku. Wyniki monitoringu i dane z innych badań wskazują na dobrą jakość zajmowanych siedlisk. Właściwe oceny zasięgu, populacji i siedliska, brak silnych oddziaływań i zagrożeń pozawalają określić perspektywy ochrony minoga ukraińskiego jako dobre. Ogólny stan ochrony gatunku jest właściwy. Różnica w stosunku do oceny (stan nieznany) z poprzedniego raportu wynika z poprawy stanu wiedzy.

Zagrożenia

Podobnie jak w przypadku minoga strumieniowego, najistotniejsze zagrożenia wiążą się z zanieczyszczeniem wód, przegradzaniem cieków, modyfikacją ich przepływu i wydobywaniem kruszywa z koryt rzecznych.

1103

Parposz *Alosa fallax*

PMŚ

CON U2

Parposz *Alosa fallax* (fot. Roman Kujawa)

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Ryba śledziowata, maksymalnie do 55 cm długości i 1,5 kg masy. Gatunek dwuśrodowiskowy, anadromiczny. Na tarło wkracza do rzek; obecnie miejscem rozrodu są głównie ich estuaria. Po tarle wraca do morza. W okresie życia morskiego podstawowym pokarmem są małe ryby. Odżywia się również skorupiakami i detrytusem.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	0	x	–	XX	0	x	–	U2	–	U2	U2	U2	–

Brak stwierdzeń gatunku w wodach regionu kontynentalnego w Polsce. W Bałtyku odbudowała się jedynie populacja parposza wstępującego na tarło do Zalewu Kurońskiego. Stan zasięgu nieznany. Stan pozostałych parametrów oraz stan ochrony gatunku zły. Ocena ogólna bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.

Zagrożenia

Zagrożenia dla gatunku wiążą się z zanieczyszczeniami z różnych źródeł, przegradzaniem rzek, modyfikacjami strefy przybrzeżnej, przyłowem podczas połowów innych gatunków.

1145

Piskorz *Misgurnus fossilis*

PMŚ

CON FV

Piskorz *Misgurnus fossilis* (fot. Roman Kujawa)

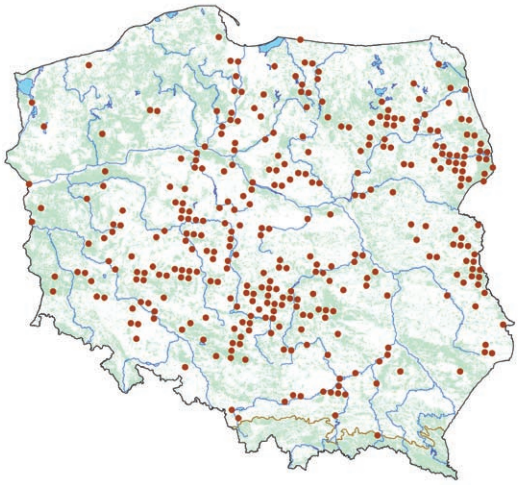

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Gatunek słodkowodny z rodziny kozowatych, odporny na niską zawartość tlenu w wodzie. Rzadko osiąga długość ponad 250 mm. Piskorz zasiedla głównie różnego typu wody stojące, a także wolno płynące rzeki i kanały, o miękkim, mulistym podłożu. Gatunek przydenny; w momencie zagrożenia zakopuje się w mule.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	128 000	≈	0	FV	16 045	≈	0	FV	0	FV	FV	FV	=

Gatunek szeroko rozprzestrzeniony. W ostatnich latach znacznie poprawiła się wiedza o jego rozmieszczeniu. Wielkość populacji oszacowano na 16045 pól siatki geograficznej 1x1 km. Trend populacyjny wydaje się przynajmniej stabilny. Dostępność odpowiedniego siedliska jest wystarczająca dla przetrwania piskorza w dłuższej perspektywie czasowej. Perspektywy ochrony oceniono jako dobre, gdyż rozmieszczenie gatunku jest szersze niż przypuszczano, zasiedlonych stanowisk jest więcej, a ponadto gatunek jest stosunkowo niewrażliwy na oddziaływania sugerujące niezadowalającą jakość siedlisk w wodach płynących. Ogólny stan ochrony gatunku jest właściwy. Jest to ocena wyższa niż w poprzednim raporcie, w którym o ocenie niezadowalającej zadecydowała ocena perspektyw ochrony. Zmiana wynika z poprawy stanu wiedzy.

Zagrożenia

Zagrożenia dla gatunku związane są z zanieczyszczaniem wód z różnych źródeł oraz modyfikacją struktury lub funkcjonowania zbiorników wodnych, wywołaną produkcją rolniczą.

5339

PMŚ

CON FV

Różanka *Rhodeus amarus*

Różanka *Rhodeus amarus* (fot. Roman Kujawa)

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Jedna z najmniejszych ryb karpiowatych; długość ciała nie przekracza 9 cm. Gatunek wyspecjalizowany, z wąskim zakresem tolerancji na zmienność warunków ekologicznych. Równocześnie jest w stanie przetrwać deficyty tlenowe i wyróżnia się szerokim zakresem temperatur optymalnych. Preferuje wody stojące lub wolno płynące: jeziora, stawy, starorzecza, kanały, ale występuje też w dolnych i środkowych biegach dużych rzek. Należy do ostrakofilnej grupy rozrodczej; składa ikrę do wnętrza małży z rodziny *Unionidae.*

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	123 100	≈	0	FV	17082	≈	u	FV	x	FV	FV	FV	x

Gatunek jest szeroko rozmieszczony w regionie kontynentalnym. Powierzchnia zasięgu występowania nieco się zwiększyła w stosunku do danych z poprzedniego raportu w związku z odnotowaniem kilku nowych stanowisk w południowo-wschodniej Polsce. Wzrost liczby stanowisk wynika z poprawy stanu wiedzy, a nie ekspansji gatunku. Wielkość populacji szacuje się na 17 082 zasiedlone pola siatki geograficznej 1x1 km. Dostępność odpowiedniego siedliska można uznać za wystarczającą dla długoterminowego przetrwania różanki, która może zasiedlać zarówno wody stojące, jak i płynące, a jej zasięg jest rozległy i stabilny. Biorąc pod uwagę właściwy stan zasięgu, populacji i siedliska oraz spodziewane umiarkowane natężenie zidentyfikowanych zagrożeń, perspektywy ochrony gatunku wydają się dobre. Ogólny stan ochrony gatunku określono jako właściwy. Ocena bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.

Zagrożenia

Najistotniejszym zagrożeniem jest zanieczyszczenie wód z różnych źródeł. Występowanie ważnych dla różanki małży z rodziny *Unionidae* zależy od dobrej jakości wody.

6353

CON U2

Sieja *Coregonus lavaretus complex*

Sieja *Coregonus lavaretus complex* (fot. Roman Kujawa)

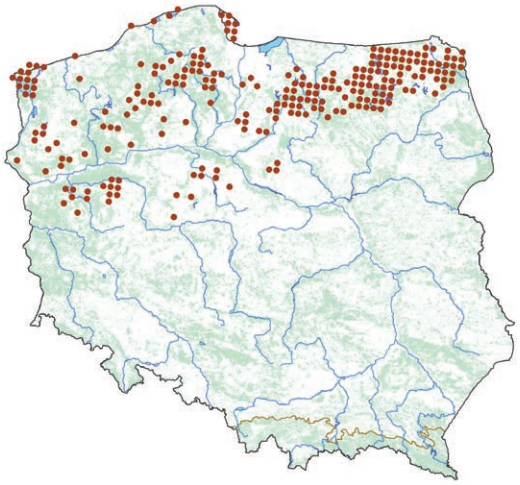

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Ryba z rodziny łososiowatych, zimnolubna, która na terenie Polski pojawiła się po ostatnim zlodowaceniu. Jest traktowana jako gatunek zbiorowy *Coregonus lavaretus complex*, który tworzą różne formy ekologiczne, podgatunki i gatunki. W Polsce występują populacje wędrowne, zamieszkujące wody słonawe i duże rzeki, jak i niewędrowne, występujące w jeziorach. Obecnie większość rodzimych populacji siei stanowią mieszańce międzygatunkowe. Sieja ma duże znaczenie gospodarcze.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	58 300	x	0	XX	5872	>	0	U1	–	U2	U2	U2	–

Rozmieszczenie siei ograniczone jest do północnej części Polski. Zasięg tej ryby w dużym stopniu uzależniony jest od prowadzonej gospodarki rybackiej. Wielkość populacji szacuje się jest na 5872 zasiedlone pola siatki geograficznej 1x1 km. Lokalne populacje są rozproszone i tylko nieliczne z nich są silne. Podczas odłowów tarłowych bardzo często nie udaje się pozyskać nawet minimalnej ilości tarlaków do sztucznego rozrodu. Na podstawie odłowów rybackich można stwierdzić, że obecna wielkość populacji stanowi około 10% wielkości ze szczytowego okresu jej liczebności. Stan siedlisk jest zły i pogarsza się. Dwa główne czynniki ograniczające występowanie siei to znaczna ilość materii organicznej w zbiorniku, powodująca zamulanie złożonej ikry i jej obumieranie, oraz deficyty tlenu w okresie letnim, w strefach dostępnych dla siei. Również perspektywy ochrony siei są złe. Pogarszający się stan siedlisk znacznie obniża efektywność naturalnego rozrodu i możliwości bytowania siei w okresie letnim. Oprócz bezpośredniego negatywnego wpływu na populację, może to powodować spadek zainteresowania sieją ze strony rybactwa, a przecież utrzymanie się gatunku zależy w dużym stopniu od zarybień. Ogólny stan ochrony siei jest aktualnie oceniany jako zły, a więc gorzej niż 6 lat temu, kiedy to określono go jako niezadowalający. Zmiana oceny wynika przede wszystkim z poprawy stanu wiedzy.

Zagrożenia

Zanieczyszczenie wód, w tym użyźnianie wód przez spływ nawozów z pól oraz wzrost temperatur.

2492

CON **U1**

Sielawa *Coregonus albula*

Sielawa *Coregonus albula* (fot. Roman Kujawa)

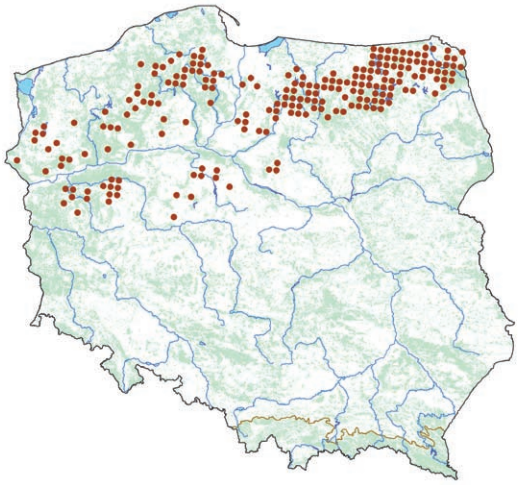

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Nieduża ryba słodkowodna z rodziny łososiowatych, o masie ciała maksymalnie do ok. 1 kg. Prowadzi ławicowy tryb życia. Żywi się planktonem. Gatunek intensywnie użytkowany rybacko. Prowadzone badania genetyczne wskazują, że na terenie kraju nie występują populacje autochtoniczne.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	53 100	x	0	FV	5142	x	0	FV	–	U1	U1	U1	=

Sielawa zasiedla jeziora północnej Polski. Jej zasięg i rozmieszczenie są stabilne. Wielkość populacji szacowana jest na 5142 zasiedlone pola siatki geograficznej 1x1 km. Charakterystyczne dla sielawy są duże sezonowe fluktuacje liczebności w zasiedlanych jeziorach. Stan lokalnych populacji może być silnie zależny od prowadzonych na dużą skalę zarybień. Jakość siedlisk sielawy pogarsza się i jest niezadowalająca. Główne czynniki ograniczające występowanie gatunku to złe warunki do rozrodu naturalnego oraz nadmierne przegrzewanie się wody w okresie letnim, które w połączeniu z deficytami tlenowymi w jeziorach może prowadzić do masowego śnięcia ryb. Perspektywy ochrony gatunku są słabe, przede wszystkim z powodu systematycznego pogarszania się stanu siedliska (zamulanie tarlisk i nadmierny wzrost temperatury), co będzie skutkować zmniejszaniem się zasięgu występowania i wielkości populacji. Istotnym zagrożeniem jest zachwianie proporcji między odłowami letnimi (ściśle komercyjnymi) a jesiennymi, ukierunkowanymi na sztuczny rozród, co może mieć negatywne skutki dla lokalnych populacji. Generalnie, stan gatunku pozostaje niezadowalający. Ocena bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.

Zagrożenia

Zagrożeniem dla sielawy są zanieczyszczenia wód z różnych źródeł, w tym spływ nawozów z pól, skutkujące dużą ilością zawiesiny w wodzie, wzrost temperatur, powodujący brak pokrywy lodowej po zakończeniu rozrodu, a także nadmierna eksploatacja rybacka.

6236

PMŚ

CON U1

Strzebla błotna *Rhynchocypris percnurus*

Strzebla błotna *Rhynchocypris percnurus* (fot. Jacek Wolnicki)

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Jeden z najmniejszych krajowych przedstawicieli rodziny karpiowatych. Żywi się przede wszystkim drobnymi wodnymi bezkręgowcami, także detrytusem oraz glonami nitkowatymi. Siedliskiem strzebli błotnej są prawie wyłącznie niewielkie, płytkie zbiorniki wodne, np. śródpolne oczka wodne, torfianki.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	9100	≈	0	FV	122	≈	–	U1	–	U1	XX	U1	–

Strzebla błotna występuje na Pojezierzu Kaszubskim, Nizinie Wielkopolsko-Kujawskiej, Mazowszu i Polesiu Lubelskim. Jej zasięg ma charakter wyspowy i pozostaje bez zmian w stosunku do stanu z końca XX wieku, który przyjęto za referencyjny. Aktualną wielkość populacji oszacowano na 122 zasiedlone pola siatki geograficznej 1x1 km. Stan populacji jest niezadowalający, gdyż od roku 2013 obserwuje się spadek liczby i wielkości lokalnych populacji. Niezadowalająca jest też ocena stanu siedlisk, wynikająca m.in. z danych monitoringowych. Zanotowano zanik niektórych zbiorników w wyniku wyschnięcia; inne uległy silnemu wypłyceniu i zarośnięciu wskutek przyspieszonej sukcesji roślinności szuwarowej. Zmiany te spowodowała głównie katastrofalna susza w 2015 r. Perspektywy ochrony gatunku są niejasne. Specyficzne dla tego gatunku jest zasiedlanie silnie wypłyconych środowisk wodnych, ale jak pokazuje praktyka można skutecznie przeciwdziałać ich zanikowi. Susze należałoby traktować jako czynnik naturalnie selekcjonujący stanowiska strzebli błotnej. Ogólny stan ochrony gatunku określono, tak jak w poprzednim raporcie, jako niezadowalający, ale pogorszył się stan populacji i trudno o jednoznaczne określenie perspektyw ochrony.

Zagrożenia

Najważniejszym zagrożeniem, o charakterze naturalnym, jest sukcesja roślinna. Jej rezultatem jest wypłycanie się zbiorników wodnych wskutek nagromadzenia materii organicznej, co w warunkach ogólnego ocieplenia klimatu, długich okresów upałów i suszy może doprowadzić do ich wyschnięcia.

1197

Grzebiuszka ziemna *Pelobates fuscus*

PMŚ

ALP XX

CON U1

Grzebiuszka ziemna *Pelobates fuscus* (fot. Przemysław Stachyra)

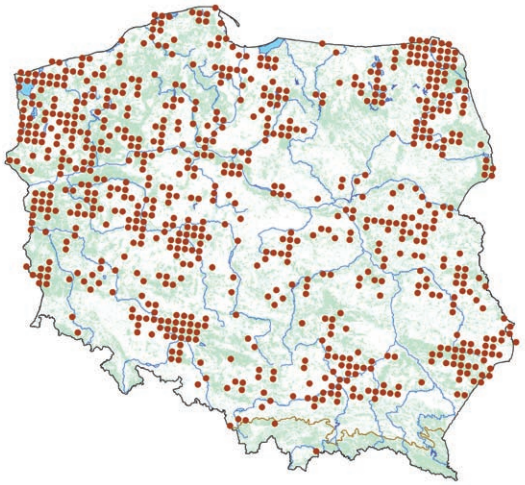

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Płaz bezogoniasty, wyglądem przypominający ropuchę. Zamieszkuje najczęściej tereny o lekkiej, piaszczystej lub piaszczysto-gliniastej glebie, w której może się łatwo zakopywać. Spotykany w ogrodach i na polach uprawnych. Siedliskiem rozrodu są różnego rodzaju zbiorniki wodne: stawy, głębsze rowy melioracyjne, okresowo zalewane łąki, doły po wydobyciu piasku i żwiru.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	1200	x	x	XX	min. 2	x	x	XX	x	XX	XX	XX	
CON	222 500	≈	0	FV	min. 757	>	–	U1	–	U1	U1	U1	–

ALP: Grzebiuszka jest gatunkiem typowo nizinnym, skrajnie rzadkim w Karpatach z przyczyn naturalnych: niedoboru odpowiednich siedlisk lądowych i wodnych, a także warunków klimatycznych. Po 2000 r. znana tylko z dwóch stwierdzeń w regionie alpejskim, dlatego trudno określić zarówno stan parametrów, jak i ogólny stan ochrony gatunku. Ocena ogólna pozostaje nieznana, bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.
CON: Gatunek względnie częsty w niżowej części regionu. Zasięg wydaje się stabilny. Wielkość populacji oszacowano na minimum 757 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Rzeczywista wartość jest z pewnością co najmniej kilkakrotnie większa. Pomimo że gatunek jest nadal pospolity, odnotowuje się ubytek stanowisk. Może to mieć częściowo związek z trudnościami w wykrywaniu gatunku. Populacja aktualna jest mniejsza od referencyjnej. Dostępność odpowiednich siedlisk jest nadal duża, ale trend w jakości siedlisk – spadkowy. Stwierdza się zanik części wcześniej zasiedlonych i potencjalnych zbiorników rozrodczych. W świetle aktualnych danych stan populacji, siedliska i perspektyw ochrony gatunku oceniono jako niezadowalający. W rezultacie niezadowalający jest też ogólny stan ochrony gatunku. Jest to ocena gorsza niż w poprzednim raporcie. Zmiana oceny wynika nie tyle z rzeczywistego pogorszenia się sytuacji gatunku, ile z poprawy stanu wiedzy na jego temat.

Zagrożenia

Jednym z ważniejszych zagrożeń dla gatunku jest utrata miejsc rozrodu na skutek wysychania i zasypywania zbiorników wodnych. Siedlisko lądowe zagrożone jest głównie przez chaotyczną zabudowę i fragmentację siecią dróg. Nowym zagrożeniem jest stwierdzony w Polsce niebezpieczny dla płazów grzyb *Batrachochytrium dendrobatidis*.

1193

Kumak górski *Bombina variegata*

PMŚ

ALP **U1**

CON **U1**

Kumak górski *Bombina variegata* (fot. Maciej Bonk)

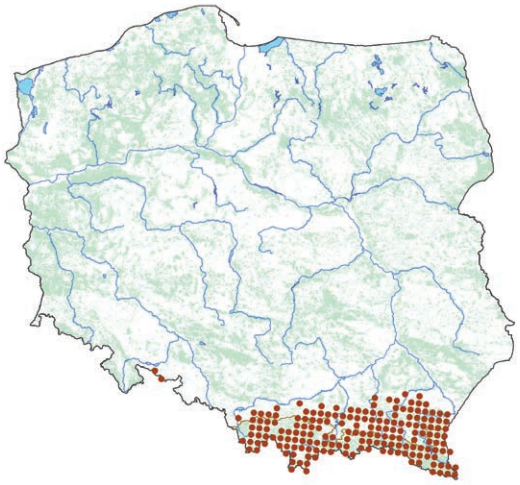

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Niewielki płaz bezogonowy, przypominający małą ropuchę, spokrewniony z kumakiem nizinnym. Spodnia strona jego ciała pokryta jest żółtymi lub pomarańczowymi, zlewającymi się ze sobą plamami. Kumak górski zamieszkuje rozmaite drobne zbiorniki wodne, zwykle okresowe; pospolicie zasiedla kałuże i koleiny na drogach śródleśnych i śródpolnych.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	14 800	≈	0	FV	min. 103	≈	u	XX	–	XX	U1	U1	x
CON	13 300	≈	0	FV	min. 77	≈	u	XX	–	U1	U1	U1	x

ALP: Zasięg stabilny, obejmuje w przybliżeniu cały region. Wielkość populacji oszacowano na minimum 103 zasiedlone pola siatki geograficznej 1x1 km. Trend populacyjny niejasny: gatunek jest względnie pospolity, ale obserwuje się niszczenie siedlisk rozrodu. Stan populacji określono więc jako nieznany, choć jej obecna wielkość powinna zapewnić gatunkowi przetrwanie w dłuższej perspektywie czasowej. Trudno jednoznacznie ocenić stan siedlisk. Potencjalnych miejsc rozrodu jest jeszcze dużo, ale postępuje ich zanikanie. Perspektywy ochrony są niezadowalające z uwagi na pogarszanie się jakości siedlisk i stwierdzone oddziaływania i zagrożenia. Ogólny stan ochrony jest też niezadowalający. To ocena gorsza niż w poprzednim raporcie (FV). Zmiana wynika z poprawy stanu wiedzy.
CON: Zasięg gatunku obejmuje pogórza i te części gór, które nie wchodzą w skład regionu alpejskiego. Kumak górski tworzy strefę mieszańcową z kumakiem nizinnym, stąd trudno ocenić, czy wszystkie stwierdzenia kumaków z tego obszaru dotyczą kumaków górskich czy mieszańców. Zasięg gatunku wydaje się stabilny. Wielkość populacji oszacowano na minimum 77 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Trend populacyjny niepewny, dlatego stan populacji określono jako nieznany. Niekorzystne zmiany w siedliskach mogą skutkować powolnym zanikaniem gatunku, na co jednak brak dowodów. Stan siedlisk oceniono jako niezadowalający z uwagi na straty w siedliskach rozrodu. Z tej samej przyczyny perspektywy ochrony gatunku określono jako słabe. Na tę ocenę wpłynęło także pojawienie się w Polsce chorób niebezpiecznych dla płazów. Ogólny stan ochrony gatunku jest niezadowalający. Zmiana w stosunku do oceny z poprzedniego raportu (stan nieznany) wynika z dostępności nowszych danych.

Zagrożenia

Najważniejsze zagrożenia wiążą się z niszczeniem nietrwałych siedlisk kumaka poprzez utwardzanie dróg, zasypywanie drobnych oczek wodnych, modyfikacje przepływu hydrologicznego oraz z pojawieniem się w Polsce niebezpiecznego dla płazów grzyba *Batrachochytrium dendrobatidis*.

1188

Kumak nizinny *Bombina bombina*

PMŚ

CON **U1**

Kumak nizinny *Bombina bombina* (fot. Maciej Bonk)

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Kumak nizinny należy do najmniejszych płazów krajowych; długość jego ciała rzadko przekracza 50 mm. Spodnia strona ciała pokryta jest pomarańczowymi, rzadko żółtymi, plamami różnej wielkości, które nie zlewają się tak, jak u kumaka górskiego. Gatunek prowadzi wodny tryb życia. Preferuje zbiorniki małe i średniej wielkości z czystą wodą oraz z różnorodną roślinnością i licznymi płyciznami.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	273 100	≈	0	FV	min. 1023	>	u	U1	–	U1	U1	U1	x

Gatunek jest szeroko rozpowszechniony. Zasięg w przybliżeniu obejmuje cały region i jest stabilny. Wielkość populacji oszacowano na minimum 1023 zasiedlone pola siatki geograficznej 1x1 km. Trend populacyjny jest niejasny, ale badania wskazują, że przynajmniej w skali lokalnej gatunek zanika. Aktualna populacja jest mniejsza od populacji referencyjnej. Dostępność odpowiednich siedlisk jest jeszcze duża; zachowało się wiele dogodnych miejsc do rozrodu gatunku. Niemniej, obserwacje wskazują na ich zanikanie oraz przekształcanie. W szczególności odnosi się to do naturalnych zbiorników wodnych. Stan siedliska lądowego ulega pogorszeniu, głównie z powodu zagęszczania sieci dróg asfaltowych oraz innych form urbanizacji. W połączeniu z innymi oddziaływaniami i zagrożeniami rzutuje to na ocenę perspektyw ochrony (U1). W przyszłości spodziewane jest znaczne zmniejszenie się powierzchni siedlisk o odpowiedniej jakości. Stan ochrony gatunku jest niezadowalający. Ocena bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.

Zagrożenia

Poważnymi zagrożeniami są rozprzestrzenianie się grzyba niebezpiecznego dla płazów – *Batrachochytrium dendrobatidis*, modyfikacje przepływu hydrologicznego, przyczyniające się do zanikania starorzeczy, które są naturalnymi miejscami występowania gatunku, rozwój sieci dróg.

6284

PMŚ

CON FV

Ropucha paskówka *Epidalea calamita*

Ropucha paskówka *Epidalea calamita* (fot. Maciej Bonk)

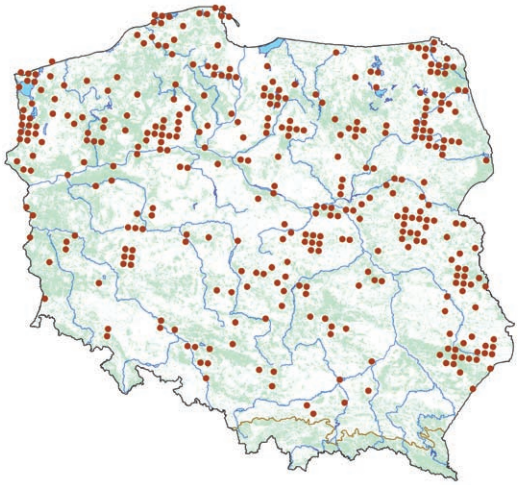

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Najmniejsza z ropuch żyjących w Polsce. Cechą charakterystyczną jest żółty pasek ciągnący się wzdłuż grzbietu. Ze wszystkich europejskich płazów jest najlepiej przystosowana do życia na terenach suchych. Występuje najczęściej na glebach lekkich, piaszczystych i lessowych oraz na wydmach. Częsta na gruntach ornych, użytkach zielonych. Zasiedla piaskownie, żwirownie, kamieniołomy.

Stan ochrony

	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	133 900	≈	0	FV	min. 352	≈	0	FV	0	FV	FV	FV	=

Gatunek szeroko rozprzestrzeniony, choć lokalnie z reguły rzadki. Populacje występują w znacznym rozproszeniu, w przybliżeniu w całej Polsce niżowej. Wielkość populacji szacowana jest na minimum 352 zasiedlone pola siatki geograficznej 1x1 km. Trendy wielkości zasięgu i populacji wydają się stabilne. Gatunek zajmuje różnorodne środowiska, często antropogeniczne i takie, które są mało atrakcyjne dla innych gatunków płazów. Stanowiska muszą być jednak we wczesnym etapie sukcesji lub muszą być zbiornikami nietrwałymi (np. zalane łąki). Pomimo że istnieją pewne zagrożenia, obecne rozmieszczenie, dostępność odpowiednich siedlisk i brak silnych oddziaływań i zagrożeń pozwalają przypuszczać, że gatunek przetrwa w dłuższej perspektywie czasowej. Stan ochrony gatunku ocenia się jako właściwy. Ocena bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.

Zagrożenia

Zagrożeniem dla gatunku jest stwierdzony w Polsce grzyb, który jest niebezpieczny dla płazów *Batrachochytrium dendrobatidis*. Modyfikacja przepływu hydrologicznego (reżimów zalewania) przyczynia się do zanikania niektórych siedlisk rozrodczych, np. zalewanych okresowo łąk.

6997

Ropucha zielona *Bufotes viridis*

PMŚ

ALP U1

CON FV

Ropucha zielona *Bufotes viridis* (fot. Przemysław Stachyra)

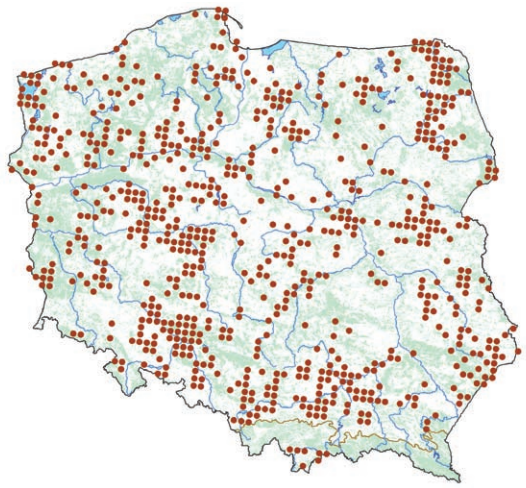

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Grzbiet ciała ropuchy zielonej jest jasnopopielaty w wyraźnie zielone plamy. Gatunek preferuje tereny suche z dużym nasłonecznieniem: pola uprawne, łąki, ogrody, sady, kamieniołomy i żwirownie. Unika lasów. Jest gatunkiem synantropijnym. Prowadzi nocny tryb życia.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	2700	≈	x	FV	min. 7	≈	x	XX	–	U1	U1	U1	x
CON	228 200	≈	0	FV	min. 716	≈	0	FV	0	FV	FV	FV	=

ALP: Gatunek rzadki w górach. Zasięg występowania jest niewielki, ale trudno się spodziewać szerszego. Wielkość populacji szacuje się na minimum 7 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. W tym regionie, z przyczyn naturalnych, nie ma wystarczającej powierzchni odpowiednich dla gatunku siedlisk. Ponadto, na terenach występowania ropuchy zielonej, obserwuje się zanik siedlisk nawiązujących do optymalnego, nizinnego krajobrazu starorzeczy w dolinie Dunajca, spowodowany regulacją koryta oraz zasypywaniem innych płytkich zbiorników naturalnych i antropogenicznych. Z uwagi na obserwowany zanik siedlisk oraz znane oddziaływania i przewidywane zagrożenia również perspektywy ochrony gatunku ocenia się jako niezadowalające. W poprzednim okresie raportowania stan ochrony gatunku określono jako nieznany. Obecna ocena niezadowalająca wiąże się z nowymi danymi dotyczącymi stanu siedliska.
CON: Gatunek względnie pospolity. Zasięg występowania obejmuje w przybliżeniu niemal cały region. Wielkość populacji szacuje się na minimum 716 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Obecna wielkość populacji może być uznana za referencyjną. Gatunek najprawdopodobniej nie jest zagrożony. Zajmuje różnorodne siedliska, często również antropogeniczne. Wydaje się, że obserwowany zanik siedlisk dogodnych dla płazów nie ma istotnego znaczenia dla ropuchy zielonej. Szerokie rozmieszczenie oraz duża plastyczność ekologiczna tego gatunku pozwalają przypuszczać, że przetrwa on w dłuższej perspektywie czasowej. Ogólny stan ochrony gatunku jest właściwy; podobnie oceniono go w poprzednim raporcie.

Zagrożenia

Zagrożeniem jest stwierdzony w Polsce grzyb *Batrachochytrium dendrobatidis*, niebezpieczny dla płazów. Modyfikacje przepływu hydrologicznego przyczyniają się do trwałego zaniku starorzeczy, naturalnych siedlisk rozrodczych.

1203

Rzekotka drzewna *Hyla arborea*

PMŚ

ALP XX

CON U1

Rzekotka drzewna *Hyla arborea* (fot. Przemysław Stachyra)

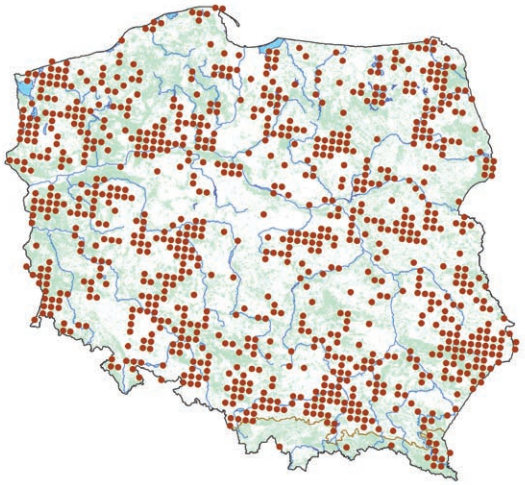

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Niewielki płaz bezogonowy o trawiastozielonej barwie grzbietu i palcach zakończonych przylgami. Ciepłolubny. Zamieszkuje siedliska o wysokim poziomie wód gruntowych. Do rozrodu wymaga zbiorników silnie zarośniętych roślinnością wodną i nasłonecznionych. Poza okresem rozrodu prowadzi nadrzewny tryb życia.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	6300	≈	0	FV	min. 14	≈	x	XX	u	XX	XX	XX	
CON	273 600	≈	0	FV	min. 928	>	–	U1	–	U1	U1	U1	–

ALP: Zasięg gatunku w Karpatach jest z naturalnych przyczyn ograniczony, ale można przyjąć, że jest wystarczający do przetrwania gatunku. Wielkość populacji oszacowano na minimum 14 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Brak danych do oceny trendów populacyjnych. Trudno ocenić, czy jakość zajmowanych siedlisk i ich powierzchnia są wystarczające dla długoterminowego przetrwania gatunku. Siedliska płazów zarówno na niżu, jak i w górach zanikają, ale niedobór siedlisk optymalnych dla tego gatunku w górach jest stanem naturalnym. Perspektywy ochrony gatunku są nieznane. Nieznany jest również ogólny stan ochrony gatunku; ocena bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.
CON: Zasięg gatunku obejmuje większość powierzchni regionu. Wielkość populacji szacuje się na minimum 928 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Rzeczywista wartość jest prawdopodobnie większa, ponieważ gatunek jest trudno wykrywalny. W ostatnich latach obserwuje się spadek liczby stanowisk, zatem stan populacji rzekotki ocenia się jako niezadowalający. Również kierunek zmian w powierzchni i jakości siedlisk jest spadkowy. Stwierdzono zanik części zajętych przez gatunek zbiorników rozrodczych oraz zanik zbiorników potencjalnie możliwych do zasiedlenia przez gatunek. Z uwagi na negatywne zmiany w populacji i siedliskach, a także liczne zagrożenia perspektywy ochrony rzekotki są nienajlepsze. Jej ogólny stan ochrony ocenia się jako niezadowalający, a więc gorzej niż w poprzednim raporcie. Zmiana oceny wynika z poprawy stanu wiedzy.

Zagrożenia

Do najważniejszych zagrożeń należy utrata siedlisk, na skutek zmiany stosunków wodnych oraz naturalnego zanikania małych i płytkich zbiorników wodnych, a także niebezpieczny dla płazów grzyb *Batrachochytrium dendrobatidis*.

1166

Traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*

PMŚ

ALP **U1**

CON **U1**

Traszka grzebieniasta *Triturus cristatus* (fot. Maciej Bonk)

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Największa krajowa traszka o przeciętnej długości 11–12 cm (samce) i 13–14 cm (samice). Rozród i rozwój larwalny przebiegają w zbiornikach wodnych. Gatunek preferuje zbiorniki średniej wielkości lub duże, obficie zarośnięte roślinnością wodną i bezrybne. Osobniki przeobrażone przebywają z reguły na lądzie.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	11 700	≈	x	FV	min. 40	x	–	XX	–	U1	U1	U1	–
CON	237 400	≈	0	FV	min. 882	>	–	U1	–	U1	U1	U1	–

ALP: Traszka grzebieniasta jest względnie rzadka w górach. Występuje do wysokości 800 m n.p.m. Obecny zasięg gatunku w regionie wynika z naturalnych uwarunkowań. Wielkość populacji szacowana jest na minimum 40 zasiedlonych pól siatki 1x1 km. Najprawdopodobniej populacja jest większa. Trudno ocenić dostępność odpowiednich siedlisk, niemniej w regionie notuje się zanikanie stanowisk rozrodu. Ze względu na degradację siedlisk i przewidywane niedobory opadów stan populacji będzie się prawdopodobnie pogarszał. Słabe oceny stanu siedliska i perspektyw ochrony zadecydowały o niezadowalającej ocenie stanu ochrony. W poprzednim raporcie określono go jako nieznany (XX). Zmiana wynika z poprawy stanu wiedzy.
CON: Zasięg gatunku jest szeroki. Gatunek jest względnie równomiernie rozprzestrzeniony na terenie całego regionu. Wielkość populacji szacowana jest na minimum 882 zasiedlone pola siatki 1x1 km, jednak liczba stanowisk spada. Wydaje się, że traszka grzebieniasta jest rzadsza na obszarach o intensywnej uprawie ziemi. Dostępność odpowiednich siedlisk jest jeszcze wysoka, ale niepokoi zanikanie zasiedlonych przez gatunek zbiorników rozrodczych i zbiorników potencjalnie możliwych do zasiedlenia, a także przekształcanie ich w kierunku siedlisk niedogodnych dla traszki grzebieniastej. Zanikanie siedlisk i odnotowane zmniejszanie się liczby znanych populacji sprawiają, że perspektywy ochrony gatunku nie są dobre. Ogólny stan ochrony gatunku ocenia się jako niezadowalający, tak jak w poprzednim raporcie.

Zagrożenia

Jednym z ważniejszych zagrożeń dla traszki grzebieniastej jest utrata siedlisk na skutek zmiany stosunków wodnych, jak i sukcesji naturalnej w niewielkich zbiornikach. Poważnym zagrożeniem jest stwierdzony w Polsce grzyb niebezpieczny dla płazów grzyb *Batrachochytrium dendrobatidis*.

2001

PMŚ

ALP **U1**

CON **U1**

Traszka karpacka

Triturus (=Lissotriton) montandoni

Traszka karpacka *Triturus montandoni* (fot. Maciej Bonk)

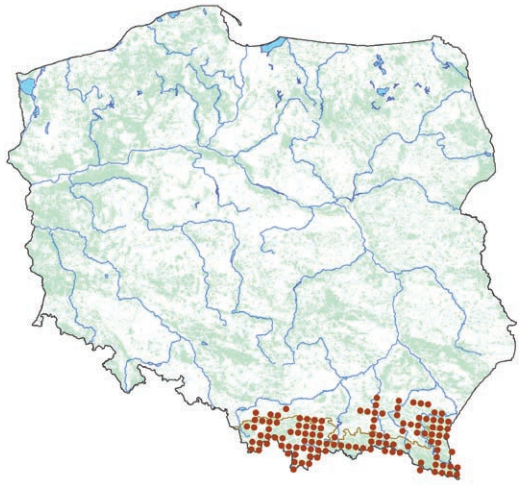

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Niewielki płaz ogoniasty, o długości ciała do 10 cm. Subendemit karpacki. Może być mylony z traszką zwyczajną, z którą tworzy mieszańce. Spotykany jest w lasach i zadrzewieniach, z dużą dostępnością kryjówek, w miejscach wilgotnych. Siedliskami rozrodu są zbiorniki wodne różnego typu, często wypełnione wodą koleiny i kałuże na drogach leśnych, rowy melioracyjne, stawki osuwiskowe.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	13 800	≈	0	FV	min. 79	≈	u	XX	–	U1	U1	U1	x
CON	10 200	≈	0	FV	min. 39	≈	u	XX	–	U1	U1	U1	x

ALP: Gatunek szeroko rozpowszechniony w górach. Minimalną wielkość populacji oszacowano na 79 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Stan populacji określono jako nieznany, gdyż z jednej strony gatunek jest względnie pospolity, z drugiej zaś obserwuje się niszczenie siedlisk rozrodu na skutek asfaltowania dróg i regulacji rzek. Ma to bezpośrednie przełożenie na liczebność populacji. Pogarszanie się stanu siedlisk i względnie duża liczba poważnych oddziaływań i zagrożeń skutkuje niezadowalającą oceną perspektyw ochrony gatunku. W konsekwencji także ogólny stan ochrony gatunku ocenia się jako niezadowalający, a więc gorzej niż w poprzednim raporcie. Zmiana wynika z poprawy stanu wiedzy.
CON: Zasięg występowania gatunku obejmuje pogórza oraz niżej położone tereny górskie i wydaje się stabilny. Minimalną wielkość populacji oszacowano na 39 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Trend populacyjny jest niepewny. Asfaltowanie dróg i regulacje rzek niszczą siedliska rozrodu traszki karpackiej. W efekcie gatunek może powoli zanikać, jednak obecnie dostępne dane nie wskazują jeszcze na zachodzenie tego procesu. Spadek dostępności odpowiednich siedlisk i względnie duża liczba poważnych oddziaływań i zagrożeń, w tym pojawienie się w Polsce chorób niebezpiecznych dla płazów, rzutują na słabszą ocenę perspektyw ochrony gatunku (U1). Ogólny stan ochrony gatunku jest więc niezadowalający. W poprzednim raporcie określono go jako nieznany. Zmiana oceny wiąże się z poprawą stanu wiedzy.

Zagrożenia

Zagrożenia dla gatunku wiążą się głównie z utratą siedlisk rozrodu na skutek utwardzania lokalnych dróg i regulacji koryt rzecznych. Ponadto zagęszczająca się sieć dróg asfaltowych powoduje fragmentację siedlisk lądowych. Istotnym zagrożeniem jest też rozprzestrzenianie się niebezpiecznego dla płazów grzyba *Batrachochytrium dendrobatidis*.

6981

Żaba jeziorkowa *Pelophylax lessonae*

PMŚ

ALP **U1**

CON **U1**

Żaba jeziorkowa *Pelophylax lessonae* (fot. Maciej Bonk)

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Najmniejsza z grupy żab zielonych. Długość ciała dorosłych osobników to średnio 5–7 cm. Gatunek typowo nizinny. Większą część aktywnego życia spędza w wodzie. Zamieszkuje zbiorniki małe, płytkie, często okresowe. Najliczniejszy w małych torfiankach, stawach śródpolnych i leśnych. Ma dużą tolerancję na kwaśny odczyn wody.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	3000	≈	x	FV	min. 7	≈	x	XX	x	XX	U1	U1	x
CON	178 800	≈	0	FV	min. 572	>	u	U1	u	U1	U1	U1	x

ALP: Gatunek bardzo rzadki w regionie z przyczyn naturalnych. Trudno spodziewać się szerszego rozmieszczenia niż obecne. Wielkość populacji oszacowano na zaledwie 7 zasiedlonych pól siatki 1x1 km. Niewiele wiadomo o siedliskach gatunku. Ponieważ w głównym zasięgu występowania notowane są tendencje spadkowe w liczebności populacji oraz jakości i powierzchni siedlisk, wydaje się, że także w regionie alpejskim perspektywy ochrony nie są dobre. W efekcie, ogólny stan ochrony oceniono jako niezadowalający. W poprzednim raporcie określono go jako nieznany.
CON: Gatunek jest stosunkowo szeroko rozpowszechniony, a jego zasięg stabilny. Wielkość populacji można szacować na minimum 572 zasiedlone pola siatki geograficznej 1x1 km. Badania z części obszaru występowania wskazują na zanik lokalnych populacji. Dostępność odpowiedniego siedliska jest jeszcze duża, ale w skali wieloletniej zmniejsza się, głównie na skutek melioracji i regulacji cieków. Perspektywy ochrony gatunku budzą niepokój ze względu na stwierdzane tendencje spadkowe w populacji i poważne zagrożenia. Ogólny stan ochrony żaby jeziorkowej jest niezadowalający. Ocena pozostaje bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.

Zagrożenia

Dużym zagrożeniem dla gatunku jest potencjalna śmiertelność związana z rozprzestrzenianiem się pasożytniczych grzybów z rodzaju *Batrachochytrium*. Wydaje się, że żaba jeziorkowa jest jednym z gatunków najbardziej narażonych na zarażenia tymi grzybami wśród krajowych płazów. Istotnym zagrożeniem są też regulacje rzek (zanik starorzeczy).

1214

Żaba moczarowa *Rana arvalis*

PMŚ

ALP XX

CON U1

Żaba moczarowa *Rana arvalis* (fot. Maciej Bonk)

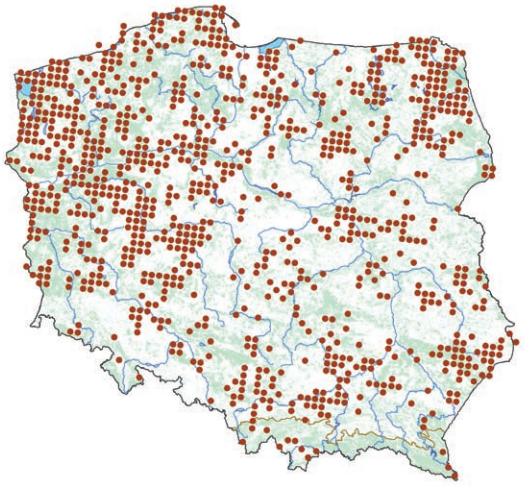

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Należy do żab brunatnych. Jest podobna do żaby trawnej. U godujących samców barwa grzbietu przybiera odcień błękitny. Poza porą godową prowadzi lądowy tryb życia. Zasiedla głównie tereny otwarte, łąki, słabo wilgotne łąki torfowe, polany śródleśne, skraje lasów, pola uprawne.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	6300	x	x	XX	min. 13	≈	x	FV	u	XX	XX	XX	
CON	254 500	≈	0	FV	min. 931	>	u	U1	–	U1	U1	U1	x

ALP: Gatunek rzadki w górach. Wnioskowanie o stanie zasięgu jego występowania jest trudne. Prawdopodobnie nie ulega on zmianom, ale brak danych, które by to jednoznacznie potwierdziły. Dobrze udokumentowane stanowiska znajdują się głównie w okolicach względnie płaskich terenów Kotliny Orawsko-Nowotarskiej i szerokich dolin rzecznych w regionie. Wielkość populacji można szacować na minimum 13 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Trudno spodziewać się większej. Niewiele wiadomo o siedliskach żaby moczarowej w górach. Prawdopodobnie związana jest z rozległymi i płytkimi starorzeczami. Perspektywy ochrony trudno określić, gdyż brak jakichkolwiek danych o trendach liczebności populacji oraz jakości i powierzchni siedlisk gatunku w regionie. Stan ochrony nieznany, ocena jak w poprzednim raporcie.
CON: Zasięg gatunku jest rozległy i stabilny. Obejmuje większość powierzchni regionu. Wielkość populacji można szacować na minimum 931 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Trend liczebności jest niepewny, ale dane monitoringowe wskazują na zanik części populacji. Obserwuje się zanik oraz przekształcanie wielu miejsc rozrodu; dotyczy to zwłaszcza preferowanych przez gatunek nietrwałych zbiorników wodnych. Pogarsza się również stan siedliska lądowego z powodu zagęszczania sieci dróg i zabudowy. Perspektywy ochrony ocenia się jako niezadowalające z uwagi na negatywne trendy populacyjne, pogarszanie się jakości siedlisk i względnie dużą liczbę poważnych oddziaływań i zagrożeń. Konsekwentnie, ogólny stan ochrony jest niezadowalający; ocena bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.

Zagrożenia

Główne zagrożenia wiążą się z rozprzestrzenianiem niebezpiecznego dla płazów grzyba *Batrachochytrium dendrobatidis* i modyfikacjami przepływu hydrologicznego w ciekach, przyczyniającymi się do zanikania miejsc rozrodu.

6938

Żaba śmieszka *Pelophylax ridibundus*

PMŚ

ALP XX

CON FV

Żaba śmieszka *Pelophylax ridibundus* (fot. Maciej Bonk)

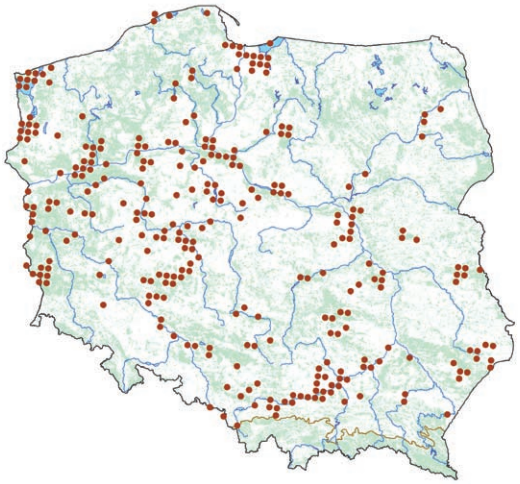

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Największa z grupy żab zielonych. Osiąga długość 7–11 cm. Całe życie spędza w środowisku wodnym. Zasiedla zbiorniki duże i głębokie: jeziora, rzeki, glinianki i żwirownie. Unika zbiorników małych i położonych w lasach.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	700	x	x	XX	min. 8	x	x	XX	x	XX	XX	XX	
CON	91 800	≈	0	FV	min. 285	≈	+	FV	0	FV	FV	FV	+

ALP: Aktualnie nieznane są stanowiska gatunku w regionie alpejskim. Występowanie żaby śmieszki jest tu wątpliwe lub sporadyczne. Jej potencjalnymi siedliskami są zbiorniki zaporowe. Ponieważ żaba śmieszka może odtwarzać się na drodze hybrydogenezy w populacjach żaby wodnej, nie można wykluczyć okresowego pojawiania się osobników żaby śmieszki w populacjach żab zielonych. Nie można ocenić żadnego parametru ani ogólnego stanu ochrony gatunku.
CON: W regionie kontynentalnym gatunek jest względnie częsty na niżu i występuje w wielu środowiskach. Wielkość populacji można szacować na minimum 285 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Wydaje się, że liczba stanowisk gatunku wzrasta. Z punktu widzenia wymagań gatunku, dostępność odpowiednich siedlisk jest dobra. Żaba śmieszka preferuje duże zbiorniki wodne; jest liczna w zbiornikach antropogenicznych, w tym zaporowych. Biorąc pod uwagę dobry stan siedlisk, względnie szerokie rozmieszczenie i najprawdopodobniej wzrostowe trendy populacyjne, przyszłość gatunku nie budzą obaw. Jego ogólny stan ochrony ocenia się jako właściwy. W poprzednim raporcie określono go jako nieznany. Zmiana wynika z poprawy stanu wiedzy.

Zagrożenia

Zagrożeniem jest rozprzestrzenianie się niebezpiecznego dla płazów grzyba *Batrachochytrium dendrobatidis*. Modyfikacje przepływu hydrologicznego przyczyniają się do zanikania starorzeczy, które są naturalnymi miejscami występowania gatunku.

1213

Żaba trawna *Rana temporaria*

PMŚ

ALP **U1**

CON **U1**

Żaba trawna *Rana temporaria* (fot. Maciej Bonk)

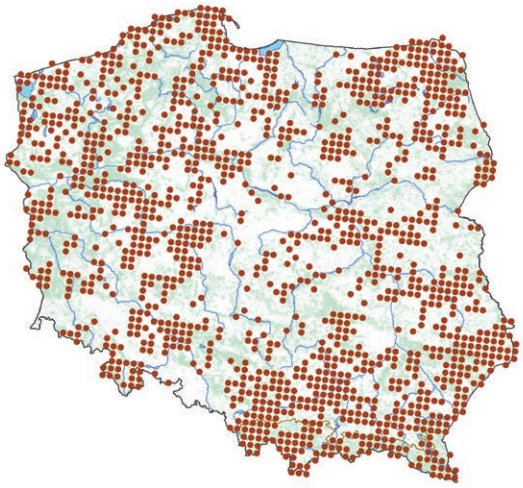

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Najszerzej rozprzestrzeniony w Polsce płaz bezogoniasty, należący do żab brunatnych. Gatunek eurytopowy o wyjątkowo szerokim spektrum siedliskowym. W okresie życia lądowego żaba trawna spotykana jest w różnych typach lasów, na łąkach, polach uprawnych, w ogrodach. Rozradza się w wodach różnego typu, w tym w zbiornikach pochodzenia antropogenicznego.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	14 900	≈	0	FV	min. 88	>	–	U1	–	U1	U1	U1	–
CON	295 900	≈	0	FV	min. 1271	>	–	U1	–	U1	U1	U1	–

ALP: Gatunek jest szeroko rozpowszechniony w Karpatach. Zasięg występowania jest stabilny. Wielkość populacji można szacować na minimum 88 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Choć populacja jest względnie liczna, zauważalny jest trend spadkowy liczebności. Dostępność odpowiednich siedlisk jest jeszcze duża, ale niepokoi zły stan najmniej trwałych miejsc rozrodu (kałuże, koleiny) oraz regulacje cieków wodnych, będących miejscami zimowania gatunku. Prawdopodobnie, tak jak na niżu, należy liczyć się z zanikaniem gatunku w dającej się przewidzieć przyszłości. Jego ogólny stan ochrony jest niezadowalający. Jest to ocena niższa niż w poprzednim raporcie, a zmiana wynika z poprawy stanu wiedzy.
CON: Zasięg gatunku jest bardzo szeroki. Wielkość populacji można szacować na minimum1271 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Gatunek wydaje się pospolity, odnotowuje się jednak jego zanikanie, co dotyczy zarówno liczby stanowisk, jak i liczebności populacji na stanowiskach. Dostępność odpowiednich siedlisk jest nadal duża, ale lokalnie stwierdza się zanikanie siedlisk rozrodu i hibernacji, a także postępującą fragmentację siedlisk lądowych. W związku z niszczeniem siedlisk gatunku i regresywnymi tendencjami w populacji perspektywy ochrony gatunku ocenia się jako niezadowalające. Ten jeden z najpospolitszych płazów w Polsce może osiągnąć status rzadkiego w perspektywie kilkunastu lat. Ogólny stan ochrony gatunku pozostaje niezadowalający, bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.

Zagrożenia

Najważniejsze zagrożenia wiążą się z regulacjami rzek oraz rozwojem sieci dróg i utwardzaniem nawierzchni. Poważnym zagrożeniem jest niebezpieczny dla płazów grzyb *Batrachochytrium dendrobatidis*.

6976

Żaba wodna *Pelophylax esculentus*

PMŚ

ALP **U1**

CON **U1**

Żaba wodna *Pelophylax esculentus* (fot. Maciej Bonk)

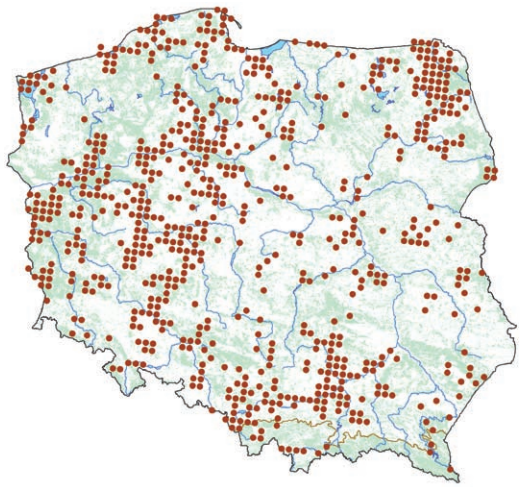

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Obok żaby trawnej najpospolitszy płaz w Polsce. Należy do grupy żab zielonych. Jest naturalnym mieszańcem żaby jeziorkowej i żaby śmieszki. Większą część życia spędza w środowisku wodnym. Jest formą eurytopową o dużej plastyczności ekologicznej. Może zasiedlać praktycznie wszystkie typy zbiorników wodnych.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	6900	≈	x	FV	min. 13	≈	x	FV	x	XX	XX	XX	
CON	195 600	≈	0	FV	min. 694	≈	0	FV	–	U1	U1	U1	–

ALP: Żaba wodna jest rzadka w górach z przyczyn naturalnych. Występuje najpewniej wyłącznie na obszarze kotlin karpackich i w szerszych dolinach rzek. Wielkość populacji szacuje się na minimum 13 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Zasięg i populacja, choć niewielkie, powinny zapewnić trwanie gatunku w tym regionie. Niewiele wiadomo o siedliskach. Funkcję zbiorników rozrodczych mogą pełnić zbiorniki antropogeniczne i starorzecza. Prawdopodobnie część z tych ostatnich zanika w wyniku regulacji cieków. Brak jednak twardych danych, potwierdzających te przypuszczenia. Nieznane są też perspektywy ochrony gatunku. Z powodu swej rzadkości w tym regionie, gatunek narażony jest na wymarcie w wyniku działania czynników losowych. Trudno jednoznacznie ocenić stan ochrony żaby wodnej w regionie alpejskim, dlatego określono go jako nieznany, podobnie jak w poprzednim raporcie.
CON: Żaba wodna występuje na większości obszaru niżowej części regionu. Wielkość populacji szacuje się na minimum 694 zasiedlone pola siatki geograficznej 1x1 km. Trendy wielkości zasięgu i populacji wydają się stabilne. W skali regionu dostępność odpowiednich siedlisk jest jeszcze duża, ale wykazuje tendencję spadkową. Z tego też względu perspektywy ochrony nie są optymistyczne. Ogólny stan ochrony gatunku oceniono jako niezadowalający, podobnie jak w poprzednim raporcie. Należy podkreślić, że dalsze losy żaby wodnej, jako formy mieszańcowej, są mocno związane ze stanem ochrony dwóch pozostałych gatunków żab zielonych.

Zagrożenia

Dużym zagrożeniem dla gatunku jest potencjalna śmiertelność związana z rozprzestrzenianiem się pasożytniczych grzybów z rodzaju *Batrachochytrium*. Poważnym zagrożeniem są też regulacje większych rzek, co ogranicza możliwość tworzenia się starorzeczy. Niepokój budzi też zasypywanie i osuszanie istniejących siedlisk antropogenicznych.

1209

Żaba zwinka *Rana dalmatina*

PMŚ

CON **U1**

Żaba zwinka *Rana dalmatina* (fot. Maciej Pabijan)

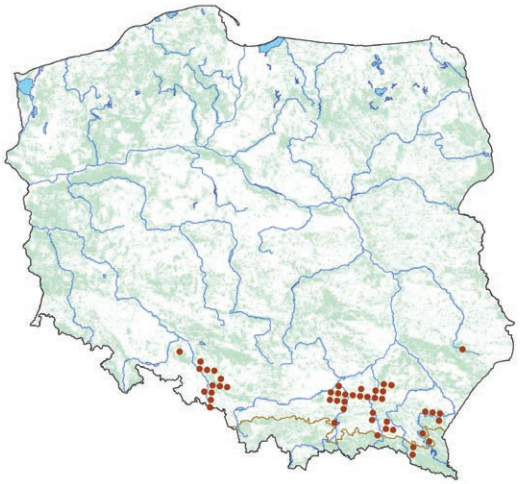

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Najrzadszy krajowy płaz o długości ciała do 10 cm. Najczęstsze jest brązowe, szare i różowawe ubarwienie. Żaba zwinka jest silnie związana z lasami; odbywa rozród w zbiornikach różnego typu, zwykle niewielkich, jak starorzecza, glinianki, torfianki czy rowy.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	10 100	≈	0	FV	min. 91	≈	0	FV	u	U1	U1	U1	=

Zasięg gatunku obejmuje głównie południową część regionu, gdzie występuje on wyspowo od Opolszczyzny po Roztocze, sięgając pogórzy i niższych partii gór na południu. Nie można wykluczyć, że rozmieszczenie żaby zwinki jest szersze niż znane obecnie. Wielkość populacji szacuje się na minimum 91 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Stan zasięgu i populacji określono jako właściwy; ich aktualna wielkość powinna zapewnić przetrwanie gatunku. Dostępność odpowiednich siedlisk jest jednak niezadowalająca ze względu na presję rolnictwa i górnictwa na tereny otaczające lasy, które mogą być siedliskiem gatunku, a także z powodu zmian stosunków wodnych, zarówno w lasach oraz na ich obrzeżach. Perspektywy ochrony budzą niepokój z uwagi na zanikanie małych zbiorników wodnych – miejsc rozrodu gatunku. W konsekwencji ogólny stan ochrony określono jako niezadowalający, tak jak w poprzednim raporcie.

Zagrożenia

Zagrożenia związane są m.in. z odmulaniem i regulacją cieków, obniżaniem poziomu wód gruntowych (np. przez kopalnie odkrywkowe), fragmentacją siedlisk przez rozwijającą się sieć dróg i rozprzestrzenianiem się patogenów płazów.

1283

Gniewosz plamisty *Coronella austriaca*

PMŚ

ALP U1

CON XX

Gniewosz plamisty *Coronella austriaca* (fot. Bartłomiej Najbar)

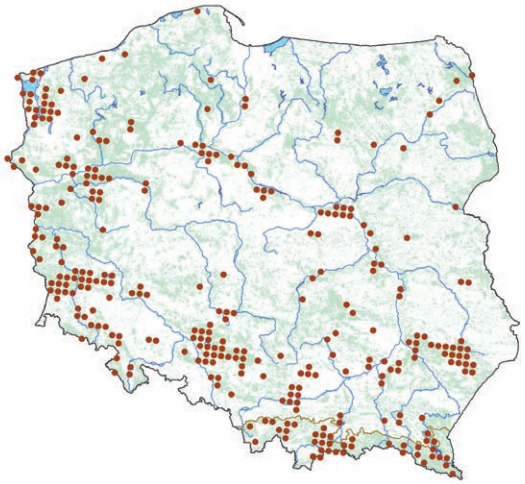

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Wąż średniej wielkości, przeważnie do 60–70 cm długości. Gatunek termofilny, zasiedlający zróżnicowane środowiska, głównie otwarte, nasłonecznione tereny o heterogenicznej strukturze roślinności. W składzie pokarmu przeważają jaszczurki.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	10 400	≈	u	FV	min. 48	>	u	U1	u	XX	XX	U1	x
CON	75 900	≈	u	FV	343	≈	u	FV	u	XX	XX	XX	

ALP: W ostatnich latach wiedza o rozmieszczeniu gatunku znacznie się poprawiła. Zasięg występowania jest stosunkowo szeroki. Wielkość populacji szacuje się na co najmniej 48 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Populacja powinna być większa, aby zapewnić gatunkowi przetrwanie, dlatego jej stan oceniono jako niezadowalający. Dane monitoringowe wskazują na niezadowalającą jakość siedlisk, ale niewielka liczba badanych stanowisk nie pozwala ekstrapolować wyników na cały region. Perspektywy ochrony trudno określić z uwagi na bardzo dynamiczną sytuację gatunku. Ogólna ocena stanu ochrony gatunku jest niezadowalająca. Zmiana w stosunku do oceny XX z poprzedniego raportu jest pozorna; wcześniejsza ocena była błędna, ponieważ nie zastosowano się do reguł oceniania stanu populacji.
CON: Gatunek jest rozprzestrzeniony znacznie szerzej niż przypuszczano. Wielkość populacji szacuje się na 343 zasiedlone pola siatki geograficznej 1x1 km. Wielkość ta powinna pozwolić na przetrwanie gniewosza w dłuższej skali czasowej. Stan siedlisk trudno określić. Z jednej strony na części badanych stanowisk zachodzą niekorzystne zmiany w jakości siedlisk, z drugiej strony gatunek chętnie wnika na tereny antropogeniczne, a liczba znanych stanowisk rośnie. W związku z tym również perspektywy ochrony gatunku zdecydowano się określić jako nieznane. W poprzednim raporcie stan ochrony oceniono jako niezadowalający, aktualna ocena „stan nieznany" wynika z niepewności, na ile można mówić o poprawie sytuacji gatunku w związku ze znaczną poprawą stanu wiedzy o jego rozmieszczeniu.

Zagrożenia

Większość zagrożeń związana jest z infrastrukturą drogową (śmiertelność na drogach, fragmentacja siedlisk, lepszy dostęp do miejsc występowania za pośrednictwem dróg i ścieżek), a także z wielkopowierzchniową uprawą roli, sukcesją roślinności, odłowem i zabijaniem węży.

1261

Jaszczurka zwinka *Lacerta agilis*

ALP FV

CON FV

Jaszczurka zwinka *Lacerta agilis* (fot. Maciej Bonk)

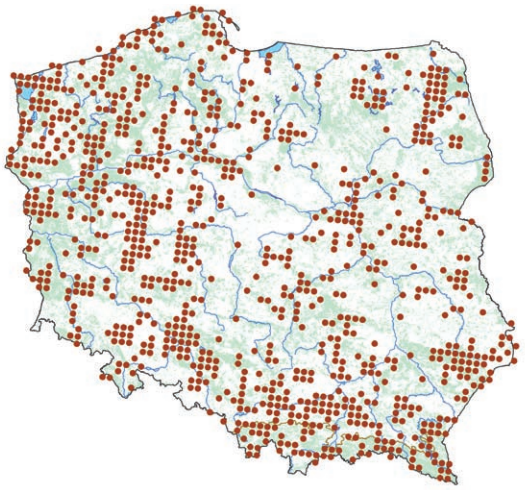

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Krępa jaszczurka o stosunkowo mocnej budowie ciała. Jeden z najpospolitszych gadów w kraju. Preferuje środowiska ciepłe, dobrze nasłonecznione, o stosunkowo luźnej pokrywie roślinnej: łąki i polany w lasach, skraje lasów, wrzosowiska, przydrożne skarpy, nasypy kolejowe, pola uprawne, ogrody.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	13 700	≈	x	FV	min. 58	≈	x	FV	x	XX	FV	FV	x
CON	259 400	≈	0	FV	min. 872	≈	u	FV	u	XX	FV	FV	x

ALP: Zasięg obejmuje w przybliżeniu cały region alpejski, z wyjątkiem najwyższych partii Gorców, Tatr i Beskidów. Minimalną wielkość populacji oszacowano na co najmniej 58 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Gatunek jest w górach szeroko rozpowszechniony, jednak liczbą stanowisk i liczebnością ustępuje znacznie częstszej jaszczurce żyworodnej. Jego występowanie najprawdopodobniej ograniczają warunki siedliskowe i klimatyczne. Trudno ocenić, czy jakość siedlisk i ich powierzchnia są wystarczające dla długoterminowego przetrwania gatunku. Perspektywy ochrony wydają się jednak dobre: zasięg gatunku jest szeroki i nie stwierdzono istotnych zagrożeń. Ogólny stan ochrony gatunku określono jako właściwy, podobnie jak w poprzednim raporcie.

CON: Gatunek szeroko rozpowszechniony w niżowej części Polski. Minimalna wielkość populacji to 872 zasiedlone pola siatki geograficznej 1x1 km. Rzeczywista wielkość jest z pewnością większa niż to wynika z istniejących danych. Wydaje się, że powierzchnia i jakość dostępnych siedlisk powinna zapewnić mu przetrwanie w dłuższej perspektywie czasowej. Jednak kierunek zmian w siedlisku jest niepewny i z dużym prawdopodobieństwem spadkowy, dlatego stan siedliska oceniono ostrożnie jako nieznany. Perspektywy ochrony tego względnie pospolitego gatunku są dobre i jego ogólny stan ochrony pozostaje właściwy, bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.

Zagrożenia

Trudno określić zagrożenia i oddziaływania dla gatunku. Z pewnością pewien negatywny wpływ może mieć coraz gęstsza sieć dróg czy drapieżnictwo ze strony inwazyjnych gatunków obcych oraz kotów.

6091

Wąż Eskulapa *Zamenis longissimus*

PMŚ

ALP U2

Wąż Eskulapa *Zamenis longissimus* (fot. Stanisław Bury)

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Największy krajowy wąż. Przeciętna długość obserwowanych osobników wynosi 100–140 cm. Gatunek prowadzi naziemny i nadrzewny tryb życia. Występuje na terenach półotwartych i leśnych, także w środowiskach antropogenicznych, np. w zabudowaniach. Preferuje środowiska nasłonecznione, porośnięte mozaiką roślinności, oferujące bezpieczne kryjówki.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	1600	>	0	U1	8–20	>>	u	U2	u	U2	U1	U2	x

Zasięg gatunku jest bardzo ograniczony, ale stabilny. Jedyne znane obecnie stanowiska położone są we wschodniej części polskich Karpat i znajdują się na północnej granicy europejskiego zasięgu występowania tego węża. Najliczniejszy jest on w dolinie Sanu. Wielkość populacji oszacowano na 8–20 pól siatki geograficznej 1x1 km (150–300 osobników). Populacja gwarantująca przetrwanie gatunku powinna być znacznie większa od aktualnej. Stan siedlisk węża Eskulapa ocenia się jako zły, a więc gorzej niż w poprzednim raporcie. Przyczyną jest brak kontynuacji zabiegów ochronnych, w tym tworzenia sztucznych lęgowisk, a także utrzymywania właściwych warunków świetlnych na stanowiskach i korytarzy migracyjnych pomiędzy nimi. Perspektywy ochrony nie są całkiem złe, przy założeniu, że wznowienie działań ochronnych poprawi sytuację węża Eskulapa. Niemniej, jego ogólny stan ochrony jest zły. Ocena ta pozostaje bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu. Nie utrzymał się jednak notowany wcześniej trend wzrostowy stanu populacji.

Zagrożenia

Do najważniejszych zagrożeń zaliczyć można rozwój i funkcjonowanie sieci dróg, pozyskiwanie osobników dla celów kolekcjonerskich oraz zmiany związane z zalesianiem terenów nieleśnych i naturalną sukcesją roślinną.

1220

Żółw błotny *Emys orbicularis*

PMŚ

CON U1

Żółw błotny *Emys orbicularis* (fot. Adam Kotowicz)

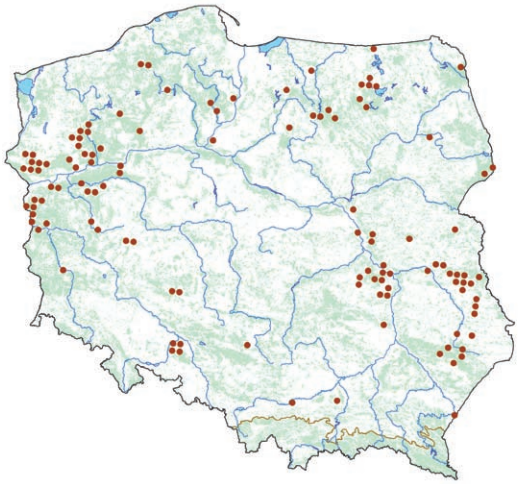

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Jest jednym z najrzadszych gadów w Polsce. Samice osiągają ponad 20 cm długości i do 1,5 kg masy. Zasiedla najczęściej małe i średnie, eutroficzne zbiorniki wodne. Na lęgowiska wybiera dobrze nasłonecznione, piaszczyste, trawiaste i suche powierzchnie, porośnięte roślinnością kserotermiczną.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	29 800	>	u	U1	1534	x	u	XX	–	U1	U1	U1	x

Gatunek o wyspowym rozmieszczeniu. Obserwacje wskazują na stopniowe wygasanie izolowanych stanowisk z niewielką liczbą żółwi. Stan zasięgu gatunku jest niezadowalający. Wielkość populacji szacuje się na 1534 zasiedlone pola siatki geograficznej 1x1 km. Wiedza o rozmieszczeniu gatunku jest niepełna i brak danych do określenia faktycznej liczebności. Nie ma wystarczających danych do określenia aktualnej liczebności żółwia błotnego, a także kierunku zmian wielkości populacji. Choć trudno ocenić, czy powierzchnia i jakość aktualnie zajmowanego siedliska są wystarczające dla długoterminowego przetrwania gatunku, stwierdza się zanik niektórych siedlisk wodnych, silnie związany z postępującą suszą hydrologiczną i degradację części stanowisk lądowych, które ulegają sukcesji (zarastanie przez wysoką roślinność, zacieniającą nasłonecznione płaty). Perspektywy ochrony gatunku są generalnie słabe z uwagi na stwierdzane negatywne oddziaływania i zagrożenia, a także zmniejszanie się liczebności i niekorzystne zmiany siedliskowe, obserwowane lokalnie w NW Polsce. Ogólny stan gatunku jest niezadowalający; ocena bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.

Zagrożenia

Najważniejsze zagrożenia wiążą się z presją drapieżników i procesami sukcesyjnymi zarówno w siedliskach lądowych, jak i wodnych. Zanikanie płytkich, eutroficznych akwenów przyspiesza pogłębiająca się susza hydrologiczna. Zagrożeniem jest też funkcjonowanie dróg i autostrad, powodujące fragmentację populacji lub izolację siedlisk wodnych od miejsc składania jaj.

1331

ALP **XX**

CON **XX**

Borowiaczek *Nyctalus leisleri*

Borowiaczek *Nyctalus leisleri* (fot. Konrad Sachanowicz)

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Leśny gatunek nietoperza o charakterystycznym, dwubarwnym futerku (nasady włosów są ciemniejsze niż końcówki). Poluje na drobne i średniej wielkości owady; chwyta je wyłącznie w powietrzu. W Polsce jego kryjówkami są niemal wyłącznie dziuple drzew oraz skrzynki lęgowe. Gatunek wędrowny, migruje na zimę do południowej i zachodniej Europy.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	1700	x	x	XX	min. 800	x	x	XX	0	FV	XX	XX	
CON	8400	x	x	XX	min. 4300	x	x	XX	0	FV	XX	XX	

ALP: Stan zasięgu nieznany z uwagi na słabe poznanie rozmieszczenia gatunku. Mała liczba obserwacji wynika z braku ukierunkowanych badań. Wielkość populacji w obowiązujących nowych jednostkach, czyli zasiedlonych polach siatki 1x1 km, określono na minimum 800. Rzeczywista wielkość populacji jest prawdopodobnie znacznie większa. Brak wystarczających danych do oceny trendów zmian zasięgu i liczebności. Dostępność odpowiednich siedlisk wydaje się dobra, a ich stan stabilny. Perspektywy ochrony nieznane z uwagi na niewielką liczbę stwierdzeń. Ogólny stan ochrony gatunku oceniono, podobnie jak w poprzednim raporcie jako nieznany.

CON: Rozmieszczenie gatunku jest niedostatecznie rozpoznane. Zmiany na mapie rozmieszczenia w stosunku do raportu z 2013 r. wynikają z zastosowania innego podejścia do danych uznanych za aktualne, a zmiana w powierzchni zasięgu wynika z przyczyn metodycznych. Wielkość populacji określono na minimum 4300 zasiedlonych pól siatki 1x1 km. Rzeczywista wielkość jest prawdopodobnie większa. Brak danych do określenia trendu liczebności. Dostępność siedlisk o odpowiedniej jakości jest wystarczająca dla długoterminowego przetrwania gatunku. Niedobór dziupli może być kompensowany zasiedlaniem skrzynek dla ptaków i nietoperzy. Pomimo dobrego stanu siedlisk, perspektywy ochrony gatunku są nieznane z uwagi na niewielką liczbę stwierdzeń. Ogólny stan borowiaczka oceniono jako nieznany, konsekwentnie stosując wytyczne Komisji Europejskiej dotyczące wyprowadzania ocen parametrów w oparciu o istniejące skromne dane. Niezadowalająca ocena w poprzednim raporcie wydaje się nieadekwatna do słabo rozpoznanej sytuacji gatunku.

Zagrożenia

Zagrożenia wiążą się z usuwaniem martwych i umierających drzew, z chirurgią drzew, z używaniem środków ochrony roślin w leśnictwie i z wykorzystaniem energii wiatrowej.

1312

Borowiec wielki *Nyctalus noctula*

ALP FV

CON FV

Borowiec wielki *Nyctalus noctula* (fot. Konrad Sachanowicz)

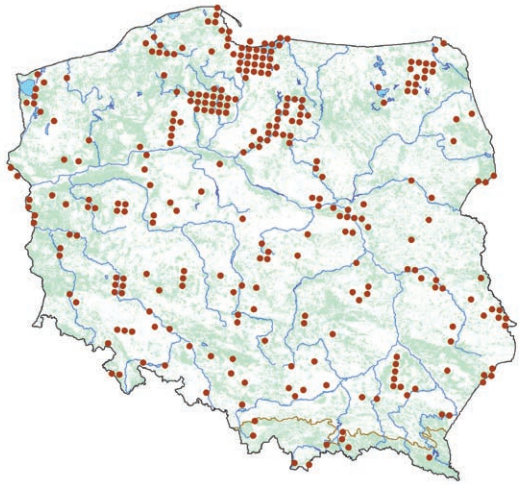

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Jeden z największych nietoperzy w Polsce, o rozpiętości skrzydeł 370–460 mm. Jego naturalnym środowiskiem są lasy. Kolonie rozrodcze zakłada głównie w dziuplach, rzadziej w skrzynkach dla ptaków i nietoperzy. W ostatnich latach jest coraz częściej spotykany w budynkach. Migruje na znaczne odległości, nawet powyżej 1000 km.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	8800	x	0	XX	800	x	+	FV	0	FV	FV	FV	+
CON	222 400	≈	0	FV	min. 27 700	x	+	FV	0	FV	FV	FV	+

ALP: Gatunek występuje teoretycznie na terenie całego regionu, ale jego rozmieszczenie jest słabo poznane. Brak stwierdzeń z wielu obszarów jest efektem braku odpowiednich badań. Zmiana w powierzchni zasięgu w stosunku do poprzedniego raportu wynika z przyczyn metodycznych. Wielkość populacji oszacowano na 800 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Rzeczywista wielkość jest najprawdopodobniej znacznie większa. W okresie wegetacyjnym borowiec wielki jest superdominantem w lasach regionu. Stan siedlisk oceniono jako dobry, biorąc pod uwagę powszechną dostępność schronień oraz bazy pokarmowej (gatunek jest oportunistą). Coraz częstsze stwierdzenia borowców w miastach mogą świadczyć o wzroście liczebności populacji, a więc i dobrych perspektywach ochrony. Ogólny stan gatunku jest właściwy. Ocena bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.

CON: Zasięg gatunku jest szeroki (obejmuje teoretycznie cały region), a jego trend stabilny. Zmniejszenie powierzchni zasięgu w stosunku do poprzedniego raportu wynika z przyczyn metodycznych. Wielkość populacji szacuje się na minimum 27 700 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Obserwuje się stopniowy wzrost liczebności. Bardzo liczne zgrupowania borowców, liczące od kilkuset do kilku tysięcy osobników, pojawiają się zarówno w dużych miastach, jak i w niewielkich osiedlach. Siedlisko gatunku obejmuje lasy, tereny półotwarte, tereny zurbanizowane. Stopniowy wzrost liczebności tego gatunku w miejscach rozrodu oraz zimowiskach wskazuje na prawidłowy stan siedliska i pomyślne perspektywy ochrony. Stan ochrony gatunku oceniono jako właściwy, tak samo jak w poprzednim raporcie.

Zagrożenia

Narastającym zagrożeniem jest konflikt na linii nietoperz-człowiek ze względu na zajmowanie przez borowce przestrzeni w budynkach mieszkalnych.

1326

Gacek brunatny *Plecotus auritus*

ALP FV

CON U1

Gacek brunatny *Plecotus auritus* (fot. Tomasz Kokurewicz)

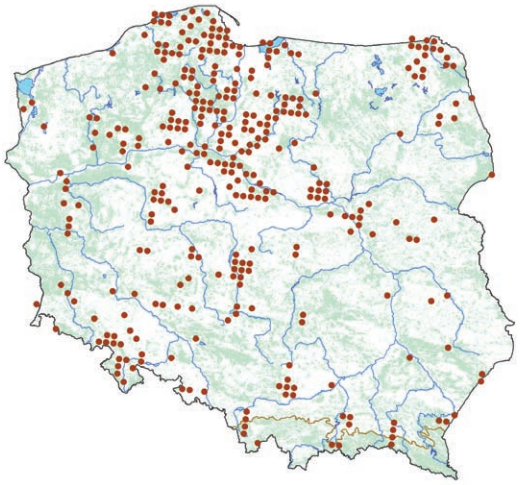

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Mały nietoperz z rodziny mroczkowatych, z charakterystycznymi długimi uszami. Łatwy do pomylenia z gackiem szarym. Kolonie rozrodcze zakłada w budynkach, w dziuplach drzew oraz w skrzynkach dla ptaków i nietoperzy. Zimuje w różnych kryjówkach, zwykle chłodnych: w małych piwnicach, w jaskiniach i fortyfikacjach, rzadziej w studniach.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	1500	≈	0	FV	min. 600	x	x	XX	x	FV	FV	FV	x
CON	86 600	≈	0	FV	min. 32 500	≈	–	U1	–	U1	U1	U1	–

ALP: Gatunek znany jest z niewielkiej liczby stwierdzeń, ale jego zasięg obejmuje najprawdopodobniej cały region. Wielkość populacji oszacowano na minimum 600 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Jest to z pewnością wartość zaniżona. Stan populacji oceniono ostrożnie jako nieznany, biorąc pod uwagę niedostatecznie rozpoznane rozmieszczenie. Dostępność odpowiednich siedlisk ocenia się jako dobrą, gdyż gacek brunatny jest gatunkiem eurytopowym. Perspektywy jego ochrony również wydają się niezłe: siedliska kolonii rozrodczych i żerowiska są wspólne z gatunkami nietoperzy, podlegającymi ochronie w ramach sieci Natura 2000. Ogólny stan ochrony określono jako właściwy, tak jak w poprzednim raporcie.

CON: Zasięg gatunku jest przypuszczalnie szerszy niż wskazują aktualne dane o jego rozmieszczeniu. Wielkość populacji szacuje się na minimum 32 500 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Stan populacji oceniono jako niezadowalający z powodu trendu spadkowego liczebności, trwającego od 2010 r. Jest on prawdopodobnie spowodowany pogorszeniem się jakości siedlisk, na skutek m.in. oświetlenia budynków. Powierzchnia potencjalnych siedlisk jest bardzo duża, ale spadkowy trend jakości siedlisk rzutuje na niezadowalającą ocenę całego parametru. Pogarszający się stan siedlisk skłania do uznania perspektyw ochrony gatunku za niezadowalające. W konsekwencji, również ogólny stan ochrony gacka brunatnego oceniono jako niezadowalający, a więc gorzej niż w poprzednim raporcie. Jest to zmiana rzeczywista.

Zagrożenia

Do najważniejszych zagrożeń należą: zanieczyszczenie światłem, niszczenie siedlisk kolonii rozrodczych w budynkach, płoszenie w okresie zimowania i rozrodu, adaptacja podziemnych schronień nietoperzy do celów turystycznych.

1329

Gacek szary *Plecotus austriacus*

ALP XX

CON XX

Gacek szary *Plecotus austriacus* (fot. Tomasz Postawa)

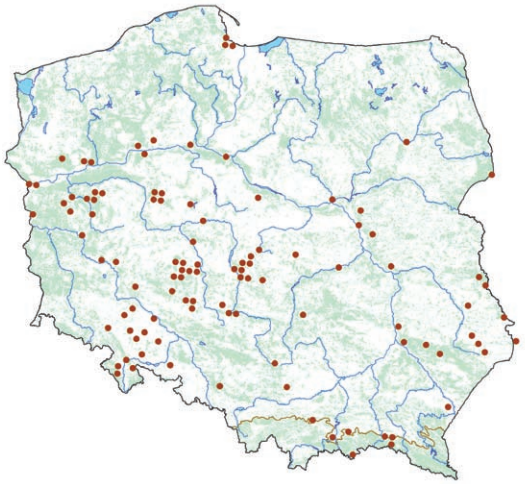

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Mały nietoperz z rodziny mroczkowatych, o długości ciała do 5 cm, z charakterystycznymi długimi uszami. Łatwy do pomylenia z gackiem brunatnym. Gatunek osiadły, synantropijny. Preferuje tereny otwarte i rolnicze, ale spotykany też na terenach leśnych. Kryjówki w lecie znajdują się na ogół w budynkach. Zimuje głównie w chłodnych sztucznych podziemiach: przydomowych piwnicach, rzadziej w fortyfikacjach i jaskiniach.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	2200	≈	x	FV	min. 200	x	x	XX	x	XX	XX	XX	
CON	35 500	≈	x	FV	min. 10 300	x	x	XX	x	XX	XX	XX	

ALP: Rozmieszczenie gatunku w regionie jest bardzo słabo rozpoznane. Po 2000 r. stwierdzono go w zaledwie dwóch polach siatki 10x10 km. Gatunek bardzo trudno wykryć przy zastosowaniu standardowych metod badań nietoperzy. Istniejące dane nie pozwalają na ocenę stanu populacji. Jej wielkość określono na minimum 200 zasiedlonych pól siatki 1x1 km. Z uwagi na trudności ze znalezieniem schronień tych nietoperzy, trudno też określić jakość ich siedlisk. W konsekwencji nie można ocenić perspektyw ochrony dla populacji i siedliska gatunku oraz jego ogólnego stanu ochrony. Podobnie jak w poprzednim raporcie stan ochrony gacka szarego określono jako nieznany.
CON: Zasięg występowania gatunku zajmuje znaczną część powierzchni regionu; północną granicę występowania stanowi linia: Kostrzyn nad Odrą–Drezdenko–Ciechocinek–Łomża–Terespol. Gacek szary jest gatunkiem częstym, ale wszędzie nielicznym. Brak stwierdzeń w wielu rejonach kraju spowodowany jest brakiem badań lub/i trudnością w zlokalizowaniu schronień letnich i zimowych gatunku. Wielkość populacji oszacowano na minimum 10300 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Trend populacyjny nieznany. Powierzchnia dostępnych siedlisk jest duża, ale z uwagi na trudności ze znalezieniem schronień zajmowanych przez ten gatunek, jakość jego siedlisk jest nieznana. Ponieważ istniejące dane nie pozwalają na ocenę stanu populacji i siedliska, także perspektywy ochrony są nieznane i w konsekwencji nieznany jest również ogólny stan ochrony gatunku. Ocena ogólna bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.

Zagrożenia

Trudne do określenia z uwagi na słaby stan poznania gatunku. Prawdopodobnie takie, jak i dla innych gatunków nietoperzy.

5009

ALP XX

CON FV

Karlik drobny *Pipistrellus pygmaeus*

Karlik drobny *Pipistrellus pygmaeus* (fot. Konrad Sachanowicz)

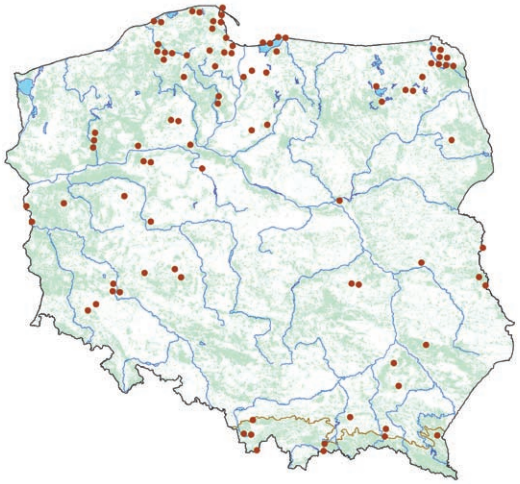

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Najmniejszy nietoperz w Europie, o długości przedramienia 28–33 mm. Bardzo podobny do karlika malutkiego; do 1999 roku oba były uważane za jeden gatunek. Rozpoznanie ich jest trudne; różni je m.in. częstość emitowanych sygnałów echolokacyjnych. Karlik drobny jest znacznie silniej związany z wodami i terenami podmokłymi jako miejscami żerowania. Duża część populacji odbywa długodystansowe migracje na zimowiska.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	1400	x	x	XX	min. 700	x	x	XX	0	FV	XX	XX	
CON	22 400	≈	x	FV	8400	x	x	XX	0	FV	FV	FV	x

ALP: Rozmieszczenie gatunku w regionie alpejskim jest słabo poznane. Spotyka się go w okresie migracji w górskich dolinach na terenie Beskidu Śląskiego i Żywieckiego. Stwierdzany jest rzadziej niż karlik malutki. Wielkość populacji oszacowano na minimum 700 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Brak stwierdzeń kolonii rozrodczych. Stan populacji nieznany. W regionie jest dużo odpowiednich dla tego gatunku środowisk, dlatego stan siedlisk można określić jako właściwy. Perspektywy ochrony nieznane ze względu na słabo poznane rozmieszczenie i nieznany stan populacji. Ogólny stan ochrony gatunku pozostaje nieznany; ocena bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.
CON: Gatunek znany jest z mniej niż 100 stanowisk rozproszonych w całym regionie. W jego zachodniej i południowej części występuje sympatrycznie z karlikiem malutkim, a w większości Mazowsza i na Podlasiu – jako jedyny przedstawiciel tej pary. Wydaje się, że obecny zasięg jest wystarczający dla przetrwania gatunku. Wielkość populacji określono na 8400 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Karlik drobny ma mniej stwierdzonych stanowisk niż karlik malutki, ale jego rozmieszczenie i liczebność są prawdopodobnie znacznie niedoszacowane. Potencjalne siedliska (lasy, tereny zabudowane) pokrywają cały region. Perspektywy ochrony są dobre z uwagi na stosunkowo szeroki zasięg i obecność dużych powierzchni odpowiednich siedlisk. Stan ochrony gatunku ocenia się jako właściwy. W poprzednim raporcie określono go jako nieznany. Zmiana oceny wynika z poprawy stanu wiedzy.

Zagrożenia

Do najważniejszych zagrożeń należą: usuwanie martwych i umierających drzew, funkcjonowanie farm wiatrowych (śmiertelność w trakcie migracji) oraz przeprowadzanie w nieodpowiedni sposób lub w nieodpowiednim czasie remontów budynków, w których zlokalizowane są kolonie rozrodcze.

1309

Karlik malutki *Pipistrellus pipistrellus*

ALP FV

CON FV

Karlik malutki *Pipistrellus pipistrellus* (fot. Konrad Sachanowicz)

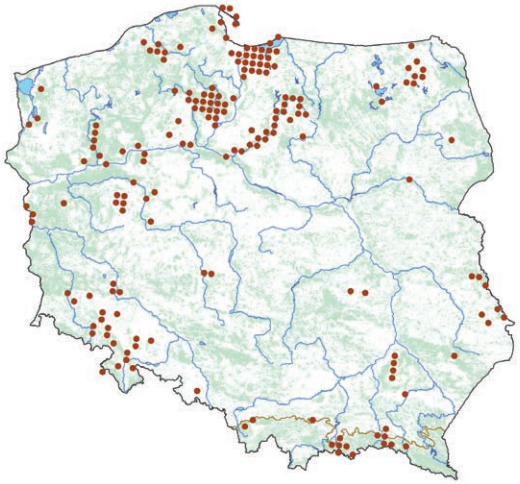

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Jeden z najmniejszych krajowych gatunków nietoperzy, o masie ciała 3,5–6,5 g. Ubarwienie grzbietu brunatno-złotawe. Karlik malutki jest bardzo podobny do karlika drobnego, od którego jest niewiele większy; do 1999 roku oba karliki uważane były za jeden gatunek. Synantropijny – chętnie żyje w pobliżu osiedli ludzkich, zasiedla różnego rodzaju budynki, w tym domy mieszkalne.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	3000	≈	x	FV	min. 1200	x	x	XX	0	FV	FV	FV	x
CON	44300	≈	x	FV	16800	x	x	XX	0	FV	FV	FV	x

ALP: Rozmieszczenie gatunku jest niedostatecznie poznane, ponieważ jest on trudno wykrywalny. Kryje się głównie w szczelinach dachów i ścian, co zwykle uniemożliwia jego stwierdzanie w ramach standardowych kontroli strychów, wykorzystywanych do inwentaryzacji nietoperzy. Niemniej jest częsty i najprawdopodobniej jest to jedyny karlik tworzący w Karpatach kolonie rozrodcze. Karlik malutki jest gatunkiem eurytopowym; jako powierzchnię siedliska potencjalnego można przyjąć powierzchnię zasięgu występowania gatunku. Perspektywy ochrony, podobnie jak w przypadku innych gatunków synantropijnych, są dobre, zwłaszcza przy postępującym rozwoju zabudowy. Stan gatunku właściwy. Ocena nie zmieniła się w stosunku do poprzedniego raportu.

C**ON:** Gatunek pospolity w zachodniej, nizinnej części regionu i w Sudetach, natomiast na wschodzie rozmieszczenie jest nieznane. Stan populacji nieznany, ale lokalnie karlik malutki jest jednym z najczęstszych nietoperzy. W ostatnich latach coraz częstsze są też stwierdzenia zimowe. Kolonie karlików są możliwe do policzenia jedynie podczas obserwacji wieczornego wylotu z kryjówki, gdyż kryją się w głębokich szczelinach dachów i ścian. Dostępność odpowiedniego siedliska jest duża, ponieważ jest to gatunek eurytopowy. Perspektywy ochrony karlika malutkiego są dobre, sprzyja mu postępująca zabudowa. Ogólny stan ochrony ocenia się jako właściwy. Ocena bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.

Zagrożenia

Brak silnych oddziaływań i zagrożeń. Najistotniejsze związane są z przeprowadzaniem w nieodpowiedni sposób lub w nieodpowiednim czasie remontów budynków, w których zlokalizowane są kolonie rozrodcze, lub ich wyburzaniem, a także z farmami wiatrowymi.

1317

Karlik większy *Pipistrellus nathusii*

ALP XX

CON FV

Karlik większy *Pipistrellus nathusii* (fot. Konrad Sachanowicz)

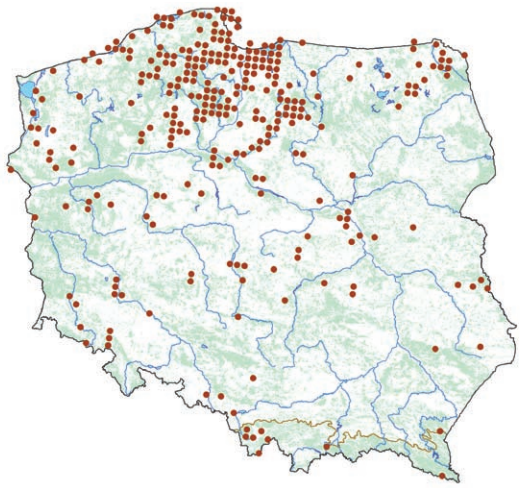

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Największy z karlików, o masie ciała 6–10 g. Gatunek leśny, obserwowany bardzo często w skrzynkach nietoperzowych i ptasich oraz w budynkach, w których zakłada kolonie rozrodcze i gdzie odbywają się gody w trakcie migracji jesiennej. Poluje nad wodą lub na skraju lasów. Odbywa sezonowe wędrówki. Zimę spędza przeważnie poza granicami Polski.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	3200	x	x	XX	min. 800	x	x	XX	0	FV	XX	XX	
CON	142 500	≈	0	FV	28 400	x	0	FV	0	FV	FV	FV	=

ALP: Rozmieszczenie i zasięg gatunku w regionie są nadal słabo poznane. Wielkość populacji określono na minimum 800 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Trend populacyjny nieznany. Potencjalne siedliska pokrywają cały region, prawdopodobnie z wyjątkiem Tatr. Stan siedlisk wydaje się stabilny. Perspektywy ochrony określono jako nieznane z uwagi na słabo poznane rozmieszczenie i wielkość populacji gatunku. Ostatecznie stan ochrony karlika większego w regionie określono jako nieznany, podobnie jak w poprzednim raporcie.

CON: Gatunek uznawany za pospolity. W północnej części regionu jest jednym z najliczniej i najczęściej stwierdzanych nietoperzy. Jego rozmieszczenie jest jeszcze niedostatecznie rozpoznane w środkowej i południowej części regionu. Wielkość populacji określono na 28 400 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km i wydaje się być przynajmniej stabilna. Wzrost liczby stwierdzeń w stosunku do poprzedniego raportu wynika najprawdopodobniej z poprawy stanu wiedzy. Stan siedliska gatunku jest dobry. Pas północnych pojezierzy, główna ostoja karlika większego w Polsce, cechuje się wysoką lub bardzo wysoką lesistością i jeziornością, zaś rozwijająca się zabudowa wciąż dostarcza mu nowych kryjówek. Perspektywy ochrony są dobre z uwagi na znaczną plastyczność ekologiczną i dużą liczebność, przynajmniej w Polsce północnej. Stan ochrony gatunku jest właściwy. Ocena bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.

Zagrożenia

Do zagrożeń należy usuwanie martwych i umierających drzew, co skutkuje utratą schronień, remonty budynków z koloniami rozrodczymi nietoperzy, przeprowadzane w nieodpowiedni sposób lub w nieodpowiednim czasie, także farmy wiatrowe, generujące śmiertelność w okresie migracji.

1308

Mopek zachodni *Barbastella barbastellus*

PMŚ

ALP XX

CON U1

Mopek zachodni *Barbastella barbastellus* (fot. Grzegorz Wojtaszyn)

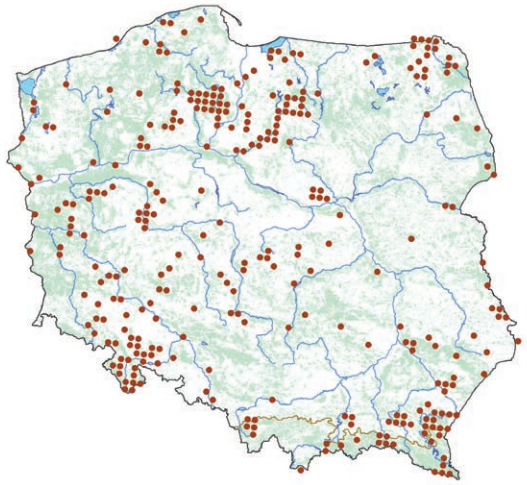

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Średniej wielkości nietoperz o prawie czarnym ubarwieniu grzbietu. Gatunek leśny o skrytym trybie życia. W okresie lata jego dziennymi kryjówkami są szczeliny pod odstającą korą pni starych drzew (zwłaszcza dębów i buków), rzadziej szczeliny w budynkach. Zimuje w różnego typu podziemiach, w miejscach stosunkowo chłodnych.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (osobniki)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	6000	≈	0	FV	min. 25	x	x	XX	x	XX	XX	XX	
CON	91 600	≈	0	FV	min. 6500	≈	0	FV	u	U1	U1	U1	=

ALP: Informacje o zasięgu występowania mopka są skąpe. Znany jest z 25 stwierdzeń w regionie. Brak danych o rozrodzie z okresu lata. Od czasu opracowania poprzedniego raportu odkryto nowe stanowiska w Beskidzie Niskim. Zasięg jest przypuszczalnie znacznie większy niż to wynika z rozmieszczenia znanych stanowisk. Aktualnie nie można podać, choćby przybliżonej, liczebności populacji. Powierzchnia dostępnych siedlisk (lasów liściastych i mieszanych), potencjalnie możliwych do zasiedlenia przez gatunek, jest duża, ale ich jakość jest nieznana. Perspektywy ochrony gatunku trudno ocenić ze względu na niewystarczające informacje dotyczące jego zasięgu, populacji i siedliska. Ogólny stan ochrony mopka pozostaje nieznany; podobnie określono go w poprzednim raporcie.

CON: Gatunek jest stosunkowo szeroko rozprzestrzeniony, znany z niemal całego obszaru regionu kontynentalnego. Wielkość populacji oszacowano na minimum 6500 osobników. Trendy zasięgu i liczebności populacji są stabilne. Jakość zajmowanych siedlisk uznano za niewystarczającą, m.in. z uwagi na słabo zabezpieczone przed niepokojeniem schronienia zimowe. W obliczu stwierdzanych oddziaływań i zagrożeń przewiduje się, że z biegiem lat będzie pogarszać się stan zarówno siedlisk zimowych, jak i letnich, co w dłuższej perspektywie czasowej wpłynie negatywnie na liczebność populacji. Stąd niezadowalająca ocena perspektyw ochrony gatunku. Taka sama jest też ogólna ocena stanu ochrony mopka, pozostająca bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.

Zagrożenia

Do istotnych zagrożeń należy ubywanie starodrzewów z dużą ilością martwego i obumierającego drewna zapewniającego kryjówki letnie, zanikanie alei drzew i szpalerów krzewów wyznaczających trasy migracji, niekontrolowana turystyka jaskiniowa i wandalizm (dot. zimowisk), a także ocieplanie się klimatu (mopek jest gatunkiem zimnolubnym).

1332

Mroczak posrebrzany *Vespertilio murinus*

ALP FV

CON FV

Mroczak posrebrzany *Vespertilio murinus* (fot. Tomasz Kamiński)

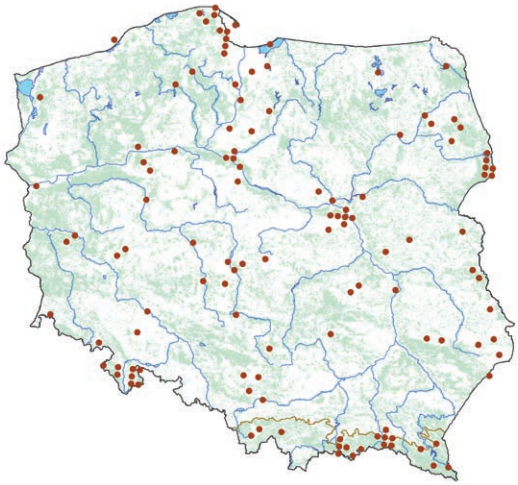

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Nietoperz średniej wielkości, którego futro na grzbiecie ma srebrzyste końcówki. Gatunek eurytopowy, kryjący się w budynkach mieszkalnych (także w blokach), w dziuplach drzew. Często zmienia kryjówki. Migruje na długie dystanse.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	4700	≈	u	FV	1000	x	x	XX	x	FV	FV	FV	x
CON	29 800	≈	0	FV	5550	x	x	XX	x	FV	FV	FV	x

ALP: Stwierdzany w całym regionie biogeograficznym. Zasięg wydaje się wystarczający dla przetrwania gatunku. Wielkość populacji można oszacować na 1000 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Z uwagi na bardzo fragmentaryczne dane o rozmieszczeniu, stan populacji określono jako nieznany. Ze względu na stosunkowo niewielkie wymagania co do siedlisk, ich powierzchnia i jakość nie są czynnikiem ograniczającym wielkość populacji mroczka posrebrzanego. Perspektywy jego ochrony wydają się dobre, o czym świadczy stała obecność nietoperzy na dobrze monitorowanym obszarze Bieszczadów. Ogólny stan ochrony gatunku oceniono jako właściwy, podobnie jak w poprzednim raporcie.
CON: W okresie migracji gatunek może być stwierdzany na obszarze całego regionu. W porównaniu do danych z poprzedniego raportu dwukrotnie zwiększyła się liczba stwierdzeń tego mroczka. Jego rozmieszczenie jest jednak nadal niedostatecznie poznane. Wielkość populacji oszacowano na 5550 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Jako gatunek eurytopowy mroczek posrebrzany ma stosunkowo niewielkie wymagania co do siedliska. Biorąc pod uwagę dość szerokie rozmieszczenie oraz wzrost liczby stwierdzeń, powierzchnię i jakość zasiedlanych siedlisk należy uznać za wystarczające dla przetrwania gatunku. Częstość i powtarzalność obserwacji mroczka posrebrzanego na terenie całego regionu biogeograficznego oraz brak silnych zagrożeń pozwalają ocenić perspektywy jego ochrony jako dobre. Ogólny stan ochrony gatunku jest właściwy. Zmiana oceny w stosunku do poprzedniego raportu (stan oceniono wtedy jako nieznany) wynika z poprawy stanu wiedzy.

Zagrożenia

Istotnym zagrożeniem dla mroczków posrebrzanych mogą być farmy wiatrowe, które powodują ich śmiertelność w okresie migracji. Zagrożeniem są również remonty budynków, na skutek których niszczone są kryjówki nietoperzy.

1313

Mroczek pozłocisty *Eptesicus nilssonii*

ALP FV

CON FV

Mroczek pozłocisty *Eptesicus nilssonii* (fot. Konrad Sachanowicz)

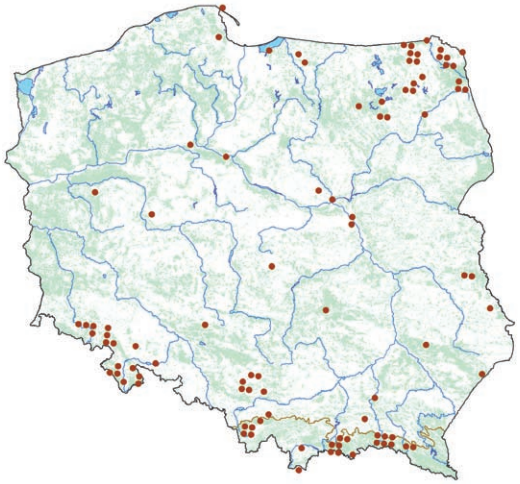

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Nietoperz średnich rozmiarów, o bardzo długim futrze i złocistych końcówkach włosów na grzbiecie. Gatunek preferuje tereny zalesione i chłodny klimat. Częściowo synantropijny. Migruje zwykle na niewielkie odległości. Odżywia się małymi owadami latającymi nad zbiornikami wodnymi.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	5200	≈	x	FV	min. 2000	≈	x	FV	0	FV	FV	FV	x
CON	20 000	≈	x	FV	min. 7400	x	x	XX	0	FV	FV	FV	x

ALP: Nasłuchy detektorowe i wyniki odłowów wykazują, że gatunek występuje niemal na całym obszarze Karpat. Notowany zarówno podczas hibernacji, jak i podczas rozrodu. Wielkość populacji szacuje się na co najmniej 2000 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. W ostatnich latach zaznacza się wzrostowy trend liczebności w jaskiniach Tatr. Wzrosła też liczba stwierdzeń gatunku w regionie. Dostępność odpowiednich siedlisk jest duża. Siedliska leśne stanowią znaczną część regionu, a w związku z postępującym rozwojem zabudowy nie brakuje kryjówek letnich. Perspektywy ochrony wydają się dobre; nie stwierdza się wyraźnych zmian w siedlisku ani spadku częstości stwierdzeń gatunku w regionie. Ogólny stan ochrony jest właściwy; ocena bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.
CON: Zasięg występowania tego nietoperza jest stosunkowo szeroki. Jednak mimo doniesień z całego regionu, gatunek jest dość rzadko spotykany i niezbyt liczny, za wyjątkiem Aglomeracji Górnośląskiej i północno-wschodniej części kraju. Wielkość populacji oszacowano na 7400 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Dostępność odpowiednich siedlisk ocenia się jako dobrą, uwzględniając dużą plastyczność ekologiczną gatunku. Perspektywy ochrony nie budzą niepokoju, biorąc pod uwagę obserwowaną frekwencję stwierdzeń zimowych i wspomniane zdolności przystosowywania się gatunku do zróżnicowanych warunków siedliskowych. Ogólny stan ochrony gatunku oceniono jako właściwy, podobnie jak w poprzednim raporcie.

Zagrożenia

Zagrożenia dla gatunku wiążą się z usuwaniem martwych i umierających drzew, remontami budynków, farmami wiatrowymi, ze stosowaniem środków ochrony roślin w leśnictwie, z niekontrolowaną penetracją schronień zimowych.

1327

Mroczek późny *Eptesicus serotinus*

ALP FV

CON FV

Mroczek późny *Eptesicus serotinus* (fot. Konrad Sachanowicz)

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Należy do największych krajowych gatunków nietoperzy. Silnie synantropijny, żeruje w mozaice środowisk, często nawet wśród gęstej zabudowy miejskiej. Gatunek osiadły, nie podejmuje okresowych migracji. Jest jednym z najczęściej występujących gatunków nietoperzy w Polsce.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	4900	≈	0	FV	min. 1800	≈	0	FV	0	FV	FV	FV	=
CON	136 900	≈	0	FV	min. 38 300	≈	0	FV	0	FV	FV	FV	=

ALP: Rozmieszczenie gatunku jest słabo rozpoznane, ale ze względu na dużą synantropijność i odporność na niskie temperatury mroczka późnego można się spodziewać na całej powierzchni regionu do wysokości 1220 m n.p.m. Aktualna wielkość populacji to minimum 1800 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Szerokie i liczne występowanie gatunku świadczy, że nie brak mu odpowiednich siedlisk. Z uwagi na szeroki zasięg i powszechną dostępność schronień perspektywy ochrony można ocenić jako dobre. Ogólny stan ochrony gatunku jest właściwy; ocena bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.

CON: Mroczek późny występuje pospolicie w całym regionie kontynentalnym. W terenach zabudowanych jest najliczniejszym gatunkiem nietoperza. Wykazywano go w prawie wszystkich badaniach faunistycznych na terenie regionu. Szacowana wielkość populacji to minimum 38300 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Odpowiednie siedliska są powszechnie dostępne. Z uwagi na właściwy stan zasięgu, populacji i siedlisk oraz brak istotnych zagrożeń przyszłość gatunku rysuje się optymistycznie. Ogólny stan ochrony mroczka późnego jest właściwy; podobnie określono go w poprzednim raporcie.

Zagrożenia

Zagrożenia dla gatunku obejmują m.in. funkcjonowanie sieci transportowych i farm wiatrowych.

1323

Nocek Bechsteina *Myotis bechsteinii*

PMŚ

ALP XX

CON U2

Nocek Bechsteina *Myotis bechsteinii* (fot. Joanna Furmankiewicz)

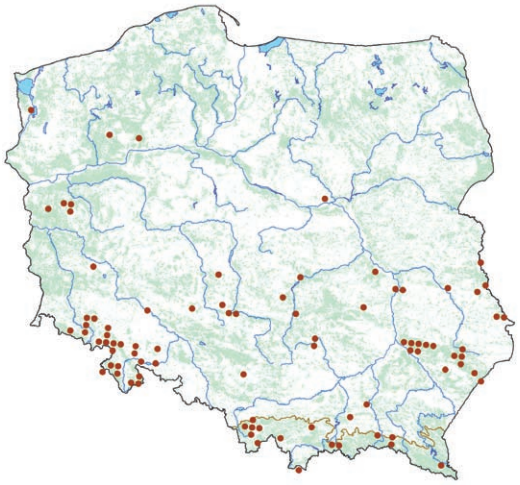

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Nietoperz średniej wielkości. Typowo leśny. Preferuje stare drzewostany liściaste i mieszane, o bujniejszym runie i podszycie. Zimuje pojedynczo w jaskiniach, sztolniach, starych fortyfikacjach. Kryjówkami dziennymi w okresie lata są zwykle dziuple drzew oraz miejsca pod odstającą korą. Skrajnie osiadły.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (osobniki)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	3500	x	x	XX	min. 17	x	x	XX	x	FV	XX	XX	
CON	19 500	x	x	XX	min. 3000	x	–	U2	0	FV	U2	U2	x

ALP: Rozmieszczenie słabo rozpoznane. Gatunek znany jest z punktowych stwierdzeń w trakcie kontroli zimowisk i odłowów przed otworami jaskiń (dane z 17 obiektów). Nie można określić liczebności populacji. Stan zasięgu i populacji nieznany. Stan siedlisk leśnych w regionie jest generalnie dobry, toteż dostępność odpowiednich siedlisk określono jako wystarczającą dla długoterminowego przetrwania gatunku. Brak podstaw do oceny perspektyw ochrony z uwagi na nieznany stan zasięgu i populacji. W konsekwencji nieznany jest również ogólny stan ochrony; ocena bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.

CON: Również w tym regionie rozmieszczenie gatunku jest niedostatecznie rozpoznane. Brak wiarygodnych danych o wielkości aktualnej populacji, ponieważ jest to gatunek o skrytym trybie życia, znany z nielicznych stwierdzeń na stanowiskach zimowych. Przypuszcza się, że populacja musi liczyć co najmniej kilka tysięcy osobników. Ponieważ obserwacje ze schronień wskazują na trend spadkowy liczebności populacji, jej stan określono jako zły. Natomiast dostępność odpowiednich dla gatunku siedlisk jest wystarczająca dla jego długoterminowego przetrwania. Z uwagi na spadkowy trend populacyjny perspektywy ochrony określono jako złe. Zły jest także ogólny stan ochrony gatunku. W poprzednim raporcie określono go jako nieznany. Zmiana oceny jest zmianą rzeczywistą i wynika ze spadku liczebności populacji, obserwowanego w zimowych schronieniach.

Zagrożenia

Do istotnych zagrożeń należy ubywanie starodrzewów, zapewniających kryjówki letnie oraz niekontrolowana turystyka jaskiniowa i wandalizm ze strony osób odwiedzających sztolnie, fortyfikacje i jaskinie.

1320

Nocek Brandta *Myotis brandtii*

ALP FV

CON FV

Nocek Brandta *Myotis brandtii* (fot. Tomasz Postawa)

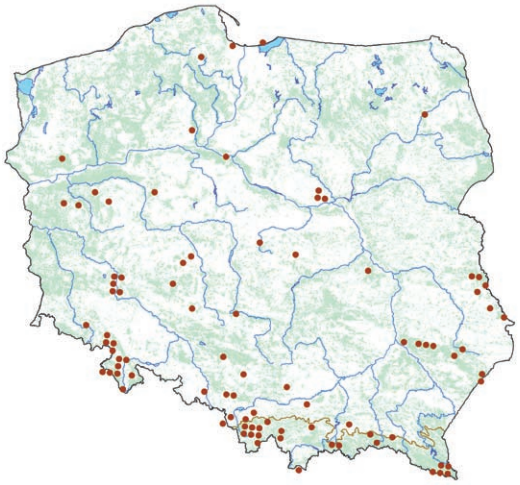

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Jeden z najmniejszych krajowych nietoperzy o długości przedramienia 32,2–37,7 mm. Ma długie uszy, a jego futro jest jasnobrązowe, ze złotobrązowymi końcówkami. Spód ciała jest jaśniejszy. Nocek Brandta jest bardzo podobny do nocka wąsatka. Hibernujące nietoperze tych gatunków są nieodróżnialne. Cechami diagnostycznymi są m.in. pewne cechy uzębienia i kształt penisa u samców. Nocek Brandta jest gatunkiem osiadłym, o słabo poznanej biologii. Zasiedla lasy: liściaste, mieszane i iglaste. Kolonie rozrodcze zakłada często w trudno dostępnych miejscach, np. w pęknięciach pni drzew, w szczelinach budynków. Zimowiskami są podziemia naturalne i sztuczne, często o dynamicznym mikroklimacie. Zimuje najczęściej pojedynczo.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	6300	≈	0	FV	min. 2100	≈	+	FV	0	FV	FV	FV	+
CON	16 400	≈	0	FV	min. 6800	≈	+	FV	0	FV	FV	FV	+

ALP: Zasięg gatunku jest dosyć duży, stabilny, choć niedostatecznie rozpoznany. Większość stwierdzeń pochodzi z odłowów przy otworach jaskiń lub zimowych kontroli w tych samych jaskiniach. Wielkość populacji określono na minimum 2100 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Ponieważ rozmieszczenie jest niedostatecznie poznane, ta wartość może być znacznie wyższa. Dostępność kryjówek i terenów żerowiskowych jest duża. Brak silnych oddziaływań i zagrożeń. Perspektywy ochrony gatunku wydają się dobre. Stan gatunku określono jako właściwy, tak jak w poprzednim raporcie.
CON: Zasięg występowania gatunku jest szeroki, przy czym jego rozmieszczenie nie jest wystarczająco poznane. Brak stwierdzeń w wielu obszarach regionu jest prawdopodobnie efektem braku badań uwzględniających ekologię nocka Brandta. Wielkość populacji oszacowano jako 6800 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Na podstawie dostępnych danych z okresu rojenia można stwierdzić, że stan populacji jest właściwy. Potencjalne siedlisko obejmuje lasy na całym obszarze regionu, a jakość siedlisk można ocenić jako dobrą. Perspektywy ochrony wydają się pomyślne ze względu na dostępność odpowiednich żerowisk, powszechność schronień i brak istotnych negatywnych oddziaływań. Podobnie jak w regionie alpejskim, ogólny stan ochrony gatunku określono jako właściwy; ocena bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.

Zagrożenia

Zagrożenia wiążą się z usuwaniem starych drzew, w tym w ramach tzw. chirurgii drzew, z funkcjonowaniem sieci dróg i z drapieżnictwem ze strony sów, kun i kotów.

1324

Nocek duży *Myotis myotis*

PMŚ

ALP U1

CON FV

Nocek duży *Myotis myotis* (fot. PTOP Salamandra)

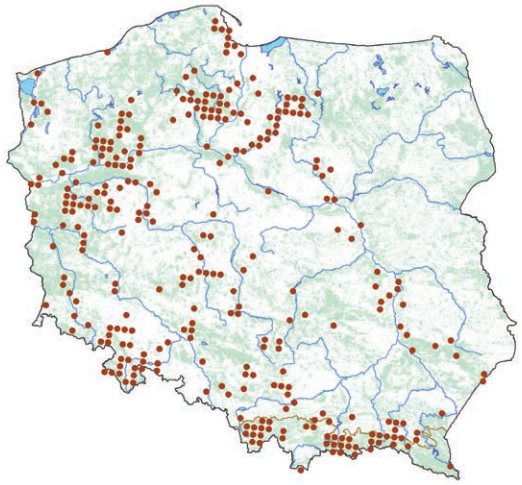

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Największy nietoperz występujący regularnie w Polsce (rozpiętość skrzydeł 35–44 cm). Ciepłolubny. Zimuje w jaskiniach i innego typu podziemiach (duże piwnice, fortyfikacje). Letnimi kryjówkami kolonii rozrodczych są najczęściej duże strychy. Gatunek migrujący. Żerowiskami są lasy liściaste (także mieszane i iglaste) o ubogim runie i rzadkim podszycie.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (osobniki)	FRP (os.)	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	10 500	≈	0	FV	10 000–20 000	≈	x	XX	–	U1	U1	U1	x
CON	88 900	≈	+	FV	50 000–100 000	30 000	+	FV	u	XX	FV	FV	=

ALP: Zasięg gatunku jest stabilny i obejmuje całą powierzchnię regionu. Z powodu braku systematycznych badań ocena liczebności populacji w regionie biogeograficznym alpejskim jest bardzo trudna. Szacuje się ją w przedziale od 10 do 20 tysięcy osobników. Trend populacyjny należy uznać za nieznany. Powierzchnia siedlisk stabilna, lecz odnotowano spadek ich jakości, co rzutuje na ocenę parametru (niezadowalająca). Z uwagi na spadkowy trend jakości siedlisk również perspektywy ochrony gatunku określono jako niezadowalające. Oceny stanu siedliska i perspektyw ochrony zadecydowały o niezadowalającej ocenie ogólnej stanu ochrony nocka dużego. Jest to ocena gorsza niż w poprzednim raporcie. Zmiana jest rzeczywista wynika z nowych danych, wskazujących na obniżenie się jakości siedliska.
CON: Zasięg szeroki. Stały wzrost liczby stwierdzeń, obserwowany w NE Polsce, wskazuje na rozszerzanie się zasięgu gatunku na skutek globalnego ocieplania się klimatu. Szacowana wielkość populacji mieści się w przedziale od 50 do 100 tysięcy osobników. Trend liczebności jest wzrostowy. Stan siedlisk oceniono jako nieznany, choć powierzchnia i jakość odpowiednich siedlisk jest wystarczająca do długoterminowego przetrwania gatunku. Zdecydował o tym niepewny kierunek zmian w siedliskach. Z uwagi na wzrostowe trendy w zasięgu i populacji perspektywy ochrony gatunku rysują się pomyślnie. Ogólny stan ochrony ocenia się jako właściwy, tak jak w poprzednim raporcie.

Zagrożenia

W przypadku zimowisk najpoważniejszym zagrożeniem jest wandalizm, niszczenie zabezpieczeń obiektów, w których zimują nietoperze, przed niepokojeniem. Schronieniom letnim zagraża iluminacja budynków, utrudniająca wlot do schronień i zwiększająca ekspozycję nietoperzy na ataki drapieżników, a także remonty budynków. Ponadto, rozwój dróg i autostrad stwarza zagrożenie kolizji nietoperzy z samochodami.

1318

Nocek łydkowłosy *Myotis dasycneme*

PMŚ

ALP XX

CON U1

Nocek łydkowłosy *Myotis dasycneme* (fot. Aneta Zapart)

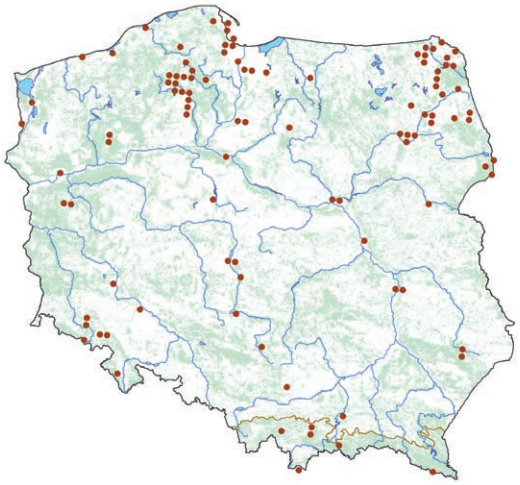

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Nietoperz ściśle związany z dużymi zbiornikami wodnymi, które są miejscami jego żerowania. Znane kryjówki kolonii rozrodczych zlokalizowane są w budynkach, a zimowiska – w jaskiniach, sztolniach, starych fortyfikacjach, studniach i piwnicach. Gatunek odbywa regularne migracje sezonowe.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (osobniki)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	2100	x	x	XX	min. 9	x	x	XX	x	XX	XX	XX	
CON	21 800	≈	x	FV	1000–5000	x	0	XX	u	U1	XX	U1	x

ALP: Powierzchnia zasięgu gatunku jest trudna do określenia z uwagi na słabo rozpoznane rozmieszczenie. Gatunek wyjątkowo rzadko notowany w polskich Karpatach. W okresie zimowania stwierdzany tylko w Tatrach, a poza Tatrami jedynie w okresie rojenia. Brak danych dla oceny wielkości populacji, a także stanu siedlisk. Niemniej, w regionie alpejskim warunki siedliskowe nie są odpowiednie dla gatunku z uwagi na ubóstwo dużych zbiorników wodnych. Perspektyw ochrony nocka łydkowłosego nie można ocenić, biorąc pod uwagę bardzo skąpe dane o jego występowaniu. Trudno rozstrzygnąć status gatunku w regionie. Stan ochrony nocka łydkowłosego pozostaje nieznany, tak jak go oceniono w poprzednim raporcie.
CON: Rozmieszczenie gatunku w regionie jest nierównomierne, z większym zagęszczeniem stanowisk w kilku rejonach północnych pojezierzy i na Nizinie Północnopodlaskiej. Duża zmiana powierzchni zasięgu nocka łydkowłosego w stosunku do poprzedniego raportu wynika z przyczyn metodycznych. Stan populacji trudno ocenić. Znanych jest tylko kilka zimowisk z większą liczbą osobników i tylko dwie kolonie rozrodcze. Liczebność populacji szacuje się na 1000–5000 osobników. Stan siedlisk określono jako niezadowalający ze względu na niezadowalającą jakość kryjówek zimowych. Przyszłość tego nietoperza jest nieznana, ponieważ niewiele wiadomo o jego populacji i nie da się przewidzieć, czy jakiś naturalny lub antropogeniczny czynnik nie spowoduje jej regresu w bliskiej przyszłości. Stan ochrony gatunku określono jako niezadowalający, tak samo jak w poprzednim raporcie. Niewykluczone, że populacja jest większa, a zagrożenie mniejsze niż się przypuszcza.

Zagrożenia

Istotne zagrożenia dla kolonii zimowych wiążą się z penetracją schronień przez ludzi i niepokojeniem nietoperzy, także ze zmianami w otoczeniu kryjówek (rozwój zabudowy). W przypadku kolonii letnich głównym zagrożeniem wydają się prace remontowe budynków i mostów, w których znajdują się schronienia.

1322

ALP **FV**

CON **FV**

Nocek Natterera *Myotis nattereri*

Nocek Natterera *Myotis nattereri* (fot. Konrad Sachanowicz)

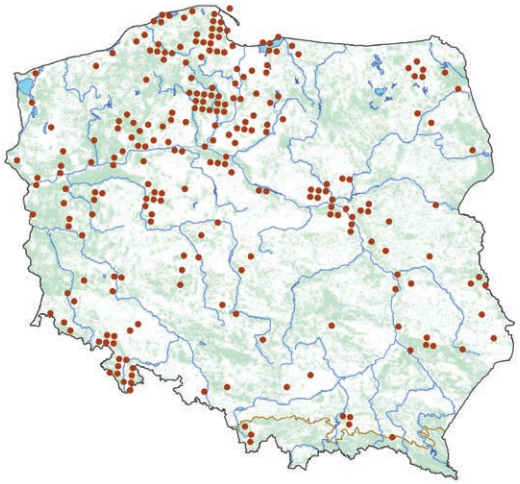

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Nietoperz średniej wielkości. W okresie letnim związany z lasami. Letnimi kryjówkami są dziuple i budki dla ptaków lub nietoperzy. Zimuje w podziemiach różnego typu. Poluje w pobliżu koron drzew i krzewów.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	400	x	0	FV	min. 400	x	0	FV	0	FV	FV	FV	=
CON	76 800	≈	0	FV	23 700	≈	+	FV	0	FV	FV	FV	+

ALP: Powierzchnia zasięgu jest niewielka, ale jej zmniejszenie w stosunku do podanej w poprzednim raporcie wynika z zastosowania innej metody szacowania. Większość nielicznych stwierdzeń pochodzi z odłowów przy otworach jaskiń lub zimowych kontroli tych jaskiń. Szacowana w oparciu o te stwierdzenia wielkość populacji, czyli minimum 400 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km, jest myląca. Faktyczne rozmieszczenie jest z pewnością znacznie szersze. Liczebność nocków Natterera notowana podczas rojenia w sąsiedztwie podziemi jest bardzo wysoka. Ich siedliskiem są lasy liściaste i szpilkowe, gdzie nie brak kryjówek zimowych i letnich. Perspektywy ochrony są dobre ze względu na stabilne trendy powierzchni zasięgu i liczebności populacji oraz dostępność odpowiednich siedlisk. Stan ochrony gatunku ocenia się jako właściwy, tak jak w poprzednim raporcie.

CON: Zasięg gatunku jest stosunkowo szeroki i stabilny. Wiedza o rozmieszczeniu gatunku, choć poprawiła się od ostatniego raportu, jest nadal niewystarczająca. Zdecydowana większość danych pochodzi z odłowów przy otworach jaskiń lub zimowych kontroli. W ciągu ostatnich 5 lat zlokalizowano wiele nowych zimowisk tego nietoperza. Obserwowany jest stały wzrost liczebności. Wielkość populacji oszacowano na 23700 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Dostępność siedlisk o odpowiedniej jakości jest wysoka. Perspektywy ochrony gatunku ocenia się jako dobre ze względu na szeroki zasięg występowania, wzrostowe trendy liczebności i plastyczność wymagań siedliskowych. Stan ochrony gatunku pozostaje właściwy, ocena nie zmieniła się w stosunku do poprzedniego raportu.

Zagrożenia

Zagrożenia dla gatunku wiążą się z niekontrolowaną turystyką jaskiniową i penetracją podziemi, powodującą płoszenie/wybudzanie zimujących tam nietoperzy, z adaptacją podziemi do celów turystycznych, z funkcjonowaniem sieci transportowych, z usuwaniem starych drzew.

1321

Nocek orzęsiony *Myotis emarginatus*

PMŚ

ALP FV

CON FV

Nocek orzęsiony *Myotis emarginatus* (fot. Rafał Szkudlarek)

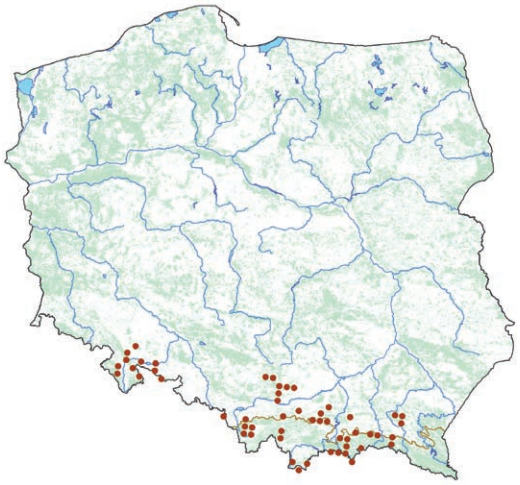

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Nietoperz średniej wielkości. Zimuje w jaskiniach, sztolniach, piwnicach o stabilnych warunkach mikroklimatycznych i stosunkowo wysokiej temperaturze. Letnimi schronieniami kolonii rozrodczych są najczęściej strychy budynków. Gatunek osiadły. Odległość między schronieniami letnimi i zimowymi zwykle do 40 km.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (osobniki)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	8300	≈	+	FV	min. 1350	x	+	FV	0	FV	FV	FV	+
CON	10 900	x	0	XX	min. 2600	x	+	FV	–	U1	U1	U1	–

ALP: Zasięg gatunku obejmuje większą część regionu. Przybywa nowych stanowisk. Nastąpiła też ekspansja gatunku w rejony, w których wcześniej nie występował. Znanych jest kilkanaście schronień letnich; zimowanie i rojenie gatunku stwierdzono w kilkunastu obiektach. Liczebność można oszacować na minimum 1350 osobników. Wyniki monitoringu wskazują na dobrą jakość siedlisk, zarówno samych schronień, jak i ich otoczenia. Perspektywy ochrony gatunku wydają się optymistyczne ze względu na wzrostowe trendy zasięgu występowania i liczebności populacji oraz duży areał optymalnych żerowisk. Stan schronień zależny jest od działań ochronnych. Ogólny stan ochrony gatunku jest właściwy. W poprzednim raporcie oceniono go jako nieznany. Zmiana wynika zarówno z poprawy stanu wiedzy, jak i rzeczywistego wzrostu populacji.
CON: Rozmieszczenie gatunku w tym regionie jest stosunkowo słabo poznane. Liczebność można oszacować na minimum 2600 osobników. W schronieniach zimowych i w części schronień letnich trend liczebności tego nietoperza wydaje się wzrostowy. Pojawiają się także nowe kolonie nocka orzęsionego w schronieniach letnich podkowca małego. Obserwuje się jednak pogarszanie stanu siedlisk na skutek remontów, zanieczyszczenia światłem czy wycinki drzew, a niektóre stanowiska przestały istnieć. Wobec pogorszenia się stanu siedlisk w części schronień letnich oraz stwierdzonych oddziaływań i zagrożeń przyszłość gatunku budzi niepokój. Ogólny stan ochrony nocka orzęsionego ocenia się więc jako niezadowalający, podobnie jak w poprzednim raporcie.

Zagrożenia

Zagrożenia związane są z penetracją zimowisk, wynikającą z uprawiania różnych form sportu i rekreacji. Dla stanowisk letnich zagrożeniem są zmiany zagospodarowania przestrzeni wokół stanowisk, a także remonty budynków, prowadzone w nieodpowiedni sposób, oraz iluminacja obiektów.

1314

Nocek rudy *Myotis daubentonii*

ALP FV

CON U1

Nocek rudy *Myotis daubentonii* (fot. Konrad Sachanowicz)

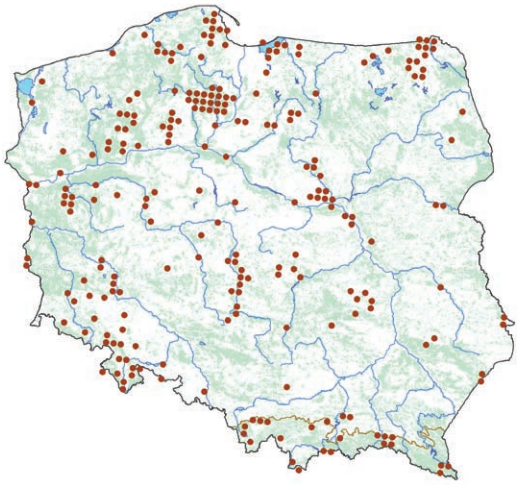

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Niewielki nietoperz o rozpiętości skrzydeł 210–275 mm, eurytopowy. Latem zamieszkuje głównie dziuple drzew, niekiedy szczeliny w starych mostach, rzadko skrzynki lęgowe dla ptaków i nietoperzy. Zimuje w jaskiniach, starych kopalniach, fortyfikacjach, piwnicach i studniach, wybierając miejsca chłodne i wilgotne. Migrujący.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	6500	≈	0	FV	min. 2000	≈	x	XX	x	FV	FV	FV	x
CON	65 200	≈	0	FV	min. 21 600	≈	–	U1	–	U1	U1	U1	–

ALP: Rozmieszczenie i zasięg gatunku są szerokie. Wielkość populacji oszacowano na minimum 2000 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Z uwagi na obserwowany spadek liczebności gatunku w regionie kontynentalnym, stan populacji w regionie alpejskim oceniono ostrożnie jako nieznany. W opinii eksperckiej powierzchnia i jakość zajmowanego siedliska są wystarczające dla utrzymania się gatunku. Przyszłość gatunku wydaje się niezagrożona. Dotychczas nie stwierdzono negatywnego trendu liczebności populacji, a stan siedlisk jest lepszy niż w regionie kontynentalnym. Ocena ogólna stanu ochrony jest właściwa, bez zmian w stosunku do oceny w poprzednim raporcie.
CON: Zasięg gatunku jest szeroki i stabilny. Luki w w rozmieszczeniu gatunku w regionie mogą wynikać ze słabego zbadania pewnych obszarów. Wielkość populacji oszacowano na minimum 21 600 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Trend liczebności jest spadkowy, na co wskazują dane z monitoringu części schronień. Przypuszczalnie ma to związek z obniżaniem się jakości siedlisk zimowych gatunku (zmniejszenie wilgotności powietrza, brak dostatecznego zabezpieczenia przed niepokojeniem w największych kryjówkach). Perspektywy ochrony gatunku są niezadowalające, z uwagi na spadek liczebności i jakości siedlisk stwierdzony w ostatnim okresie oraz obserwowane negatywne oddziaływania i zagrożenia. Stan ochrony gatunku oceniono jako niezadowalający, a więc gorzej niż w poprzednim raporcie, co wynika z rzeczywistych zmian w populacji i siedlisku.

Zagrożenia

Do najważniejszych zagrożeń należą utrata schronień kolonii letnich (wycinka drzew, usuwanie martwych i umierających drzew), płoszenie w okresie zimowania, adaptacja podziemnych schronień nietoperzy do celów turystycznych.

1330

Nocek wąsatek *Myotis mystacinus*

ALP FV

CON FV

Nocek wąsatek *Myotis mystacinus* (fot. Krzysztof Piksa)

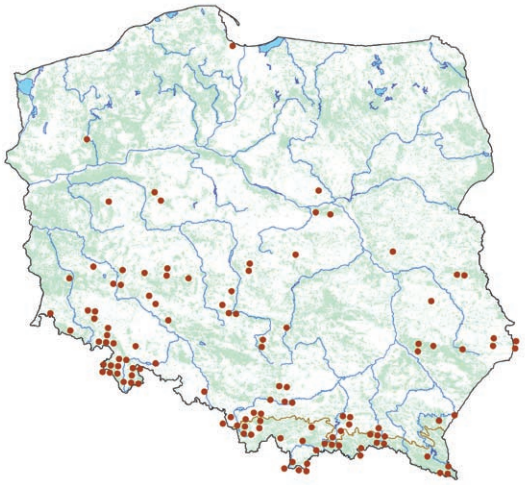

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Jeden z najmniejszych krajowych gatunków nietoperzy o długości przedramienia 31–37 mm. Sierść na grzbiecie jest brunatna z jaśniejszymi końcami włosów. Trudny do odróżnienia od nocka Brandta, z którym tworzy parę gatunków podobnych morfologicznie. Różnią się m.in. cechami uzębienia. Nocek wąsatek zimuje w różnego typu podziemiach. Schronieniami letnimi są szczeliny w drewnianych budynkach, miejsca za okiennicami, pod parapetami, rzadko strychy budynków, oraz dziuple. Jest gatunkiem osiadłym; przeloty nie przekraczają kilkudziesięciu kilometrów.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	10 300	≈	0	FV	min. 6600	x	0	FV	0	FV	FV	FV	=
CON	25 100	≈	0	FV	min. 8900	x	0	FV	0	FV	FV	FV	=

ALP: Zasięg nocka wąsatka obejmuje cały region i jest stabilny. Wiedza o rozmieszczeniu gatunku poprawiła się od czasu sporządzenia poprzedniego raportu. Znanych jest kilkanaście kolonii rozrodczych, dziesiątki zimowisk i miejsc rojenia. W kluczowych zimowiskach obserwowany jest trend wzrostowy, odkrywane są także nowe zimowiska. Wielkość populacji oszacowano na minimum 6600 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Potencjalnym siedliskiem tego nocka w okresie letnim jest strefa leśna regionu. Dostępność odpowiednich siedlisk jest dobra. Przyszłość gatunku nie budzi obaw ze względu na szeroki zasięg występowania, liczną populację i bardzo duże areały optymalnych żerowisk. Przewidywane zagrożenia nie powinny mieć istotnego wpływu na stan gatunku w najbliższej przyszłości. Stan ochrony gatunku jest właściwy; ocena jak w poprzednim raporcie.

CON: Zasięg gatunku jest stabilny. Zmiana jego powierzchni w stosunku do poprzedniego raportu wynika z przyczyn metodycznych. Gatunek częściej notowany w centralnej i południowej części regionu. W ostatnich latach wzrosła liczba stwierdzeń. Wielkość populacji oszacowano na minimum 8900 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Powierzchnia odpowiednich siedlisk jest wystarczająco duża, aby zapewnić trwałą egzystencję gatunku. Perspektywy ochrony gatunku są dobre ze względu na stabilny zasięg występowania, brak negatywnych trendów liczebności populacji, dostępność schronień zimowych, duży areał potencjalnych żerowisk. Intensywność zidentyfikowanych oddziaływań i zagrożeń wydaje się umiarkowana. Stan gatunku oceniono jako właściwy, tak jak w poprzednim raporcie.

Zagrożenia

Zagrożenia dla gatunku na zimowiskach obejmują płoszenie nietoperzy w efekcie penetracji schronień, celowe zabijanie tych zwierząt, niszczenie zabezpieczeń przy wejściach do obiektów. W przypadku stanowisk rozrodu zagrożeniem są remonty budynków oraz usuwanie starych, martwych i umierających drzew.

1304

CON XX

Podkowiec duży *Rhinolophus ferrumequinum*

Podkowiec duży *Rhinolophus ferrumequinum* (fot. Tomasz Postawa)

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Jeden z największych europejskich nietoperzy. Znacznie większy od podkowca małego. Rozpiętość skrzydeł 34–40 cm. Wokół nozdrzy skórzasta narośl w kształcie podkowy. Schronieniami w sezonie letnim i miejscami zakładania kolonii rozrodczych są ciepłe strychy i jaskinie, a zimowiskami – ciepłe jaskinie i sztuczne podziemia. Gatunek osiadły.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km^2)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (osobniki)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	100	x	x	XX	min. 1	x	x	XX	x	XX	XX	XX	

Występowanie gatunku w regionie ma charakter okazjonalny. Liczba obserwacji i stanowisk podkowca dużego stopniowo spada. Podkowiec duży (jeden osobnik) spotykany był w ostatnich kilku latach tylko w Jaskini Łokietka (stanowisko zimowe), która jest obecnie najbardziej na północ wysuniętym miejscem stwierdzeń gatunku. Jeśli istnieje jakaś populacja podkowca dużego w Polsce, to jest ona bardzo nieliczna. Potencjalne odpowiednie siedliska są dostępne na obszarze występowania jaskiń krasowych i fliszowych oraz sztolni. Z uwagi na okazjonalne występowanie tego nietoperza trudno oceniać, czy powierzchnia i jakość zajmowanego siedliska są wystarczające dla jego długoterminowego przetrwania i jakie są perspektywy jego ochrony. Podobnie jak w poprzednim raporcie stan ochrony gatunku określono jako nieznany.

Zagrożenia

Potencjalne zagrożenia związane mogą być z niepokojeniem w okresie hibernacji, będącym efektem niekontrolowanej turystyki jaskiniowej i penetracji podziemi oraz z funkcjonowaniem sieci transportowych (fragmentacja środowiska, bezpośrednia śmiertelność).

1303

Podkowiec mały *Rhinolophus hipposideros*

PMŚ

ALP U1

CON U1

Podkowiec mały *Rhinolophus hipposideros* (fot. Rafał Szkudlarek)

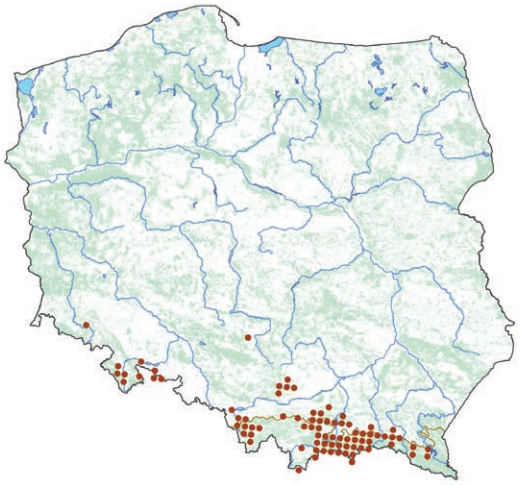

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Jeden z najmniejszych krajowych nietoperzy o rozpiętości skrzydeł 19–25 cm. Wokół nozdrzy ma narośl w kształcie podkowy. Letnimi kryjówkami kolonii rozrodczych są z reguły strychy, przeważnie obiektów sakralnych. Zimowiska znajdują się w jaskiniach, sztolniach, piwnicach o stabilnych warunkach mikroklimatycznych. Gatunek osiadły. Słaby zasięg echolokacji praktycznie uniemożliwia mu pokonywanie otwartych przestrzeni.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (osobniki)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	9100	≈	0	FV	6500	≈	+	FV	u	FV	U1	U1	=
CON	9200	≈	0	FV	5500	≈	+	FV	u	FV	U1	U1	=

ALP: Zasięg gatunku jest szeroki. Najliczniej podkowiec mały występuje w Beskidzie Sądeckim, Wyspowym i Niskim. Znanych jest 56 kolonii rozrodczych i ponad 50 zimowisk. Wielkość populacji szacuje się na 6500 osobników, a trend liczebności jest wzrostowy. Dobry stan siedlisk gatunku jest efektem działań ochronnych w ramach Programu Ochrony Podkowca małego PTPP „pro Natura". Aktualny, właściwy stan zasięgu, populacji i siedliska zdaje się wskazywać na dobre perspektywy ochrony gatunku. Niemniej, oceniono je jako niezadowalające, ponieważ dostępność i jakość siedlisk zależy wyłącznie od zabiegów ochrony czynnej, a nie ma pewności, że będą one kontynuowane. W konsekwencji również ogólna ocena stanu gatunku jest niezadowalająca, bez zmian w stosunku do oceny z poprzedniego raportu.
CON: Zasięg gatunku obejmuje południową część regionu. Znanych jest 51 kolonii rozrodczych i około 50 zimowisk, a wielkość populacji można szacować na min. 5500 osobników. Zasięg jest stabilny, populacja wykazuje trend wzrostowy, a stan siedlisk poprawił się i w zdecydowanej większości schronień jest właściwy. Podobnie jak w regionie alpejskim, perspektywy ochrony ocenia się jednak jako niezadowalające z uwagi na całkowitą zależność dostępności i jakości schronień od programu ich czynnej ochrony. W związku z tym ogólna ocena stanu ochrony gatunku jest niezadowalająca, podobnie jak w poprzednim raporcie.

Zagrożenia

Najważniejsze zagrożenia dla zimowisk gatunku w jaskiniach i podziemiach wiążą się z różnymi formami aktywności człowieka (w tym sportowej i rekreacyjnej), także z aktami wandalizmu, a dla schronień letnich – z remontami budynków, a zwłaszcza ich iluminacją oraz z wycinką drzew wokół schronień i na trasach przelotów.

1337

Bóbr europejski *Castor fiber*

PMŚ

ALP FV
CON FV

Bóbr europejski *Castor fiber* (fot. Renata i Marek Kosińscy)

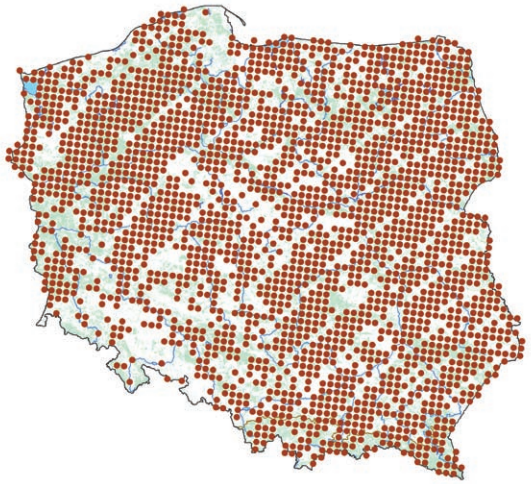

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Największy gryzoń Europy, przystosowany do ziemnowodnego trybu życia. Zasiedla różnego typu cieki i zbiorniki wodne. Żywi się prawie wszystkimi gatunkami roślin przybrzeżnych i wodnych.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (osobniki)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	14600	≈	0	FV	1000	≈	0	FV	0	FV	FV	FV	=
CON	310 700	≈	0	FV	35 000–40 000	≈	0	FV	0	FV	FV	FV	=

ALP: Zasięg bobra w regionie alpejskim jest szeroki i stabilny i nie ma przesłanek, by sądzić, aby miał się on zmienić w najbliższej przyszłości. Wielkość populacji szacuje się na około 1000 osobników. Trend w liczebności stabilny. Biorąc pod uwagę, że bóbr jest gatunkiem względnie plastycznym ekologicznie, potrafiącym przekształcać środowisko zgodnie ze swoimi potrzebami, obecna jakość siedlisk i ich powierzchnia jest wystarczająca dla długoterminowego przetrwania gatunku. Nie przewiduje się, aby stwierdzane negatywne oddziaływania i zagrożenia mogły mieć znaczący, negatywny wpływ na populację i siedlisko bobra w skali regionu. Stan ochrony gatunku oceniono jako właściwy, podobnie jak w poprzednim raporcie.
CON: Powierzchnia zasięgu odpowiada w przybliżeniu powierzchni regionu. Gatunek jest względnie równomiernie rozpowszechniony na jego obszarze. Wielkość populacji oszacowano na 35 000–40 000 osobników. W skali długoterminowej trend liczebności populacji jest wzrostowy, ale w ostatnich 12 latach ustabilizował się. Biorąc pod uwagę szerokie rozprzestrzenienie gatunku oraz występowanie również w przekształconych zbiornikach wodnych, stan siedlisk można określić jako właściwy. Duży zasięg, silna populacja i dostępność odpowiednich siedlisk sprawiają, że perspektywy ochrony gatunku rysują się pomyślnie. Stwierdzone oddziaływania i przewidywane zagrożenia w chwili obecnej nie mają istotnego znaczenia dla stanu ochrony gatunku. Ocena ogólna i oceny wszystkich parametrów są na poziomie właściwym, podobnie jak w poprzednim raporcie.

Zagrożenia

Zagrożenia dla gatunku związane są z infrastrukturą drogową (fragmentacja siedlisk, śmierć w wyniku kolizji z pojazdami), pracami regulacyjnymi w obrębie koryt rzek, wycinką nadbrzeżnych zadrzewień, zmianami struktury nadbrzeżnej roślinności. Obecność zwartej zabudowy wzdłuż znacznych odcinków dolin rzecznych może przyczyniać się do zmniejszenia powierzchni i spójności siedlisk.

1339

Chomik europejski *Cricetus cricetus*

PMŚ

CON U2

Chomik europejski *Cricetus cricetus* (fot. Bogusław Sępioł)

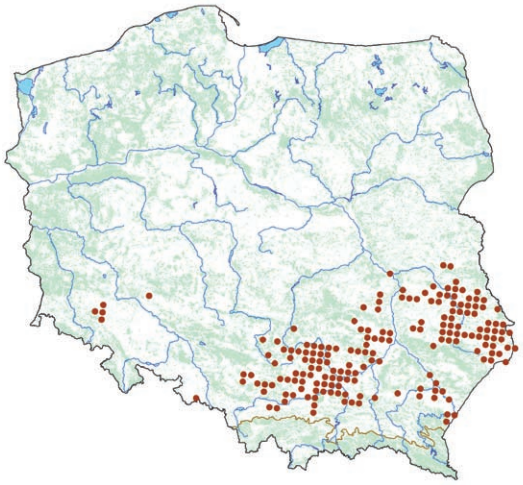

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Krępy gryzoń o długości ciała od 20 do 30 cm i masie od 0,2 do 1 kg. Zasiedla tereny o zwięzłym podłożu lessowym i gliniastym, w którym kopie skomplikowane systemy nor. Preferuje otwarte, nizinne tereny o silnym nasłonecznieniu – siedliska rolnicze, łąki, nieużytki.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR (km²)	Trend	Stan	Wielkość (osobniki)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	40 600	50 000	–	U2	min. 49 500	x	–	U1	–	U1	U2	U2	–

Aktualny zasięg chomika europejskiego w regionie kontynentalnym ograniczony jest do obszaru Wyżyn Polskich i stanowi tylko około 10% zasięgu z lat 70. XX w. Prowadzony monitoring wykazuje, że proces zanikania gatunku na terenie naszego kraju nieprzerwanie postępuje. Minimalną liczebność gatunku oszacowano na ok. 50 000 osobników. Z uwagi na spadkowy trend liczebności, na który wskazuje kurczące się rozmieszczenie gatunku i dane monitoringowe, stan populacji określono jako niezadowalający. Jakość siedlisk jest stosunkowo dobra, ale z uwagi na zmniejszanie się ich powierzchni stan siedlisk określono jako niezadowalający. Perspektywy ochrony gatunku są złe, przede wszystkim ze względu na postępujący proces kurczenia się obszaru występowania i brak działań ochronnych. Ostatecznie, stan ochrony gatunku oceniono jako zły, podobnie jak w poprzednim raporcie. Lepsza aktualnie ocena stanu siedlisk (poprzednio określono go jako zły) opiera się na wynikach prowadzonego monitoringu.

Zagrożenia

Większość czynników negatywnie oddziałujących na populacje chomika jest związanych z gospodarką rolną: z intensyfikacją rolnictwa, a w szczególności jego mechanizacją, głęboką orką, szybkim koszeniem i dokładnym zbiorem plonów oraz wczesnym zaorywaniem pól (wkrótce po żniwach), a także ze stosowaniem biocydów, hormonów i substancji chemicznych. Naturalnym zagrożeniem jest drapieżnictwo.

2612

Darniówka tatrzańska *Microtus tatricus*

PMŚ

ALP **FV**

Darniówka tatrzańska *Microtus tatricus* (fot. Jan Cichocki, Agnieszka Ważna)

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Niewielki gryzoń o słabo poznanej biologii. Endemit karpacki. Występuje w strefie lasów górnoreglowych oraz hal. Preferuje siedliska z rumoszem skalnym, zlokalizowane w pobliżu cieków, porośnięte przerzedzonymi świerczynami lub tereny otwarte. Unika zwartych płatów kosodrzewiny.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km^2)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (osobniki)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	900	≈	x	FV	50 000	≈	u	FV	0	FV	FV	FV	x

Zasięg gatunku jest dysjunktywny. Obejmuje strefę borów świerkowych (od 1200 m n.p.m.) i muraw wysokogórskich w Tatrzańskim Parku Narodowym, Babiogórskim Parku Narodowym oraz w masywie Pilska. Dane o rozmieszczeniu pozostają bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu. Liczebność populacji określono, tak jak w poprzednim raporcie, na ok. 50 000 osobników. Brak nowszych danych pozwalających na zweryfikowanie tamtego szacunku. Gatunek jest rzadki i trudny do odłowienia. Powierzchnia i jakość siedlisk z natury nie podlegają większym zmianom. Perspektywy ochrony darniówki tatrzańskiej są dobre. Choć to gatunek o lokalnym występowaniu, jest on niezagrożony, a jego siedliska położone są na terenie parków narodowych i obszarów Natura 2000. Ogólny stan ochrony gatunku jest właściwy. Tak samo oceniono go w poprzednim raporcie.

Zagrożenia

Nie stwierdzono istotnych negatywnych oddziaływań na gatunek i jego siedlisko, za wyjątkiem masywu Pilska, gdzie potencjalne zagrożenia związane mogą być z rozwojem infrastruktury turystycznej i gospodarką leśną.

3607

Foka obrączkowana *Pusa hispida botnica*

PMŚ

MBAL XX

Foka obrączkowana *Pusa hispida botnica* (rys. Dawid Kilon)

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Najmniejsza z bałtyckich fok, zwana też nerpą, o charakterystycznym krępym pokroju ciała. Osiąga od 125 do 160 cm długości. Ubarwienie ma zwykle szarobrązowe, z charakterystycznymi, jasnymi wzorami w kształcie wydłużonych „obrączek". Gatunek arktyczny; w Bałtyku reliktowy. W zimie do rozrodu i wychowania młodych wymaga siedliska morskiego zlodzonego i zaśnieżonego.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (osobniki)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
MBAL	0	x		XX	0	x		XX		XX	XX	XX	

MBAL: W Polsce nie ma osiadłych fok obrączkowanych. Okazjonalnie odnotowywane są migrujące dorosłe osobniki. Bałtycka populacja zasiedla wyłącznie północną część morza – Zatokę Botnicką, Zatokę Fińską, Zatokę Ryską. Stan ochrony foki obrączkowanej w polskiej części regionu MBAL określono jako nieznany, gdyż w okresie raportowania 2013–2018 nie obserwowano w naszych wodach osobników tego gatunku. Wcześniejsze obserwacje dotyczyły głównie rejonu Zatoki Gdańskiej. Stan wszystkich parametrów i ogólny stan ochrony określono jako nieznany. W poprzednim raporcie stan ochrony oceniony był jako zły. Zmiana oceny wynika z przyczyn formalnych. Charakter polskiego wybrzeża i jego geograficzne położenie nie tworzą odpowiednich warunków dla fok obrączkowanych. Przy obecnie panujących warunkach klimatycznych jest raczej mało prawdopodobne, aby doszło do zmiany zasięgu występowania gatunku na Bałtyku.

Zagrożenia

Brak informacji z polskiej części regionu MBAL. Ogólne zagrożenia dla gatunku są związane z przyłowem w sieci rybackie, zanieczyszczeniami wód morskich i ze zmianami klimatycznymi (łagodnymi zimami).

1365

Foka pospolita *Phoca vitulina*

PMŚ

MBAL **U2**

Foka pospolita *Phoca vitulina* (fot. Dawid Kilon)

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Najmniej liczna z trzech gatunków bałtyckich fok. Dorosłe osobnik osiągają długość 170–190 cm i masę ciała do 150 kg. Ubarwienie z charakterystycznymi drobnymi ciemnymi plamkami. Foka pospolita zasiedla strefę przybrzeżną morza, prowadząc osiadły tryb życia.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (osobniki)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
MBAL	8500	x	0	XX	0–1	x	+	U1	x	U2	U2	U2	=

MBAL: Stan zasięgu w Polsce jest trudny do określenia. Stwierdzenia gatunku pochodzą obecnie z całego polskiego wybrzeża oraz z zalewów przymorskich. W wodach polskiej strefy ekonomicznej i na polskim wybrzeżu foka pospolita jest obserwowana corocznie, ale są to pojedyncze osobniki. Z uwagi na coraz częstsze, powtarzalne obserwacje tych fok w południowej części Zatoki Gdańskiej, stan populacji oceniono jako niezadowalający. Natomiast jakość siedlisk jest zła. Dotyczy to zwłaszcza miejsc potencjalnego rozrodu i odpoczynku: brzeg morski, plaże i piaszczyste łachy. W Polsce siedlisko brzegu morskiego oraz płytkich wód zatokowych, a także piaszczyste łachy zalewane wodą są pod rosnącą presją antropogenicznych zakłóceń, stąd również zła ocena perspektyw ochrony. Ogólna ocena stanu ochrony foki pospolitej jest gorsza niż w poprzednim raporcie, kiedy to stan oceniono jako niezadowalający. Różnica w ocenie wynika z poprawy jakości dostępnych danych, uzyskanych m.in. w wyniku prowadzenia, rozpoczętego w 2016 r., Monitoringu gatunków i siedlisk morskich GIOŚ.

Zagrożenia

Najważniejsze presje związane są z funkcjonowaniem szlaków żeglugowych i promowych, z rozwojem i utrzymaniem rekreacyjnych obszarów przybrzeżnych i nadmorskich kurortów, z przyłowem w sieci rybackie, z działalnością wydobywczą, generującą hałas, światło lub inne rodzaje zanieczyszczeń.

1364

Foka szara *Halichoerus grypus*

PMŚ

MBAL **U2**

Foka szara *Halichoerus grypus* (fot. Dawid Kilon)

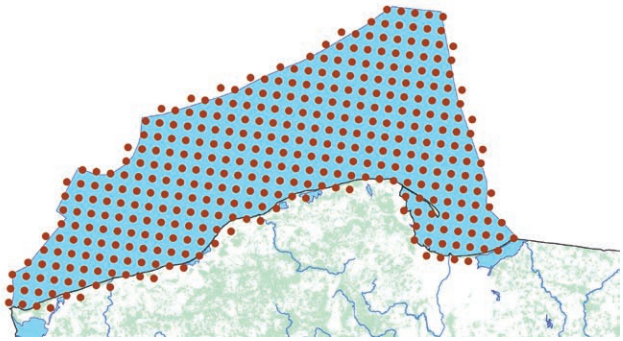

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Największa foka Morza Bałtyckiego. Samce osiągają długość 250 cm i masę 310 kg. Samice są mniejsze i różnią się ubarwieniem. Poza sezonem rozrodczym foki szare żyją w rozproszeniu w wodach przybrzeżnych, gromadząc się jedynie na okres linienia. Preferują wybrzeża niedostępne, z dużą liczbą skalistych wysepek lub piaszczystych łach.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (osobniki)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
MBAL	42 100	≈	0	FV	1–232	>	+	U2	u	U2	U2	U2	=

MBAL: Zasięg gatunku obejmuje całe Morze Bałtyckie, w tym Polskie Obszary Morskie, z koloniami rozrodczymi i wykorzystywanymi podczas linienia w większości zlokalizowanymi w północnej części Morza Bałtyckiego. W części południowej zasięgu kolonie gatunku są nieliczne i na polskim wybrzeżu znajduje się tylko jedna. Podana w raporcie powierzchnia zasięgu odnosi się do Polskich Obszarów Morskich. Foka szara jest najczęściej spotykanym przedstawicielem fok na naszym wybrzeżu. Od kilkunastu lat wyleżysko foki szarej znajduje się w rejonie ujścia Wisły Przekop na piaszczystych łachach oddalonych od brzegu. Liczebność stada w tym rejonie systematycznie rośnie, osiągając ponad 230 osobników. Wiąże się to ze wzrostem liczebności całej Bałtyckiej populacji gatunku. Stan populacji został określony jako zły z uwag na brak systematycznego rozrodu w polskiej części zasięgu. Podobnie oceniono stan siedlisk i perspektywy ochrony foki szarej z uwagi na liczne presje, w tym turystykę, rybołówstwo oraz zanieczyszczenia środowiska. Ogólna ocena stanu ochrony foki szarej nie zmieniła się od poprzedniego raportu i pozostaje zła.

Zagrożenia

Siedlisko brzegu morskiego oraz płytkich wód zatokowych, a także piaszczyste łachy zalewane wodą są pod rosnącą presją antropogenicznych zakłóceń, szczególnie ze strony turystyki. Wzrasta długość technicznie umacnianych odcinków brzegu. Istotnym zagrożeniem są też stosowane w rybołówstwie techniki połowu, powodujące przypadkową śmierć fok w narzędziach połowowych. W wodach morskich najpoważniejsze jest zagrożenie fok śmiertelnym uwięzieniem w sieciach rybackich.

1342

ALP XX

CON XX

Koszatka leśna *Dryomys nitedula*

Koszatka leśna *Dryomys nitedula* (rys. Dawid Kilon)

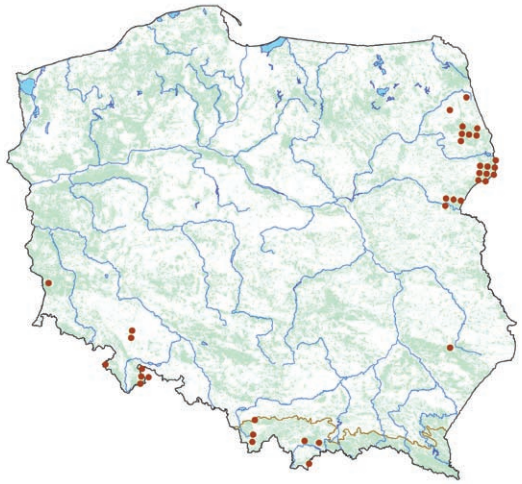

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Niewielki, nadrzewny gryzoń z rodziny popielicowatych. Wszystkożerny. Występuje w różnego typu lasach z gęstym podszytem, jak również w zakrzewieniach i zadrzewieniach śródpolnych, w siedliskach ekotonowych przy granicy lasu. Gniazduje w dziuplach, gniazdach ptasich, szczelinach skalnych, skrzynkach dla ptaków, a także w obrębie zabudowań, znajdujących się w lesie.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (osobniki)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	1200	x	x	XX	553	x	x	XX	x	FV	XX	XX	
CON	4300	x	x	XX	2511	x	x	XX	x	FV	XX	XX	

ALP: Koszatka jest jednym z najrzadszych ssaków zasiedlających polskie Karpaty. Zasięg gatunku jest bardzo słabo poznany, nieciągły. Podane rozmieszczenie oparte jest o sporadyczne, punktowe obserwacje. Populacja jest nieliczna lub średnio liczna. Jej wielkość szacuje się na 553 pola siatki geograficznej 1x1 km. Nie prowadzi się żadnych systematycznych badań stanu siedliska koszatki, ale wydaje się, że powierzchnia i jakość siedlisk leśnych w regionie są wystarczające do przetrwania gatunku. Z uwagi na brak wiedzy o zasięgu występowania i liczebności koszatki, trudno określić perspektywy ochrony gatunku. Ogólny stan ochrony ocenia się jako nieznany. Ocena bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.

C**ON:** Stan zasięgu i populacji jest nieznany. Nie prowadzi się żadnych systematycznych badań, pozwalających na ich wiarygodną ocenę. W oparciu o dotychczasowe sporadyczne obserwacje aktualną wielkość populacji szacuje się na 2511 pól siatki geograficznej 1x1 km. Dostępność odpowiednich dla koszatki siedlisk w regionie jest duża. Brak wiedzy o rzeczywistym zasięgu występowania i stanie populacji gatunku skłania do oceny perspektyw jego ochrony jako nieznane. W konsekwencji, podobnie jak w regionie alpejskim, stan ochrony koszatki leśnej w regionie kontynentalnym określono jako nieznany. Tak samo określono go w poprzednim raporcie.

Zagrożenia

Potencjalnymi zagrożeniami dla gatunku mogą być: niszczenie i fragmentacja siedlisk wskutek działalności gospodarczej, usuwanie martwych i umierających drzew, likwidacja lub niszczenie miejsc rozrodu oraz bezmyślne zabijanie (wandalizm).

4006

Kozica tatrzańska *Rupicapra rupicapra tatrica*

PMŚ

ALP FV

Kozica tatrzańska *Rupicapra rupicapra tatrica* (fot. Tomasz Zwijacz-Kozica)

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Nieduży ssak parzystokopytny. Podgatunek endemiczny dla Tatr polskich i słowackich. Relikt okresu glacjalnego. Jego środowiskiem są tereny ponad górną granicą lasu w strefie pięter: subalpejskiego, alpejskiego i subniwalnego, chronione w parkach narodowych po obu stronach granicy.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km^2)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (osobniki)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	600	≈	0	FV	421	<	+	FV	0	FV	FV	FV	+

Zasięg występowania kozicy w Tatrach Polskich jest stabilny, ograniczony zasadniczo do piętra halnego i turniowego. Kozice pojawiają się także na skalistych obszarach w piętrze leśnym. Liczebność populacji kozicy wykazuje tendencję rosnącą praktycznie od 1999 roku, kiedy to zanotowano dramatycznie niski stan populacji (69 osobników po stronie polskiej i 155 na Słowacji). W 2018 r. zaobserwowano rekordowo wysoką, nigdy wcześniej nie notowaną liczebność – 421 os. (łącznie w całych Tatrach – 1431 os.). Powierzchnia siedlisk kozicy w Tatrach jest praktycznie równa powierzchni jej realnego zasięgu. Perspektywy ochrony wydają się dobre. Liczebność wykazuje tendencje wzrostową, brak też istotnych, negatywnych oddziaływań i zagrożeń, gdyż obszar występowania kozicy jest chroniony w parku narodowym. Niepokój mogą budzić zmiany klimatyczne, jednak wydaje się, że wysokogórskie siedlisko jest na nie do pewnego stopnia odporne. Stan ochrony gatunku jest właściwy. Podobnie został określony w poprzednim raporcie.

Zagrożenia

Stwierdzone oddziaływania i przewidywane zagrożenia związane są głównie z udostępnieniem obszaru występowania gatunku dla różnych form sportu, rekreacji i turystyki. Do naturalnych zagrożeń należą drapieżnictwo, lawiny i pasożytnictwo.

1357

Kuna leśna *Martes martes*

ALP FV

CON FV

Kuna leśna *Martes martes* (fot. Renata i Marek Kosińscy)

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Kuna leśna związana jest z różnego typu siedliskami leśnymi. Preferuje starsze drzewostany z bogatym podszytem oraz dużą liczbą dziuplastych i martwych drzew, wykrotów, nabiegów korzeniowych, gdzie może znaleźć schronienie i pożywienie. Zajmuje również środowiska ekotonowe, obrzeża lasów na styku z polami i łąkami, zakrzaczenia śródpolne, polany leśne, doliny potoków i rzek.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (osobniki)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	13 400	≈	0	FV	min. 2000	≈	0	FV	0	FV	FV	FV	=
CON	308 100	≈	0	FV	min. 16 000	≈	0	FV	0	FV	FV	FV	=

ALP: Gatunek szeroko rozprzestrzeniony, względnie pospolity. Zasięg gatunku obejmuje praktycznie cały region. Wielkość populacji oszacowano na minimum 2000 osobników. Wielkość zasięgu i populacji są stabilne. Jakość i powierzchnia dostępnych siedlisk jest wystarczająca dla długoterminowego przetrwania gatunku. Kuna leśna jest gatunkiem niezagrożonym w polskiej części regionu alpejskiego i perspektywy jej ochrony są dobre. Ogólny stan ochrony gatunku w regionie biogeograficznym alpejskim został oceniony podobnie jak w poprzednim raporcie, czyli jako właściwy.
CON: Kuna leśna spotykana jest w całej polskiej części regionu kontynentalnego, w zagęszczeniach ok. 0,3–0,7 os./1 km². Gatunek jest szeroko rozmieszczony i niezagrożony. Wielkość aktualnej populacji oszacowano na minimum 16 000 osobników. Powierzchnia i jakość zajmowanych i potencjalnych siedlisk wydaje się wystarczająca dla przetrwania gatunku. Brak istotnych oddziaływań i zagrożeń pozwala dobrze oceniać perspektywy ochrony. Ogólny stan ochrony kuny leśnej w regionie biogeograficznym kontynentalnym jest właściwy. Ocena bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.

Zagrożenia

Potencjalnymi zagrożeniami dla gatunku mogą być: niszczenie i fragmentacja siedlisk wskutek działalności gospodarczej, nadmierna eksploatacja lasu czy kolizje na drogach.

1351

Morświn *Phocaena phocaena*

PMŚ

MBAL **U2**

Morświn *Phocaena phocaena* (fot. Dawid Kilon)

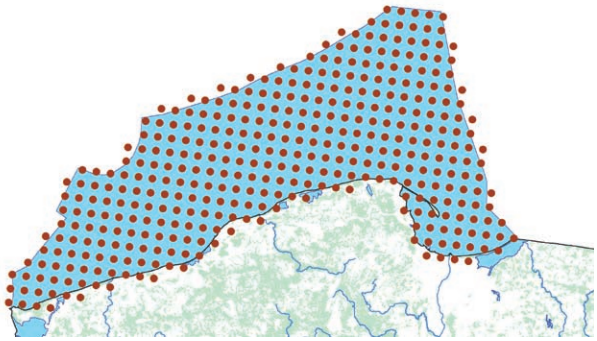

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Jeden z najmniejszych waleni i jedyny, który stale występuje w Bałtyku. Osobniki dorosłe mierzą ok. 185 cm długości. Jego typowym środowiskiem są płytkie strefy przybrzeżne mórz i oceanów. Morświn jest zwierzęciem płochliwym, unika kontaktu z człowiekiem. W polskich wodach jego pokarm stanowią głównie śledzie, szproty, babki, dorsze i dobijaki. Zjada także drobne skorupiaki i małże.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (osobniki)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
MBAL	42 100	≈	0	FV	1	>>	u	U2	0	U2	U2	U2	=

MBAL: Morświny występują w całej polskiej wyłącznej strefie ekonomicznej i wodach terytorialnych. Stan zasięgu ocenia się jako właściwy. Natomiast stan populacji jest bardzo zły. Choć aktualnie nieznana jest całkowita liczebność bałtyckich morświnów, to wiadomo, że jest bardzo niska i nie zapewni gatunkowi przetrwania w dłuższej perspektywie czasowej. Minimalną liczbę morświnów bytujących w wodach polskich oszacowano na jednego osobnika, co odpowiada minimalnej liczbie raportów o obecności morświna w Polskich Obszarach Morskich w ciągu roku. Stan siedlisk oceniono jako zły w oparciu o wyniki Monitoringu gatunków i siedlisk morskich GIOŚ. Poddawane są one licznym presjom. Z uwagi na niezwykle niebezpieczne dla morświnów techniki współczesnych połowów rybackich i intensyfikację eksploracyjnej działalności człowieka w środowisku morskim, perspektywy odtworzenia populacji wydają się nikłe. Ogólny stan ochrony gatunku jest zły; ocena ta pozostaje bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu. Morświny bałtyckie są uważane za skrajnie zagrożone wyginięciem. Wg danych Stacji Morskiej im. Profesora Krzysztofa Skóry, Instytutu Oceanografii Uniwersytetu Gdańskiego, w 2018 r. odnotowano 12 martwych morświnów w obrębie Polskich Obszarów Morskich.

Zagrożenia

Największym zagrożeniem dla gatunku jest rybołówstwo i przypadkowe zaplątywanie się w sieci rybackie. Inne presje związane są z intensywnym transportem morskim, poszukiwaniem surowców energetycznych oraz kruszyw. Ponadto, zanieczyszczenie siedliska hałasem podwodnym jest znaczącym czynnikiem negatywnie wpływającym na populacje tego gatunku.

1354

Niedźwiedź brunatny *Ursus arctos*

PMŚ

ALP **U1**

Niedźwiedź brunatny *Ursus arctos* (fot. Renata i Marek Kosińscy)

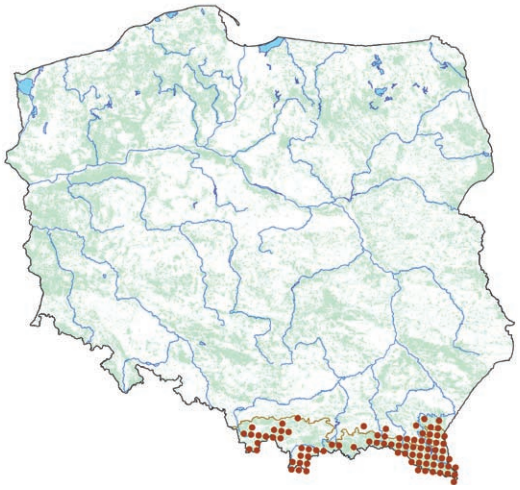

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Największy drapieżnik lądowy w Polsce. Prowadzi samotniczy tryb życia. Związany jest ze środowiskiem leśnym. Ma duże wymagania co do przestrzeni życiowej, a w jej obrębie potrzebuje odpowiednich terenów żerowiskowych i miejsc do gawrowania. Wszystkożerny.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (osobniki)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	11 500	≈	0	FV	122 (99–166)	≈	u	FV	0	U1	U1	U1	=

Zasięg występowania niedźwiedzia brunatnego obejmuje niemal cały region alpejski i daje możliwość utrzymania się gatunku w dłuższej perspektywie czasowej. Wielkość populacji szacuje się na 122 osobniki (min. 99 i maks.166). Populacja bytująca w polskich Karpatach jest częścią większej, ogólnokarpackiej populacji. Nie stwierdza się negatywnych trendów populacyjnych. Niedźwiedź brunatny jest gatunkiem silnie związanym z lasami. Wyniki prac monitoringowych PMŚ skłaniają do niezadowalającej oceny stanu siedliska z uwagi m.in. na fragmentację kompleksów leśnych i słabą łączność pomiędzy wschodnią i zachodnią częścią polskiej populacji niedźwiedzi. Również perspektywy ochrony gatunku nie są dobre. Przewiduje się, że urbanizacja i fragmentacja siedlisk będzie postępować, co może negatywnie wpłynąć na stan populacji. Ogólny stan ochrony niedźwiedzia brunatnego w regionie biogeograficznym alpejskim został oceniony, podobnie jak w poprzednim raporcie, jako niezadowalający.

Zagrożenia

Najpoważniejsze zagrożenia dla gatunku wiążą się z utratą siedlisk i fragmentacją kompleksów leśnych przez rozproszoną zabudowę, infrastrukturę turystyczną i drogową, z dokarmianiem zwierząt, z brakiem odpowiedniego zabezpieczenia śmietników i nielegalnymi wysypiskami śmieci w lasach.

1341

ALP FV

CON FV

Orzesznica leszczynowa

Muscardinus avellanarius

Orzesznica leszczynowa *Muscardinus avellanarius* (fot. Anna Zięcik)

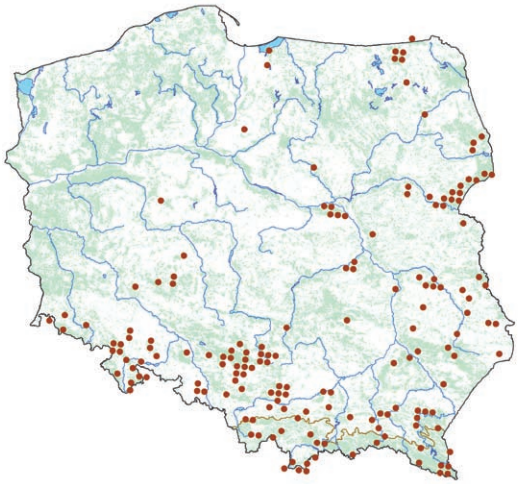

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Niewielki gryzoń z rodziny pilchowatych. Występuje w lasach z gęstym podszyciem krzewiastym, w zaroślach, zakrzewieniach i zadrzewieniach śródpolnych, siedliskach ekotonowych przy granicy lasu. Preferuje drzewostany 30–40-letnie: grądowe, łęgowe, borowe.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	7900	≈	u	FV	min. 1800	x	x	XX	x	FV	FV	FV	x
CON	31 800	≈	u	FV	min. 13 796	x	x	XX	x	FV	FV	FV	x

ALP: Gatunek dość szeroko rozmieszczony w Karpatach i na ich pogórzu. Dane o rozmieszczeniu oparte są na sporadycznych obserwacjach i punktowo prowadzonych odłowach. Wielkość populacji szacowana jest na minimum 1800 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Choć nie prowadzi się żadnych systematycznych badań nad oceną stanu siedliska orzesznicy, w opinii eksperckiej powierzchnia i jakość siedlisk w regionie jest wystarczająca dla przetrwania gatunku. Perspektywy ochrony gatunku są dobre z uwagi na dostępność siedlisk o odpowiedniej jakości i szeroki zasięg występowania. Ogólny stan ochrony orzesznicy w regionie biogeograficznym alpejskim został oceniony, podobnie jak w poprzednim raporcie, jako właściwy.

CON: Orzesznica wydaje się być gatunkiem dość szeroko rozpowszechnionym w regionie. W oparciu o znane rozmieszczenie wielkość populacji szacuje się na minimum 13 796 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Trend liczebności populacji nieznany. Dostępność odpowiednich siedlisk ocenia się jako dobrą. Perspektywy utrzymania się gatunku nie budzą niepokoju, gdyż zasięg występowania jest szeroki, a powierzchnia odpowiednich siedlisk duża. Ogólny stan ochrony orzesznicy w regionie jest właściwy. Ocena bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.

Zagrożenia

Potencjalnymi zagrożeniami dla zachowania populacji mogą być niszczenie i fragmentacja siedlisk wskutek działalności gospodarczej, usuwanie martwych i umierających drzew, niszczenie miejsc rozrodu.

1361

Ryś euroazjatycki *Lynx lynx*

PMŚ

ALP U1

CON U2

Ryś euroazjatycki *Lynx lynx* (fot. Renata i Marek Kosińscy)

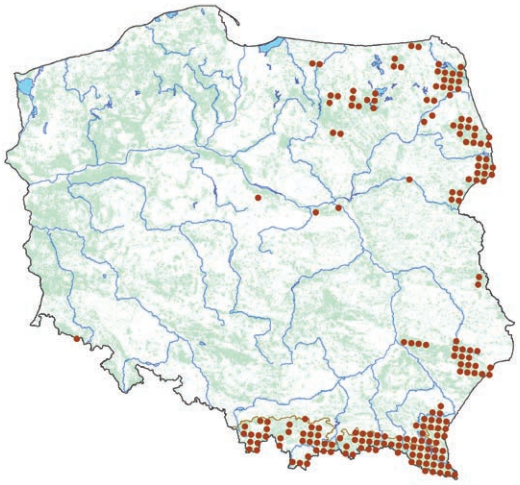

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Największy przedstawiciel rodziny kotowatych w Europie. W Polsce ryś jest związany wyłącznie z lasami. Preferuje trudno dostępne, różnogatunkowe fragmenty lasu, z gęstym podszytem i wiatrołomami, a w górach – starodrzewia z wychodniami skalnymi i gęste młodniki. Podstawową ofiara rysia są sarny.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (osobniki)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	12 700	≈	0	FV	min. 56	>	0	U1	0	FV	U1	U1	=
CON	19 900	>	0	U1	min. 67	>	0	U1	0	U1	U2	U2	=

ALP: Zasięg obejmuje prawie cały region i jest stabilny. Minimalną wielkość populacji oszacowano na 56 osobników. Jest to wartość niższa od średniej minimalnej liczebności (ok. 70 osobników), jaka była notowana w latach 2000–2009. Pomimo postępującego rozwoju zabudowy oraz infrastruktury drogowej, powierzchnia i jakość siedlisk wydaje się być nadal wystarczająca dla trwania gatunku w regionie alpejskim. Przyszłość rysia budzi jednak niepokój ze względu na niewielką populację oraz stwierdzone negatywne oddziaływania i zagrożenia. Ogólny stan ochrony gatunku ocenia się jako niezadowalający, tak jak poprzednim raporcie.
CON: Zasięg gatunku jest pofragmentowany. Minimalną wielkość populacji oszacowano na 67 osobników. Dane wskazują na stabilną liczebność w okresie ostatnich 12 lat. Zarówno zasięg, jak i populacja gatunku powinny być większe niż aktualnie. Stan siedlisk rysia w regionie jest niezadowalający; jego subpopulacje bytują w izolowanych od siebie dużych kompleksach leśnych, w których przeważają lasy antropogeniczne o bardzo uproszczonej strukturze, nieodpowiednie dla gatunku. Zidentyfikowane zagrożenia, w tym rozwój sieci dróg ekspresowych, który pogłębi istniejącą izolację poszczególnych subpopulacji sprawiają, że perspektywy ochrony gatunku postrzegane są jako bardzo słabe. W konsekwencji, ogólny stan ochrony rysia ocenia się jako zły. Podobnie określono go w poprzednim raporcie.

Zagrożenia

Zagrożenia dla gatunku związane są z rozwojem infrastruktury drogowej, rozwojem rozproszonej i liniowej zabudowy mieszkaniowej i rekreacyjnej oraz infrastruktury sportowej i turystycznej. Aktualnie najważniejszym zagrożeniem jest stosunkowo niskie zagęszczenie sarny, podstawowego pokarmu rysia.

1343

Smużka leśna *Sicista betulina*

ALP XX

CON XX

Smużka leśna *Sicista betulina* (rys. Dawid Kilon)

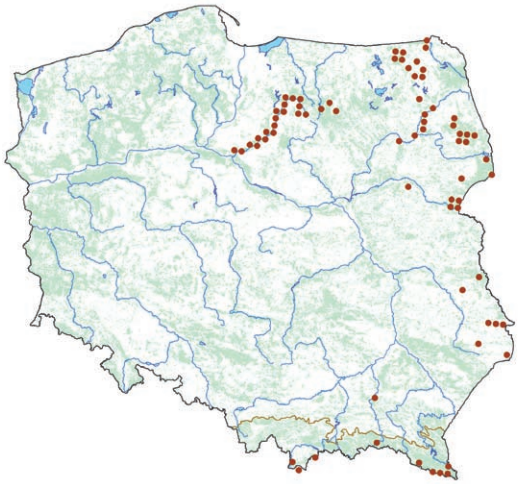

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Niewielki gryzoń z rodziny skoczkowatych, podobny do myszy polnej. Zasiedla bardzo zróżnicowane środowiska, głównie o charakterze leśnym i ekotonowym, m.in. żyzne lasy liściaste, iglaste i mieszane, także śródleśne łąki, polany, zadrzewienia i zakrzewienia, których wspólną cechą jest duża wilgotność. Zapada w sen zimowy.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (osobniki)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	1500	x	x	XX	min. 482	x	x	XX	u	FV	XX	XX	
CON	11 200	x	x	XX	2061	x	x	XX	x	FV	XX	XX	

ALP: Smużka leśna jest rzadka lub wręcz bardzo rzadka w polskiej części regionu. Brak danych do rzetelnego określenia stanu zasięgu i populacji gatunku w Karpatach. Brak jest też wystarczających danych do wiarygodnego oszacowania wielkości populacji w liczbie osobników, jednostce zalecanej przez Komisję Europejską dla tego gatunku. Podana wartość minimalna (482 osobniki) opiera się na liczbie zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km (482 pola). Jakość siedlisk leśnych w regionie jest stosunkowo dobra, a trend stanu siedliska prawdopodobnie stabilny. Wobec bardzo słabego stanu wiedzy o rozmieszczeniu smużki leśnej w regionie, trudno określić perspektywy jej ochrony. Ogólny stan ochrony gatunku jest nieznany; ocena bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.
CON: Rozmieszczenie smużki leśnej jest niedostatecznie rozpoznane. Gatunek zasiedla głównie wschodnią część regionu, potwierdzone są stanowiska w Polsce centralnej, a pojedyncze obserwacje pochodzą z Polski zachodniej. Rzeczywista wielkość populacji w liczbie osobników jest trudna do określenia. Podana liczba (2061 osobników) wynika z szacowanego zasiedlenia 2061 pól siatki geograficznej 1 x 1 km przez ten gatunek. Nie ma danych o jakości siedlisk smużki leśnej. W ocenie eksperckiej dostępność odpowiedniego siedliska jest wystarczająca dla długoterminowego przetrwania gatunku. Z uwagi na brak wiedzy o faktycznym zasięgu i liczebności smużki leśnej, trudno określić perspektywy jej ochrony. Ogólny stan ochrony pozostaje nieznany, bez zmian od poprzedniego raportu.

Zagrożenia

Potencjalnymi zagrożeniami dla smużki leśnej mogą być likwidacja zabagnień oraz postępujące melioracje leśne, niszczenie i fragmentacja siedlisk wskutek działalności gospodarczej.

2021

PMŚ

CON XX

Smużka stepowa *Sicista subtilis*

Smużka stepowa *Sicista subtilis* (fot. Tamás Cserkész)

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Jeden z najmniejszych gryzoni w polskiej faunie. Występuje w różnych typach siedlisk, głównie o charakterze stepu, lasostepu lub półpustyni. Zasiedla również inne środowiska trawiaste, uprawy (jęczmień, pszenica, lucerna), otwarte lasy i zadrzewienia śródpolne. Głównymi naturalnymi wrogami smużki stepowej są sowy.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (osobniki)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	2500	x	x	XX	300–1000	x	x	XX	x	XX	XX	XX	

Występowanie smużki stepowej w regionie kontynentalnym w Polsce ograniczone jest do niewielkiego obszaru na Zamojszczyźnie, przy wschodniej granicy państwa. Znane jest tylko jedno stanowisko, gdzie w 1994 r. złowiono jednego osobnika. Jest ono izolowane, oddalone o ok. 130 km od zwartego zasięgu gatunku po wschodniej stronie granicy Polski. Ponadto, obecność smużki stepowej wykazano w kilkunastu innych miejscach w województwie lubelskim, na podstawie analizy wypluwek sów zebranych w latach 1996–2004. Istniejące dane wskazują, że większość stanowisk smużki stepowej związana jest z występowaniem roślinności stepowej na obszarach zasiedlonych przez susła perełkowanego. Aktualna, bardzo skąpa wiedza o gatunku nie pozwala na ocenę żadnego z parametrów stanu ochrony. Ogólny stan ochrony jest więc nieznany; ocena bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.

Zagrożenia

Potencjalnym zagrożeniem może być zbyt intensywne albo późne koszenie łąk, powodujące niekorzystne zmiany w strukturze roślinności oraz pozbawiające gryzonie osłony roślinnej w okresie jesiennym, co może zwiększać zagrożenie ze strony drapieżników.

1335

Suseł moręgowany *Spermophilus citellus*

PMŚ

CON U2

Suseł moręgowany *Spermophilus citellus* (fot. Andrzej i Marta Kepel)

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Gryzoń średniej wielkości. Zamieszkuje nizinne i wyżynne tereny otwarte, zwłaszcza ugory, pola uprawne, suche, często kamieniste łąki, pastwiska, skarpy i nasłonecznione pagórki. W Polsce wyginął z końcem lat 70. ubiegłego wieku. Istniejące populacje są efektem programu reintrodukcji, prowadzonego przez PTOP „Salamandra", współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach programu Infrastruktura i Środowiska oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (osobniki)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	300	>>	u	U2	1477	>>	+	U2	u	U2	U2	U2	x

Gatunek o bardzo ograniczonym występowaniu. W ramach programu reintrodukcji, w latach 2005–2017, wsiedlenia susłów prowadzone były na pięciu stanowiskach, przy czym próba utworzenia kolonii nie powiodła się na dwóch z nich. W 2018 r. liczebność oceniono na 1477 osobników. Zarówno aktualna wielkość zasięgu, jak i populacji nie gwarantują gatunkowi przetrwania i powinny być znacznie większe. Również powierzchnia zajmowanego siedliska jest bardzo mała. Istnieją jeszcze siedliska dogodne dla gatunku w ilości wystarczającej dla utrzymania stabilnej populacji, ale ich powierzchnia i liczba systematycznie kurczą się, a brak łączności między płatami tych siedlisk uniemożliwia spontaniczną dyspersję gatunku i sprawia, że niezbędne są reintrodukuje i translokacje wspomagające. Perspektywy ochrony gatunku ocenia się jako złe, gdyż zależą od nieprzewidywalnych w dłuższej perspektywie czasowej decyzji dotyczących finansowania działań ochrony czynnej. Ogólna ocena stanu ochrony susła moręgowanego jest zła i pozostaje bez zmian w stosunku do oceny z poprzedniego raportu.

Zagrożenia

Do ważniejszych czynników siedliskowych negatywnie wpływających na stan populacji susła moręgowanego należą: sukcesja roślinności (brak koszenia lub wypasu) i presja drapieżników.

2608

Suseł perełkowany *Spermophilus suslicus*

PMŚ

CON U2

Suseł perełkowany *Spermophilus suslicus* (fot. Renata i Marek Kosińscy)

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Średniej wielkości gryzoń o żółtawoszarobrązowej sierści z wyraźnymi białymi plamkami. Preferuje otwarte, niepodmokłe tereny trawiaste na żyznych glebach (czarnoziemy, gleby brunatne, rędziny). Żyje w koloniach, w norach, w których również hibernuje. Odżywia się głównie zielonymi, soczystymi częściami roślin.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR (km²)	Trend	Stan	Wielkość (osobniki)	FRP (os.)	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	3200	3500	–	U2	3341–8387	30 000	–	U2	0	U1	U1	U2	–

Gatunek występuje w Polsce na północno-wschodnim skraju swojego europejskiego zasięgu, na obszarze obejmującym część Wyżyny Lubelskiej i częściowo Roztocze. Stan zasięgu gatunku ocenia się jako zły, ponieważ w ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat mocno się skurczył, a w okresie 2013–2018 ponownie zaobserwowano wymieranie kolonii śródpolnych. Wielkość populacji szacuje się na około 3340–8390 osobników, występujących w 6 zwartych i 20–40 śródpolnych koloniach. Liczebność podlega cyklicznym zmianom. Populacja powinna być znacznie większa, aby zapewnić gatunkowi długoterminowe przetrwanie. Stan siedlisk jest niezadowalający, ponieważ powierzchnia zajmowanych środowisk jest niewielka. Natomiast jakość siedlisk w koloniach zwartych jest odpowiednia dzięki prowadzonym zabiegom ochronnym. Perspektywy ochrony nie są optymistyczne, gdyż suseł perełkowany ma bardzo ograniczony zasięg występowania, zajmowane stanowiska są mniej lub bardziej izolowane, liczba kolonii zwartych jest niewielka (aktualnie 6, jeszcze niedawno 7) i notowane są spadki liczebności, pomimo zabiegów ochronnych. Z 6 zwartych kolonii tylko dwie można uznać za wyprowadzone ze stanu zagrożenia. Kolonie śródpolne podlegają silnej presji zabiegów rolniczych, przez co liczebność i rozmieszczenie tych kolonii stale się zmienia. Ponadto susłom zagrażają lisy, koty i ptaki drapieżne. Ogólny stan ochrony gatunku jest zły; ocena bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.

Zagrożenia

Najpoważniejsze negatywne oddziaływania i zagrożenia mają przede wszystkim charakter naturalny: drapieżnictwo, izolacja kolonii. Istotnym zagrożeniem jest brak użytkowania kośnego lub pasterskiego.

4003

PMŚ

ALP FV

Świstak tatrzański *Marmota marmota latirostris*

Świstak tatrzański *Marmota marmota latirostris* (fot. Tomasz Zwijacz-Kozica)

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Podgatunek występujący tylko w Tatrach. Jest jednym z największych europejskich gryzoni. Żyje w grupach rodzinnych, tzw. koloniach. Zapada w sen zimowy. Zasiedla głównie piętro alpejskie, ale stwierdzany jest także w piętrze turniowym oraz w piętrze subalpejskim i na wylesionych obszarach reglowych.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (osobniki)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	600	≈	0	FV	200–400	≈	+	FV	0	FV	FV	FV	+

Zasięg gatunku jest stabilny. W Tatrzańskim Parku Narodowym kolonie świstaków stwierdzano od wysokości 1350 m n.p.m. (na terenie gdzie została sztucznie obniżona górna granica lasu) do wysokości ok. 2300 m n.p.m. Prowadzony jest regularny monitoring populacji przez służby parku narodowego. Ocenia się, że aktualnie występuje około 100 rodzin świstaczych. Przyjmując dla jednej rodziny 2–4 hibernujące osobniki, wielkość populacji można szacować na 200–400 osobników. Trend liczebności populacji jest wzrostowy. Siedlisko jest generalnie stabilne, jego powierzchnia zmniejsza się tylko w niewielkim stopniu w wyniku spontanicznego zarastania hal. Perspektywy ochrony wydają się dobre. Liczebność ustabilizowała się na wysokim poziomie. Siedliska gatunku nie podlegają istotnym zmianom i położone są w strefie ochrony ścisłej parku narodowego. Niepokój mogą budzić zmiany klimatyczne, wydaje się jednak, że wysokogórskie siedlisko jest na nie do pewnego stopnia odporne. Ogólny stan ochrony gatunku jest właściwy. Ocena nie zmieniła się w stosunku do poprzedniego raportu, niemniej nastąpił pewien wzrost liczebności.

Zagrożenia

Aktualnie stwierdzone oddziaływania i zagrożenia związane są głównie z udostępnieniem obszaru parku, na masową skalę, dla różnych form sportu, rekreacji i turystyki. Znaczenie mogą mieć też oddziaływania o charakterze naturalnym: sukcesja roślinna, drapieżnictwo, także zmiany klimatyczne.

1358

Tchórz zwyczajny *Mustela putorius*

ALP FV

CON FV

Tchórz zwyczajny *Mustela putorius* (fot. Renata i Marek Kosińscy)

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Nieduży drapieżny ssak z rodziny łasicowatych. Zamieszkuje różnego typu siedliska leśne, środowiska ekotonowe, polany, obrzeża lasów na styku z polami i łąkami, zakrzaczenia śródpolne, doliny potoków i rzek, brzegi wszelkich zbiorników wodnych, a także okolice siedzib ludzkich. Poluje głównie na drobne owady, jaszczurki, płazy, gryzonie, a także ryby. Gatunek łowny.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (osobniki)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	9500	≈	0	FV	min. 1000	≈	0	FV	0	FV	FV	FV	=
CON	308 700	≈	0	FV	min. 10 000	≈	0	FV	0	FV	FV	FV	=

ALP: Tchórz zwyczajny spotykany jest w całej polskiej części regionu, do wysokości około 1000 m n.p.m., w zagęszczeniach 0,4–1,8 os./10 km². Zasięg gatunku jest stabilny. Populacja również wydaje się stabilna. Jej wielkość szacuje się na minimum 1000 osobników. Dostępność odpowiednich siedlisk jest duża, biorąc pod uwagę, że gatunek zasiedla różnorodne środowiska, w tym antropogeniczne. Perspektywy ochrony gatunku nie budzą obaw, gdyż aktualny stan jego zasięgu, populacji i siedliska jest dobry i nie stwierdzono istotnych oddziaływań i zagrożeń, mogących negatywnie wpływać na gatunek. Ogólny stan ochrony tchórza oceniono, podobnie jak w poprzednim raporcie, jako właściwy.
CON: Gatunek szeroko rozprzestrzeniony. Jego zasięg występowania obejmuje praktycznie cały region i wydaje się stabilny. Minimalną wielkość populacji oszacowano na 10 000 osobników. Powierzchnia i jakość zajmowanych siedlisk są wystarczające do długoterminowego przetrwania gatunku. Brak istotnych zagrożeń, szeroki zasięg, duża populacja i dostępność odpowiedniego siedliska pozwalają optymistycznie oceniać perspektywy ochrony tchórza w regionie. Ogólny stan ochrony gatunku pozostaje właściwy, bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.

Zagrożenia

Potencjalnymi zagrożeniami mogą być przekształcanie lasów w monokultury, nadmierna eksploatacja lasu, także śmiertelność na drogach.

1352

Wilk *Canis lupus*

PMŚ

ALP FV

CON U1

Wilk *Canis lupus* (fot. Renata i Marek Kosińscy)

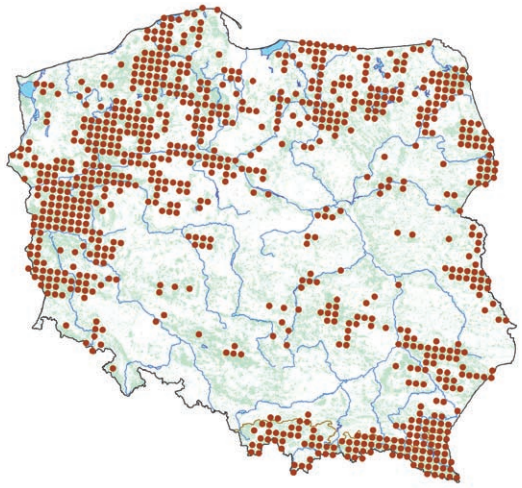

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Drapieżnik żyjący w grupach rodzinnych – watahach. W Polsce występuje przede wszystkim w lasach oraz na terenach bagiennych, pod warunkiem, że są odpowiednio rozległe i znajdują się w nich trudno dostępne ostoje.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (osobniki)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	12 800	≈	0	FV	294	≈	0	FV	0	FV	FV	FV	=
CON	149 900	>	+	U1	1592 (896–2288)	>	+	U1	0	FV	FV	U1	+

ALP: Zasięg gatunku jest szeroki i stabilny. Obejmuje prawie cały region. Populacja jest również stabilna. Jej wielkość szacuje się na blisko 300 osobników. Powierzchnia i jakość zajmowanych siedlisk są wystarczające dla przetrwania gatunku w dłuższej perspektywie czasowej. Przyszłość gatunku nie budzi większych obaw. Najważniejszym czynnikiem mogącym w dalszej przyszłości pogorszyć stan siedliska gatunku jest rozwój zabudowy mieszkaniowej i rekreacyjnej oraz rozwój infrastruktury drogowej, szczególnie w zachodniej i centralnej części regionu. Ogólny stan ochrony gatunku jest właściwy; ocena bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.

CON: Zwarty zasięg występowania gatunku obejmuje północno-wschodnią i wschodnią część regionu. Wilk zasiedla też rozległe tereny leśne w Polsce zachodniej, północno-zachodniej i centralnej. Trend zasięgu jest wzrostowy, głównie za sprawą kolonizowania przez gatunek kolejnych obszarów położonych na zachód od Wisły. Wielkość populacji szacuje się na blisko 1600 (896–2288) osobników. Biorąc pod uwagę, że populacja wilka nadal się rozwija i nie jest stabilna, przyjęto, że wartości referencyjne wielkości zasięgu i populacji są wyższe niż aktualne. Stąd oceny niezadowalające dla obu parametrów. Wyniki monitoringu oraz wzrost zasięgu i liczebności populacji w ciągu ostatnich 12 lat wskazują, że wielkość i jakość siedlisk jest odpowiednia dla długoterminowego przetrwania gatunku. W świetle powyższych danych perspektywy ochrony gatunku rysują są pomyślnie. Ogólny stan ochrony oceniono jednak, podobnie jak w poprzednim raporcie, jako niezadowalający, o czym zdecydowały oceny stanu zasiegu i populacji.

Zagrożenia

Zagrożenia wiążą się z rozwojem infrastruktury drogowej, rozproszonej i liniowej zabudowy mieszkaniowej i rekreacyjnej, infrastruktury sportowej, turystycznej i rekreacyjnej, przyczyniającym się do fragmentacji siedlisk wilka i wzrostu jego śmiertelności w wyniku kolizji z pojazdami. Ataki wilków na zwierzęta gospodarskie, spowodowane m.in. niedostatecznym zabezpieczeniem wypasanych stad i gospodarstw, mogą być przyczyną nielegalnego zabijania tych drapieżników.

1355

Wydra europejska *Lutra lutra*

PMŚ

ALP FV

CON FV

Wydra europejska *Lutra lutra* (fot. Renata i Marek Kosińscy)

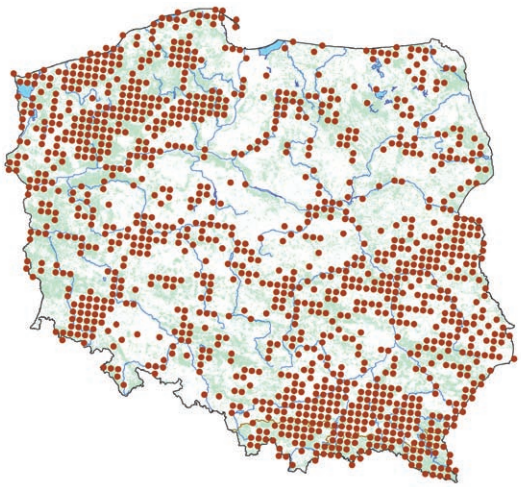

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Jeden z największych krajowych przedstawicieli łasicowatych. Gatunek ziemnowodny. Jego podstawowym pokarmem są ryby. Optymalnym środowiskiem życia są jeziora o naturalnej linii brzegowej, z zadrzewionymi lub zarośniętymi trzcinami brzegami, oraz duże i średnie rzeki o nieuregulowanych brzegach, przynajmniej częściowo zadrzewionych lub zakrzewionych.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (km²)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	14 100	≈	0	FV	4663	≈	0	FV	0	FV	FV	FV	=
CON	280 400	≈	0	FV	49 912	≈	0	FV	0	FV	FV	FV	=

ALP: Powierzchnia zasięgu pokrywa się z powierzchnią regionu i jest stabilna. Wielkość populacji szacowana jest na około 4660 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Brak informacji o negatywnych trendach populacyjnych. Z uwagi na dużą plastyczność ekologiczną wydry w stosunku do zasiedlanych typów wód, dostępność odpowiedniego siedliska ocenia jako właściwą. Powyższe dane, a także brak negatywnych oddziaływań i zagrożeń o dużym natężeniu pozwalają optymistycznie oceniać przyszłość gatunku w regionie alpejskim. Stan ochrony wydry pozostaje właściwy, bez zmian w stosunku do poprzedniego okresu raportowania.
CON: Gatunek bardzo szeroko rozpowszechniony. Zasięg obejmuje w przybliżeniu cały region kontynentalny. Wielkość populacji szacowana jest na blisko 50 000 zasiedlonych pól siatki geograficznej 1x1 km. Wydra zasiedla różne typy wód i jest względnie plastyczna ekologicznie. Występuje również w wodach znacznie zmodyfikowanych przez człowieka. Dostępność odpowiedniego siedliska można więc określić jako dobrą. Przy obecnym stanie populacji, zasięgu i siedliska perspektywy ochrony gatunku nie budzą obaw, pomimo pewnych, negatywnych oddziaływań i zagrożeń. Stan ochrony wydry ocenia się jako właściwy, podobnie jak w poprzednim raporcie.

Zagrożenia

Zagrożenia obejmują funkcjonowanie i rozwój sieci dróg i autostrad (co przyczynia się do powstawania efektu barierowego i wzrostu śmiertelności gatunku w wyniku kolizji z samochodami), prace regulacyjne w obrębie koryta rzek, tworzenie zabudowy łańcuchowej wzdłuż znacznych odcinków rzek i potoków, wycinkę nadbrzeżnych zadrzewień, zmiany struktury nadbrzeżnej roślinności.

1334

CON U2

Zając bielak *Lepus timidus*

Zając bielak *Lepus timidus* (fot. Grzegorz Zawadzki)

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Gatunek reliktowy. Palearktyczny. Zimą zmienia sierść na białą. Spotykany jest głównie w lasach, gdzie zasiedla drzewostany młodsze i średniowiekowe oraz w dolinach rzek, gdzie lubi przebywać w gęstych zaroślach, które zapewniają mu bezpieczne schronienie.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (osobniki)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
CON	2500	>	x	U1	50–100	>>	–	U2	–	U2	U2	U2	–

Aktualny zasięg gatunku obejmuje Puszczę Augustowską, część Puszczy Knyszyńskiej i Puszczę Białowieską. Stan zasięgu jest niezadowalający, z uwagi na zanik gatunku w Puszczy Rominckiej. Polskie stanowiska znajdują się na południowo-zachodnim skraju ciągłego zasięgu występowania zająca bielaka. Stan populacji jest zły. Jej aktualną wielkość oszacowano na zaledwie 50–100 osobników. Brak obserwacji gatunku od 2016 roku, pomimo prowadzonych poszukiwań, wskazuje na duży spadek liczebności, choć brak dokładnych danych liczbowych i wiadomo, że populacja podlega silnym fluktuacjom. Aby gatunek przetrwał, populacja powinna być znacznie większa od aktualnej. Zły jest również stan siedliska gatunku. W związku ze zmianami klimatycznymi, powodującymi długotrwały brak opadów śniegu w okresie zimowym, siedlisko zajmowane przez gatunek ulega niekorzystnym przemianom. Gdy brak pokrywy śnieżnej, zmieniający zimą futro na białe zając bielak może znacznie łatwiej i częściej padać ofiarą drapieżników. Ze względu na położenie polskiej populacji gatunku na skraju zasięgu jego występowania, brak obserwacji w ostatnich kilku latach i zagrożenia spowodowane zmianami klimatu, perspektywy ochrony zająca bielaka w Polsce są złe. Aktualny stan ochrony gatunku jest gorszy niż 6 lat temu i obecnie określono go jako zły.

Zagrożenia

Najpoważniejszym zagrożeniem są zmiany klimatyczne, powodujące długie okresy bezśnieżne w sezonie zimowym. Zagrożeniem jest także presja drapieżników i fragmentacja siedlisk na skutek budowy dróg szybkiego ruchu.

1363

Żbik europejski *Felis silvestris*

ALP **U1**

CON **U1**

Żbik europejski *Felis silvestris* (fot. Renata i Marek Kosińscy)

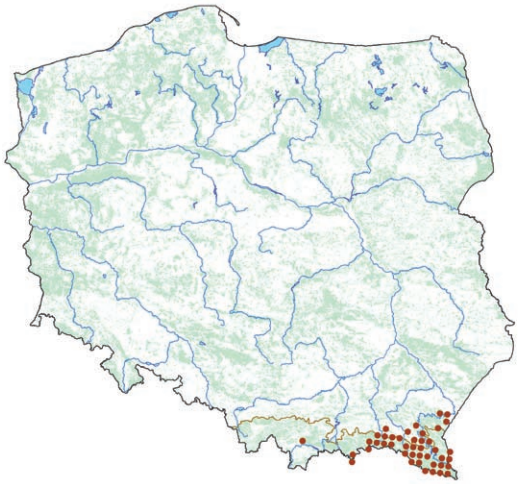

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Żbik przypomina burego kota domowego, ale jest od niego dwa razy większy. Prowadzi skryty tryb życia. Preferuje lasy liściaste lub mieszane, zwłaszcza te różnowiekowe z bogatym podszytem, gdzie może znaleźć schronienie. Poluje przede wszystkim w środowiskach ekotonowych.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (osobniki)	FRP	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	5300	>	u	U1	min. 100	>	u	U1	x	XX	U1	U1	x
CON	2900	x	u	XX	min. 50	x	u	XX	x	XX	U1	U1	x

ALP: Gatunek o ograniczonym występowaniu. Wiedza o rozmieszczeniu poprawiła się w stosunku do poprzedniego raportu. Populacja jest niewielka, szacowana na minimum 100 osobników. Brak badań, które umożliwiłyby rzetelną ocenę stanu siedliska żbika. Przypuszcza się, że obserwowany od lat wzrost lesistości regionu nie jest najkorzystniejszym zjawiskiem w przypadku żbika. Istnieją poważne obawy, że obecna, nieliczna populacja gatunku nie gwarantuje możliwości jego przetrwania w polskiej części regionu alpejskiego, toteż perspektywy ochrony ocenia się jako słabe. Ogólny stan ochrony żbika w regionie biogeograficznym alpejskim został oceniony, podobnie jak w poprzednim raporcie, jako niezadowalający.
CON: Zasięg gatunku jest bardzo mały, ale wiedza o rozmieszczeniu poprawiła się. Minimalną wielkość populacji oszacowano na 50 osobników. Jakość danych populacyjnych jest bardzo słaba, trend liczebności nieznany. Wydaje się, że stan populacji żbika w regionie kontynentalnym zależy od stanu gatunku w regionie alpejskim, gdzie występuje większa część jego krajowej populacji. Brak danych do oceny dostępności odpowiednich siedlisk, choć wydaje się, że powiększanie się obszaru zwartych terenów leśnych nie jest korzystne dla żbika. Perspektywy jego ochrony ocenia się jako słabe, biorąc pod uwagę niską liczebność i stwierdzane zagrożenia. Ogólny stan ochrony żbika jest niezadowalający. Ocena bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.

Zagrożenia

Zagrożeniami dla gatunku są niszczenie i fragmentacja siedlisk wskutek działalności gospodarczej, zalesianie terenów otwartych, przypadkowe lub pomyłkowe odstrzały oraz krzyżowanie się z kotami domowymi.

2647

Żubr europejski *Bison bonasus*

PMŚ

ALP U1

CON U1

Żubr europejski *Bison bonasus* (fot. Rafał Kowalczyk)

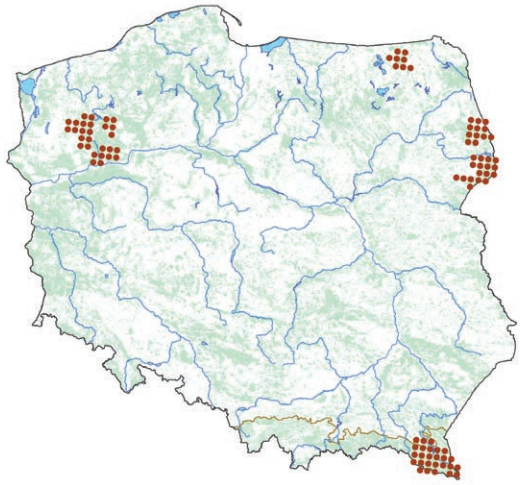

Rozmieszczenie gatunku (siatka 10x10 km) wg raportu do KE z 2019 r.

Opis gatunku

Największy lądowy ssak europejski. Należy do rzędu parzystokopytnych. Prowadzi życie stadne. Jest związany ze środowiskiem leśnym; na niżu są to lasy liściaste i mieszane, sezonowo iglaste, w górach najczęściej drzewostany bukowe. Wykorzystuje też mozaikę lasów i terenów otwartych, głównie koszonych łąk.

Stan ochrony

Region	Zasięg				Populacja				Siedlisko		Perspektywy ochrony	OCENA OGÓLNA	Trend ogólny
	Wielkość (km²)	FRR	Trend	Stan	Wielkość (osobniki)	FRP (os)	Trend	Stan	Trend	Stan			
ALP	2600	≈	+	FV	402	400	+	U1	0	FV	U1	U1	+
CON	9800	x	+	FV	1148	x	+	U1	+	U1	U1	U1	+

ALP: Zasięg gatunku obejmuje głównie Bieszczady. Wzrostowy trend zasięgu wynika przede wszystkim z migracji w kierunku północnym. W 2017 r. liczebność populacji przekroczyła 400 osobników (poziom referencyjny). Stan populacji oceniono jednak jako niezadowalający, w związku z jej wyjątkowo niską zmiennością genetyczną i występowaniem chorób zakaźnych. Stan siedlisk jest dobry, nie limituje populacji. Choć zasięg i liczebność wykazują tendencje wzrostowe, perspektywy ochrony są niezadowalające z uwagi na stałe zagrożenie dla trwałości populacji żubra w postaci chowu wsobnego i występowania chorób zakaźnych. Stan ochrony gatunku jest więc niezadowalający; ocena bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.
CON: Zasięg występowania gatunku jest nieciągły. W północno-wschodniej części regionu występują trzy populacje w puszczach: Białowieskiej, Boreckiej i Knyszyńskiej, a na zachodzie – jedno Stado Zachodniopomorskie. Zasiedlany przez żubra areał stopniowo się zwiększa. Pomimo wzrastającej z roku na rok liczebności, stan populacji ocenia się jako niezadowalający z uwagi na niską zmiennością genetyczną i izolację stad. Dostępność odpowiednich siedlisk jest niewystarczająca. Utrzymanie żubra w środowiskach o gorszej jakości wymaga działań ochronnych (dokarmianie). Perspektywy ochrony gatunku są nienajlepsze ze względu na izolację i niską zmienność genetyczną populacji, które przy tym są zarządzane metodami zootechnicznymi, co generuje ryzyko rozprzestrzeniania się pasożytów i chorób. Stan ochrony żubra pozostaje niezadowalający, bez zmian w stosunku do poprzedniego raportu.

Zagrożenia

Najistotniejsze zagrożenia dla gatunku związane są z chorobami (zakaźnymi i pasożytniczymi) oraz ze zredukowaną płodnością i depresją wsobną, występującą w małych i izolowanych populacjach.

IV. Ogólne wyniki oceny

W regionie biogeograficznym alpejskim stan ochrony około 1/3 gatunków zwierząt jest właściwy FV (Ryc. 17). Podobny udział mają gatunki w stanie niezadowalającym U1. Jest wśród nich jedyny przedstawiciel skorupiaków – rak szlachetny. W stanie złym jest tylko jeden gatunek – wąż Eskulapa. Bardzo wysoki (37%) udział gatunków w stanie nieznanym (XX) ma związek częściowo ze słabym rozpoznaniem rozmieszczenia i wielkości populacji pewnych gatunków w regionie alpejskim, a częściowo z występowaniem wielu gatunków w tym regionie marginalnie na skraju zajmowanego w Polsce areału. W regionie biogeograficznym kontynentalnym udział gatunków zwierząt w stanie właściwym FV jest podobnie jak w regionie alpejskim stosunkowo wysoki (35%), zważywszy, że w załącznikach dyrektywy siedliskowej znalazły się gatunki w mniejszym lub większym stopniu zagrożone, przynajmniej w części ich europejskiego zasięgu (Ryc. 18). Znacznie wyższy niż w regionie alpejskim jest natomiast udział gatunków w stanie niewłaściwym: niezadowalającym U1 i złym U2 (50% ocenianych gatunków), a mniejszy – gatunków w stanie nieznanym. Jedyny przedstawiciel pierścienic – pijawka lekarska jest tu w niezadowalającym stanie ochrony, a rak szlachetny znalazł się wśród gatunków o stanie złym. Stan ochrony kilku gatunków ssaków morskich został oceniony przeważnie jako zły.

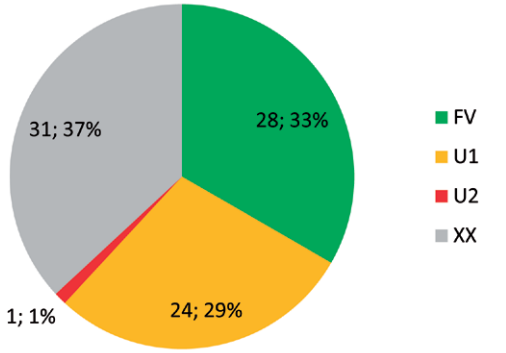

Ryc. 17. Liczba i udział (%) gatunków zwierząt o danej ocenie stanu ochrony wśród wszystkich gatunków zwierząt objętych raportem do Komisji Europejskiej za lata 2013–2018 w regionie biogeograficznym alpejskim.

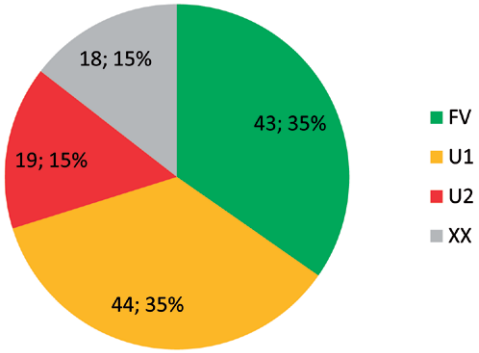

Ryc. 18. Liczba i udział (%) gatunków zwierząt o danej ocenie stanu ochrony wśród wszystkich gatunków zwierząt objętych raportem do Komisji Europejskiej za lata 2013–2018 w regionie biogeograficznym kontynentalnym.

W porównaniu z poprzednim raportem, w regionie alpejskim podobny jest udział gatunków w stanie właściwym i nieznanym, zmalał natomiast udział gatunków w stanie złym, a wzrósł udział gatunków w stanie niezadowalającym (Ryc. 19). Z kolei w regionie kontynentalnym większy jest aktualnie udział gatunków w stanie właściwym i złym, a mniejszy gatunków w stanie niezadowalającym i nieznanym (Ryc. 20). W obu regionach około ¾ ocen ogólnych pozostało bez zmian. Różnice w ocenach stanu ochrony dotyczą odpowiednio 20 i 30 gatunków regionie alpejskim i kontynentalnym. Rzeczywiste zmiany

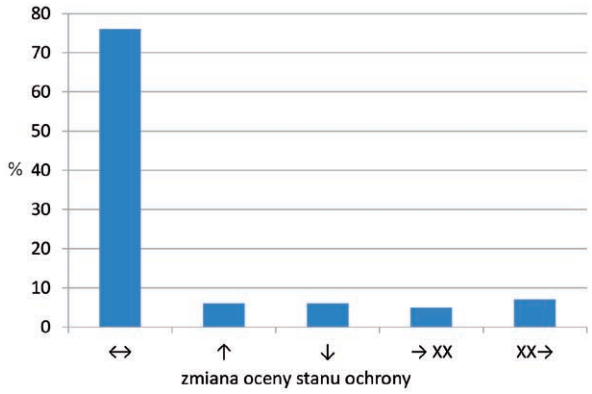

Ryc. 19. Zmiany ocen ogólnych stanu ochrony gatunków zwierząt w regionie biogeograficznym alpejskim między raportami do Komisji Europejskiej za lata 2013–2018 i za lata 2007–2012. Udział (%) gatunków o danej zmianie oceny: ↔ ocena bez zmian, ↑ – poprawa oceny, ↓ – pogorszenie oceny, →XX – zmiana oceny FV/U1/U2 na XX, XX→ – zmiana oceny XX na FV/U1/U2.

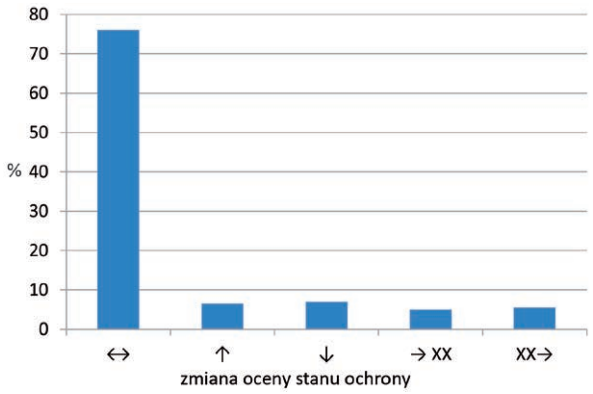

Ryc. 20. Zmiany ocen ogólnych stanu ochrony gatunków zwierząt w regionie biogeograficznym kontynentalnym między raportami do Komisji Europejskiej za lata 2013–2018 i za lata 2007–2012. Udział (%) gatunków o danej zmianie oceny: ↔ ocena bez zmian, ↑ – poprawa oceny, ↓ – pogorszenie oceny, →XX – zmiana oceny FV/U1/U2 na XX, XX→ – zmiana oceny XX na FV/U1/U2.

w wielkości populacji i stanie siedlisk niekoniecznie znajdowały odzwierciedlenie w ocenie ogólnej. Spadek wielkości populacji i/lub obniżenie się jakości siedlisk stwierdzono m.in. dla takich gatunków jak przeplatka maturna, szlaczkoń szafraniec, minóg rzeczny, ciosa, sieja, chomik europejski, gacek brunatny, nocek rudy, suseł perełkowany, zając bielak. Są też gatunki, których liczebność wzrasta. Najwięcej, bo aż 10, jest takich gatunków wśród ssaków (są to w większości nietoperze oraz wilk, żubr, kozica i świstak). Notuje się również wzrost liczby obserwacji dwu gatunków fok: szarej i pospolitej w polskich wodach i na wybrzeżu Bałtyku. Warto podkreślić poprawę stanu wiedzy o rozmieszczeniu wielu gatunków zwierząt, m.in. na skutek prowadzenia prac monitoringowych.

Trudno mówić o ogólnych, kierunkowych tendencjach zmian poszczególnych grup zwierząt. W regionie alpejskim najwięcej zmian zanotowano wśród płazów, motyli i chrząszczy, a w regionie kontynentalnym – wśród ryb i ssaków. Różnice w ocenach wynikały przede wszystkim z poprawy stanu wiedzy, zwłaszcza o rozmieszczeniu i jakości siedlisk gatunków, oraz z konsekwentnego zastosowania w obecnym raporcie zasad Komisji Europejskiej, dotyczących wyprowadzania ocen parametrów w oparciu o istniejące dane i obowiązujące matryce.

V. Streszczenie

W 2019 roku Polska przekazała Komisji Europejskiej 212 raportów o stanie ochrony 136 gatunków zwierząt, będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty Europejskiej, za okres 2013–2018, w tym 84 raporty dla regionu biogeograficznego alpejskiego, 124 raporty dla regionu biogeograficznego kontynentalnego i 4 raporty dla regionu morskiego Morza Bałtyckiego. Poprzedni raport złożono w 2013 roku. Stan ochrony i jego parametry oceniano w kategoriach: „właściwy" (FV), „niewłaściwy – niezadowalający" (U1), „niewłaściwy – zły" (U2) oraz „nieznany" (XX) przy pomocy odpowiednich matryc, w oparciu o dane dotyczące rozmieszczenia, zasięgu, populacji, siedliska i perspektyw ochrony gatunku. Źródłem informacji do raportów były wszelkie dostępne publikacje i materiały niepublikowane, w tym atlasy i bazy danych, wyniki prac monitoringowych, prowadzonych głównie w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, a także wiedza ekspertów opracowujących raporty.

W regionie biogeograficznym alpejskim stan ochrony ponad 30% objętych raportowaniem gatunków zwierząt oceniono jako właściwy (FV). Podobny był udział gatunków w stanie niewłaściwym (U1/U2), przy czym tylko jeden gatunek jest w stanie złym. Znaczna liczba gatunków o stanie nieznanym (XX) ma związek albo z ich marginalnym występowaniem w tym regionie, albo z niedostateczną wiedzą, zwłaszcza o ich rozmieszczeniu i stanie populacji. Najlepszy stan ochrony wykazują ssaki (blisko 60% gatunków, których stan oceniono jako właściwy), w tym gatunki charakterystyczne dla regionu: kozica tatrzańska, świstak tatrzański i darniówka tatrzańska. W niezadowalającym stanie ochrony jest większość gatunków płazów i znaczna część ryb i minogów oraz motyli. Również w regionie biogeograficznym kontynentalnym udział gatunków zwierząt w stanie właściwym FV jest stosunkowo wysoki (35%); najwięcej takich gatunków jest wśród ważek (87%), mięczaków (67%) i ssaków (43%). W niewłaściwym (U1/U2) stanie ochrony jest większość płazów (79%) i motyli (67%) i nieco ponad połowa chrząszczy oraz ryb i minogów. Generalnie zły jest stan ochrony kilku gatunków ssaków morskich w regionie Morza Bałtyckiego.

W porównaniu z poprzednim raportem różnice w ocenach stanu ochrony gatunków zwierząt nie są bardzo duże. Około ¾ ocen ogólnych pozostało bez zmian. W regionie alpejskim najwięcej różnic w ocenach zanotowano wśród płazów, motyli i chrząszczy, a w regionie kontynentalnym – wśród ryb i ssaków. Różnice te wynikały przede wszystkim z poprawy stanu wiedzy, zwłaszcza o rozmieszczeniu gatunków i jakości ich siedlisk, ze zmian w interpretacji podobnych danych i z bardziej konsekwentnego stosowania wytycznych Komisji Europejskiej, dotyczących wyprowadzania ocen w obecnym raporcie. Należy zwrócić uwagę na rzeczywiste tendencje spadkowe w populacjach np. przeplatki maturny, szlaczkonia szafrańca, ciosy, siei, chomika europejskiego czy gacka brunatnego i wzrost populacji np. borowca wielkiego, świstaka tatrzańskiego, wilka, foki szarej, kozicy tatrzańskiej, żubra europejskiego.

VI. Summary

A total of 212 reports on the conservation status of 136 animal species of the Community importance were submitted to the European Commission by Poland in 2019. There were included 84 reports for the Alpine biogeographical region, 124 reports for the Continental biogeographical region and 4 reports for the Baltic Sea marine region. The previous report was submitted in 2013. Conservation status (CS) and its parameters were assessed in 4 categories: „favourable" (FV), „unfavourable – inadequate" (U1), „unfavourable – bad" (U2) and „unknown" (XX) using the established evaluation matrices, on the basis of data on the distribution, geographical range, population, habitat and conservation prospects of a species. The sources of information for the reports were all available published and unpublished sources, including atlases, data bases, results of monitoring programmes, chiefly the State Environmental Monitoring, and the knowledge of experts compiling the reports.

In the Alpine biogeographical region the conservation status of about 30% of the reported animal species was assessed as favourable (FV). A similar proportion of species had unfavourable status (U1/U2), including only one species with bad CS. The high proportion of species (37%) whose CS was assessed as unknown (XX), representing mostly dragonflies, beetles and butterflies, is connected with either their marginal occurrence in the region, or with the poor knowledge of their distribution and population size. Of all the animal groups, mammals have the best assessments; nearly 60% of them are in FV, including the characteristic species of the region: *Rupicapra rupicapra tatrica*, *Marmota marmota latirostris* and *Microtus tatricus*. The CS of most ambhibians, many fish and lamprey species, and most butterflies is unfavourable.

Also in the Continental biogeographical region the proportion of species with the assessed favourable CS is relatively high (35%). Most of them belong to dragonflies, molluscs and mammals. The majority of amphibians (79%) and butterflies (67%), and about a half of the beetle and fish and lamprey species had unfavourable CS (U1/U2). Generally bad is the CS of several marine mammals in the Baltic Sea marine region.

There are not big differences in the CS assessments of the animal species between the 2019 and 2013 reports. About ¾ of the overall assessments remained the same. In the Alpine region most changes concerned amphibian, butterfly and beetle species, and in the Continental region, fish and lampreys, and mammals. Most of these differences in the CS assessments between the two reports were not genuine changes. They resulted mainly from the improved knowledge about e.g. the distribution of species and quality of their habitats, as well as from changes in the interpretation of scarce and uncertain data. Also the guidelines for the CS assessment were followed more strictly in the present report. It should be stressed that the genuine changes in populations and habitats of certain species did not necessarily influenced their overall assessments. The real declines in population size between the two reporting periods were noted for e.g. *Euphydryas maturna*, *Colias myrmidone*, *Pelecus cultratus*, *Coregonus lavaretus*, *Cricetus cricetus* and *Plecotus auritus*, while such species as *Nyctalus noctula*, *Canis lupus*, *Bison bonasus*, *Rupicapra rupicapra tatrica* and *Marmota marmota latirostris* showed an increase in numbers.

VI. Indeks nazw polskich

Barczatka kataks ... 42
Biegacz urozmaicony ... 25
Biegacz Zawadzkiego ... 26
Bogatek wspaniały ... 27
Boleń ... 69
Borowiaczek ... 108
Borowiec wielki ... 109
Bóbr europejski ... 129
Brzana ... 70
Brzanka ... 71
Chomik europejski ... 130
Ciosa ... 72
Czerwończyk fioletek ... 43
Czerwończyk nieparek ... 44
Darniówka tatrzańska ... 131
Foka obrączkowana ... 132
Foka pospolita ... 133
Foka szara ... 134
Gacek brunatny ... 110
Gacek szary ... 111
Gadziogłówka żółtonoga ... 17
Głowacz białopłetwy ... 73
Gniewosz plamisty ... 104
Górówka sudecka ... 46
Grzebiuszka ziemna ... 90
Jaszczurka zwinka ... 105
Jelonek rogacz ... 28
Karlik drobny ... 112
Karlik malutki ... 113
Karlik większy ... 114
Kiełb białopłetwy ... 74
Kiełb Kesslera ... 75
Konarek tajgowy ... 29
Koszatka leśna ... 135
Koza ... 77
Koza złotawa bałtycka ... 76
Kozica tatrzańska ... 136
Kozioróg dębosz ... 30
Krasopani hera ... 45
Kreślinek nizinny ... 31
Kumak górski ... 91
Kumak nizinny ... 92
Kuna leśna ... 137
Lipień ... 78
Łątka ozdobna ... 18
Łosoś atlantycki ... 79
Minóg morski ... 80
Minóg rzeczny ... 81
Minóg strumieniowy ... 82
Minóg ukraiński ... 83
Modraszek arion ... 47
Modraszek eros ... 48
Modraszek nausitous ... 49
Modraszek telejus ... 50
Mopek zachodni ... 115
Morświn ... 138
Mroczak posrebrzany ... 116
Mroczek pozłocisty ... 117
Mroczek późny ... 118
Nadobnica alpejska ... 32
Niedźwiedź brunatny ... 139
Niepylak apollo ... 51
Niepylak mnemozyna ... 52
Nocek Bechsteina ... 119
Nocek Brandta ... 120
Nocek duży ... 121
Nocek łydkowłosy ... 122
Nocek Natterera ... 123
Nocek orzęsiony ... 124
Nocek rudy ... 125
Nocek wąsatek ... 126
Orzesznica leszczynowa ... 140
Osadnik wielkooki ... 53
Pachnica dębowa ... 33
Parposz ... 84
Pijawka lekarska ... 67
Piskorz ... 85
Pływak szerokobrzeżek ... 34
Poczwarówka Geyera ... 61
Poczwarówka jajowata ... 62
Poczwarówka zwężona ... 63
Podkowiec duży ... 127
Podkowiec mały ... 128
Pogrzybnica Mannerheima ... 35
Ponurek Schneidera ... 36
Postojak wiesiołkowiec ... 54
Przeplatka aurinia ... 55
Przeplatka maturna ... 56
Rak szlachetny ... 68
Ropucha paskówka ... 93
Ropucha zielona ... 94
Rozmiazg kolweński ... 37
Różanka ... 86
Ryś euroazjatycki ... 141

Rzekotka drzewna ... 95
Sichrawa karpacka ... 38
Sieja ... 87
Sielawa ... 88
Skójka gruboskorupowa ... 64
Smużka leśna ... 142
Smużka stepowa ... 143
Sówka puszczykówka ... 57
Straszka północna ... 19
Strzebla błotna ... 89
Strzępotek edypus ... 58
Strzępotek hero ... 59
Suseł moręgowany ... 144
Suseł perełkowany ... 145
Szlaczkoń szafraniec ... 60
Ślimak winniczek ... 65
Średzinka ... 39
Świstak tatrzański ... 146
Tchórz zwyczajny ... 147
Traszka grzebieniasta ... 96
Traszka karpacka ... 97
Trzepla zielona ... 20
Wąż Eskulapa ... 106
Wilk ... 148
Wydra europejska ... 149
Zagłębek bruzdkowany ... 40
Zając bielak ... 150
Zalotka białoczelna ... 21
Zalotka spłaszczona ... 22
Zalotka większa ... 23
Zatoczek łamliwy ... 66
Zgniotek cynobrowy ... 41
Żaba jeziorkowa ... 98
Żaba moczarowa ... 99
Żaba śmieszka ... 100
Żaba trawna ... 101
Żaba wodna ... 102
Żaba zwinka ... 103
Żagnica zielona ... 24
Żbik europejski ... 151
Żółw błotny ... 107
Żubr europejski ... 152

VI. Indeks nazw naukowych

Aeshna viridis ... 24
Alosa fallax ... 84
Anisus vorticulus ... 66
Aspius aspius ... 69
Astacus astacus ... 68
Barbastella barbastellus ... 115
Barbus barbus ... 70
Barbus carpathicus ... 71
Bison bonasus ... 152
Bombina bombina ... 92
Bombina variegata ... 91
Boros schneideri ... 36
Bufotes viridis ... 94
Buprestis splendens ... 27
Canis lupus ... 148
Carabus variolosus ... 25
Carabus zawadzkii ... 26
Castor fiber ... 129
Cerambyx cerdo ... 30
Cobitis taenia complex ... 77
Coenagrion ornatum ... 18
Coenonympha hero ... 59
Coenonympha oedippus ... 58
Colias myrmidone ... 60
Coregonus albula ... 88
Coregonus lavaretus complex ... 87
Coronella austriaca ... 104
Cottus gobio all others ... 73
Cricetus cricetus ... 130
Cucujus cinnaberinus ... 41
Dryomys nitedula ... 135
Dytiscus latissimus ... 34
Emys orbicularis ... 107
Epidalea calamita ... 93
Eptesicus nilssonii ... 117
Eptesicus serotinus ... 118
Erebia sudetica ... 46
Eriogaster catax ... 42
Eudontomyzon mariae ... 83
Euphydryas aurinia ... 55
Euphydryas maturna ... 56
Euplagia quadripunctaria ... 45
Felis silvestris ... 151
Graphoderus bilineatus ... 31
Halichoerus grypus ... 134
Helix pomatia ... 65
Hirudo medicinalis ... 67
Hyla arborea ... 95
Lacerta agilis ... 105
Lampetra fluviatilis ... 81
Lampetra planeri ... 82
Lepus timidus ... 150
Leucorrhinia albifrons ... 21
Leucorrhinia caudalis ... 22
Leucorrhinia pectoralis ... 23
Lopinga achine ... 53
Lucanus cervus ... 28
Lutra lutra ... 149
Lycaena dispar ... 44
Lycaena helle ... 43
Lynx lynx ... 141
Maculinea (=Phengaris) arion ... 47
Maculinea (=Phengaris) nausithous ... 49
Maculinea (=Phengaris) teleius ... 50
Marmota marmota latirostris ... 146
Martes martes ... 137
Mesosa myops ... 39
Microtus tatricus ... 131
Misgurnus fossilis ... 85
Muscardinus avellanarius ... 140
Mustela putorius ... 147
Myotis bechsteinii ... 119
Myotis brandtii ... 120
Myotis dasycneme ... 122
Myotis daubentonii ... 125
Myotis emarginatus ... 124
Myotis myotis ... 121
Myotis mystacinus ... 126
Myotis nattereri ... 123
Nyctalus leisleri ... 108
Nyctalus noctula ... 109
Ophiogomphus cecilia ... 20
Osmoderma eremita complex ... 33
Oxyporus mannerheimii ... 35
Parnassius apollo ... 51
Parnassius mnemosyne ... 52
Pelecus cultratus ... 72
Pelobates fuscus ... 90
Pelophylax esculentus ... 102
Pelophylax lessonae ... 98
Pelophylax ridibundus ... 100
Petromyzon marinus ... 80
Phoca vitulina ... 133
Phocoena phocoena ... 138

Phryganophilus ruficollis ... 29
Pipistrellus nathusii ... 114
Pipistrellus pipistrellus ... 113
Pipistrellus pygmaeus ... 112
Plecotus auritus ... 110
Plecotus austriacus ... 111
Polyommatus eroides ... 48
Proserpinus proserpina ... 54
Pseudogaurotina excellens ... 38
Pusa hispida botnica ... 132
Pytho kolwensis ... 37
Rana arvalis ... 99
Rana dalmatina ... 103
Rana temporaria ... 101
Rhinolophus ferrumequinum ... 127
Rhinolophus hipposideros ... 128
Rhodeus amarus ... 86
Rhynchocypris percnurus ... 89
Rhysodes sulcatus ... 40
Romanogobio belingi ... 74
Romanogobio kesslerii ... 75
Rosalia alpina ... 32
Rupicapra rupicapra tatrica ... 136
Sabanejewia baltica ... 76
Salmo salar ... 79
Sicista betulina ... 142
Sicista subtilis ... 143
Spermophilus citellus ... 144
Spermophilus suslicus ... 145
Stylurus flavipes ... 17
Sympecma paedisca ... 19
Thymallus thymallus ... 78
Triturus cristatus ... 96
Tririturu (=Lissotriton) montandoni ... 97
Unio crassus ... 64
Ursus arctos ... 139
Vertigo angustior ... 63
Vertigo geyeri ... 61
Vertigo moulinsiana ... 62
Vespertilio murinus ... 116
Xylomoia strix ... 57
Zamenis longissimus ... 106